JOANNIS FRIDERICI SCHANNAT

VINDEMIÆ LITERARIÆ,

HOC EST

VETERUM MONUMENTORUM AD GERMANIAM SACRAM PRÆCIPUE SPECTANTIUM COLLECTIO SECUNDA

QUA CONTINENTUR

CUM FIGURIS ÆNEIS.



FULDÆ & LIPSIÆ,

Apud MAUR. GEORG. WEIDMANNUM, SACR. REG. POL. MAJEST. ET ELECT. SAXONIÆ BIBLIOPOLAM, ANNO MDCC XXIV.





PRÆFATIO.


D Nundinas Autumnales transmittimus, pro more, VINDEMIAS nostras, quas, sicut non Veremur respui ut plane Insipidas, sic etiam non jactamus ut Exquisitas, illis proinde semper Opus erit Hedera, quam & hic præfigimus.

I. Traditiones Veteres Cœnobii S. Petri Erfordiæ.
II. Excerpta ex Necrologio ejusdem Cœnobii.

Duo hæc Antiquitatis Monumenta, quæ se Invicem Illustrant, debeo cum aliis multis, Eximiæ in me Benevolentiæ Reverendissimi & Amplissimi D. PLACIDI Abbatis, qui tam in Spiritualibus, quam in Temporalibus hujus sui Celeb. Monasterii, hodie verus & providus est Pater. Quam proficuæ autem sint hæ Donationum Tabulæ, iis præsertim qui Genealogias Illustres indagant & contexunt, docebunt nos propediem ea quæ de Comitibus de Gleichen & de Kirchberg, Vir Eruditus quidam jam dudum meditatur. Nobis inter cœtera Notanda occurrunt, Dies Ordinationis Henrici I. Archi-Episcopi Moguntini, ab ipsomet expressus in Charta sub Num. III. & qui inter Sacras Reliquias recensentur sub Num. VII. *Capilli S. Adelhaidis Reginæ*, Ottonis M. Conjugis, cujus jam olim vitam & Miracula Odilo Abbas Cluniaci conscripsit. Memorabiles sunt insuper in Necrologio, Obitus Marcholfi Archi-Ep. Moguntini, hactenus incertus, nunc ad Diem *V. Idus Junii* determinatus (qua in re apprime convenit cum alio Necrologio nostro S. Michaëlis Bamberg.) tum vero maxime Depositio Dagoberti Regis, ad Diem *XIIII. Kal. Febr.* recte ap-

appoſita, quæ hic ſatis Innuere videtur, Eum Loci fuiſſe Fundatorem: Certe Conſtantem hanc obtinuiſſe apud omnes Famam, etiam longe ante Tempora Trithemii, qui primus illam argumentis parum Validis deſtruere conatus eſt, Teſtantur Gerardi II. Archi-Ep. Moguntini Litteræ ſequentes, quas ex Autographo exſcripſimus.

„G. Dei Gratia Sanctæ Moguntinæ Sedis Archi-Epiſcopus, „Dilectis in Chriſto Abbati & Conventui Montis S. Petri in Er„phordia Ord. S. Benedicti Salutem in Domino. Si Populus „Iſraeliticus, qui ſub umbra Legis vivebat, frequenter adoraturus „ad Locum, quem elegit ſibi Dominus ut ibi poneret Nomen „ſuum, Vota & Donaria plurima offerebat, tanto forcius debet „Populus Chriſtianus, cui apparuit Benignitas & Humanitas „Salvatoris, Eccleſias, in quibus Chriſtus inviſibiliter & impaſ„ſibiliter immolatur debitis Honoribus frequentare, quanto Cer„tiora ſunt Experimenta Rerum, quam Enigmata Futurorum: „Cupientes igitur ut Eccleſia veſtra prædicta congruis Honoribus „frequentetur, de omnipotentis Dei miſericordia & Beatorum „Petri & Pauli auctoritate confiſi, omnibus vere pœnitentibus & „confeſſis, qui in anniverſario Dedicationis jam Dictæ Eccleſiæ „Veſtræ, in Feſtis Apoſtolorum Petri & Pauli, cauſa Devotionis „eandem acceſſerint, vel, *qui ibi Domini TAGEBERTI Regis Franco„rum, FUNDATORIS ejusdem Loci, piam Commemorationem fecerint*; „XL. Dies de injuncta ſibi Pœnitentia miſericorditer Relaxa„mus &c. Datum. Erphordiæ Anno Domini MCCLXXXX. „IIII. Non. Januarii.

III. Anonymi Chronicon Wirtembergenſe.

Rerum Wirtembergenſium Scriptores, pauci admodum exſtant; nam præter Inſignem illum Chriſtophorum Beſoldum, quem eò quod circa Sacra potiſſimum verſatur; Neſcio quis ſecretus Invidiæ Furor, hactenus ſupprimere moliebatur, vix alius quisquam, potentiſſimi hujus Ducatus Notitias aliquas ſaltem ex profeſſo, evulgavit: Unde Anonymus noſter (cujus certe Chronicon, parvo illo, quod Narciſſus Schwelin Anno MDCLX. Stutgardiæ vernaculè edidit, Longe eſt præſtantius) novam, eamque, ut confidimus, non mediocrem apud Eruditos gratiam & authoritatem promerebitur; vixit is circa Medium Sæculi XVI. videturque fuiſſe Profeſſione Monachus, dum Udalricum Ducem Wirtembergenſem Anno MDIV. adverſus Philippum & Rupertum Comites Palatinos Bella moventem, hoc Singulari

Elo-

Elogio dignum cenſet, *Laudamus eum* (inquit) *Quoniam in ea parte Chriſtianum ſervarit Pugnandi modum, quo & Monaſteriis & Eccleſiis Deo conſecratis pepercit, quippe qui neque Incendio conſecrata Domino Templa ſubuertit, neque ſervorum Dei Cœnobia ſpoliavit, ſed animo ſtrenuus, potentia Virtuoſus, ac pius in Deum, quoad fieri potuit, Eccleſiæ Monaſteriis pepercit.* Ut ut ſit, Opuſculum ille ſuum Wilhelmo Wernhero Comiti de Zimbra, Ferdinandi I. Auſtriæ Archi-Ducis ſupremo Aulæ Præfecto, ſuæque ſtirpis ultimo inſcripſit, ſub brevi illa Epigraphe quam Præfert M. S. Codex, quem Reverendiſſimus, Perilluſtris & Gratioſiſſimus Dominus D. Chriſtophorus Franciſcus L. B. ab HUTTEN, Eccleſiæ Cathedralis Herbipolenſis Decanus &c. Mecum perbenignè communicavit, quemadmodum & ſequentem illam Anonymi Elucubrationem Frater ejus, Plurimum Reverendus, Perilluſtris & Gratioſus Dominus, D. Petrus Philippus, ejusdem Cathedralis Herbipolenſis, & Equeſtris Combergenſis Eccleſiarum reſpectivè Canonicus Capitularis; Ambo ad HUTTENI Nominis, Gloriam immortalem Nati.

IV. Anonymus de Origine & Abbatibus Cœnobii Combergenſis.

Sæpius Evenire ſolet, ut Duo cum faciunt Idem non ſit idem; ſic R. & Cl. Vir Raimundus Duellius dum Libro II Suorum Miſcellaneorum, ejusdem hujus Monaſterii *Hiſtoriam* recenter inſeruit, non ſolum Materiam non exhauſit, ſed ad tam Specioſum Titulum probè explendum, & ea quæ dedit, quæ damus, & quæ etiam proximè ex Archivo illius, nunc Equeſtris, Eccleſiæ daturi ſumus, vix ac ne vix ſufficere arbitramur: Cœterum animadvertimus in Fragmento illo Diplomatis Ruthardi Archi Ep. Moguntini huic olim Monaſterio conceſſi, apud Cl. Pet. à Ludvvig tom. II. Reliq. Manuſcriptorum pag. 178. pro *Cohenberg* male legi *Rabenberg*, id quod in prolixam ibidem Erratorum ſeriem, unà cum reliquis, referre oportebat.

V. Necrologium Monaſterii S. Michaëlis Bambergæ.

Antiquitatibus Celeberrimi hujus Cœnobii, quas in priori noſtra Collectione exhibuimus, accenſendum eſt præſtans hoc Necrologium, quod diverſa manu continuatum, Sæculum XII. non excedit, cernitur in eo ad Diem *II. Kal. Junii* quo S. Otto obiit, appicta hujus Præſulis Infulata Effigies, Facie venuſta & Rubicunda, Capillitio Nigro, Barba itidem, modicè criſpata & bifurca.

Munus hoc acceptum ferimus piis nunc Mânibus Reverendissimi Perillustris, & Amplissimi Domini Christophori Ernesti à GUTENBERG, hujus Sacri Loci Abbatis Meritissimi, ac quondam Inclytæ Fuldensis Ecclesiæ Capitularis & Præpositi in Zell, qui Die XI. Aprilis elapsi, prope Septuagenarius obiit.

VI. Burchardi de Hallis Chronicon Ecclesiæ Collegiatæ S. Petri Winpinensis.

VII. Dietheri de Helmestat Continuatio ejusdem Chronici.

VIII. Necrologium ejusdem Ecclesiæ Collegiatæ.

Ad Equestris hujus Ecclesiæ Notitiam plurimum conferunt hæc simul omnia, quæ liberaliter assentiente Insignis Loci Decano, plurimum Reverendo, Perillustri & Gratioso Domino D. Christophoro Jodoco de KETTELER, Cathedralis Ecclesiæ Wormatiensis itidem Canonico Capitulari, Nuper, quasi in Transcursu, ex veteri Cod. M.S. membraneo eruimus, ubi & sequentes Versus Leguntur, qui Totius Narrationis sunt compendium.

CRUDOLF Fundator Templi, RICHART Renovator
Hujus & Auctator, Rerum BURKARTque Gregator.
Unus Trine Sator, Tribus his sis Patrocinator.

Illud Singulare prorsus est, nec à quoquam, quod sciam, scriptore hactenus proditum, quod Dietherus noster de Helmestat, qui sui Temporis Eventus præcipuos, Chronico suo fideliter interseruit, Narrat de Alberto Austriaco, Nimirum: quod Principem hunc Gerardus II. Archi-Episcopus Moguntinus & sui Fautores, in Alzeia Oppido, non super Scutum, ut, Teste Philip. Cluverio, mos erat antiquis Germanis, sed *super Dolium Levantes, in Regem sublimarunt;* rejecto Adolfo Nassavio, qui etiam mox infelici Prælio victus, occubuit, Anno MCCXCVIII.

IX. Anonymi Vita B. Lamberti Monasterii Novi-Operis juxta Halas Saxonicas primi Præpositi.

Vitam hanc conscripsit Canonicus Reg. ejusdem Monasterii Novi-Operis, Divo suo Lamberto fere coævus, ut satis apparet ex contextu, ubi de Fundatione & Incremento Loci fusè differitur, cujus & Epicidion hic addere visum est, quod apud Leibniz.

Tom. II.

Tom. II, Brunnſuicenſ. Legitur in hæc Verba: *Anno Domini MDXXXIII. Fratribus Novi-Operis partim per Peſtem mortuis, & multis factis Lutheranis, ſeptem forſan relictis cum Simone* (is erat tunc temporis præpoſitus) *Albertus Archiepiſcopus*) Magdeburgenſis ac ſimul Moguntinus) *providit Simoni in Gevekenstorp & Etershaw, ad vitam; Totum Monaſterium cum Regali Eccleſia deſtruxit, ducens Lapides ad Novum Caſtrum S. Mauritii.* Obſervatione inſuper ut plurimum digna ſunt, ea quæ Anonymus noſter adfert non uno in Loco, de veteri Walhuſanorum Comitum Proſapia, ex qua Lampertus ſuam duxit Originem, quandoquidem Frater fuerat celebris illius Bernardi Hildesheimenſis Epiſcopi, Anno MCLIII, defuncti, quem Nonnulli perperam ex Comitibus de Rotenburg ad Tubarim fuiſſe contendnnt; horum enim Stemma jam tum penitus deſierat. Nec etiam leviter prætereunda eſt ſors Henrici Comitis te Bodenburch, quandoquidem is ſuper atroci Facto, de quo nedum hodie ſatis conſtat, accuſatus, dum Innocentiam ſuam tueri conatur, infelici duello victus, certe juxta cruentas illorum Temporum Leges, pro convicto haberi debuiſſet, ac conſequenter etiam pœnas dare; Vnde ſuſpicor eum, non ſua Sponte in hoc Novi-Operis Cœnobium ſeceſſiſſe, ſed potius a Cæſare, vita donatum, in illud retruſum fuiſſe.

X. *Translatio Reliquiarum S. Alexandri Martyris ad idem Novi-Operis Monaſterium.*

Exſtabat ad Calcem M. S. Codicis Bibl. Moguntiuæ ex quo etiam præcedens Opusculum deſumpſimus, hæc SS. Reliquiarum Translatio, quam, ob non ſpernendas quasdam Notitias, Prælo ſubmittere non ſupernacaneum duximus.

VI. Joannis Tylich, Monaſterii S. Mauritii Ord. Can. Reg. extra muros Nuenburgenſes Præpoſiti. Chronicon Miſnenſe.

In tam numeroſo Clarorum Virorum Agmine, qui ſcriptis ſuis Miſniam illuſtrarunt, merito Locum nunc occupat Joannes Tylich, hactenus ignotus, cujus Chronicon ex ipſo Autographo, Lituris frequentibus undique reſperſo, deſcripſimus; Vixit Author ſub Finem Sæculi XIV. ac initium ſequentis, ut ipſemet teſtatur pag. 87. occaſione quarundam Litterarum Caroli IV. Imp. *quarum Tenores*, inquit, *in Conſilio Friderici Marchonis moderni, Ego Johannes Tylich Decretorum Doctor minimus, prapoſitus Canonicorum Regularium S. Mauritii extra Muros Nuernbergenſes, & in ſtudio Lipſienſi Lector Ordinarius, audivi Anno MCCCCXIII.*

hinc Reinero Reineccio, ac Petro Albino, antiquior quibus etiam in multis prævalet.

XII. *Anonymi ſeries Chronologica Epiſcoporum Virdunenſium.*

Hæc anonymi non indiligentis Lucubratio, Eruditorum Uſibus ſat apte inſervire poterit, donec perfectius aliquid in hoc genere præſtiterint, qui *Galliam Chriſtianam* tanto cum Applauſu ac ſucceſſu moliri hucusque non deſinunt: Rectius licet, illa virdunenſium Epiſcoporum Series, (ſi vetera Jura inſpiciamus) in *Germania ſacra* collocanda foret; ſed quis ad Opus hoc, quod certe priori, nec Dignitate, nec Rerum Copia cederet, Chriſtianiſſimi Regis, aut Cleri Gallicani Exemplo, ſumptus non profuſos, ut illi, ſed tantummodo neceſſarios ſubminiſtrabit unquam?

XIII. *Diplomata & Epiſtolæ Variæ.*

Non pauca in his, continentur Notatione digna, ut infra oſtendemus, poſtquam hic Titulorum Indicem Chronologicum exhibuerimus.

I. *Ottonis III. Imp. Præceptum, quo Eccleſiæ Herbipolens curtem ſaltz cum appenditiis donat* Ann. 1000.

II. *Præceptum Henrici II. Imp. quo commutationem quorundam Bonorum inter Henricum Herbipolenſem, & Eberhardum Bambergenſem Epiſcopos initam confirmat* Anno 1017.

III. *Conradi II. Imp. Præceptum, quo ſimul cum Henrico Filio Rege, Univerſas poſſeſſiones & BONA ECCLEſIÆ BAMBERGENſI confirmat.* Anno 1034.

IV. *Præceptum Henrici IV Regis; quo ejusdem Bambergenſis Eccleſiæ Bona, Jura & Immunitates pariter corroborat.* Anno 1058.

V. *Charta Ruthardi Archiepiſcopi Moguntini, qua Univerſas poſſeſſiones & Bona Monaſterii S. Petri Erfordiæ in ſingularem ſuam Protectionem recipit.* Anno 1104.

VI. *Charta Embriconis Epiſcopi Herbipolenſis, qua Clerum & populum ſuum invitat ad Reſtaurationem Eccleſiæ Cathedralis; quod Opus Euzelino Celebri Architecto committitur.* Anno 1133.

VII. *Friderici I. Regis præceptum ſolemne confirmatorium Arnoldo II. Archiepiſcopo Colonienſi conceſſum, pro recuperandis Prædiis*

ad

ad Menſam Archiepiſcopalem ſpectantibus, perperam in Feudum conceſſis Anno 1153.

VIII. *Ejusdem Regis Diploma alterum, quo Walthero Præpoſito Colonienſi ſuisque ſucceſſoribus Advocatiam villæ Worunch confirmat.* Anno 1153.

IX. *Ejusdem Imperatoris Diploma Tertium, quo anteriorum Regum ac Imperatorum Privilegia Eccleſiæ Herbipolensi conceſſa confirmat, aliaque ſuperaddit.* Anno 1168.

X. *Ejusdem Imperatoris Diploma Quartum, quo Capitulum Majoris Ecclesiæ Herbipolenſis hortatur ut Reinhardo Electo ſuo, media pro ſuſcipienda Expeditione Italica Amminiſtret.* Anno 1173.

XI. *Lucii III. Pont. max. Epiſtola Encyclica ad Univerſos Germaniæ Præſules, qua Chriſtianum I. Archiep. Mogunt. piè deſunctum, precibus eorum commendat.* Anno 1183.

XII. *Charta Conradi I. Archiep. Moguntini, qua Diethmaro Abbati Monaſterii S. Petri Erfordiæ, ſuisque ſucceſſoribus, ex authoritate S. Sedis, uſum Infulæ concedit.* Anno 1193.

XIII. *Notitia pro Transactione ſuper decimatione quadam inter monaſterium S. Petri Erford. & Ecclesiam collegiatam S. Petri in Durlon, inita.* Anno 1227.

XIV. *Notitia Conradi Præpositi S. Mariæ Erphord. pro amicabili compositione inita inter Abbatem S. Petri ibidem, & Incolas slavos villæ Ermſtette* Anno 1227.

XV. *Notitia pro Donatione Ottonis Comitis de Bottenloben facta in favorem Ecclesiæ Herbipolensis.* circa Ann. 1230.

XVI. *Litteræ mutuæ Societatis ſuffragiorum, inter monaſterium S. Petri Erford, & collegium Urſulanum Coloniæ, cum transmiſſione SS. Reliquiarum* circa Ann. 1240.

XVII. *Charta Henrici Epiſcopi Bambergensis, qua vacantia sibi Prædia ex morte Othonis Ducis Meraniæ vltimi, in perpetuum menſæ Epiſcopali attribuit.* Anno. 1248.

XVIII. *Margaretæ Abbatiſſæ in Bergka litteræ Obligatoriæ erga Monaſterium S. Petri Erfordiæ.* Anno 1248.

XIX. *Henrici Epiſcopi Bambergensis diſpoſitio circa Advocatiam monaſterii Theresiensis* Anno 1250.

XX. *Charta Alberti Thuringiæ Landgravii, qua declarat sibi in Univer- Prædiis & Hominibus ad Monasterium S. Petri Erford. spectantibus nihil Juris competere* Anno 1277.

XXI. *Charta Henrici Episcopi Merseburgensis qua donationem Bonorum quorundam factam in favorem Reclusorir juxta Merseburg, ratam habet.* Anno 1317.

XXII. *Charta Denationis Ulrici Cathedralis Ecclesiæ Nuenbergensis Decani, confirmata a Gerardo Merseburgensi Episcopo* Ann. 1332.

XXIII. *Ludovici IV. Imp. epistola, qua Balduino Archiepiscopo Trevivirensi rationem reddit, cur precibus ejus non annuerit, eumque hortatur, ut Alberto Constantiensi Electo adversus summi Pontificis decretum faueat.* Anno 1334.

XXIV. *Margaretæ Ludovici IV. Imp. Conjugis Litteræ Intercessoriæ*

XXV. *Henrici II. Hassiæ Landgravii Epistola ad Benedictum* XII. *Pont. max. qua suam suorumque Omnium constantem semper erga S. sedem Apostolicam, Fidem ac devotionem celebrat, eique Comitem de Zigenhain consanguineum suum impense commendat* circa Ann. 1338.

XXVI. *Charta Donationis Burchardi Sturnfeder ad Altare B. Virginis in Nidenavve* Ann. 1345.

XXII. *Caroli Bohemiæ Regis Præceptum, seu confirmatio generalis Omnium Bonorum & Privilegiorum Ecclesiæ Pragensis aliarumque circumjacentium.* Anno 1347.

XXVIII. *Ejusdem Regis Præceptum alterum in Gratiam Prælatorum & Nobilium tam Regni sui Bohemiæ, quam Marchionatus Moraviæ* Ann. 1347.

XXIX. *Caroli IV. Imp. Epistola ad Ernestum Archiepiscopum Pragensem qua illi nuntiat se S. Viti Martyris caput & corpus a Papiensibus accepisse in Donum* Ann. 1355.

XXX. *Ejusdem Imp, Epistola altera ad Joannem VI. Paleologum Imp. constantinopolitanum, qua eum de solemni Coronatione sua Romæ peracta certiorem facit, eique adversus Inimicos suos opem pollicetur,* Ann. 1355.

XXXI. *Ejusdem Imp. Præceptum, quo Rudolfo Saxoniæ Duci dignitatem Electoralem, ducatui Saxonico adnexam, una cum omnibus Juribus ac Privilegiis hæreditarie confirmat.* circa Ann. 1356.

XXXII. *Ejusdem Imp. Præceptum alterum quo Theodorico Mindensi Episcopo, ob singularia sua in Coronam Bohemiæ merita, universos Regni Bohemici Redditus ac proventus obligat.* circa Ann. 1356.

XXXIII. *Ejusdem Imp. Epistola Encyclica, qua ob natum sibi Filium Wenceslaum Regem, subditos suos Universos ad Hilaritatem & Lætitiam provocat* Ann. 1361.

XXXIV. *Ejusdem Imp, Præceptum, quo civitatem Tetzin cum attinentiis, a Prædecessoribus suis Bohemiæ Regibus Nobili Wartenbergiæ Genti olim donatam, rursus confirmat.*

XXXV. *Ejusdem Imp. Præceptum alterum, quo Monetas in Delphinatus & sabaudiæ Ditionibus, non aliter quam sub modo & forma præscriptis cudi vetat.* Ann. 1363.

XXXVI. *Ejusdem Imp. Tractatus Pacis ac simul Fœderis cum Ludovico Hungariæ Rege, & Austriæ ducibus initus*, Ann. 1364.

XXXVII. *Ejusdem Imp. Charta absolutionis, super quibusdam Excessibus a Ludovico Marchione Montis-Ferrati commissis.* circa Ann. 1369.

XXXVIII. *Ejusdem Imp. Edictum, quo Barnabovum Mediolanensis civitatis Vicarium, officio & dignitate exuit* circa Ann. 1369.

XXXIX. *Ejusdem Imp Litteræ ad Barnabovum directæ.*

XL. *Ejusdem Imp. ad Urbanum V. Pont. max. Epistola, qua huic potestatem concedit intromittendi se in Bona Uniuersa Rebellium Barnabovis & Galeacii Fratrum, eaque inter alios, Titulo Vicariatus distribuendi ad Tempus.* Ann. 1369.

XLI. *Formula Juramenti eidem Imp. Carolo IV. præstandi præscripta Florentinis.* Ann. 1369.

XLII. *Juramentum solemne Luccanorum eidem Imperatori præstitum.* Ann. 1369.

XLIII. *Ejusdem Imp. Præceptum, quo Luccanis tanquam peculiari & fidelissimo S. R. Imperii Populo, jus cudendæ monetæ concedit* Ann. 1369.

XLIV. *Ejusdem Imp. Præceptum alterum, quo Albertum Bavariæ Ducem, in verum ac Legttimum Hannoniæ Hollandiæ, Zelandiæ & Comitatuum Dominum hæreditariæ instituit.* Ann. 1371.

XLV. *Ejusdem Imp. Præceptum Tertium, quo Amadæum Sabaudiæ Comitem ab Officio Vicariatus Imperii revocat.* Ann. 1373.

XLVI. *Ejusdem Imp. Præceptum Quartum, quo Ecclesiæ Trevirensi, dudum oppignoratum Boppardiae oppidum, nova pecuniarum summa gravatum Cononi Archiepiscopo, obligat.*

XLVII. *Charta ejusdem Imp. qua praecipit, ut in Ecclesia Aquisgranensi Festum S. Caroli M. solemniter quotannis celebretur.*

XLVIII. *Ejusdem Imp. Charta altera, qua requirit ut de Reliquiis S. Caroli M. particulae quaedam transmittantur Carolo V. Franciae Regi in Donum.*

XLIX. *Ejusdem Imp. confirmatio Testamenti seu Ordinationis a Joanne Marchione Moraviae Fratre suo, in Gratiam Filiorum factae.*

L. *Sigismundi Hungariae Regis Diploma, quo Johanni Duci Gorlizensi Fratri suo Marchiam Brandeburgensem Confirmat.* Ann. 1392.

LI. *Joannis Moguntini & Friderici Coloniensis Archiepiscoporum Epistola Encyclica ad Universum Clerum & Ordines Regni Hungariae super Electione Jodoci Marchionis Moraviae, in Regem Romanorum.* Ann. 1410.

LII. *Anonymi Refutatio contentorum in praecedenti Epistola.* Ann. 1410.

1. Ex his sub Num. II. Notandus est *Cunctatius* Henrici II. Imp. Cancellarius hactenus ignotus, quem forsitan is, qui Diploma hoc ex Autographo descripsit, male ibidem legerit pro Gunthero, qui & Guntharius dictus est; nam præter hunc, alius passim in hujusmodi Recognitionibus non ocurrit ab Anno MIX. usque ad obitum sancti illius Imperatoris; nisi cum Malinkrotio Tract. de Cancell. Imperii, velis, eum, proficiscente in Italiam Cæsare, in Germania remansisse, atque alios suo tunc functos fuisse Officio, qualis etiam ad hunc ipsum annum MXIV. reperitur apud Gevvoldum de septemrieatu pag. 99. Henricus Cancellarius.

2. sub Num. VI. Embriconem Episcopum Herbipolensem discimus, Cleri ac Populi Eleemosinis adjutum, Ecclesiæ suæ Cathedralis Tectum, quod *propter Annosam Vetustatem* jam penitus dilapsum erat, & casum Ruinamque minabatur, non solum restaurasse, sed & in eadem aliunde *Reparanda & Ornanda*, Euzelinum celebrem sui Temporis Architectum, qui recenter Mœnum Ponte strauerat, adhibuisse: Hinc non satis constare videtur, utrum ex novissimis prædecessoribus suis Bruno.

Episco-

Epiſcopus Anno MXLII. hanc ipſam Eccleſiam exſtruxerit funditus, perfeceritque, ut paſſim affimant ſcriptores Herbipolenſes, ejusque Epitaphium ab iisdem relatum, loquitur: ſed, quod magna ſui parte obliteratum, minus fideliter reſtituit, poſteritas; in eo enim hæc præſertim verba D. BEATVS BRUNO longe recentius ævum ſapiunt: Quod ſi ex univerſa Templi Fabrica dijudicare Licet, Chorum ejus, unicum Ego, Brunonis Opus eſſe crediderim, ut Judicio etiamnum eſſe poteſt, Lapis quadrangularis, exteriori muro ejusdem inſertus, Monogrammate hujus Epiſcopi conſpicuus.

3. Memorabilis eſt ſub Num. VII. Conventus ille Regalis a Friderico I. Anno MCLII. in *Burgo Tremonio* celebratus, de quo altum apud ſcriptores ſilentium: nec magis innotuerant hactenus, reliqua in hoc Diplomate contenta, quibus certe mediantibus, Werneri Thumermut Famoſæ objectiones adverſus Eccleſiæ Colonienſis Feuda, non uno in Loco refelli potuiſſent.

4. Solemne aliud ejusdem Friderici I. Imp. Præceptum continetur ſub Num. IX. per quod, Epiſcopo Herbipolenſi Ducatus Franciæ Orientalis, ipſi ab antiquis Regibus conceſſus, non ſolum confirmatur, ſed diſtricte etiam inhibetur, ne quis alius per totum hunc *Epiſcopatum & ducatum*, *& Cometias*, *infra Terminos Epiſcopatus & Ducatus*, *ſitas*, Judiciariam Poteſtatem exerceat, *niſi ſolus Wirzeburgenſis epiſcopus*, *ut DUX.* Hoc Diploma, in quod non ſemel Invidiæ Oculos fruſtra ſtrinxerunt Leues quidam adverſarii, ediderunt non ita pridem Joan. Georg. Leuckfeld in Append. III. ad antiq. Pœldenſ. & Joan. Chriſt. Lunig. Spicileg. Eccl. II. ſed uterque, pro More ſuo, ita inconcinniter ac Mendoſe, ut illud curatius Typis reddere, Operæ prætium fuerit.

5. Subjungimus mox. Num. X. immediate ſequenti, alterum itidem hujus Imperatoris Diploma, quod Sigillo ejus quantumvis munitum, notis carebat Chronicis; ſed hæ facile ſuppleri poſſunt; dummodo attendamus, ea quæ Schatenius Annal. Paterb. Lib.IX. refert ad Annum MCLXXII. his verbis "Imperator (Fridericus) medio Quadrageſimæ Celebrem " Wormatiæ Principum Conventum habuit, in quo vehe- " menter conqueſtus eſt cum Principibus adverſus Alexan- " drum Pontificem, atque Italos, quod Conſilia inter eos a- " gitarentur de Corona Imperii Romani ad Manuelem Græ- " corum Imperatorem transferenda; ea cum a malevolis per- " ſuaſa eſſent Imperatori, aut ab ipſo Imperatore conficta in " Odium Pontificis, Impetravit novam in Italiam Expedi-

 tionem,

" tionem, quæ poſt biennium ſuſciperetur. Obierat autem ſub Finem ejusdem anni Heroldus Herbipolenſis Epiſcopus, in cujus Locum ſuffectus eſt Reinhardus hujus Eccleſiæ præpoſitus, Rem maxime urgente Cæſare, qui etiam novum hunc Electum, ſibi dudum omni ſtudio devinctum, in partes Italiæ ſecum abduxit Anno *MCLXXIV.*

6. Quæ ſub Num. *XI.* habetur Inſignis Epiſtola Lucii III. Papæ, vel ex hoc maxime notanda eſt, quod Diem obitus Chriſtiani I. Archiep. Moguntini hactenus incertum (Licet in Anno *MCLXXXIII.* paſſim conveniant Authores) nobis conſervaverit; ſitque ſimul integræ ſuæ ac perfectæ, cum Sede Apoſtolica, Reconciliationis irrefragabile Teſtimonium; id quod certe omni Elogio cenſendum eſt præſtantius.

7. In Charta, quam ſub Num. XIV. retulimus, obſervaſſe non pigebit, in quibusdam Germaniæ partibus, Slavos & Teutones ſæculo XIII. Re, Nomine, & Fortuna inter ſe fuiſſe maxime diſtinctos, nec in unam adhuc coaluiſſe Gentem.

8. Joannes ſummæ ædis Moguntinæ Decanus, de quo in Charta ſub Num. *XXIII.* mentio fit, is eſt, cujus *Fraude & malignitate inducti Canonici* (inquit Georg. Helwich in Elencho) poſt obitum Mathiæ de Bucheck Anno 1328. *Balduinum Treverenſem Archiepiſcopum contra Pontificis Voluntatem poſtularunt, eique loca munita & oppida* Arhiepiſcopatus Moguntini *obtulerunt*, hinc grave exortum diſſidium, quo durante, Joannes prædictus ſub patrocinio Balduini ſui, ad vacantem Cathedram Conſtantienſem aſpiravit, verum eandem obtinuit mox Anno *MCCCXXXIV.* Nicolaus de Kenzingen ex proviſione Joannis *XXII.* Papæ, quem Ludovicus Imp. in hac ſua Epiſtola alio nomine non dignatur, quam: *ille* de *Aviniona.*

9. Sancti Viti pueri ac Martyris Lucani Corpus, jam olim, Anno ſcilicet *DCCCXXXVI.* e Gallia in Saxoniam translatum, ac in percelebri Corbejæ-Novæ Abbatia Solemniſſime depoſitum fuiſſe, mirum! quomodo ignorare potuerit Carolus IV. Imp. quandoquidem haſce ſacras Exuvias quaſi primitus â ſe, & quidem recenter detectas, glorietur in Epiſtola ſub Num. *XXIX.* ad Erneſtum Pragenſem Archiepiſcopum.

10. Joannes ille Cantacuzenus, cujus meminit altera Caroli IV. Epiſtola ſub Num. *XXX.* adverſus Joannem Paleologum (cui ab Henrico VII. Rom. Imperatore Tutor datus fuerat) inſurgens, Anno 1341. Imperium Orientale præripere conatus eſt: verum Auxilio Genuenſium bis debellatus, ſeceſſit Anno 1357. in Montem Athos, ubi ſub monachicho Habitu reliqum vitæ ſuæ traduxit.

11. Quæ

11. Quæ ſequuntur ejusdem Caroli IV. Imp. Conſtitutiones & Diplomata, ſatis manifeſte oſtendunt, quam ſolerti cura, quantoque animi Vigore, is Jura ſua Exercuerit, ac ubique etiam tuitus ſit, Notanter in Regno Arelatenſi, & Italiæ partibus, contra quod aſſerere auſi ſunt Obtrectatores ejus tam Germani, quam Galli, quos vir Clariſſ. Hermannus Conringius, his Armis ac Notitiis Inſtructus, Erroris ſæpius convincere, & Opus ſuum de Finibus Imperii Germanici, quantumvis Excellens; non uno in Loco emendare ac Illuſtrare potuiſſet: Coëterum Memorabiles ſunt inſuper ejusdem Imperatoris Epiſtolæ duæ ſub Num. XLVII & XLVIII. ex iis enim videmus quod, poſtquam Fridericus I. Carolum M. e Tumulo levatum, per Paſchalem III. Antipapam in ſanctorum numerum referri curaſſet, idque, Pace Eccleſiæ reddita, ab Alexandro III. fuiſſet diſſimulatum, nec a ſequentibus Legitimis pontificibus reſciſſum, Rem ut piam ac approbatam habuere, non modo Jmperator & Rex Galliæ; ſed & paſſim omnes.

12. Denique ad perfectam Notitiam eorum quæ ſub Num. LI. & LII. continentur, audire juvat Andream Ratisponenſem, Scriptorem fere coævum, apud Nob. ac Cl. Jo. Georg. ab Eccard. Tom. I. Script. Germ. his verbis diſſerentem: Anno MCCCCX. Ruperto „ Rege Romanorum vita functo, vivente adhuc Venceslao „ Rege Romanorum, qui & depoſitus Rex Romanorum; „ Electores duo ſcilicet Archiepiſcopi Moguntinus & Colonienſis ſecrete quodammodo Sigismundum Regem Ungariæ „ Fratrem jam dicti Wenzeslai ad ſuscipiendum Regnum Romanorum per inter nuntia invitarunt, qui Sigismundus „ talia nuntia gratanter ſuscipiens, remunerationem tamen „ jam duorum dictorum Electorum, quam petebant, relinquens in ſuſpenſo, eo quod nollet Celſitudinem tantæ dignitatis Simoniace intrare, fit interea ipſi etiam difficultas „ propter Electores, & præſertim Archiepiſcopum Treverenſem, & Comitem palatinum Reni qui vota ſua in alium „ poſſent dirigere: qua propter ſi ipſe publice pro Regno „ videretur Laborare, eo non obtento pro hujusmodi aſpiratione cunctis hoc audientibus ridiculum faceret ſe ipſum; „ fit etiam difficultas propter Jodocum marchionem Moraviæ qui etiam tenebat Marchionatum Brandenburgenſem „ Patruum dicti Sigimundi, ne forte ipſe eligeretur vel vota „ ſua in alium dirigeret; ad quod Rex Sigismundus quamvis (inquit) ipſe Jodocus patruus meus teneat jam dictum „ Marchionatum Brandenburgenſem, tamen dum eundem „ Marchionatum, hæreditario Jure poſſiderem, ipſum dicto „ Jodoco patruo meo ſubjeci, ſalvo mihi Jure Electorum Ro-

„ mani Imperii, ſicque ſumus confœderati, quod mihi pro-
„ miſit, ut ſi ſimul aliquando Electi fuerimus in Romano-
„ rum Regem, ipſe mihi velit cedere, & me non impedire,
„ mihique aſſiſtere. Dum hæc agerentur memorati duo Ele-
„ ctores, qui ſecrete Sigismundum ad Regnum invitarant,
„ hoc idem apud Memoratum Jodocum Marchionem facie-
„ bant; qui auditis eorum poſtulationibus, annuit eisdem:
„ Igitur dum Electores, præter ducem Saxoniæ, qui non aſ-
„ ſenſerat depoſitioni Regis Wentzeslai, in Francfordia con-
„ veniſſent, bis memorati Electores ſcilicet Moguntinenſis
„ & Colonienſis in Eccleſia Francofordenſi dictum Jodocum
„ in Romanorum Regem Elegerunt, clauſisque Foribus Eccle-
„ ſiæ ab Archiepiſcopo Moguntinenſi, eo quod decanus ſit
„ ipſe Electorum, ipſaque Eccleſia ſuæ Diœceſis, cœteri Ele-
„ ctores non potuerunt intrare, qua propter ipſi, ſcilicet Ar-
„ chiepiſcopus Treverenſis, & Ludovicus comes palatinus,
„ Filius quondam Ruperti Regis Romanorum in Cœmeterio
„ ejusdem Eccleſiæ, ſæpedictum Sigismundum in Romano-
„ rum Regem Elegerunt, ex quo cœpit iſtud Commune vulgi
„ proverbium: *Zu Frangkfurd hinderm Chor, haben gevvelt*
„ *ainen Kunig, ein Chind, und ein Thor.*

INDEX

Rerum ac Nominum Memorabilium.

A.

B.

Emehar-

 Hilti-

Rabins.

R.

S.

T.

V.

W.

Z.







I.

TRADITIONES VETERES COENOBII S. PETRI ERFORDIÆ.

I.

Notitia Adalberti Archi-Epiſcopi Moguntini pro Donatione Dithmari de Kirchberg.



IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego ADALBERTUS DEI Gratia Moguntinenſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopus & Apoſtolicæ Sedis Legatus, Notum facio omnibus futuris & præſentibus, quendam Virum DIETMARUM ſcilicet de KIRCHBERG Liberis progenitum Parentibus, tradidiſſe per propriam liberam manum ſuper Altare Sanctorum Apoſtolorum Petri & Pauli in Erpesfurt ad Monaſterium Cœnobitarum, propriam Famulam nomine Irmingart cum Filio ipſius Rukkero, duabusque Filiabus, quarum iſta ſunt nomina, Bilihilt, Irmintrut, ea conditione ut prædicto Cœnobio Jure deſervirent Miniſterialium: dederat eadem die prædictus Homo ad præfatum Altare X. manſos, quorum duo & dimidius jacent in Wachſteti & II. in Kirchberc, III. in Hirzwinkili III. in Culaha: ea tamen Pactione quatinus prædicti homines quos tradiderat ad Miniſteriales, beneficiarentur tam ipſi quam illorum Succeſſores de prædicto prædio Jure hæreditario. Hujus Traditionis plurimi exſtiterunt Teſtes, WERNHERUS DEI Gratia tunc ſupranominati Cenobii Venerabilis Abbas cum cunctis Fratribus ſibi ſubjectis: Liberi verò Viri Folrat & Frater ejus Hertac, Ramvolt, Memvart, Ortwin, Walther; ne quis autem prædictam præſumat falſificare Traditionem, Noſtri Sigilli impreſſione, Rogatu ipſorum, perpetuam deliberavimus eis prævidendo præparare Tuitionem. An. 1134.

Acta ſunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis MCXXXIIII. Indict. VII. Regnante LOTHARIO Imperatore Romanorum Auguſto, ſub Advocato prædicti Cœnobii Comite ERNESTO feliciter, Amen.

II.

Notitia pro Donatione Sigifridi de Erpesfurt.

NOtum ſit omnibus CHRISTI Veritatem ſectantibus preſentibus & ſubſequentibus, SIGEFRIDUM quendam Erpesfurtenſem, Sancti Spiritus aſpiratione ſuccenſum propria pecunia III. Manſos in villa quæ Backeſteti dicitur emiſſe, Sanctoque Petro Principi Apoſtolorum, Cœnobitisque prædicti Apoſtoli commorantibus in Erpesfurt abſolutè tradidiſſe pro ſalvatione videlicet ſuæ Animæ, Uxorisque, nec non omnium Parentum Cognatorumque ſalute: pro quo prædio ſuſcipiendo ad incolendum An. 1136.

dede-

dederunt pro oblatione unum manſum Hæreditarii Prædii, jacentis juxta prædictam Villam, Quatuor Slavi de ſæpenominata Villula, Hoſpites LUDEVICI Comitis Provinciæ, quorum iſta ſunt nomina Luzicho, Herolt, Odalrih, Cuno: hi quatuor Viri ſuſceperunt prædictos quatuor manſos, tam illum quem obtulerant quam illos tres propter quos acquirendos proprium manſum tradiderant hæreditarii Jure prædii; ita ut cum quis iſtorum obierit, Filius ejus aut proximus Propinquus offerat Abbati prædicti Cœnobii VII. ſolidos & in Hæreditatem Defuncti ſuccedat: ſolvunt autem prædicti Slavi ter in anno ſingulis vicibus XIII. ſolidos: hoc etiam propter prædictam oblationem ab Abbate impetrarunt, quod Advocato nullum Placitum perſolvunt; cœtera verò legitima Jura Slavorum, quæ conſtituta ſunt pro cædibus vel Furto aliisque culpis quæ ſuboriri poterunt, tempore vel loco quo Abbati placuerit perſolvere debebunt. Hujus conſtitutionis plurimi exiſtunt Teſtes & maximè prænominatæ Congregationis Fratres Otto, Ingram, Rudiger, Herman, Wernher Dictator, & Conſcriptor præſentis Paginæ: Laici verò Sigifrit Diſpenſator Ludevici Comitis Provinciæ, Hartman Diſpenſator tunc Fratrum S. Petri aliique quamplures.

Acta ſunt hæc Anno ab Incarnatione Domini MCXXXVI. Indict. XIV. Regnante LOTHARIO Imperatore Anno Regni ejus XI. ſub ADELBERTO Moguntino Archi-Epiſcopo & Apoſtolicæ Sedis Legato, & ſub ERNESTO Comite Advocato S. Petri.

Ego WERNHERUS DEI Gratia licèt Indignus, Diſpenſator tamen S. Petri hæc ſtatuta proprio Sigillo conſtabilivi, poſtulans Succeſſores meos, & rogitando in Chriſto commonens, ne facilè prædeceſſorum ſuorum conſulta infringant, ſi propria deſiderent apud Poſteros inconvulſa permanere.

III.

Ex Autographo.

Donatio ſolemnis Henrici I. Archi-Epiſcopi Moguntini.

An. 1144. IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. HEINRICUS DEI Patientia Moguntinenſis Archi-Epiſcopus hujus Nominis Primus. David Rex & Propheta, Sancti Spiritus organum, Fidelibus in ſpe Beata ad DEUM tendentibus dulce canit Epytalamium. Quam magna, inquit, multitudo dulcedinis tuæ Domine, quam abſcondiſti timentibus te, perfeciſti autem eis qui ſperant in te; his DEI adjutorio & Nos participes fieri exoptantes, ex his quæ ſine alicujus controverſia Juri noſtro provenerunt; ſtipendia DEO Famulantium amplificare ſtuduimus, ut tanto devotius ſuis Nobis inſtantiſſimis patrocinarentur Orationibus: Omnibus igitur notum facimus præſentibus & futuris, qualiter à Prædeceſſoribus noſtris Eccleſiæ Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli in Erfordia Manſi IV. ſubtracti in Bilterisleybin, cuidam Bernolfo nomine ea delegati ſunt conditione, ut ſingulis annis menſæ Epiſcopali XX. ſolidos tempore conſtituto perſolveret, omnem vero utilitatem ex reliquo provenientem ſuis uſibus deputaret: Nos igitur noſtrorum prudenti uſi conſilio, conſiderantesque in tali facto grave detrimentum Eccleſiæ, condoluimus, & cum prelibato Homine facto concambio Libras III. pro hereditario Jure dari juſſimus, & ab omni conditione qua ſibi prædicta Bona vendicabat, penitus redemimus: ne ergo in tali Opere incaſſum & ſine Fructu laboraſſe videremur, cum XX. ſolidis qui menſæ noſtræ reſpiciebant, manſos denominatos & liberè redemptos, Fratribus DEO & Beatis Apoſtolis Petro & Paulo inceſſabiliter Famulantibus, pro Remedio animæ noſtræ reconſignavimus, ea videlicet Ratione ut vita adhuc ſuperſtite dies Ordinationis noſtræ *V. Calend. Octobris* digna Venerationis Memoria ageretur, & Refectio Caritatis Fratribus impenderetur: mutata verò vita præſenti, Anniverſaria noſtræ depoſitionis Vigiliis, Miſſarumque officiis ſolenni data Refectione pro conſequendo Beatæ Immortalitatis præmio celebrarent: his ita ob commodum Fratrum & Eccleſiæ, DEO ordinante, compoſitis ne aliquis auſu temerario huic reconſignationi ſe opponat, cartam præſentem conſcribi & Sigilli noſtri impreſſione ſignari præcepimus. Teſtium quoque, qui præſentes fuerunt nomina annotari juſſimus, ut comprobato Veritatis judicio, ex integro omnis ambiguitas à futuris Poſterorum Filiis excludatur. Heinricus Majoris Eccleſiæ Cuſtos in Maguntia & Præpoſitus S. MARIÆ in Erphordia. Goteboldus Præpoſitus Fritislarienſis & Camerarius

rarius Curiæ. Burchardus Præpoſitus de Jechburck. Adelhardus Præpoſitus S. Severi. Sinzo Præpoſitus Regularis de Hoſpitali in Erphordia. Capellani: Conradus, Heinricus. Liberi: Comes Patriæ LUDOVICUS, & Frater ejus Heinricus, Dammo de Bucho, & Filius ejus Arnoldus. Ernſt Advocatus ejusdem Eccleſiæ. Ratherus de Werde. Sigebodo de Schoweburck. Dudo Caſtellanus de Roſteberck. Miniſteriales: Ludowicus de Wangenheim, Wernherus Dapifer, Conradus Pincerna, Dragbodo & Conradus Marescalci. Heinricus Vice-Dominus de Erphordia. Buzelo Scultetus. Sigeboldus, Giſelbertus & alii plures.

Acta ſunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis MCXLIV. Indict. VII. Regnante CONRADO Rege hujus Nominis Tertio. Data in ERPHORDIA XVIII. Kal. Decembr.

IV.

Notitia ejusdem Henrici Archi-Epiſcopi Moguntini pro Donatione Nobilium Virorum Folradi & Hertagi. Ex Autographo.

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego HEINRICUS DEI Gratia Metropolitanæ Sedis Moguntinæ Archi-Epiſcopus, Notum eſſe cupimus cunctis in ſpe adoptionis Filiorum DEI in Eccleſia laborantibus duos Germanos FOLRADUM videlicet & HERTAGUM Liberi generis Viros, Sancti Spiritus Gratia illorum viſitante præcordia expetiſſe Cenobium Erphesfurt, quod conſtructum eſt in Honore Principum Apoſtolorum Petri & Pauli, converſionis Gratia, qui à Fratribus ibidem DEO Famulantibus benignè in conſortium ſuſcepti, obtulerunt ſe, ſuaque omnia ſuper præfatorum Apoſtolorum Altare, annuentibus & ſimul offerentibus ipſorum Germano HERMANNO, & Patrui Filio DIETMARO, ceterisque Cognatis & Amicis: eſt autem quod DEO & ejus Apoſtolis eo die obtulerunt, in Bichenried unum Molendinum & VIII. manſi, cum totidem curtilibus, & duabus ſilvulis: in Ellenhartesrode III. Manſi, in Hizwinckele II. Manſi & in Kirchberck II. & unum Pratum & III. mancipia Jure Miniſterialium. Item in Eſcherichesrode Curia cum omnibus appendiciis, tribus videlicet curtilibus & IV. manſis cum ſilva circumjacente, & in eadem Curia Capella, & ad eam pertinentia tria curtilia, & VIII. manſi, quorum unus eſt in Hortene, unus in Kenetenhuſen, unus in Wachſtete, unus in Gunzerode, tres in Eſcherichesrode: verum ut hæc Traditio firma Apoſtolorum Principibus Petro & Paulo permaneat, Sigilli noſtri impreſſione ſignavimus & Banni noſtri auctoritate firmavimus, ut ſi quis de præfatis Rebus aliquid uſurpaverit, perpetuæ damnationis anathemate feriatur. An. 1146.

Hujus rei Teſtes ſunt Henricus Præpoſitus S. MARIÆ in Erpesfurt. Adelhart Præpoſitus S. Severi. Sinilo Præpoſitus Regularium; Folpertus Præpoſitus de Sancto Cyriaco. Archipresbiter Bertholdus; Abbas WERNHERUS præfati Cœnobii, & Wilhelmus Prior, & omnis Conventus. Liberi: ERNESTUS Comes Advocatus ejusdem Cœnobii. Lampertus Comes, Fridericus de Bichelingen. Miniſteriales: Hartunc, Wernher, Sigibolt.

Acta ſunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis MCXLVI. Indict. VIII. Regnante CONRADO. Data II. Idus Auguſti in ERPESFORDIA.

V.

Ejusdem Henrici Archi-Epiſcopi Charta Tertia, qua Traditionem Guntheri de Ditendorp Ratam habet.

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego HEINRICUS DEI Gratia Moguntinenſis Archi-Epiſcopus, Notum eſſe volumus univerſis Chriſti Fidelibus, quod quidam Miniſterialis Domini BERNHARDI Comitis, GUNTHERUS Nomine de Ditendorp & Filii ejus ALEXANDER videlicet HENRICUS, & GUNTHERUS, duos manſos & dimidium in Hochſtete Abbati WERNHERO hujus Nominis ſecundo, ſuisque Fratribus in Erpesfurt pro VIII. marcis & V. Talentis vendidit & propria manu Filiorum, & An. 1147.

aliorum quorum ad hoc negotium aſſenſu indiguit, præcipuéque præfati Principis Bernhardi ſuper Altare Apoſtolorum Petri & Pauli data ſibi prædicta pecunia ab Abbate, tradidit: hanc Ego Heinricus DEI Gratia Moguntinenſis Archi-Epiſcopus traditionem Ratam & firmam eſſe volens Sigilli mei inpreſſione Roboravi, & Banni mei vinculo colligavi, ut ſi quis hanc Traditionem infringere conetur, in die Judicii cum Angelo Sathanæ damnetur.

Hujus rei Teſtes ſunt WERNHERUS Abbas Erpesfurdenſis, Hiltene Abbas Aldesleybenſis, Bernhardus Comes, ERNESTUS Comes, & Advocatus ejusdem Cœnobii. Guncelinus, & Frater ejus Goltmarus de Dachebeche: Hugo, Guntherus, Alexander, Hermannus Subadvocatus & alii plures.

Acta ſunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis MCXLVII. Indict. X. Regnante CONRADO hujus Nominis III. eodem Rege in Expeditione Jeroſolimitana poſito.

VI.

Commutatio quorundam Bonorum inter Arnoldum Archi-Epiſcopum Moguntinum & Gelphradum Abbatem S. Petri Erford. inita.

An. 1157. IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. ARNOLDUS DEI Gratia Moguntinæ Sedis Archi-Epiſcopus. Ad hoc Prælatorum Sollicitudo omne ſtudium ſuum & Laborem debet accommodare, ut Eccleſias, eorum ſpeculationi commiſſas, Emptione, venditione, commutatione, ſeu quolibet alio modo poſſint lucrifacere: Notum igitur eſſe volumus univerſis tam futuri quam præſentis ævi Chriſti Fidelibus, qualiter Nos, ut poſſeſſiones Moguntinæ Eccleſiæ ampliaremus, à quodam Viro Ingenuo videlicet HEINRICO Filio MEINHARDI Muliburc cujusdam caſtri medietatem Velmhuſen nuncupati cum Miniſterialibus, prædiis, ceterisque ad ipſam medietatem pertinentibus in Jus proprietatesque Moguntinæ Eccleſiæ conquiſierimus, partim pecunia comparandam, partim etiam rebus immobilibus commutandam, à Fideliſſimo ergo GELFRADO Abbate Eccleſiæ B. Petri in Erpesfurt Prædium quoddam in villa Progniz nuncupata, unde annuatim tria Talenta & dimidium ſolvebantur, Colonis ejusdem prædii in proprietate Monaſterii B. Petri retentis, communicato Eccleſiæ noſtræ Conſilio commutavimus & prememorato Heinrico pro quibusdam Prædiis, quæ cum medietate prefati caſtri nobis dederat, committenda reſtituimus: in Recompenſatione autem ejusdem Prædii VI. manſos Dominicali noſtro in Biltirsleybin attinentes, & inſuper unum manſum in eadem villa antedicto Abbati & Monaſterio ſuo cum omni utilitate in proprietatem perpetuo Jure donavimus: hanc commutationem noſtram atque donationem per omnem Temporum revolutionem ratam & inconvulſam permanere volentes, præſenti pagina, inpreſſione Sigilli noſtri inſignita, ſtabilivimus & Banno noſtro confirmavimus.

Hujus rei Teſtes ſunt: Arnoldus Præpoſitus de S. MARIA. Burchardus Præpoſitus de Bicheburc. Hartuvicus Præpoſitus de S. Petro Mogontiæ. Adelhardus Præpoſitus de S. Severo. Conradus, Rudingus Capellani. Gernodus Notarius. Adelbertus Marchio & Filius ejus Hermannus. Sizo Comes, & Filius ejus Heinricus. Adelgerus de Ilvelt. Fridericus Comes de Bichilingen. Erwinus, & Erneſtus Fratres Comites. Folradus de Granichvelt. Heinricus de Berliſteti, Miniſteriales. Helfericus Vice-Dominus, Heinricus Vice-Dominus, Giſelbertus, Sigeboldus, Ditmarus & Hermannus Fratres, Wolframmus Scultetus & alii plures.

Acta ſunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis MCLVII. Indict. V. Regnante FRIDERICO Imperatore.

VII.

Ex Autographo.

Notitia Piligrimi Abbatis S. Petri pro Donatione Wolframi Præpoſiti in Uchtricheshuſen.

An. 1185. IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. PILIGRIMUS Divina diſpenſante Clementia dictus Abbas Cenobii in monte S. Petri Erpesfordiæ. Dum cunctis ſit in propa-

propatulo appropinquante mundi Vespere Caritatem multorum refrigescere, incumbit Pastori Ovile Dominicum, Caritatis sic vinculis constringere, ut Aquæ multæ Dilectionis ignem non queant extinguere: eapropter cunctis tam nostri quam subsequentis ævi apud nos mancipatis Christi Tyrocinio seu mancipandis innotescimus, quod Domnus WOLFRAMUS Venerabilis Præpositus Ecclesiæ Sanctæ DEI Genitricis Sanctique Georgii Martyris in Uchtrichishusen, sperans nostri Parvitatem alicujus apud DEUM fore Meriti, Caritatis non fictæ ardore inflammatus, tam Nos quam Nobis coessentes, devotus adiit, & Membris nostræ Ecclesiæ connumerari plenaria Fraternitate expetiit: Nos ut par fuit, tam Illustri Personæ jam dudum Nobis non incognitæ juste Justa petenti Mente alacri Assensum prebuimus, & unanimi Consensu Votum ipsius adimplevimus, statuentes, ut Anniversarius Depositionis ejus Dies cum Vigiliis & Missa pro Defunctis in Conventu nostro pro Animæ ejus Requie futuris semper temporibus agatur: Ille nimirum, cum Ovile Domini non aliorsum quam per Ostium introisset, omnimodis cæpit satagere ne grata DEO Societas aliqua obliteraretur Antiquitate; siquidem Thesaurum suum specialem, quem numerosum à Venerando Magdeburgensis Ecclesiæ Archi-Episcopo WICMANNO, & à Majoris ejusdem Decano Domno SIFRIDO, nec non à Domno WITHOLDO Præposito in Hunoldesburc Viro Nobili & Industrio summa Precum Instantia ac obsequiorum Officio impetraverat, quem etiam longo tempore à Reverendis valde Personis multo sudore passim conquisierat, Reliquias videlicet Sanctorum desiderabiles, Auro ter cocto cariores Nobis non dubitavit partiri, quarum quantitatem post subnotavimus; Cappam quoque duabus Marcis & tribus Fertonibus, Codicem argenteum pensantem II. Libras, Heimonem super Apocalypsim, & triplex Psalterium comparavit, & alia perplura Caritatis & Devotionis Opera declaravit: preterea votivè rogavit quatinus hujus gestæ rei memoriam scripto mandaremus ne tempore subsequenti apud Posteros tam pius ejus Affectus fieret Oblivioni, quam ejus petitionem supplevimus, & Paginam hanc inde conscriptam Sigilli nostri Impressione signavimus: summa autem constitutionis & Petitionis nostræ in verbo Domini hæc est, ut si fortè, quod absit, quispiam de oblatis Domino Sanctorum Reliquiis à nostra Ecclesia abalienare præsumpserit, sit Anathema Maranatha, ac profanet eum DEUS à consortibus & Filiis Sanctæ DEI Ecclesiæ, & Hæredibus vitæ æternæ, & auferat memoriam illius de Terra viventium, & deleat nomen ejus de Libro vitæ, & ut cum Dathan & Abiron, quos Terra aperto ore deglutivit, & vivos Infernus absorbuit, perhennem incurrat damnationem, & ut Herodis, Pilati, & Judæ socius factus, in æternum discrutietur, & cum Sodomitis & Gommorrithis Ignis & Sulphuris imbres sic experiatur, & Petrum Regni Cœlorum Archiclavigerum cum Sancta MARIA, & omni Militia cœlestis Exercitus, portæ Paradisi obstitorem habeat in æternum, Amen, Amen.

Facta sunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis MCLXXXV. Indictione III. Regnante Glorioso Imperatore FRIDERICO hujus Nomine primo: Anno Regni ejus XXXIII. Imperii verò XXX.

De Magdeburc de Ligno Domini. De Sepulchro Domini. De ossibus S. Joannis Baptistæ. Apolinaris Episcopi. Herculani Episcopi & Martiris. De Digito Sancti Laurentii. De costa S. Georgii Martiris. De Brachio S. Exuperii Martiris. De Capillis S. Adelheidis Reginæ.
De Goslaria Matthiæ Apostoli. Godehardi Episcopi.
De Praga Adalberti Episcopi.
De Treveri Valerii Episcopi. Materni Episcopi.
De Porta Ermagori Episcopi.
De Salcfelt Polidurpi Episcopi.
De Wirciburc Processi & Martiniani.
De Babenberc Henrici Imperatoris.

Testes hujus sunt, Domini & Fratres nostri Reinfridus Prior, Wolframus, Otto, Lampertus, Hermannus, Ludigerus, Frowinus, Ernest, Sigiloch Presbiteri. Adalbertus, Conradus, Marcuvardus Bertoch, Sifridus, Subdiaconi. Adelbertus, Thietmarus Acolyti.

VIII.

Charta Conradi I. Archi - Episcopi Moguntini, qua Donationem Erwini Comitis de Tunna ratam habet ac confirmat.

An. 1192. IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. CONRADUS DEI Gratia Sabinensis Episcopus, Moguntinensis Sedis Archi-Episcopus in perpetuum. Cum ex Divinæ Voluntatis arbitrio inter Ecclesiarum Provisores Locum teneamus, ex commissi nobis Regiminis debito, quotiescunque Ecclesiarum Bona aliquo pietatis Intuitu ampliori respexerimus, quoad opus est promovere tenemur, & ne imposterum aliquo importunitatis Ingenio divellantur, omnem nostræ possessionis diligentiam adhibere debemus: Quapropter notum fieri volumus tam futuri quam præsentis ævi Christi Fidelibus, quòd Comes ERWINUS de TUNNAHE, Uxore & Liberis ejus, Animo concordi, mera & libera voluntate assensum præstantibus, XVIII. Mansos cum eorum appenditiis, quorum sex sunt in territorio Villæ illius, quæ Tuteleibin dicitur, reliqui verò duodecim in Walesleybin specialiter & exemptos ab omnibus possessionibus suis, duobus liberæ conditionis Viris tradidit Barthoni & ejus Fratri Volrado de Elkesleybin multis coram astantibus, eos ipsorumque Fidei committens in hunc modum, ut juxta ejus arbitrium & mandatum simul cum ipso alicui Ecclesiæ quam eis denominaret, ob Remedium animæ ipsius conferrent; Procedente tempore prædicti Comitis Erwini Uxor beatæ Recordationis Mulier, viam universæ Carnis ingressa est; unde merito ipsius Animæ consulere volens VI. Mansos in Tuteleybin de prædictis XVIII. cum Barthone & ejus Fratre Volrado Cenobio S. Petri in Erfordia in perpetuam tradidit Proprietatem, Corpusque ejus Uxoris ibidem tumulari petivit: Elapso itaque aliquanto tempore idem Comes Divino afflatus Spiritu reliquos Mansos XII. in Walesleybin cum omnibus suis appendiciis, iterum cum ipso donationem facientibus Barthone & Wolrado, nobis & multis honestis Viris præsentibus, & suis Hæredibus assensum præstantibus, super Reliquias Ecclesiæ S. Petri in magna contulit devotione: Ne ergo alicui super hujus rationabilis Facti tenore aliquod imposterum generetur Dubium, ipsam traditionem prædictæ Ecclesiæ S. Petri factam, sub Anathematis interpositione, & nostri Sigilli Impressione confirmamus.

Acta sunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis MCXCII. Indictione X. Domno CALISTO Apostolicæ Sedi Præsidente. HENRICO VI. Gloriosissimo Romanorum Imperatore Imperium gubernante, & Anno nostræ Electionis in Archi-Episcopatum Sanctæ Moguntinensis Ecclesiæ XXXII. Exilii nostri XXVIII. Reversionis vero ab Exilio VIIII. His præsentibus: Burchardo Præposito S. Petri in Moguntia. Gervigo Præposito S. Severi. Canonicis S. MARIÆ Luthero Decano, Ludwico, Gisilberto, ipso etiam Comite ERWINO Advocato ejusdem Ecclesiæ cum duobus Filiis suis Comite Lamperto & Comite Ernesto, duobus etiam Generis ipsius Poppone de Wasungen & Comite Petherico de Bercka. Barthone & Fratre ejus Volrado. Conrado de Tullestete Ministerialibus. Embricone Vice-Domino de Magontia, Bertholdo Vice-Domino in Erphordia, Ditherico de Buseleibin & aliis pluribus. Dat. ERPHORD. III. Idus Novembris in Die S. Martini.

IX.

Ex Autographo.

Traditio Hartlibi.

An. 1220. IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego WITELO DEI Gratia Abbas Montis Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli in Erpesfurt, Notum facio universis Christi Fidelibus presentem Paginam inspicientibus quod quidam DEO Devotus HARTLIBUS Nomine, Curiam pro Remedio Animæ suæ, Ecclesiæ Beatæ MARIÆ & Monasterio S. Petri contulit sub hac forma, ut media pars Census Curiæ ejusdem Viduæ ipsius quamdiu in præsenti vita superstes fuerit cedat, nihilominus residua media parte Census ab jam dicta Ecclesia Beatæ MARIÆ & Monasterio S. Petri æque perce-

percepta: hanc igitur Curiam quidam Erneſtus à præfatis Eccleſiis & nihilominus à Vidua præfati Hartlibi Jure hæreditario ſuſcepit, ſub tali quippe tenore ut ſeptem Fertones ſingulis annis ſolvat & idem Erneſtus infra biennium ipſam Curiam in æſtimatione IV. Marcarum ædificiis auctam oſtendere poſſit.

Teſtes hujus rei ſunt Hartilip Prior, Hermannus Clauſtralis Prior, Cunradus Marchio, Monachus Eccleſiæ noſtræ; cum aliis Fratribus noſtris. Gerwicus Præpoſitus S. Severi. Guntherus Decanus Beatæ Mariæ. Giſelbertus Cantor, & alii quamplures Fratres ejusdem Eccleſiæ. Laici verò Ditericus Vice-Dominus, Henricus de Tungede. Frowinus de Wechmare, Ulricus Vierdelinc, & alii quamplures.

X.

Notitia Witelonis Abbatis S. Petri pro Donatione Guntheri dicti Stukilber.

Ego Witelo DEI Gratia Abbas Montis SS. Apoſtolorum Petri & Pauli in Erpesfurt An. 1210. cum comuni Fratrum meorum Collegio. Quam miſericorditer Divina Clementia proſpexerit huic Loco, id eſt, Monaſterio Apoſtolorum Petri & Pauli per ſuum Fidelem Guntherum Cognomine Stukilherum olim Civem Erfordenſem, poſtea Monachum noſtratem, nunc vero, ut ſperamus, & omnium Fidelium devotioni exorandum committimus, conſortem cœleſtium Gaudiorum, Memoriæ & præſentium & futurorum contradimus. Fidelis iſte Guntherus, ab annis Adoleſcentiæ ſe ſuaque patrimonio addixit JESU Chriſti, & toto Corde celata ſua eſſe voluit Beneficia, quæ large & noſtræ & aliis impertivit Eccleſiis, ut laudent eum in Portis Opera ejus, unde & multa ejus Beneficia noſtræ Eccleſiæ impenſa ſunt Incognita, & quæ ſubſcripſimus contra ſui voluntatem experti ſumus: Kamerario noſtro Bertholdo Curiam in Heilingin redimenti, ſubſidio fuit cum X. Marcis: poſtea ut peculium compararet X. Marcas dedit: ad redimenda Bona in Bezzingin X. Marcas, ad Emptionem Vinearum in Liſentalo V. Marcas. Hartlibo Cellerario VII. Marcas. Bona in Mitelhuſin redemit XVIII. Marcis. Ad ornatum Eccleſiæ II. Caſulas II. Albas Lintheamentumque dedit ſuper Altare. Item Ornatum noſtrum inpignoratum quaſi in extremo amiſſionis periculo VII. Marcis redemit, & quia Filius ſapiens Gloria eſt Patris, & Filius ſtultus Ignominia eſt Matris ſuæ, ipſe utpote ſui Generis Gloria, mediante ſolo Germano ſuo Alberone Archi-Presbitero S. Mariæ, Teſtamentum ſuum & Patris & Matris & omnium Fratrum ſuorum ordinata diſtinxit Karitate, Ortum ſiquidem unum XXXII. ſolidos ſolventem Eccleſiæ noſtræ contulit: ex his X. ſolidi in Anniverſario Patris ſui Domini Hermanni dantur ad Karitatem Confratribus noſtris. Item X. ſolidi dantur in Anniverſario Matris ſuæ Dominæ Jutæ, reliqui X. ad ſuum Anniverſarium conſervantur: ſimili modo ad Karitatem Fratribus ſicut ceteri diſtribuuntur; Pueris verò in ſingulis Anniverſariis VI. denarii & II. Eccleſiaſtico pro compulſatione Vigiliarum Miſſæ diſtribuuntur: dedit etiam Confratribus noſtris Kameram, quæ annuatim perſolvit tertiam dimidiam Markam, ex his ad Cenſum Epiſcopalem attinet dimidia marca; reliquæ duæ Confratribus noſtris diſtribuuntur; cum uno Fertone, Anniverſarius duorum Dominorum noſtrorum Alberti videlicet & Eberheri celebrabitur; in ſingulis vero Anniverſariis Fratrum ſuorum Cunradi & Hermanni, Wernheri & Ebirnardi, Walrabini & Diterici cum dimidio fertone Conſolationem Fratres recipient, cum uno fertone Hoſpitalarius noſter ad ſuſceptionem Peregrinorum conſolabitur: præter hæc omnia, Teſtamentum Generale ſuorum Fratrum ſtatuit cum duabus Marcis Auri, quæ penſa ab Archi-Presbitero Alberone jam dicto, qui una cum Domino Gunthero forma eſt totius præſcripti diligentiſſime expedita, XII. marcis duas Curtes quas Officio Cenarii delegavit: Inſuper ad utiliſſimum noſtræ Profeſſionis ſtatum noſtris Infirmis tribus marcis & dimidia duos emit Agros perſolventes annuatim X. ſolidos: ut autem hujus Paginæ noſtræ rata & inconvulſa conſcriptio permaneat, & ut præſcripta donaria nulla Occaſione vel mutatione abalienentur à præordinata Fratrum commoditate, ſub Interminatione æternæ Dampnationis inviolata conſervare conſtituimus & Apoſtolorum Petri & Pauli & noſtri Sigilli Impreſſione confirmamus: Teſtibus præſentis facti ſubnotatis quorum Nomina hæc

 ſunt:

sunt: Hermannus Prior, Hartliph Sacrista, Cunradus Cantor, Cunradus Cellerarius, Heinricus Camerarius totusque Conventus Ecclesiæ nostræ, Cunradus Præpositus S. Mariæ, Guntherus Decanus, Giselbertus Cantor & totus ejusdem Ecclesiæ Conventus. Laici Hartliph Gensevuz. Giselherus Vice-Dominus. Guntherus Filius suus, Hildebrandus Gener suus & alii quamplures.

Acta sunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis Millesimo Ducentesimo Vicesimo. Indictione octava, Præsidente Sedi Moguntinæ SIFRIDO Archi-Episcopo.

XI.

Traditio Alheidis Matronæ.

An. 1223. IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego HEINRICUS DEI Gratia Abbas. Notum facio omnibus præsentem Paginam Legentibus, quandam devotam Viduam ADELHEIT Nomine, pro spe Remunerationis æternæ & pro Redemptione animæ sui dilecti Mariti GOTSCALCI quædam Bona prope Ecclesiam S. Nicolai jacentia sex & viginti solidos annuatim persolventia Ecclesiæ Beatorum Apostolorum Petri & Pauli, cui Authore DEO præsumus, contulisse, eo videlicet Ordine ut prædicta Femina, quamdiu esset in corpore eisdem Bonis uteretur; post mortem vero ipsius, eadem Bona præfatæ Ecclesiæ deservirent; quorum tam Dispensator & Exactor erit BURCHARDUS Filius ipsius Feminæ & Alumpnus nostræ Ecclesiæ, prædictorum etiam Bonorum Tutator & Provisor: ut autem hæc firma & inconvulsa permanerent præsens scriptum Sigillo nostræ Ecclesiæ firmamus. Testes hujus rei sunt Arnoldus, Burchardus, & totus Conventus ejusdem Ecclesiæ, Gotscalcus Scolasticus. Laici Hildebrandus Gener Giselheri. Herboto & Reinoldus & alii plures Religiosi & Nobiles Viri.

Acta sunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis MCCXXIII. Indict. XI.

XII.

Ex Autographo.

Notitia Henrici Abbatis S. Petri pro Donatione Henrici Militis de Bilterisleyben.

An. 1224. IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego HEINRICUS DEI Gratia Abbas Montis Sanctorum Apostolorum Petri & Pauli in Erpesfurt, Omnibus præsens scriptum inspecturis salutem æternam in eo qui est salus Omnium. Mundum in maligno positum universalis præsentit Ecclesia, & ipsæ Fraudis suæ commentis periclitatur, & variis Temporum inficitur incrementis, inde magis cogimur nostris commissis prospicere, & sinistros Eventus quoquo possumus ingenio, quos toto corde amplectimur, precavere. Notum siquidem esse volumus omni Evo, quod HENRICUS Miles unus de BILTERISLEIBIN à nostra Ecclesia infeodatus dimidio manso in ipsa villa, in qua & integrum mansum & sex Areas proprietatis possedit jure, quibus Bonis dum se vellet exuere veriti fuimus graviorem aliquam Personam nos interrumpere, unde quamvis sub dispendio decem & septem marcis coemimus integrum mansum & dimidium infeodatum & quinque areas ex quibus unam sibi & suis Successoribus porreximus Jure Feodali, Henricus vero cum Uxore & Filiis & Filiabus manui tradidit Advocati nostri Comitis videlicet LAMPERTI ipsa Bona, qui & eadem nostræ obtulit Ecclesiæ, insuper pro Favore nostræ Devotionis jure Advocatiæ pro se suisque heredibus perpetualiter abrenuntiavit, prædicta itaque Bona annuatim persolvunt XXIIII. solidos: in ipso etiam tempore coemimus Mansum unum in villa quæ dicitur Mitilishusin, quæ non longè distat à Civitate, ad quendam Berchtoldum Filium Berwelfi pro VI. dimidia marca, qui persolvit singulis annis VIII. solidos & maldratam, quæ omnia simul computata faciunt XXX. solidos & maldratam, quibus autem usibus ista debeant subservire Bona, districtè sub Anathematis vinculo sic statuimus, Frater qui præest Fidelibus & Fratrum Caritatibus in nostro Anniversario ad Hospitale

dare

dare debet maldratam ex integro ad pauperum refectionem, Reliqua omnia ad solemnem Caritatem Fratribus ac toti familiæ dedicavimus.

Testes hujus contractus sunt Comes Lampertus de Glichin cujus Sigillum præsenti pagellæ est appensum, Marcuardus Prior Ecclesiæ nostræ, Conradus Cantor, Borcardus Cellerarius, Bruno Camerarius, Fridericus Custos, Merbodo Hospitalarius, & totus Conventus, Didericus Vice-Dominus, Fridericus Schultetus, Siboldus Filius Dominæ Gutæ, Fridericus Filius ejus, Hartmannus de Guttingen, Didericus Frater ejus, Heinricus de Gisbotisleibin, Gerardus Gener ejus, Bergtoldus de Valva, Gerhard, Wernerus, Didericus, Deviherdi, & alii quamplures.

Acta sunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis MCCXXIV. Indict. XII.

XIII.

Ejusdem Henrici Abbatis Notitia altera pro Donatione Ludovici de Sumeringen.

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Heinricus DEI Gratia Abbas Montis Apostolorum Petri & Pauli in Erphordia. Universis DEO devotis hanc paginam inspecturis perpetuam in Domino salutem. Quoniam omnia Auctoritate & Testimonio sui Eventus, suo Jure nonnunquam privantur: ne ea quæ nobis coram positis Gesta sunt, ambigua fiant scripto duximus annotari: Notum igitur volumus, quod quidam Miles Ludewicus Nomine de Sumeringin Jus Advocatiæ, quod à Comitibus Lamberto de Glichin & Fratre suo Ernesto super quinque mansos in Engelde in Feodo tenuit, data sibi à Predecessore nostro beatæ memoriæ Abbate Witelone, & Colonis ipsorum Bonorum quadam summa pecuniæ, eo quod id Coloni magnum Gravamen, & Ecclesia nostra dispendium per eandem Advocatiam pateretur, ipsis Comitibus nobis mediantibus manumisit; quam Advocatiam dicti Comites ad petitionem nostram & præfati Ludewici Nobis & Ecclesiæ nostræ perpetuo libere possidendam resignaverunt, quod Factum ne quis ausu temerario infringere præsumat Anathemate confirmatum, Sigilli nostri & præfati Comitis Lamberti est impressione roboratum. An. 1226.

Testes hujus rei sunt Marcuvardus Prior & totus Ecclesiæ nostræ Conventus. Lutigerus de Bezzingen, Ludwicus de Summeringen, Nortmannus de Taleim & alii plures.

Acta sunt hæc Anno ab Incarnatione Domini MCCXXVI. Indict. XIV.

XIV.

Ejusdem Henrici Abbatis Notitia Tertia, pro Donatione Lamperti Comitis de Glichen.

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Heinricus DEI Gratia Montis Apostolorum Petri & Pauli Abbas in Erphordia, Præsentibus & Futuris in perpetuum. Notum esse volumus omnibus Fidelibus continentiam hujus Paginæ inspecturis & audituris, quod Bonæ Memoriæ Comes Lampertus de Glichin pro Benedictionis Memoria sibi comparanda, & ob spem Divinæ Remunerationis duos Mansos villæ contiguos Erfordiensi, XIII. Marcis argenti à quodam Rembotone redimendos, cui eosdem tali summa obligaverat, Ecclesiæ nostræ postmodum libere possidendos, Uxore sua Sophia & Filiis suis in idem consentientibus, contradidit; qui Remboto dictos Mansos indebite ac violenter Nomine Feodi, quo se ipsos à memorato Comite recepisse affirmavit, detinens, ad tempus de collata eorundem possessione Nos impedivit, Questione autem super his, Judicibus Domni Syfridi Archi-Episcopi delata, hoc ordine, honestis & ydoneis Viris mediantibus est congrua compositione decisa: præfatus Remboto, Mansos nobis, recepta quam promisimus argenti summa, in præsentia Judicum & Ministerialium Domini Archi-Episcopi nec non Burgensium manumisit, & secundario eos ad terminum IX. Annorum in usus suos excolendos, medio tempore An. 1228.

annua-

annuatim ſeptem maldratas frumenti ſoluturus recepit: decimo anno in culturam Eccleſiæ fructuariè ac liberè ceſſuros in perpetuum. Ad hujus verò ſcripti confirmandum tenorem appoſito Sigillo noſtro cum Sigillis Comitum ERNESTI & HEINRICI Filiorum ſupraſcripti Comitis Lamperti, nec non Burgenſium, anathemate confirmavimus.

Teſtes hujus rei ſunt: ERNESTUS Comes, Frater Comitis Lamperti, Lutigerus de Beſſingen Villicus, Heinricus de Meldingen, Fridericus de Memwarspurck Advocatus, Hartmannus de Gutingen, Syboto de Kywa, Gotſcalcus Dives, Gotſcalcus Longus, Ulricus Quadrans, Uto Dives, & Univerſitas Burgenſium Erfordenſium.

Acta ſunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis MCCXXVIII. Indict. I.

XV.

Charta Sigifridi II. Archi-Epiſcopi Moguntini, qua alteram Lamperti Comitis de Glichen donationem ratam habet.

An. 1228. IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. SYFRIDUS DEI Gratia Sanctæ Moguntinæ Sedis Archi-Epiſcopus præſentibus & futuris Fidelibus præſentem Paginam inſpecturis ſalutem in Domino æternam. Quoniam Memoria nihil perdit niſi ad quod non ſæpe reſpicit, præſertim cùm nihil in eodem ſtatu permaneat, & præterita recentibus obruantur, ea quæ à nobis rationabiliter geſta ſunt, ne in dubium aut oblivionem veniant, Scripturæ curavimus Teſtimonio perhennare: Notum igitur volumus Univerſis, quod Bonæ Memoriæ Comes LAMPERTUS de GLICHEN quoddam Nemus quod Buchenberg dicitur, quod à Nobis in Feodo tenuit, pro Benedictionis Memoria ſibi comparanda & Animæ ſuæ Remedio, Eccleſiæ Apoſtolorum Petri & Pauli in Erpfordia, ſalvo tamen noſtro Jure contulit, eo tenore, ut ſi noſtra promiſſio mediantibus Filiis ſuis Comitibus ERNESTO & HEINRICO, quibus ipſam cauſam commiſerat promovendam, ſuæ oblationi accederet, Reſtaurum æquipollens pro Eſtimatione dicti Nemoris in tribus Manſis ſuæ proprietatis in Magolsleybin ſitis Eccleſiæ Maguntinæ proveniret: Nos itaque ſui Voti Devotionem irritare nolentes, præfatum Nemus à Filiis ſuis manumiſſum, & tribus manſis à Nobis in Feodo receptis tam pro petitione ipſorum, quam etiam pro Dilectione Abbatis tunc temporis HEINRICI & totius Conventus ab omni exactione Liberum, Eccleſiæ memoratæ coram Clero & noſtris Miniſterialibus tradidimus: ne igitur quis impoſterum hanc ſeriem noſtræ Donationis irritare præſumat, hanc Paginam præſentis Negotii teſtimonialem anathemate Apoſtolorum Petri & Pauli & noſtro confirmatam Sigilli noſtri appenſione Roboravimus.

Teſtes hujus rei ſunt Conradus Præpoſitus S. Mariæ in Erphordia, Willehelmus Præpoſitus S. Mauritii in Moguntia, Heinricus Præpoſitus in Pinguia, Conradus Præpoſitus Montis S. Cyriaci, Conradus Præpoſitus S. Auguſtini, Ditmarus Præpoſitus Novi-Operis, Guntherus Decanus S. Mariæ, Ditmarus Decanus S. Severi, Arnoldus Scholaſticus S. Petri in Maguntia, Ludewicus Scholaſticus S. Mariæ. Laici autem hi ſunt: Fridericus de Kelberowa, Heinricus de Meldingen, Lutigerus de Bezzingen Villicus Civitatis & alii quamplures tam Eccleſiaſticæ quam Sæculares Perſonæ.

Acta ſunt hæc Anno ab Incarnatione Domini MCCXXVIII. Indict. I. Pontificatus noſtri Anno XXVII.

XVI.

Erneſti & Heinrici Comitum de Glichen in Cœnobium S. Petri Beneficentia.

An. 1235. ERNESTUS & HEINRICUS DEI Gratia Comites in GLICHEN omnibus in perpetuum. Notum facimus Univerſis quod cum Bonæ Memoriæ FRIDERICUS olim Miles de BUSILEYBIN, Patre noſtro Comite LAMPERTO de GLICHIN, adhuc ſuperſtite, ex hac vita decedens Bonorum ſuorum, quæ in prætaxata villa poſſedit Eccleſiam Beatorum Apoſto-

Apoſtolorum Petri & Pauli in Erford feciſſet Hæredem, Manſum unum de quo pro Jure Advocatiæ dicto Patri noſtro duo ſolidi annuatim perſolvebantur, Eccleſiæ memoratæ aſſignavit, cujus congaudentes Devotioni, Factum tale approbamus, ſimulque Eccleſiam in collocatione Exercitus à nobis aggravatam conſiderantes, totidem ſolidos qui de manſo Bertheradæ Viduæ nobis ſolvebantur, ſæpedictæ aſſignavimus Eccleſiæ.

Teſtes hujus rei ſunt Heinricus & Ludovicus Fratres de Meldingen, Fridericus de Memvardisberc, Helwicus de Suwelt, Otto de Walesleibin, Conradus ejusdem Eccleſiæ Villicus & alii plures.

Acta ſunt hæc Anno Domini MCCXXXV.

XVII.

Traditio ſolemnis Criſtani Comitis de Kirchberg.

CRISTANUS DEI Gratia Comes in Kirchberg omnibus in perpetuum. Noverint An. 1236. Univerſi ad quos præſens pervenerit Scriptum; Beneficium & Bona cujusdam GERHARDI in Ypeche, quæ nos ex Proprietatis Jure poſſedimus, ipſo Gerhardo defuncto, Nobis in propriam Ditionem ceſſiſſe, quæ Bona IV. ſcilicet manſos & VIII. Areas in prænominata Villa ſitas, cum omni proventu, Uxore noſtra MECHTILDE & Filiis noſtris VOLRADO, CRISTANO, HEINRICO, GOZMARO, & THEODORICO, Filiabusque noſtris LUCKARDE, MECHTILDE & BERCHTA omnino exhæredatis, in manus HEINRICI Abbatis Montis Apoſtolorum Petri & Pauli in Erfordia liberè & integraliter tradidimus poſſidenda: ſciendum præterea quod Nos dicta Bona memoratæ Eccleſiæ conſervanda, in manus Domini Provincialis HEINRICI, dum Juri Provinciali in Mitelhuſen præſideret multis coram aſtantibus reſignavimus, nullam nobis omnino vel noſtris Hæredibus inpoſterum in ſæpedictis Bonis reſervantes exactionem.

Teſtes hujus rei ſunt Theodoricus Comes de Honſtein, Heinricus Comes de Kirchberg, Adelbertus de Ebileibin, Godefridus de Suzere & alii quamplures.

Acta ſunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis MCCXXXVI. Indict. VIII.

XVIII.

Sigifridi III. Archi-Epiſcopi Moguntini Donatio omnium Proventuum Parrochiæ in Alch.

SIFRIDUS DEI Gratia Sanctæ Moguntinæ Sedis Archi-Epiſcopus, Sacri Imperii per An. 1244. Germaniam Archi-Cancellarius, Dilectis in Chriſto Abbati & Conventui Montis S. Petri Erfordienſis ſalutem in Domino. Dignum omnino cenſemus & conſentaneum rationi, ut eos quos in Fide & Devotione noſtra ſemper hactenus comperimus indefeſſos, favorabiliter proſequamur Munificentia etiam ſpeciali: hinc eſt quod veſtræ Devotionis reſpectu, obtentu quoque Precum HEINRICI de MELDINGIN Fidelis noſtri vobis veſtrisque Succeſſoribus in perpetuum Auctoritate præſentium indulgemus, ut Eccleſiam de Alch, in qua Jus Patronatus habetis, pleno Jure de coetero ex noſtræ Donationis & Auctoritatis Gratia poſſidentes Redditus & Proventus ipſius in Prebendarum veſtrarum ſubſidium convertere licitè valeatis, Jure Archidiaconi per omnia ſibi ſalvo: nulli ergo omnino hominum liceat hanc noſtræ Donationis & Indulgentiæ paginam infringere, vel ei auſu temerario contraire: ſi quis autem hoc attemptare præſumpſerit, Indignationem Omnipotentis DEI & Beatorum Apoſtolorum ejus ſe noverit incurſurum:

Datum FRITISLARIÆ Anno Incarnationis Dominicæ MCCXLIV. V. Idus Julii Pontificatus noſtri Anno XV.

XIX.

Traditio Ernesti Comitis Glichen.

An. 1249. IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego ERNESTUS Comes de GLICHIN Notum facio per præsentem Paginam tam præsentis quam futuri temporis Hominibus, quod cum pleno consensu Filiorum meorum ERWINI & ALBERTI, XIV. mansos in Alch sitos, cum omnibus proventibus suis & usibus michi servientibus, Ecclesiæ B. Petri in Erphordia perpetuo Jure cum omnibus suis appendiciis sub hac Forma possidendos contradidi, triginta igitur marcas argenti ab Henrico Filio Henrici Suevi accommodavi, quam summam argenti eidem Henrico in Dacia me redditurum aut valentia aut argento devovi, sub hac conditione, ut si dictum argentum aut valentiam ejusdem inter Daciam & Erphordiam, incommodo succedente perdiderit Conventus S. Petri in Erphord XL. marcas argenti in Festo S. Martini proximo futuro, loco mei pondere pleno redonabunt.

Testes hujus rei sunt ex parte mea, Otto de Wechmar, Hermannus Advocatus, Conradus Tustulberg, Albertus Advocatus de Elchskesleben, Fridericus de Biltirsleben, & alii plures.

Acta sunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis MCCXLIX. Indict. VII.

XX.

Commutatio quorundam Bonorum inter Andream Abbatem S. Petri & Ekkehardum de Ballenhusen.

An. 1255. EKKEHARDUS de BALLENHUSEN dictus de SUMMERINGEN Miles, ne Posteris veniat in dubium quod probis & honestis Viris mediantibus, deliberatione provida, fuerit diffinitum, hinc est quod notum esse cupio, quod Ego ex permissione dilectæ Uxoris meæ LUCARDIS ac Puerorum meorum consensu cum venerabilibus Dominis, Domino ANDREA Abbate, & Conventu Monasterii S. Petri in Erphordia super quibusdam Bonis meis feci concambium, volens illud à meis Heredibus irrefragabiliter observari. Bona quæ Ego dictis Dominis in concambio præsentavi sunt hæc: in Walesleybin Bona solventia annuatim III. fertones. In Rasdorff IV. mansos, in Herbersleyben dimidium mansum.

Testes hujus Facti sunt: Venerabilis Dominus GERARDUS Archi-Episcopus Moguntinus, Fridericus Præpositus Northusensis, Dominus Heydenricus Abbas Bursfeldensis, Magister Bertoldus ejusdem Archi-Episcopi Scriptor, Fridericus de Drivordia Senior, Bertoldus Vice-Dominus, Heinricus Pincerna dicti de Appolt, Ecckehardus de Wartperg Milites, & alii Fide digni.

Acta sunt hæc ERFORDIÆ Anno Domini MCCLV. Kal. Novemb. Regnante Gloriosissimo Domino WILLEHELMO Rege Romanorum.

XXI.

Charta Henrici Comitis de Honstein, qua Donationem Maroldi & Witegonis Militum de Linderbeche Ratam habet.

An. 1268. IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Cum memoria Hominum labilis sit, nec multitudinem Rerum gestarum, ac Longitudini Temporum sufficiens esse possit, dignum est pariter & consultum, ut ea quæ geruntur in tempore, Scripturæ Testimonio perhennentur; hinc est quod Nos HEINRICUS DEI Gratia Comes de HONSTEIN Recognoscimus, & omnibus ad quos præsens scriptum pervenerit cupimus esse notum, quod MAROLDUS Miles, & WITEGO Fratres de Linderbeche Ligna seu Virgultum quoddam, quod in Feodo tenebant à nobis, situm juxta Fontem Comitis, & imme-

immediate attingit fundum Monasterii S. Petri in Erfordia qui dicitur Hirnzlite, jam dicto Monasterio S. Petri vendiderunt: Nos itaque una cum nostra Conjuge ac Hæredibus nostris, prædicti Fundi proprietatem donamus & tradimus sæpedicto Monasterio S. Petri præfato in Remedium animarum nostrarum, super eo præsentem paginam dantes Sigilli nostri munimine roboratam. Nos MECHTILDIS Comitissa, THEODERICUS & HEINRICUS Comites Juniores de HONSTEIN, huic donationi consentimus, & donamus præhabitum Feodum Monasterio prælibato, & quia Sigilla propria non habemus Sigillo Patris nostri sumus contenti.

Testes hujus sunt. Abbas de Ilfelt. Albertus decanus S. Mariæ. Hermanus de Bezzingen Walterus de phurre. Burchardus de Badungin. Hugo de Alinhusen. Maroldus de Vrbech Heinricus de Wie, milites. & alii plures.

Acta sunt hæc. Anno Domini. MCCLXVIII.

XXII.

Traditio Comitum Keverenberg.

NOs GUNTHERUS & GUNTHERUS Fratres Dei Gratia Comites de KEVERENBERG tenore præsentium profitemur, & Constare volumus, Litteras has visuris, quod Bona quondam Lupoldi de Arnestete sita alich, illa quæ Hugo Longus Erfordiensis à nobis in Feodo habuit, Religiosis viris Abbati & Conventui Montis S. Petri Erfordiens. donavimus perpetuo Libere possidenda, in præsentia Ministerialium ac Militum Nostrorum quorum Nomina sunt subscripta, & ad Abundantem certitudinem simul & Donationis hujus perpetuam Stabilitatem, has Nostras Litteras de hac confectas ipsis dedimus ad munimen Sigillo nostro, sicut moris est, firmiter roboratas: An. 1270.

Testes hujus rei sunt Theodoricus de Willirchsleibin Theodoricus de Botzlebin, & Guntherus Fratres. Hermannus de Langenfelt. Hugo & Heinricus Fratres de Chaneim; Eilgerus de Rorhusen. Fridericus Raist de Heilbach. Eilgerus & Rudigerus Fratres Filii quondam Rudigeri Advocati de Arnestete & alii plures.

Acta sunt hæc Anno Gratiæ MCCLXX.

XXIII.

Traditio Alberti & Ernesti Comitum de Glichenstein.

NOs ALBERTUS & ERNESTUS Fratres atque Comites Dei Gratia de GLICHENSTEIN, ad Futurorum Noticiam simul & Modernorum cupimus pervenire, quod advocatiam atque omne Jus quod dinoscimur habuisse de una Curia nec non de manso uno & dimidio quos possidebat & habebat Ludovicus Filius Diteleibi de Hogstete Jure Feudali à nobis per plurimos annos, illud præfatum Jus Integraliter cum omni Jure tribuimus & Donamus Claustro atque communitati S. Petri in Erford pure & principaliter propter Deum nec non in memoriam sempiternam: Ne autem super hoc facto aliquod dubium seu aliqua questio nocitura oriatur, ut firmius habeatur donamus Sigilli nostri munimine roboratam, super eo Testes hujus rei sunt Dominus Theodericus de Witerde, & Conradus de Cranichvelt milites. Ernestus de Lengenfelt, advocatus. Reinfridus de Herversleiben. Rudigerus & Conradus Fratres de Hogstete; & alii plures fide digni. An. 1273.

Actum Anno Gratiæ MCCLXXIII.

XXIV.

Traditio Guntheri Comitis de Swartzburg.

An. 1279. NOs GUNTHERUS Dei Gratia Comes de Swartzburg tenore præsentium Recognoſcimus, & conſtare cupimus omnibus has Litteras viſuris, quod manſum unum ſitum Vdeſtete, ſolventem annuatim duo Maldra Frumenti & duo Ordei, quæ Conradus miles de Bulwiz à Nobis in Feodo habuit; una cum Conjuge noſtra, GUNTHERO, HENRICO, Comitibus Filiis noſtris, ac aliis Hæredibus noſtris, donavimus & tradidimus Religioſis Fratribus Abbati & Conventui Monaſterii S. Petri Erford. pro Remedio Animarum Noſtrarum, ſuper eo præſentem paginam ipſis dantes, Teſtium ſubſcriptione & Sigilli noſtri munimine roboratam.

Teſtes hujus rei ſunt Dominus Otto de Marnſowe. Hugo de Alrihuſen. Lutolphns de Brandenſtein. Theodoricus de Billirichsleybin. Hermannus de Wiceleybin. & Otto de Swartzburg, milites. Albertus Vice-Dominus Erford. & alii quam plures.

Acta ſunt hæc Anno Domini MCCLXIX.

XXV.

Alberti Landgravii Turingiæ Confirmatio Donationis Henrici & Theodorici militum de Vrpeche.

An. 1279. NOs ALBERTUS DEI Gratia Thuringiæ Landgravius & Saxoniæ Comes Palatinus, tenore præſentium Recognoſcimus & conſtare volumus univerſis quod Venerabilium Virorum Domini ANDREÆ Abbatis ac Conventus Monaſterii Montis S. Petri Erford. precibus devotis aures Clementiæ Inclinantes manſum unum ſitum in Novo Foro ſolventem annualiter quatuor Talenta quem Fideles noſtri HEINRICUS & THEODORICUS Fratres milites de Vrpeche S. Viti, dicti Calvi, pro redemptione Peccatorum ſuorum eisdem cum conſenſu Conjugum ſuarum Legaverunt, donavimus Liberaliter ipſis, & eorum Monaſterio, Titulo proprietatis quiete & pacifice perpetuo poſſidendum. Teſtes hujus facti ſunt Nobilis Vir, Comes Albertus de Glichenſtein Heinricus Præpoſitus S. Nicolai in Iſenach, Hermannus de Hirſingerode, Magiſter coquinas noſtræ; Heinricus Topelſtein, Mathias & Marquardus Curiæ noſtræ ſcriptores.

Facta eſt hujus collationis & Donationis confirmatio. Anno Domini MCCLXXIX. in Craſtino aſcenſionis Domini.

XXVI.

Traditio Friderici & Ludevici militum de Buzingesleyben.

An. 1297. ACta Solemniter delet oblivio, niſi Litterarum fulciantur Privilegio, hinc eſt quod Nos FRIDERICUS & LUDEVICUS Fratres dicti CANCRI de BULZINGESLEYBIN una cum matre noſtra BIA Recognoſcimus publice, quod de communi conſenſu puerorum Fratris noſtri HERMANNI bonæ memoriæ & ob Specialem dilectionem avunculi noſtri Domini HERMANNI Monachi Eccleſiæ S. Petri Erphordiæ dedimus ipſi Eccleſiæ Manſum proprietatis noſtræ ad nos Jure Hæreditario devolutum, ſitum in ſummeringen S. Gangulphi, propter Deum, tali prævia Ratione quod cum totali penſione hujus manſi, poſt mortem prædictæ matris noſtræ Biæ, annis ſingulis Caſei Comparentur ac ad conſolationem prædictæ Eccleſiæ Conventus die Dominico fideliter miniſtrentnr, pro quo in Anniverſariis noſtris memoriam noſtri peragent cum devotione debita. Ut igitur tam noſtra Donatio quam eorum devotio firma & inviolabilis in perpetuum perſeveret, nos præſens ſcriptum de hoc confectum dedimus ſæpedictæ Eccleſiæ ad munimen & id Sigillo noſtro fecimus communiri.

Teſtes

Teſtes hujus ſunt Ekkehardus Decanus S. Mariæ Erfordienſ. Hermannus Monachus Montis S. Petri Ludovicus Scolaris de Bezzenheim, Guntherus de Frunendorp & alii plures, Clerici & Laici. dat ERPHORDIÆ Anno Domini MCCXCVII. Kalend. Junii.

XXVII.

Traditio Friderici Comitis de Rabinswalt.

NOs FRIDERICUS DEI Gratia Comes de RABINSWALT dictus de WIE Recognoſcimus tenore præſentium Litterarum, dilucide profitentes quod ad honorem An. 1304.
DEI Omnipotentis ac in Laudem apoſtolorum Petri & Pauli, nec non ob noſtræ animæ ſalutem, XLII. agros Lignorum de ſilva quæ Grebenize vulgariter nuncupatur infra terminos Caſtrorum Tundorff & Berka, quos inquam agros Bertoldus dictus Cloz Caſtrenſis in Tundorff à nobis tenuit titulo Feodali, & ad noſtras manus voluntarie reſignavit, omnibus ſuis Hæredibus conſentientibus Honorabili Viro Domino Abbati totique Conventui Monaſterii Beatorum apoſtolorum Petri & Pauli in Erfordia appropriavimus, & in proprium damus, Litteras per præſentes, ad cujus donationis & appropriationis Tutelam per nos pie & Liberaliter factam, ne per nos ſeu noſtros hæredes aliqualiter violetur, præſentem Litteram deſuper conſcribi fecimus & noſtro Sigillo ac Sigillo Domini Hermanni dicti Kaputz Proviſoris Allodii Erfordenſis Venerabilis Domini G. Archiep. Moguntini præfato Abbati ſuoque Conventui dedimus confirmatam.

Teſtes hujus rei ſunt Henricus de Mure Miles Frowinus de Cimmern, Bertoldus dictus Cloz patruelis ſupradicti Bertoldi.

Actum & datum Non. Julii Anno Domini MCCCIV.

XXVIII.

Traditio Henrici Comitis de Svvartzburg.

NOs HEINRICUS DEI Gratia Comes, Filius Domini GUNTHERI piæ memoriæ de An. 1320.
SWARTZBURG Comitis, Recognoſcimus, quod ob Honorem Omnipotentis DEI & ob Reverentiam Beatorum Petri & Panli Apoſtolorum, duos manſos terræ arabilis in Campis villæ Vchſtete ſitos, quos ſtrenui & famoſi viri Berngerus & Rudolfus Fratres dicti de Vchſtete à nobis hactenus in Feodo tenuerunt, Religioſis Viris Domino Abbati ejusque Conventui Monaſterii S. Petri in Erford donamus appropriamus Litteras per præſentes conſenſu Fratrum noſtrorum accedente, pro noſtrarum omnium Remedio animarum.

Teſtes hujus rei ſunt Conradus Weyer. Albertus de Stuterenheym. & Eylgerus de Thanheim, milites. Albertus de Hoppfgarten, nec non Theodericus de Vrenſtete Notarius, & alii plures.

Datum & Actum in ARNSTET Anno Domini MCCCXX. VI. Jdus Feb.

XXIX.

Renuntiatio ſolemnis Hermanni Comitis de Glichen in Favorem Cœnobii S. Petri ſuper Jure Advocatiæ in diverſis Locis.

IN Nomine Domini Amen. Ne ea quæ geruntur in tempore ſimul Labantur cum An. 1321.
Lapſu temporis neceſſarium & cautum eſt ea ſcripturæ firmitate & teſtimonio perhennari, quoniam igitur ſecundum Apoſtolum Omnes ſtabimus ante Tribunal DEI recepturi prout in Corpore geſſimus ſive Bonum quod fuerit ſive malum; unde neceſſa-

cessarium nobis est diem extremæ messionis operibus misericordiæ prævenire, quia qui parcè seminat, parcè & metet: hinc est quod nos HERMANNUS DEI Gratia Comes de GLICHEN volentes in vita nostra saluti animæ nostræ ac Remedio providere, cum nihil sit certius morte & incertius hora mortis, DEO omnipotenti & Beatis Apostolis Petro & Paulo, ac honorabilibus & Religiosis viris Domino Abbati, & Conventui Monasterii S. Petri Erford. ob salutem animæ nostræ offerimus, damus & Resignamus purè & Liberaliter propter DEUM Advocatias & Jus advocaticium tam Corporale, quam Incorporale, cum omnibus pertinentiis & Juribus ac Vassallis nostris & omne Dominium directum & utile ac usufructu cum omnibus redditibus in villis & campis Gothinstete, Alich, Bintisleybin & Tifental quas hactenus nos & progenitores nostri ex certa scientia à præfato Monasterio, & nullo alio habuimus & tenuimus titulo Feodali, volentes ut dictum Feodum cum omnibus suis pertinentiis supradictis ad præfatum Monasterium S. Petri, tanquam ad Dominum proprietatis penitus revertatur. Obligantes nos & omnes Hæredes, Cohæredes & successores nostros utriusque sexus ad observantiam prædictæ donationis, oblationis Resignationis & Elemosinæ præ factæ.

Acta sunt hæc Anno Domini MCCCXXI. V. idus Martii.

XXX.

Traditio Guntheri Militis facta de Consensu Friderici & Hermanni Comitum de Orlamunde.

An. 1327. NOs FRIDERICUS & HERMANNUS DEI Gratia Comites de ORLEMUNDE, Domini in Wymar, Recognoscimus quod GUNTHERUS dictus CLOZ Castrensis in Tundorff veniens ad nostri præsentiam, quosdam agros Lignorum seu Lignetum, qui vel quod By eyme Tuffinborn nuncupatur, sitos in terminis & campis villæ Gutendorp quos præfatus Guntherus à nobis hactenus in Feodum tenuit, Libere & motu propriæ voluntatis, prout moris, est nobis Legitime & pure resignavit, nos vero agros Ligneti prædictos dicto Domino abbati donavimus & appropriavimus, & in his scriptis appropriamus, quam quidem appropriationem Domino Abbati & Conventui ob Remedium animarum nostrarum & omnium parentum nostrorum salutem Libere factam pro nobis & nostris successoribus promisimus & promittimus gratam & firmam tenere ac eam inviolabiliter observare.

Dat. Anno Domini MCCCXXVII. præsentibus Hermanno de Leyvelt, Gernodo de Obirwymar militibus nostris & aliis quam pluribus fide dignis.

XXXI.

Traditio Hermanni Comitis de Glichen.

An. 1333. IN Nomine Domini Amen. Nos HERMANNUS DEI Gratia Comes, Dominus in GLICHEN Recognoscimus & in his scriptis publice profitemur, quod ob Honorem omnipotentis DEI ac Beatorum Petri & Pauli Apostolorum nec non animæ nostræ, & animæ SOPHIÆ conthoralis nostræ Legitimæ, ac omnium progenitorum nostrorum animarum ob Remedium & salutem, VIII. Mansos & unum quartale Terræ arabilis, sitos in Terminis & Campis villæ Ollendorff, & certos Redditus de Curys ibidem cum omnibus dictorum Bonorum Juribus, redditibus, ac proventibus, cum medietate Judicii tam civilis quam Criminalis ac medietate Juris Patronatus Ecclesiæ B. Petri in villa prædicta, prout ipsa Bona strenuus Vir Rudolfus de Meldingen miles à nobis in Feodum hactenus tenuit, Religiosis in Christo Viris Domino Abbati & Monasterio S. Petri Erfordiensi donamus & appropriamus in his scriptis, in quorum evidens Testimonium præsentem hanc nostram litteram Domino Abbati & Conventui prædictis damus sub appensione nostri Sigilli fideliter Communitam. Testes hujus donationis sunt Hermannus de Sybileibin Cappellanus noster, Albertus de Wyterde miles Berngerus de Meldingen, Heinricus de Arnstete Advocatus noster. Albertus de Noteleybin Heinricus de Kongisse, Castrenses nostri. & alii plures.

Datum Anno Domini MCCCXXXIII.

II. Ex-

II.

EXCERPTA EX NECROLOGIO EJUSDEM COENOBII.

JANUARIUS.

III. Non.	*Theodoricus* Abbas Bursfeldensis.
	Cunigunt. hæc dedit XX. Talenta.
VIII. Idus.	*Henricus* Abbas.
VII. Idus.	*Wicelo* Abbas.
V. Idus.	GUNTHERUS Abbas in Northusen, qui in hoc Monasterio curam pastoralem digne ac Laudabiliter XLIII. annis gessit, postmodum verò propter invalidam ætatem sponte Abbatiam resignat, varia etiam in vitâ suâ construxit.
	Theodoricus Comes.
IIII. Idus.	*Georgius* Abbas Pegaviensis.
XIX. Kal. Febr.	CRISTIANUS Abbas nostræ Congregat.
	Margaretha Laica. hæc dedit Ornatum Blavium de Damasco similem apostolicis.
XVIII. Kal.	*Gisela* Comitissa.
XIIII. Kal.	Depositio Domni THAGOBERTI Regis Francorum.
XIII. Kal.	Depositio Domni BALTUWINI Archi-Episcop. Trevirens.
	Henricus Comes, qui dedit Purpuram, Equum & X. Solidos.
XI. Kal.	*Johannes* Abbas Hildeslevensis.
VII. Kal.	*Henricus* Abbas S. Mariæ Trevir.
VI. Kal.	VOLCKMARUS Abbas nostræ Congregationis.
	Adelheid Laica, quæ dedit VI. Marcas.
	Luckardis. hæc dedit II. Calices, II. Mansos, dimidiam Marcam auri & XV. Talenta.
V. Kal.	*Johannes* Decanus in Werngerode.
	Ernestus Comes de *Glichen.*
IIII. Kal.	*Theodoricus* Comes, hic dedit II. Talenta.
II. Kal.	*Nicolaus* Abbas.

FEBRUARIUS.

IIII. Non.	*Udalricus* Abbas Bambergensis.
	Wentelgard. quæ dedit Calicem, Albam, & Pallam Altaris.
	Conradus Præpositus. qui dedit VII. Maldra Frumenti.
	Uta Laica. hæc dedit Annulum aureum & XI. Marcas.
III. Nonas.	*Johannes* Abbas S. Mariæ Treviris.
VIII. Idus.	*Johannes* Abbas Bursfeldensis primus Reformalis.
V. Idus.	*Johannes* Abbas Tholeyensis.
	Rappoto Abbas.
IIII. Idus.	BURCHARDUS Abbas nostræ Congregationis, hujus Monasterii Reædificator ac totius Boni fidelissimus Operator.
	Lupoldus Abbas S. Gothardi Hildesh.
	Ernestus Comes.
	Henricus Laicus, nostri Monasterii Præbendarius, qui se & sua dedit.
II. Idus.	RABOTO Abbas nostræ Congregationis.

XIII. Kal. Mart. Depositio Domni SIFFRIDI Archi-Episcop. Mogunt.
HARTUNGUS Abbas nostræ Congregation.
Dithmud Inclusa.
Elisabeth Abbatissa.
XII. Kal. *Engilbertus* Præpositus, qui dedit IV. Marcas & II. Maldra Frumenti.
X. Kal. *Henricus* Laicus. hic dedit Curiam valentem VIII. Marcas.
Jutta Laica. hæc dedit Agrum.
IX. Kal. PETRUS Abbas nostræ Congregation.
VIII. Kal. *Conradus* Laicus, qui dedit Equum.
VI. Kal. *Hubertus* Episcopus.
V. Kal. *Martinus* Abbas Swartzacensis.
Boppo Laicus dedit Curiam & II. Mansos.
II. Kal. HARTUNGUS Abbas nostræ Congregat.
Theodoricus Abbas Reinhusensis.

MARTIUS.

Kalend. *Henricus* Abbas Hombergensis.
VI. Non. *Conradus* Abbas in Hasungen.
VII. Idus. *Benedictus* Abbas in Monchenrodt.
Sigismundus Comes.
Elisabeth Comitissa. hæc dedit XX. Talenta annuatim.
Gebehartus Monach. Scriptor.
XVI. Kal. April. *Ernestus* Comes. hic dedit XX. Marcas.
Jutta Inclusa.
VIII. Kalend. *Ditmarus* Conversus hic construxit Capellam S. Annæ.
Albertus Comes.
V. Kalend. *Clara* Laica. hæc dedit mille & Centum Florenos.

APRILIS.

V. Non. VOLMARUS Abbas nostræ Congregation.
VII. Idus. RUDIGERUS Abbas nostræ Congregation.
VI. Idus. *Pilgrimus* Laicus. hic dedit Equum & V. Marcas.
Bertrammnus Laicus. hic dedit plusquam LX. Marcas.
Agnes Comitissa.
III. Idus. *Albertus* Episcopus.
Jacobus Abbas Trajectensis.
IIII. Idus. *Petrus* Abbas in Posavia.
Conradus de Fulda. Doctor in Medicinis nostræ Congregationis Physicus, qui dedit Calicem, & alia legavit in valore XXX. Florenor.
XVII. Kal. May. *Gerhardus* Abbas S. Petri propè Mersebutg.
Bertholdus Laicus, qui dedit XL. Solidos annuatim.
XIIII. Kal. *Jacobus* Abbas Trajectensis.
Christina Monacha. hæc dedit nobis Agros.
Berengerus Laicus. hæc dedit XX. Talenta annuatim.
VII. Kal. *Ludewicus* Comes de *Glichen*, qui dedit Casulam auream. 1467.
V. Kal. *Luckardis* Comitissa, quæ dedit aliqua Bona.
IIII. Kal. *Lubertus* Abbas. S. Jacobi.

MAJUS.

VI. Non.	Depositio Domni RUTHARDI Archi-Episcop. Mogunt. qui dedit nobis Cellam propè Werram.
IIII. Non.	DITMARUS Abbas nostræ Congregat.
	Wernherus Abbas.
III. Non.	*Remboto* Comes, qui dedit XVIII. Marcas.
II. Idus.	*Piligrimus* Abbas.

JUNIUS.

V. Idus.	Depositio Domini MARCULPHI Archi-Episc. Mogunt.
XIII.Kal. Julii.	ROMANUS Rex Ruthenorum. hic dedit nobis XXX. Marcas.
X. Kal.	*Henricus* Gasman Sacerdos, qui dedit Corpus Biblie valens L. Florenos.
VIII. Kal.	*Timo* Abbas.
VI. Kal.	*Conradus* Abbas S. Stephani Herbipol.
	Albertus Abbas Homburgens.
	Isentrudis Laica. hæc dedit Clamydem.
IIII. Kal.	*Andreas* Abbas Bergensis.
II. Kal.	JOHANNES Abbas nostræ Congregationis.

JULIUS.

VI. Non.	*Berchtochus* Miles. quidedit Mansum, X. Solidos & Mancipium.
V. Non.	*Agnes* Comitissa.
III. Non.	*Rupertus* Abbas.
V. Idus.	*Bertramnus* Laicus. qui dedit Palifredum.
IIII. Idus.	*Johannes* Abbas Husenbergens.
	Johannes Abbas in Nuwenstat.
Idibus.	*Theodoricus* Abbas Hugsbergensis.
XIII. Kal. Aug.	*Johannes* Abbas Mindensis.
XI. Kal.	*Johannes* Abbas Hildesheim.
	Nicolaus Abbas S. Michaëlis Gerodens.
IX. Kal.	*Adam* Abbas Bruwilrens.
V. Kal.	HELMBURG Comitissa, pro qua datum est Dorsale.

AUGUSTUS.

IIII. Non.	*Nicolaus* Abbas in Hildesleven.
III. Non.	Depositio Domni RUDOLFI Archi-Episcop. Saltzburgens. qui dedit XXX. Marcas.
II. Non.	*Sophia* Comitissa, quæ dedit LX. Marcas.
VII. Idus.	*Nicolaus* Monachus nostræ Congregat, qui multa scripsit.
V. Idus.	*Fridericus* Abbas Puzoviensis.
III. Idus.	JOHANNES Abbas Bursfeldensis, primus Reformator hujus Monasterii. Obiit Anno MCCCCLXVIII.
II. Idus.	WERNHERUS Abbas nostræ Congregat.
XIX. Kal. Sept.	*Petrus* Abbas in Oratorio Dacie.
XVIII. Kal.	*Johannes* Abbas S. Panthaleonis Coloniæ.
	Sifridus Laicus. qui dedit Calicem pretiosum.

	Jutta Comitissa.
XVII. Kal.	*Reinherus* Abbas Corbejensis.
XIIII. Kal.	*Ernestus* Comes. hic dedit Purpuram.
XIII. Kal.	*Johannes* Abbas. S. Mathiæ Treviris.
IX. Kal.	*Hermannus* Clericus. hic dedit Sericum Pannum.
VIII. Kal.	Depositio Domni OTTACHARI Regis Bohemiæ, qui dedit LXXX. Marcas.
III. Kal.	*Theodoricus* Abbas in Werdena, quondam hujus Coenobii prior, Sepultus circa Altare S. Bonifacii, qui procuravit Ecclesiæ nostræ preciosas Reliquias. Anno MCCCC. LXXXXX.
II. Kal.	*Odegeba* Laica. hæc dedit Casulam coccineam, & XI. Marcas.

SEPTEMBER.

IIII. Non.	Depositio Domni HENRICI Archi-Episc. Mogunt, qui dedit Talentum annuatim.
III. Non.	*Ervvinus* Abbas Rastedtensis.
	Sophia Comitissa. hæc dedit Mansum.
VIII. Idus.	ADOLFI Archi-Episcop. Mogunt.
	Godefridus Comes. hic dedit nobis Purpuras.
VII. Idus.	*Nicolaus* Abbas in Ringelheim.
	Ervvinus Comes.
XVIII. Kal. Octob.	*Lampertus* Comes. qui dedit II. Mansos, & Lignum in Buchinberch.
XIII. Kal.	*Wolframus* Abbas Hirsaugiens.

OCTOBER.

Nonis.	*Henricus* Abbas Hildesheimens.
	Hermannus Decanus.
III. Non.	*Henricus* Laicus. hic dedit III. Mansos. II. Molendina, & XXIIII. Mancipia.
II. Idus.	*Gerhardus* Abbas in Osbruck.
	Albertus Comes. hic dedit XV. Marcas & dimidiam.
XVI. Kal. Nov.	*Karolus* Comes de *Glichen*. MCCCCXCVII.
XI. Kal.	*Ervvinus* Abbas Isburgensis.
X. Kal.	GEILPHRADUS Abbas nostræ Congregat.
V. Kal.	*Theodericus* Abbas.

NOVEMBER.

III. Idus.	*Hildeburg* Laica. hæc cum viro suo multa Ecclesiæ nostræ comparavit.
XVIII. Kal.	*Thomas* Abbas Pegaviensis.
XIIII. Kal.	*Henricus* Comes.
X. Kal.	*Bonifacius* Abbas Limburgensis.
	Irmingardis Comitissa. hæc dedit Tapetum & sericum Pannum.
V. Kal.	*Henricus* Abbas in Abinchoven.
II. Kal.	*Romanus* Abbas Gerodiensis.

DECEMBER.

Kalend.	*Adela* Comitissa, pro qua dati sunt VI. Mansi.
Idibus.	*Joannes* Abbas Trevirens.

Wede-

XV. Kal. Jan. *Wedekindus* Abbas in Baldenstet.
XIII. Kal. *Bertoldus* Abbas in Homburch.
Erasmus Abbas in Velsdorf.
Hildegunt Laica. hæc dedit pretiosam Pallam & XV. Talent.
XII. Kal. *Wernherus* Abbas Hersfeldens.
X. Kal. *Bernhardus* Abbas Northeimens.
IX. Kal. *Gisela* Laica. hæc dedit annuatim II. Talenta & VII. Marcas.
II. Kal. *Henricus* Marchio.
Melchior Abbas in Schonaviâ.

III.

ANONYMI CHRONICON WIRTEMBERGENSE.

COmites de Wirtemberg inter totius Alemanniæ de Majoribus sunt potentissimi: Sunt autem Originaliter de istis Nobilibus Romanis advenis quos Carolus M. dum Liberasset Leonem Papam de Manibus Romanorum, secum duxit in partes Alemanniæ, & in alias mundi Regiones dispersit, ne sedem Apostolicam ulterius molestarentur Romæ, & quia Omnes Generosi Nobiles erant utpotè de Vetustissimorum Trojanorum Sanguine exorti, & Nobilitate & Ratione Excellentes, nequaquam eos servituti subjecit, sed his assignavit Principatus, illis Comitatus, istis Baronias, aliis Dominia, Castra, possessiones, juxta suorum meritorum Qualitates, Kyburg, Helfenstain, Habspurg, Ruck & similia multa & de istis creditur fuisse etiam Castrum Wirtemberg, & ut Magnanimi ultra Rhenum in Alsatiam Dominificaverunt usque in Burgundiam superiorem Alas extenderunt in Montem Pelligardi.

Circa ANNUM DOMINI MC. Vixit & Claruit Adelbertus Comes Wirtembergensis, Vir omni genere Virtutum & Honorum Insignibus præstantissimus atque in Rebus Bellicis strenuissimus, Patriæ & suorum simul defensor acerrimus ac contra Hostes Triumphator Magnificus, qui uxorem habuit Luitgardam Nobilissimam Comitissam, sororem Engelberti de Hallone ex Norico; ex præfata Luitgarda Conjuge Adelbertus quatuor Liberos sustulit, Berchtoldum, Conradum, Adelbertum & N. Filiam.

ANNO DOMINI MCXX. è vivis jam sublato Adelberto, Luitgarda ejus Vidua devotissima Ordinem & Regulam Sacrarum Monialium in Monasterio Berone non longè à Sancto Blasio in Hercinio saltu distante, assumpsit, ubi & vitam feliciter in summa Religionis perfectione finivit & ad Dominum migravit, sexto tum Abbate nomine Berchtoldo apud S. Blasium existente, quod Monasterium S. Blasii prædicta Luitgarda preciosissimis & venerantissimis Sanctorum Reliquiis, ac vario Ornatu Sacrarum Vestium, aliarúmque Rerum immensa donatione dotavit exornavitque.

Eandem quoque Matris Luitgardæ Munificentiam Conradus Filius Sectatus, qui Opulentissimis prædiis dictum Monasterium S. Blasii plurimum ditavit, & acerrimus ejusdem Vindex & protector fuit, cujus etiam Liberalitatem imitatus sororis suæ Filius: nam ille idem Conradi & suorum Fratrum Nepos ex sorore, de Castello suo, cujus nomen ignoratur, multa prædia & Bona Monasterio S. Blasii pio in Deum affectu contulit & assignavit, ubi etiam tumulatus.

Adelbertus vero Junior, Adelberti ex Luitgarda Filius, Frater Conradi & Berchtoldi, Adolescens Nobilissimus, præclarissimum stemma suum egregiis neque Vulgaribus Virtutibus Illustravit, & amplificavit: inerat quippe illi ab ipsa pueritia mirabilis & honesta morum Elegantia, adeo ut splendidissimo Corporis sui Decore, quo Altissimus singulari dono & gratia ipsum exornaverat, tam dictis quam Factis cunctorum Animis complaceret, & ut vita & Moribus erat Innocentissimus, ita ab Omnibus Mirum in Modum diligebatur: erat insuper, sicuti ex quorundam Relatione cognovimus, corpore

Caſtus, qui nunquam Mulierem cognoverat, verecundiſſima Facie, Innocens actu, Eloquio purus, verbis verax, Moribus Modeſtus, ſinceritatem mentis vultus ſui ſerenitate monſtrabat, & pietatem Clementiſſimi Cordis oſtendebat in Lenitate Sermonis, Rapinam tanta execratione deteſtabatur, ut quamvis à pueris caſtra & Militiam Regis Romani ſecutus fuiſſet, nunquam tamen permitteret ſuos Miniſtros & Familiares aliquid rapere vel raptum concedere, ſemper ſummo cum ſtudio ſe continuit ab his vitys, quibus illud Hominum Genus implicari ſolet: nam præter modum à primis fere annis divinorum potius ſervitutem egregia illuſtris pueri ſpiravit Infantia, coepitque concupiſcere Monaſticam perfectionem, quam etiam ſine dilatione aliqua arripuiſſet, niſi parentum vis obſtitiſſet: ſed hæc Mora ſeu Dilatio parum ſuos Lætificavit, namque.

Anno Domini MCXXVII. cum Iterum in Expeditione Regis Conradi cum duce Bavariæ eſſet, ſagitta percuſſus ac graviter vulneratus fuit, quo vulnere illi inflicto, Rex & alii Principes, Comites ac Nobiles moerore Correpti vehementiſſime condoluêre; ipſe vero inperterrito Animo Spreta Mundi pompa, & ſæculi hujus faſtu Ornatuque, tota mentis Intentione & Fervore, Religionis Habitum, Monaſticamque perfectionem expetebat, quam & antea ſæpius à primis fere incunabilis concupierat: adſtantibus igitur Berchtoldo Fratre & Engelberto avunculo ſuo ac duce Lupoldo Bavariæ, diſſuadentibusque unanimiter ne hoc tentaret aut in animum induceret, Converſus ad illos talem Orationem habuit: modo ad vos mihi ſermo eſt, Amici, explicate mihi, Rogo vos, hæc præſens vita quæ, qualisque eſt? ut amicos Veſtros ad vitam perpetuam ire volentes ad hanc infidelem & Inſtabilem, injuſto Conſilio revocetis, quid, inquam, in hac vita Operantes, tam delectabile poſſidetis, quod vos Inſtiget, ut Amicos veſtros vel Filios ad Comitatum Coeli proficiſcentes ad honorem incorruptibilem & amicitias Imperatoris æterni dehortemini, illosque ire non ſinatis? tandem itaque Oratione & precibus multis convicti conſenſerunt Votis ejus, mittentes Nuntios ſuos ad Venerabilem Gozbertum priorem Monaſterii, & alios Fratres qui non procul aberant ut quamprimum ad ſe venirent, qui quidem propere venientes, jam diu deſideratum habitum ei impoſuerunt, Monachumque S. Blaſii fecerunt ac unctione ſacri Olei exitum ejus præmunierunt, aliaque Miniſteria, quæ Ritus Eccleſiaſticus popoſcit ſumma cum devotione peregerunt; qui Adelbertus, jam Monachus factus, poſt paucos dies de hac convalle Lacrymarum liberatus feliciter migravit ad Dominum in prædicto Monaſterio tumulatus.

Anno Domini MCXLI. Ludovicus Comes Wirtembergenſis inter alios plures Teſtis Invenitur inſcriptus Privilegio, quod Conradus Rex Romanorum Monaſterio S. Blaſii conceſſit, ut Dominum Protectorem ſeu Advocatum ſuo arbitrio, quem ipſi vellent, eligere & habere poſſent.

Exſtat præterea in Chronicis commentariis Naucleri, eodem Tempore, quo ſupra Adelbertum ſeniorem Comitem à Wirtemberg claruiſſe retulimus, puta circa Annum Domini MC. inveniri apud Monaſterium Hirſaugienſe ſcripta de duobus aliis Comitibus de Wirtemberg qui fuerunt Fratres, horum Major natu vocatus eſt Conradus Vir potens inter ſuevos, alter vocabatur Bruno eratque Spirenſis Eccleſiæ Canonicus, & poſtmodum factus in Hirſaugia Monachus: Anno vero MCV. Henricus Quintus Imp. Gebhartum Hirſaugienſem Abbatem Virum ſapientem & Nobilem, & ſanctitate famoſum præfecit Spirenſem Epiſcopum, in cujus Locum Hirſaugiæ in Abbatem Electus eſt ille Bruno, III. Kalend. Decembris, & à Richardo Hoſtienſi Epiſcopo. VII. Kal. Januarii Ordinatus, hic quamvis Natura Generoſus eſſet, nihil tamen in habitu arrogantiæ oſtendebat; præfuit annis XIIII. & X. Kalend. Aprilis corpore ſolutus eſt.

Idem Bruno ſcribitur in eodem ſuo Monaſterio dediſſe per manum & aſſenſum Fratris ſui Conradi Comitis de Beutelspach, aliàs de Wirtemberg, Prædium in Pfrundorff cum omni Jure ad Walheim XII. Jugera vinearum cum Beneficiis VI. hominum ad easdem vineas pertinentium, ad Saltingen V. Hubas, ad Barckhuſen II. cum Vineto: Conradus vero Comes de Wirtemberg & Uxor ejus Werindrudt dederunt ad Durechen XVI. Hubas cum Molendino, & in proxima villa ejusdem Nominis Vinetum,

ad

ad Sarwesheim unam Salicam Terram, ad Salzaha XVIII. Hubas, Item in Schaffhuſen Molendinum unum: in prædicta autem donatione datæ ſunt XX. Marcæ, quas Bernhardus de Schura Comes pro Cellula Bavaricenſi dederat & duæ armillæ aureæ appendentes XV. Vncias auri, quas Luitgart Soror Domini Brunonis & Conradi Comitis de Wirtemberg, ad faciendum Calicem tradiderat, prout hæc de verbo ad verbum ex Nauclero huc adſcripſimus, incerti an hi tres Liberi, Cunradus, Bruno, & Luitgarda Adelberti Senioris, de quo ſupra, Filii, an vero ejusdem Fratres ac ſoror, vel potius ex eadem Familia Coætanei agnati fuerint, cum idipſum ex Nauclero in XXXVII. Generatione circa finem, unde iſta deſumpſimus non potuerimus cognoſcere.

Anno Domini MCCXLIIII. die XXVIII. Junii, mortuo Friderico Epiſcopo Aichſtetenſi ex Nobili Proſapia Barſperg; ſucceſſit per Electionem in Epiſcopatu Heinricus Comes à Wirtemberg Vir ſingularis Eruditionis & Ingenio Excellentiſſimus, qui Epiſcopatui præfuit magna cum Laude & fruge: Dominum Ludovicum à Soltzberg Equitem auratum, fundantem ac Inſtituentem in dioceſi Aichſtetenſi Coenobium Sacrarum Virginum Ordinis Sancti Bernardi nuncupatum ad Portam Beatam vulgo *Selige Phorte*, præfatus Epiſcopus Ope & Conſilio multum juvit; moritur Anno MCCLVIIII. die XIII. May, magno ſuorum tam Eccleſiaſticorum quam Sæcularium Luctu, & in Summo Templo Aichſtadienſi Terræ Sepeliendus traditur.

Anno Domini MCCLXII. his Temporibus fuit apud Suevos admirabilis ille Comes Wirtembergenſis Vdalricus animo & viribus etiam Romano Imperio formidabilis, qui cum Civitatibus & Principibus multis plura fortiter prælia geſſit, & ſemper feliciter triumphavit: Vxorem habuit Filiam Ducis Poloniæ, de qua Filios genuit duos & Filias quatuor, qui quidem Vdalricus Comes, duci Conradino & ejus Tutoribus, ſicut & antea Patri quamvis eſſent Suevi Satis contrarius fuit, nec aliquanto ſe illis humiliare vel ſubdere voluit.

Anno Domini MCCLXIIII. Mortuus eſt Vdalricus ille Comes de Wirtemberg, dictus cum Pollice, qui octies Bello triumphavit, quem Conradus Rex & ejus ſimiliter Filius Conradinus ſuevorum Duces, armis nunquam, Beneficiis & munere aliquando ſibi conſentaneum quidem fecerunt, ſubjectum vero nunquam.

Anno Domini MCCLXXX. Tertio Kal. Octobris mortuus eſt in Vinculis Hartmannus Comes de Gruningen diutino Carceris Squallore in Asperg preſſus. hic Frater fuit Comitis de Wirtemberg, amborumque progenies una, Titulus quoque unus, ſed Comitatus diviſus.

Anno Domini MCCLXXXVI. prænotato Comite Wirtembergenſe Regiis Mandatis jam diutius reluctante non ſolùm, ſed alios Imperii defenſante Rebelles, Rudolfus Rex Magno ſuorum contracto Exercitu, Comitatum Wirtembergenſem manu valida ingreditur, & omnia quæ potuit, hoſtili vaſtatione demolitur, Comes etenim Eberhardus cum ſe tantæ Multitudini cerneret non poſſe reſiſtere, ſe & quidquid ſervare voluit illæſum, non in villis, ſed in oppidis & Caſtris collocavit; unde Rex hoc ipſo anno poſt devaſtationem Terræ bina vice, Stutgardiam Oppidum memorati Comitis Obſidione vallavit, fortiter Muros impulit, & conſtantiſſime impugnavit, Majore ſuo, ut fertur, damno, quam commodo: nam muris etiam in plerisque Locis, tormentis Machinarum quaſſatis atque dejectis nullus Hoſti patebat introitus, his, qui intus erant, reſiſtentibus. Poſtremo Archi-Epiſcopus Moguntinus vices ſuas amico interpoſuit & poſt concuſſum Oppidi Murum, poſt Incendia Villarum multa, poſt deſolationem Terrarum & Spolia, in Regis Gratiam induxit Comitem & reformavit inter illos Concordiam ſimul & Pacem, quibus peractis Comes Eberhardus Rudolfum Juramento Recognovit ut Règem, quem ille deinceps gratioſe proſequebatur ut Comitem: deinde etiam XXII. Menſis Februarii idem Rudolfus Rex pacem inter eundem Comitem & Senatum Eslingenſem reſtituit.

Poſtea Dux Auſtriæ Albertus fecit conſpirationem contra Regem Adolfum, in cujus auxilio non ultimus fuit Eberhardus Comes de Wirtemberg Homo Bellicoſus,

 fortis,

fortis, audax, & impatiens quietis, qui ſemper vixit in armis, & multa cum vicinis prælia geſſit, Nulli Regum ſuo Tempore imperantium, voluntate Spontanea unquam fuit Subjectus, ſed cum Singulis contentiones habuit & cunctis ſemper fuit infeſtus, Rudolfo inprimis, ut ſupra diximus, fuit rebellis & contrarius & in eum cum XV. Comitibus conſpiravit, deinde duci Alberto contra Adolfum Regem usque ad mortem pertinaciſſimè adhæſit, quo tandem occiſo, non minus Alberto Regi exſtitit contrarius, quam reliquos ante illum fuerat perſecutus.

Anno Domini MCCXCIII. Rex Adolfus in Oppido Imperiali Eslingen Conventum Principum habuit; ad quem omnes Sueviæ Comites, Barones & Nobiles convocavit qui mandatis Regalibus obtemperantes ire curabant, Solus Comes Eberhardus de Wirtemberg venire contempſit. Regina quæ interea morabatur in Caſtro Achalm in monte prope Reutlingen invitata per Comitiſſam de Wirtemberg, Vxorem Comitis Eberhardi, ad Stutgardiam venit & Baptiſmo Filiæ illius interfuit.

Anno Domini MCCCIX. Rex Henricus habuit Conventum Principum in Spira circa Feſtum S. Michaelis, ubi cum aliquanto ibi moram faceret, Eberhardus Comes de Wirtemberg Imperiali citatus Edicto, cum ducentis Armatis Equitibus in magna ſuperbia venit, qui cum Tirannide in Homines Imperii commiſſa, & multiplici Rebellione, qua jam diu erga Regnum exſtiterat inobediens, graviter fuiſſet accuſatus nihil curavit, ſed in ſua Pertinacia perſeverans, non ſolum veniam non petiit, ſed etiam cum ſuis inſalutato Hoſpite temerarius receſſit, cunctis etenim vitæ ſuæ diebus tanquam natus ad Rebellionem, Imperio & Regibus Germaniæ ſemper fuit contrarius.

Rex igitur Henricus, præfati Comitis Eberhardi Superbiam humiliare ſtatuens, maximam Pugnatorum congregavit multitudinem, ex qua tres magnos Exercitus uno tempore conſtituit, quorum primum cum Joanne Filio ſuo Rege, ſub ducatu Petri Moguntini Archi-Epiſcopi deſtinavit in Bohemiam, ſecundum vero contra memoratum Comitem miſit in Sueviam, cum tertio ipſe pro Corona Imperii profectus eſt in Italiam: egreſſus itaque contra præfatum Comitem Eberhardum Imperialis Ductor Exercitus, Omnia quæ ad illius Spectabant Dominium potenter ubique vaſtavit, & brevi tempore ex Octoginta Caſtellis & Oppidis bene munitis, ad Comitatum Wirtembergenſem pertinentibus, duo & Septuaginta violenter obtinuit, de quibus non pauca deſtruxit funditùs, in numero quorum Nobile illud Caſtrum Wirtemberg primum exſtitit, quod tunc penitus everſum nunquam poſtea ad primæ Fundationis Elegantiam, fortitudinem & pulchritudinem reſtitutum fuit: Comes autem Eberhardus videns ſe tantæ multitudini Armatorum nequaquam poſſe reſiſtere, recuſavit in patulo dimicare; nam ſubditorum aliqui prius ab eo defecerant, plures etiam ab Hoſtibus aut Capti fuerunt aut interfecti, reliqui vero Oppidani in Aurach, in Neuffen, in Seeburg & in Witlingen pro Comite, ſuo Domino, fortiter ſteterunt; continet ſe Comes in Caſtello ſuo Asperg juxta Neccarum quod natura fontibus & Flumine communivit, quod ubi Capitaneo Imperialis Exercitùs innotuit, Caſtellum cum Oppidulo in manu ſuorum graviſſima obſedit: Eberhardus autem Comes loco non ducens confidendum propter Murorum Oppiduli infirmitatem noctu cum paucis aufugit & veniens Ocijus ad Rudolfum Marchionem Badenſium, ſororium ſuum, ab eo receptus eſt apud Beſigheim Oppidum, ubi & latuit quamdiu Rex in Humanis fuit: verum Henrico mortuo, amiſſa omnia recuperavit partim armis, partim Benevolentia quadam ſubditorum.

Eodem tempore, Vrbium & Oppidorum Imperialium Cives qui omnes, partes ſequebantur Regales, cum Odio Comitum Wirtembergenſium incredibili æſtuarent, propterea quod dudum plura ab eis ſuſcepiſſent Incommoda ſuas cupientes vindicare Injurias, Factum nimis Incredibile, execrabile, ac penitus crudele in mortuos perpetrarunt, Sepulchra namque in quibus vita defuncti Comites de Wirtemberg cum armis & Inſcriptionibus ſuis in Memoriam poſteritatis requieſcebant in Eccleſia Collegiata in Beutelſpach, ubi ſepulturam habere ſolebant, perfregerunt ad Invidiam Nominis & Stirpis arma delentes cum Inſcriptionibus ſuis.

Anno

ANNO DOMINI MCCCXXVIII. Collegium Clericorum, quod catenus fuit in Beutelspach, per Eberhardum Comitem de Wirtemberg ad Stutgardiam translatum, Joanne XXII. Papa annuente & conſentiente; cum enim perſonaliter in avenione acceſſit Eberhardus in hunc finem, & prædictum Collegium de Beutelsbach, in Eccleſiam Novam in Stutgard, quam jam antea præparaverat tranſtulit, ac eodem anno in die S. Bonifacii & ſociorum ejus vita defunctus eſt, & in Eccleſia quam conſtruxerat Sepultus, Filium relinquens Nomine Vdalricum, qui Patri ſtatim ſuccedens in Principatu, annis X. Comitatum ſuum gubernavit, vel ut alii ſcribunt annis XVI.

ANNO DOMINI MCCCXXXVIII. Ludovicus Imperator Edictum ſtatuit, & per totum Germaniæ Regnum publicari mandavit in cunctis Vrbibus, Caſtellis, & villis ut omnes & ſinguli cujuscumque Status vel conditionis, qui pro Reverentia & Honore Romani Pontificis interdictum ſervarent, de Locis & Beneficiis ſuis expellerentur, confiscatisque eorum Bonis, in Galliam ire cogerentur: hoc autem Crudele, Chriſtianæque Fidei penitus contrarium Edictum in multis Locis publicè fuit denuntiatum non ſine Injuria DEI, & animarum periculo graviſſimo; Vdalricus Comes de Wirtemberg etiam hoc ipſum Cæſaris Impium Decretum Anno prænotato in Oppido Reutlingen & quibusdam aliis ſuæ ditioni ſubjectis, voce Præconis, publice fecit denuntiari.

ANNO DOMINI MCCCXXXIX. Comites, Barones & Nobiles Terræ Lotharingiæ Conventum ad Civitatem Metenſem Solatii cauſa indixerunt, & vocaverunt multos, aderat ibi Comes Wirtenbergenſis Vdalricus non absque ſingulari Magnificentia honorificè ab omnibus ſuſceptus & habitus, qui Haſtiludio cum Triumpho ſæpe petitus, cum jam ad ſua redire diſponeret, à quodam Barone de Vinſingen prope Oppidum Benfeld in Itinere poſitus, inſidioſe captus, cum nihil talium ſuspicaretur, raptus in Cuſtodiam abducitur, & pro magna pecuniarum ſumma taxatur: ſunt enim qui ſcribunt, eum pro Liberatione ſui, expoſuiſſe detentoribus centies mille Marcas argenti.

ANNO DOMINI MCCCXLIII. Facta eſt Diſſenſio Magna inter Auſtriæ Duces & Comitem de Wirtemberg propter quædam Oppida atque Dominia, quæ Comes quidam de Schelcklingen Auſtralibus pro Peccunia vendiderat, in quibus memoratus Comes de Wirtemberg ſe non nihil Juris habere contendebat: contractis itaque Copiis idem Comes Oppidum Mengen Obſidione cinxit & devaſtavit, deinde vero ſuum præcedens Exercitum, etiam aliud Oppidum Eslingen graviſſima & diuturna obſidione vallavit: Famis deinde Ingens Calamitas graviter intus afflixit obſeſſos quibus niſi tandem auſtrales veniſſent in auxilium, prope fuiſſet, ut Oppidum tradere adverſario cogerentur.

ANNO DOMINI MCCCXLIIII. undecima die Menſis Julii mortuus eſt Vlricus Comes de Wirtembetg, duos relinquens Filios, Vlricum, & Eberhardum.

ANNO DOMINI MCCCLIII. in principio Menſis Octobris Carolus Rex Germanorum, Albertus Dux Auſtriæ, Comes de Wirtemberg, Comes de Hohenberg, Epiſcopus Argentinenſis, Epiſcopus Baſileenſis & Cives Regni Germanici convenientes in unum, magna cum Potentia Zurich Oppidum jam tertia vice obſidione cinxerunt propter retentionem Joannis Comitis in Habspurg, & per dies ferme XIV. acriter oppugnaverunt, erant in Oppido ex confoederatis aliarum Vrbium quamplures Viri fortes & Bellicoſi Zuregienſibus in auxilium miſſi, qui oppugnantibus viriliter reſtiterunt, poſtremò tamen cum videbant ſe tantæ multitudini nullatenus poſſe reſiſtere, pacem ſunt coacti poſtulare: Rex autem Carolus certis conditionibus pacem orantibus conceſſit, & Captivum Comitem de Habspurg Joannem invitis omnibus Confoederatis, potenter ex Carcere liberavit.

ANNO DOMINI MCCCLV. Zuricenſes, Bernicenſes, Suitenſes, Lucernenſes, Zugenſes, Vntervaltenſes, Glarienſes & Vrienſes iterum ſe ſe Juramento colligantes in unum conſpiraverunt priorem confoederationem innovando confirmantes contra Duces Auſtriæ; Carolus Imperator, qui tunc in Alſatia erat Zuregum profectus eſt, volens conjurationem memoratam Imperiali authoritate diſſolvere & in nihilum revocare; Zuricenſes autem nullis perſuaſionibus permoveri potuerunt, ut confœderationem & Amicitiam

tiam ſuratam infringere, aut violare vellent, & ita ſua pertinacia contumaciter perſeverantes, cum nihil proficere poſſet Imperator ſeceſſit ad tempus, contractoque Pugnatorum Exercitu poſt dies paucos rediit & Oppidum Zuricenſe fortiſſimum obſidione vallavit; fuit in Exercitu Eberhardus Comes de Wirtenberg Vir magnanimus potens atque Robustus cum multis Suevorum Nobilibus atque Miniſterialibus ad bella expeditiſſimis, quorum fortitudo non parum auxit Militiam; aderat etiam cum ſuis Epiſcopus Conſtantienſis qui ſuggeſſit Imperatori quatenus juxta morem & antiquam Alamanniæ Conſuetudinem, pugnantium in Ordine ponerentur primi, quod cum Dux Auſtriæ reclamaret Albertus, nimium indignati ſunt Suevi, & in unum conſultantes ad ſua omnes redierunt; Cæſar autem videns abiviſſe Alemannos & valde inminutum Exercitum Neceſſitate conpulſus, cum Zuricenſibus pacem compoſuit.

Anno Domini MCCCLX. Carolus Imperator Principum Conventum celebravit in Oppido Regni Eslingen, & multum cum eis de communi utilitate Omnium Germanorum tractavit, factum eſt autem in die quodam, Imperatore cum Principibus ſuis in Refectorio Fratrum Minorum habente colloquium, Cives in ſeditionem verſi contra Familiam Cæſaris arma movere non timuerunt & furentibus perſimiles Cæſarem invadere & contumeliis afficere tentaverunt, qui Fuga Lapſus eorum Inſaniam ad tempus declinavit; poſt menſes paucos cum Eslingenſes non ſolum commiſſorum in Cæſarem nullam peterent veniam, ſed magis in ſuperbiam elati mandata Imperialia contemnerent, iratus ille magnum Principum & Civitatum Oppidorumque Regni contraxit Exercitum, veniens Oppidum Eslingen obſidione fortiſſima vallavit: Ducem vero Exercitus Eberhardum Comitem de Wirtemberg, Fratrem Vdalrici conſtituit & ſub ejus directione militiam conformavit; Comes itaque Eberhardus juſſu Imperatoris Eslingen fortiſſima Obſidione cingens, oppidanos quotidiano Impulſu haud mediocriter fatigavit, qui ſero conſiderantes in malo ſe poſitos, & quod tantæ multitudini pugnatorum nequaquam reſiſtere poſſe viderent de ſua præſumptione in Cæſarem commiſſa dolore & neceſſitate extrema compulſi, Pacem quam multorum Judicio non merebantur, petunt & accipiunt, datis pro expiatione commiſſi ſceleris Imperatori Carolo Sexaginta Florenorum millibus, & Comiti Eberhardo triginta millibus pro refuſione Expenſarum, quas hujus Belli occaſione fecerat; ſicque Pacem plebs furioſa quam violaverat, prætio Centum millium Florenorum emere compulſa eſt & ſoluta Obſidione quilibet eorum, qui convenerant in ſua redierunt, Oppidanis de Eslingen multum confuſis, & per omnia valde humiliatis.

Hac Victoria nimium elatus Comes Eberhardus quem Carolus Imperator Capitaneum ſuprà quatuor & viginti civitates & Oppida Regni Germaniæ conſtituerat, in Subditos Regni Tyrannidem exercebat, illicitis & inconſuetis illos Exactionibus gravando, ut multi Cives & Oppidani ejus crudelitatem non ferentes, mutare Domicilia cogitaverint: poſtremo tamen ſe Comiti omnes unanimiter opponentes contra illum ad Cæſarem provocarunt: Imperator his intellectis Comitem Eberhardum pie monuit, quatenus à gravaminibus illicitis & inconſuetis deſiſteret & Civibus Regni ſibi ad Tempus, non vero perpetuo commiſſis nihil moleſtiæ inferret; ſed ille piam Imperatoris admonitionem contemnens, & in ſua cupiens Tyrannide permanere, confœderationem ſeu potius conjurationem cum Ducibus in Odium ipſius Imperatoris iniit, & quoscumque potuit, contra ipſum provocavit: quibus Cæſar auditis, ut Rebellem & inobedientem amovit ab Officio Vicariatus Regni, & juſſit in ſuo illum privatum degere Dominio, qui fretus amicorum potentia juſſa Imperatoris ſui ſprevit atque contempſit, ſeque ad rebellandum totis viribus præparavit: his Motibus in Regno maleſubortis, Imperator Carolus in Boemia Regno ſuo Nativo atque paterno degebat, Sententias atque Cenſuras in Eberhardum Comitem de Wirtemberg fulminans & emittens auditu terribiles, ſed eas omnes ille contempſit, unde inter ipſum Comitem & Regnum magni oriebantur Tumultus; quorum conſideratione motus Imperator hec minus à Regni civibus Exoratus Rupertum Palatinum Comitem ac Bavariæ Ducem Electorem Regni Principem, Belli Imperialis Ducem pro Civitatibus Regni & Oppidis atque Capitaneum eſſe voluit, cui & Bellum contra Eberhardum prænominatum gerere mandavit: Comes autem Eberhardus nihili pendens Mandata Cæſaris, ſe viriliter paravit ad reſiſtendum habens in adjutorium Duces Auſtriæ, Carolo ſatis infeſtos, Ducem quoque de Teck, Barones de Limpurg quos Schenck

vel

vel Pincernas Imperii Nuncupamus, aliosque Sueviæ Comites, Barones, ac Nobiles multos, qui Cæsari & Regno pertinaciter contradixerunt: Imperator vero postea quam intellexit Comitem se parare ad rebellandum, Exercitum congregavit & ipse prævalidum ex Bohemia, Hungaria, Lituania & Vniverso Germaniæ Regno, & veniens contra illum in Sueviam, Comes Eberhardus posteaquam consideravit se potentiam Imperialium militum ferre non posse retraxit pedem & in Oppidum Stutgardiam se recepit: Carolus autem Imperator, qui à Nurenberga per Rhetiam Inferiorem contra Eberhardum duxerat Exercitum, Oppidum quoddam Alen nomine quod olim Comites de Oetingen pro viginti Florenorum Millibus Comitibus de Wirtenberg oppignoraverant obsedit, quo potenter obtento præsidium posuit, & postea etiam Schorndorff obsedit.

Rupertus autem Comes Palatinus Bavariæque Dux, quem Cæsar amoto Eberhardo Vicarium suum in Regno constituerat, sicut dictum est, ex Civitatibus & oppidis Regno subjectis fortem congregavit Exercitum, quem per Pagum, qui nuncupatur Zabergen ducens contra Comitem Eberhardum nonnulla ejus Oppida & Castra expugnando obtinuit, deinde Groningen occupavit: Augustenses vero, Constantienses & alii Cives Regni Oppidum Göppingen Obsidione cinxerunt, & discurrentes per villas multa pauperibus intulerunt damna: Comes autem depopulationem suorum graviter ferens cum Exercitu exivit Stutgardiam, & veniens contra Imperatorem haud procul ab Oppido Schorndorff animose commisit Prælium, & in isto congressu pugnatum est acriter, diuque anceps Fortuna consumpsit ab utraque parte plurimos: tandem Victoria cessit Imperatori. Comes Eberhardus victus, & Exercitus ejus superatus atque diffusus multi ex parte Comitis in eo prælio ceciderunt, multi gladio interfecti, plures capti.

Comes Eberhardus Necessitate compulsus pacem à Cæsare per medium Episcoporum Augustensis, Constantiensis & Spirensis coepit postulare, quorum petitionibus Imperator consentiens pacem dedit Eberhardo Comiti postulanti sub his fere conditionibus: In primis fuit per Electos Partium arbitros conclusum, quod Comes Eberhardus Foedus quod cum Austriæ Ducibus contraxerat, revocando cassaret, & nullam deinceps Ligam seu confoederationem contra Imperatorem aut Regnum cum illis omnino haberet: deinde Decreto fuit sancitum, quod Comes Eberhardus advocatiam Regni sive Vicariatum, quem à Carolo Imperatore super XXIIII. urbes & Oppida Regni susceperat resignare deberet, & se nullatenus de illo intromitteret amplius: Tertio fuit per arbitros partium Decretum & Judicatum quod Comes Eberhardus Civibus Regni omnibus & singulis coram Imperatore aut ejus judice delegato super injuriis per Tyrannidem irrogatis de justitia debeat & velit respondere: Quarto fuit sententionaliter pronuntiatum & conclusum quod Comes Eberhardus Imperio, Regno, & Cæsari Carolo Fidelis, subjectus & obediens perpetuo debeat persistere, & neminem deinceps in ejus odium seu Rebellionem quomodolibet provocare: Quintò fuit per arbitros decretum quod Imperator tam ipsum Comitem Eberhardum quam Ducem de Teck & cunctos alios Confœderatos sive auxiliarios Milites Nobiles & Ignobiles, præmisso Bello Implicitos, Austriæ Ducibus tantummodo exceptis ad Reconciliationem & Gratiam debeat recipere, & commissa omnia plene Indulgere: Sexto statuerunt quod omnes captivi ab utraque parte, quomodolibet detenti sine aliquo sui detrimento vel damno libere dimittantur, & quatenus firma sit constitutio Pacis, quod Imperator Comites ipsos principaliter de hoc faciat securos. Septimo Judices decreverunt, quod Carolus Imperator omnia Oppida, Castella, & munitiones per se, vel per alios Bello durante captas, excepto Alen Oppido, soli Comiti Eberhardo debeat restituere & pacem Literis Imperialibus confirmare; Hæc summatim pro pace fuerunt per Commissarios decreta, & ab utraque parte laudata & confirmata: sic ergo pace inter Regnum & Comitem de Wirtemberg Eberhardum reformata, Alen Oppidum Fisco Regio pro mulcta fuit adjudicatum.

Anno Domini MCCCLXVII. Vdalricus Comes de Wirtemberg Frater Eberhardi, Vxorem duxit Elisabeth Filiam Ludovici Ducis Bavariæ, relictam viduam scaligeri Veronensis Principis, de qua Filium genuit Nomine Eberhardum, cognomento Pium, Principem Memoria dignum.

Anno Domini MCCCLXVIII. graves inter Comites de Wirtemberg & Eberstain dissensiones exortæ multorum malorum causam mortalibus præstiterunt, unde In-

sidias sibi mutuò tendentes, omnia dolis & fraudibus impleverunt: contigit autem die quadam Anno memorato Eberhardum Comitem de Wirtemberg cum paucis esse in Thermis quas *Wildtbade* nuncupant, lavandi Corporis gratia, quod ubi Comiti de Eberstain innotuisset, contractis Copiis Familiarium, per Insidias illum capere & clanculum abducere quærebat, ordinatis ad hoc insidiis oportunis: verum illis patefactis Comes Eberhardus consilio Bubulci alicujus per invia densissimi Nemoris abducitur, & incolumis ad sua remeavit, sic delusa fraus Comitis de Eberstain, majoris dissensionis fomitem ministravit; qui videns Intentionem suam in nihilum esse reductam, omnes Nobiles totius Sueviæ quoscumque potuit, in mortem Eberhardi Comitis concitavit: Comes autem postquam fuga Lapsus in sua rediit, nihil studiosius quam vindictam sumere de Insidiatore suo Comite memorato cogitavit, unde contracto suorum Exercitu non parvo, contra Comitem de Eberstain Bellum assumere decrevit; Nobiles autem omnes in Comitatu Wirtembergensi existentes ipsum Comitem Dominum suum deserentes, Comiti de Eberstain à quo fuerant muneribus antea multis sollicitati ne dicam, seducti, tenacissima animositate adhæserunt; hinc metus & Timor omnes qui erant in parte Comitis de Wirtemberg vehementer oppressit, maxime propter Nobilium desertionem, qui multas in dominio Comitis Eberhardi munitiones & Castra possidebant, ex quibus Gentem suam haud modicum lædere potuissent; erant autem in Exercitu Comitis de Eberstain Duces Equitum potiores atque potentes illi de Hofingen, apparatum Belli fortissimum ducentes, cumque Oppido Haimsheim essent congregati in pago Wiringaw dicto, haud procul ab Oppido Regali Wyla, & in Comitem Eberhardum crastino Exercitum ducere statuissent, tum Comes ipse Consilio, noctu congregatis ex multitudine Rusticorum Copiis, cum auxilio Civium Oppidi Regalis Eslingen, qui ejus sequebantur partes, prima Luce memoratum Oppidum Haimshaim obsidione cinxit, & ne pateret egressus diligenter observavit; Comes autem de Eberstain Nobiles & Viri pugnatores qui intus erant omnes, cum viderent se ab Eberhardo præventos, ejus mirabantur audaciam & consilio inter se habito rem adgredi fortiter omnes statuerunt, Lapides & tela per murum in Exercitum Wirtembergensium continuo jacientes: Comes verò præcepit rusticis suis quorum ingens multitudo aderat, ut Ligna de proximo Nemore multa comportarent, & muris Oppidi per Gyrum apponerent immissisque Vappa & pice succenderent, quod obsessi cernentes pacem à Comite petunt, quæ certis sub conditionibus concessa ab oppugnatione Oppidi cessaverunt, per unam portam inclusis & obsessis exeuntibus, cumque de Oppido per ordinem Nobiles exirent captivi, & inprimis illi tres Capitanei Exercitus, qui se nuncupaverant Reges, quidam Rusticus de parte Comitis Eberhardi, Vir facetus stans cum aliis juxta portam dixit: Hah quam bene factum est; Ecce tres veniunt Reges, si quartus adesset, Integrum Chartarum haberemus Ludum.

Inde movens Exercitum Comes Eberhardus munitionem illorum de Höffingen prope Leonberg Obsidione vallavit, impugnavit fortiter, cepit, funditusque destruxit: captis post hæc multis tam de Nobilibus quam de vulgaribus suæ ditioni subjectis qui ab eo ad Comitem de Eberstain defecerant, capitibusque eorum truncatis, Castella subvertit; postremo tamen Nobiles in concordiam redeuntes cum Eberhardo Comite pacem inter se firmissimam statuerunt, Juramento & Litteris necessariis munitam: Et est Notandum quod præscriptum Bellum inter Comitem de Wirtemberg Eberhardum, & Comitem de Eberstain habitum, apud Suevos nominatur in Lingua teutonica *der Slegel Krieg* usque in diem præsentem, ideo quia Rustici, qui nec Lanceis nec Gladiis, utebantur sed clavis & fustibus sive Instrumentis Ligneis, quæ apud Suevos *Slegel* nuncupantur, victoriam contra Nobiles obtinuerunt.

Anno Domini MCCCLXXII. Vdalricus Comes de Helffenstain in Castello Nyberg per Insidias occisus est, unde Cives Regni quidam nimium Indignati, volentes mortem ejus Vindicare, in unum conveniunt, & expugnare prædictum Castellum Nyperg unanimiter contendunt, quod ubi Eberhardus Comes Intellexerat, misit contra Illos suorum Exercitum, & Bello inopinato commisso Cives Regni pœnè omnes corruerunt.

Eodem

Eodem Anno Carolus IV. Imp. Magnam Pecuniarum ſummam à Civibus Regni poſtulando exegit, cujus quidem Exactionis Principem & Pecuniæ collectorem conſtituit per Sueviam Eberhardum Comitem Wirtembergenſem, qui cum pecuniam ſingulis Urbibus nomine Cæſaris impoſitam; juſſus potenter exigeret, omnes unanimiter contradixerunt: iratus igitur Comes magnum ſuorum congregavit Exercitum & diſcurrens per Regionem, de Oppido ad Oppidum, Cives Regni contumeliis multis & injuriis affecit: poſtremo tamen concordia facta; Ulmenſes LII. millia florenorum Eslingenſes XV. millia; Rotweilenſes X. millia; Reutlingenſes XV. millia; Lindavienſes VI. millia; Conſtantia XL. millia florenorum Cæſari ſolverunt; hæc Pecuniarum ſumma pro majori parte Comitibus ceſſit de Wirtemberg in refuſionem Expenſarum quas ratione Advocatiæ Regni per Sueviam, ut ſupra diximus, habuerunt, quarum ſummam quotannis XXX. millia taxarunt.

His quoque Temporibus memorati Comites de Wirtemberg Advocatiam Monaſterii Mulbrunenſis, Ord. S. Bernardi quam eatenùs tenuerant; juſſu Imperatoris reſignare coacti ſunt; eam Rupertus Comes Palatinus Rheni Bavariæque Dux obtinuit, & poſt eum hæredes ejus per annos fermè centum & triginta, quibus evolutis Anno videlicet MDIV. Udalricus Dux Wirtembergenſis Tertius eandem gladio recuperavit.

Anno Domini MCCCLXXVII. Factum eſt Prælium magnum & atrox in Suevia juxta Reutlingen Oppidum inter Comites de Wirtemberg & Cives Oppidi jam memorati cum ſociis ſuis.

Inprimis igitur Comites magno ſuorum Exercitu congregato memoratum Oppidum Obſidione cinxerunt; Cives contracta manu Sociorum ſatis in Oppido videbantur muniti, nec Hoſtium Ferocitatem magni faciebant; quando igitur nocte quadam pedites quingenti Oppidum clanculo exeuntes Urach & Tetting verſus iter direxerunt, pecora & omnia quæ poterant invenire ſibi in prædam abducentes, cuncta igne ac ferro ſine commiſeratione crudeliter devaſtantes, onuſtique mox præda, per aliam viam ſecretiùs ad Oppidum revertebantur, quod ubi Comes de Wirtemberg Junior intellexit, aſſumptis ſecum de Exercitu Peditibus & Equitibus multis, obviam venire Hoſtibus tentavit, ſperans ſe indubitanter etiam illos poſſe profligare & præda omnino liberare; ſed aliter ſe res habuit, Cives namque per oppoſitam Urbis portam, quæ ſemper, etiam pacis tempore conſuevit eſſe clauſa, ſilenter exeuntes Comitem cum ſuis nihil tale ſuſpicantem ab omni parte in modum coronæ circumdant, & ſubito velut pecora multa trucidant, nemini parcentes niſi fugientibus: ceciderunt in eo conflictu ex parte Comitum de Wirtemberg, quorum nomina tenemus, ex Ordine Nobilium. Fridericus de Zolra Comes. Udalricus de Tuwingen Comes. Joannes de Swarzburg Comes. Godefridus Schederer Eques auratus, Magiſter Militum, Belli Vir ſtrenuus. Swigerus de Gundelfingen. Reinhardus de Nyperg. Bernardus de Sachſenheim, & Fridericus Filius ejus. Wolfgangus de Stanche, Magiſter Curiæ. Burchardus de Sturmfeld. Benzo de Hohenſtein. Joannes de Rotenburg. Georgius de Luſtenaw. Sifridus de Welenberg. Swiggerus de Gemmingen. Zacheus de Bernhauſen. Sifridus Waller. Henricus Waller. Conradus Truchſes de Bichiſshauſen. Albertus de Killer. Eberhardus de Stofflen. Eberhardus de Sternfels Advocatus in Zabergew. Heinricus de Lichteneck. Joannes de Sperbereck. Andreas de Gyslingen. Conradus de Stamheim. Wolfgangus de Jungingen. Waltherus Spät. Henricus Mager. Sifridus Franco de Erpach. Sifridus de Sachſenheim. Hermannus de Fladungen. Joannes de Grunbach. Cuno de Hedicken. Rabanus de Lichtenſtein. Wolfgangus de Wernhoven. Wolcklinus de Krutheim. Joannes alter de Grunbach. Joannes de Winsheim. Wilhelmus de Kreilsheim. Conradus de Limpach. Heinricus de Bœnſtein. Nicolaus de Steinfeld. Andreas Zobel. Robertus de Gebſatil. Joannes Riedeſel. Thomas Wolfskeel & alii ex Nobilibus multi in eodem cruento Prælio ceciderunt, quorum nomina invenire non potuimus: verum ut monumentis edocemur Veterum. Barones atque Nobiles ex parte Comitum Wirtembergenſium à civibus Regni occiſi fuerunt numero LXXXV. aliorum vero incertus & ingens fuit numerus, quos omnes interemptos armis ſuis cives Regni ſpoliaverunt, & vix tandem precibus evicti permiſerunt, ut eorum corpora aliorſum deportata ſepelirentur in uno

quodam loco: Comes autem de Wirtemberg memoratus Junior Ulricus, Dux Belli, graviter vulneratus cum quibusdam aliis cædentium manus vix effugit & se ad castrum Achalm nuncupatum, ad cujus pedem Montis Oppidum Reutlingen est situm se recepit, sicque obsidione necessariò soluta reliqui non sine jactura ad sua redierunt, quos Regni cives insecuti omnia Igne ferroque demoliri pro viribus conati sunt: Comes autem ex adverso furorem civium reprimere cupiens, denuò instruxit aciem juxta Toffingen, haud procul ab Oppido Wila existimans Hostes, ut erant jam labore simul ac furore defatigati, se facile superaturum; omnibus itaque ordinatis Comes cum suis in Hostes nihil tale metuentes, repente irruit, & plures ex eorum numero crudeliter occidens, viriliter triumphavit: verumtamen Ulricum Filium suum telo percussum in eo conflictu Comes Eberhardus Senior amisit, ut sequitur.

Anno Domini MCCCLXXX. Cives & Oppidani Regni facta inter se confœderatione, Comitibus de Wirtemberg denuo Bellum indixerunt, cujus quidem Expeditionis hic Ordo erat, ut sequitur: ex Oppido Sueviæ Ulma Lanceati Milites missi sunt LXXXIII. ex Civitate Constantiensi LIV. & Oppido Wila CXX. ex Norlingen LIV. ex Hailbruna LIV. ex Gemendia XXII. ex Rotwila XXXVI. ex Eslingen XXXII. ex Weissenburg Sueviæ X. ex Oppido Sancti Galli VIII. ex Memmingen XXVII. ex Reutlingen LX. ex Rotenburg XXXVI. ex Buchen III. ex Dinckelspiel XII. ex Biberach XV. ex Phullendorff IX. ex Uberlingen XXX. ex Ravenspurg XVIII. ex Nurenberg LXXII. ex Winsheim VII. ex Argentinensi Civitate XX. ex Basilea LXX. ex Wisenburg prope Landaw II. ex Hagenaw IV. ex Spira XIII. ex Wormatia totidem. ex Magontia XXV. & ex diversis aliis locis mercede conducti ad Bellum complures pedites & Equites, per omnia ad Bellum expertissimi: convenerunt itaque ex parte memoratarum Civitatum Regni Viri Pugnatores cum longis Hastis mille, Sagittarii quoque mille, levis armaturæ Equites & Pedites mille, atque Nudorum sive Armatura carentium hominum similiter mille prædam sequentium: cum ea multitudine Terram Comitis de Wirtemberg ingressi, omnia ferro & incendio per circuitum devastare cœperunt, plura pauperibus damna inferentes, inter alia verò Cemiterium Villæ prædictæ Toffingen nuncupatæ haud procul ab Oppido Wila XXIII. die Augusti Obsidione cinxerunt; quod mox ut Comitibus innotuit Bellum movere in eos statuerunt, erant in partem Comitum missi à Ruperto Comite Palatino de Heidelberg quingenti Viri, qui ab Hastis quas ferebant, Lancearii dicebantur, Marchio quoque Junior Badensis, Episcopus Constantiensis & alii quidam Principes in auxilium eorundem plures miserunt armatos, eratque summa Exercitus Comitum de Wirtemberg Lanciariorum Equitum sexcenti, aliorum duo millia ducenti: congressione igitur facta in die dominica ante Festum Bartholomæi Apostoli Anno Christi prænotato, non longe ab Oppido Wila, pugnatum est acriter, sed Comitibus de Wirtemberg postremò cessit Victoria, ceciderunt in eo Prælio ex parte Civitatum mille quingenti Viri, Equites quoque eorum omnes, simul Capitanei aut cæsi aut in captivitatem abducti, ex omni eorum numero pauci per fugam salvati sunt: ex parte verò Comitis Eberhardi Wirtembergensis, in acie prima ceciderunt Filius ejus Ulricus Comes Junior, & alius Comes de Lowenstein cum XX. Equitibus atque Ministerialibus, ex parte verò Palatini Stephanus de Handschuesheim cum aliis Ministerialibus tribus occubuit, & sic ista Civium confœderatio periit.

Anno Domini MCCCCXXII. post mortem Comitis de Wirtemberg Uxor ejus Vidua relicta Comitatum aliquot per Annos strenuè gubernabat, quo tempore Comes de Zolre in superbiam elatus despexit mulierem quasi Regiminis Principatu indignam, ei subsannando his inter alia verbis: num Vulva hujus Mulieris virulenta, me vult aut poterit denuo absorbere? Mulieri nuntiata sunt hæc verba Comitis, ad quem scripsit: non solùm Te, sed etiam castrum tuum Hohenzolra, & omnia quæ ad Jus tuum pertinent, mea devorabit vulva, ut discas Te non Mulierem inertem, sed Principem tuam irritasse: contractis igitur Mulier copiis, auxilio Civium Regni Terram Comitis memorati, hostili apparatu intravit, omnia per circuitum Igne ferroque devastans: deinde castellum ejus Hohenzolra nuncupatum, situ & munitione fortissimum, per annum ferè totum continua Obsidione vallavit, quod tandem violenter capiens funditus destruxit & ad sua rediit Victrix.

Anno

Anno Domini MCCCCXLVI. Udalricus de Wirtemberg duxit Uxorem Eliſabeth, Filiam Henrici Ducis, & Nuptias Stutgardiæ cum magna Pompa celebravit, de qua genuit Eberhardum Comitem de Wirtemberg poſtea Ducem Secundum, qui cum Ducatum aliquamdiu Rexiſſet poſt primum Eberhardum Ducem Barbatum, ſine Liberis profugus obiit in Terra aliena ſub ditione videlicet Palatini Comitis Philippi: Henricum quoque Comitem idem Ulricus genuit, cujus Filius Ulricus Dux Tertius, adhuc hodie Terram gubernat Wirtembergenſium.

Anno Domini MCCCCXLVIII. Cives Oppidi Regalis Eslingen auxilio quorundam aliorum Civium Regni, contracto Milite, Comitis Wirtembergenſis Terras hoſtili cœperunt incurſione vaſtare: quibus recognitis Comes Udalricus mox ſuorum viribus adjutus in Hoſtes irruit, & quaſi Leo rugiens eorum Exercitum violenter diſſipavit occidens alios, & capiens plures, cœteros convertit in Fugam.

Anno Domini MCCCCL. quarto die menſis Novembris Waltherus Ehinger Civis Ulmenſis, Vir prudens & potens inter ſuos, junctis ſibi copiis Civitatum Regni Pugnatorum non parvum adunavit Exercitum, cum quo Terras Comitum de Wirtemberg hoſtiliter invadens omnia ferro & igne in circuitu devaſtavit, contra quos Comites memorati Ulricus & Ludovicus validum ſuorum & amicorum miſerunt Exercitum, ſimúlque prope Oppidum Eſslingen concurrentes atrox committitur Bellum, in quo Civium Regni, à Comitibus ſuperatur Exercitus, & Victoriam Comites conſequuntur; ex parte autem Civium in eo Bello plures ceciderunt, inter quos præcipue occubuit Waltherus Ehinger Ulmenſium Capitaneus & Hieronymus Popfinger de Nordlingen campi Ductor cum aliis Militibus, omnes quoque Civitatum Regalium Capitanei aut capti fuerunt, aut occiſi, pauciſſimis exceptis, quibus fugæ Beneficium nox atra contulit Tenebrarum.

Anno Domini MCCCCLI. Pace inter Principes & Civitates Regni needum plenè reformata, correptus peſte Ludovicus Comes de Wirtemberg Frater Udalrici ſupradicti in Aurach moritur, & apud Chartuſienſes in Gutenſtein cum honore ſepelitur; Uxorem habuit Mechtildem Ludovici Comitis Palatini Filiam de qua genuit duos Filios; Ludovicum, qui adoleſcens ſine Liberis deceſſit, & Eberhardum cognomento Barbatum poſtea Primum Ducem in Wirtenberg, Virum juſtum, inclytum & prudentiſſimum; is in Comitatu Patri ſuccedens Uxorem duxit Ludovici Marchionis Mantuani Filiam Nomine Barbaram, de qua genuit unicam Filiam, quæ Juvencula mortua eſt, reliquit etiam Comes Ludovicus memoratus duas Filias, Mechtildim, quæ nupſit Lantgravio Haſſiæ peperitque duos Noviſſimos Wilhelmos, quorum adhuc Senior vivit; alteram Eliſabetham, quæ primo nupſerat Comiti de Naſſaw & poſtea Comiti de Stolberg.

Anno Domini MCCCCLVIII. Udalricus Comes de Wirtenberg auxilio Marchionis Brandenburgenſis Alberti contra Fridericum Palatinum Comitem Rheni Bavariæque Ducem Tutorem Philippi, hoſtiles gerens animos caſtellum Widern obſidione vallavit, cepit, ac funditus deſtruxit; quo facto Albertus Marchio cum ſuis ad propria reverſus eſt: Comes autem Ulricus per agrum Hailprunenſem iter faciens, ab altera parte Neccari Fluminis Fridericum ſupradictum Comitem Palatinum defenſorem Oppidi memorati Hailbrunnenſis, ſex millia peditum, & mille octingentos Equites habentem, quo cognito Comes plana via cum ſuis, qui etiam fatigati erant ex fervore ſolis & numero pauciores, ſicut ceperat, graditur & ad conſpectum Hoſtium conſulto non pervenit.

Anno Domini MCCCCLIX. Dietherus Archi-Epiſcopus Joannes ab Enzberg Epiſcopus Spirenſis, Albertus Marchio Brandenburgenſis, Ludovicus Dux Bavariæ Niger, Carolus Marchio de Baden, Ulricus Comes de Wirtemberg, Emicho Comes de Lyningen & plerique alii Comites & militaris Ordinis Homines in unum conſpirantes, ſe Friderici Comitis Palatini, Philippi Tutoris Hoſtes & Inimicos publicos denuntiarunt, cauſas ſinguli ſingulas prætendentes; Archi-Epiſcopus etenim Dietherus propterea quod Fridericus defenderet Adolfi de Naſſaw contra eum; Comes autem de Wirtemberg Udalricus Margarelliam Filiam Ducis Sabau-

diæ Relictam Ludovici Comitis Palatini Fratris memorati Friderici & Genitoris Philippi duxerat Uxorem, cujus dotem præcedentis Matrimonii juxta condictum Jure postulare videbatur: contra hanc Udalrici Comitis postulationem, Fridericus Comes Palatinus respondendo negativè dicebat quod Margareta memorata, Fratris quondam Uxor, Materque Philippi secum ex Camera Palatinatus in Clenodiis, Jocalibus, & aliis, præter corporis sui Ornatum detulerit in valore non minùs centum millium Florenorum, reddat ille priùs, & dotem recipiat promissam: aliis aliæ fuerunt causæ, maxima tamen omnium fuit quod Fridericus Imperator non solum permisit, sed etiam præcepit ut Bellum contra Fridericum Palatinum Comitem moverent supradicti Principes, propterea quod videretur nimium superbus, arrogaretque sibi titulum Imperialis Electionis, Philippo, cujus erat Tutor, debitum; Imperialibus Præceptis Rebellis & inobediens eo quod Friderico Duci Bavariæ consentiret: Fridericus autem Comes Palatinus tot Inimicis circumseptus, nusquam est mente fractus aut animo perturbatus, sed contractis suorum copiis, Principatum suum per circuitum armatis munivit, & deinde cum reliqua parte Exercitus se ubique Inimicis opposuit.

Anno Domini MCCCCLXI. cum Dominus Adolfus Comes de Nassaw contra potentiam Comitis Palatini qui Diethero ab Eysenburg assistebat, resistere non posset, auxilium Ducis Bavariæ Ludovici, qui Niger dicebatur, & in Maysenheim morabatur, invocavit, assignans ei pro stipendio quicquid habuit Moguntina Ecclesia in districtu Spanheimensi, Bickelsheim videlicet castrum & villam, Sabernheim Oppidum, Montzoga Oppidum, Nosbarum Villam, Ulmonem Oppidum & Villas plures alias in circuitu cum omnibus proventibus: Carolo autem Marchioni Badensi Archi-Episcopus Adolfus pro stipendio contulit in pignus quasdam Villas in circuitu cum omnibus utilitatibus & proventibus eorundem. Udalricum Comitem de Wirtemberg contra Dietherum Adolfus etiam invocavit & conduxit stipendio XX. millium florenorum in prompta pecunia: erat autem Comes Udalricus Homo Bellicosus & audax, simul & potens valde; conduxit & alios plures videlicet Wilhelmum Saxonem, Henricum Comitem de Swartzenburg, Comitem de Konigstein, buit & in auxilium Archi-Episcopum Trevirorum, Georgium Episcopum Metensem, Fratrem ejus Joannem Episcopum Spirensem, Albertum Marchionem Brandeburgensem, & alios plures. Comes autem Palatinus, qui cum Diethero sensit, posteaquam ipsemet in Hostes sevire cœpit, non potuit quiescere, sed tanquam unicus Molossus quem plures circumstant catelli latrantes nunc in istum nunc vero in alium copiarum suarum impetum vibravit & morsus, & primo quidem Expeditionem movit contra Udalricum Comitem de Wirtemberg, & ejus Terram Incendio, deprædatione, ac ferro, multiplici Incursione hostiliter devastavit: Comes autem contracto Exercitu X. millium pugnatorum, IV. Idus Julii contra Hailbronnam Regni Oppidum, quod erat sub defensione memorati Comitis Palatini movit, quod ubi Cives intellexerunt, missa Legatione ad Comitem Palatinum, ea quæ fuerunt pacis rogabant & impetraverunt: interea Comes Palatinus cum una Exercitus parte contra Ludovicum Ducem cognomento Nigrum processit ut Hostis, quippe sæpe deceptus, & Oppidum Gaubicklheim in primis obsedit, cepit, murosque & Turres ejus dejecit, in quo CLX. pedites captivavit: duravit ista Principum & Episcoporum supradictorum contentio per integrum Annum, & non sine multorum damno periculorum.

Anno Domini MCCCCLXII. posteaquam inter Fridericum Comitem Palatinum defensorem Dietheri de Eysenburg & Adolfum de Nassaw cum adhærentibus ei, longa concertatio durasset, & jam fessis aliquantulum partibus, amicorum consilio per Oratores Principum de Pace fuit conventum; igitur convenientibus in unum, quibus consultandi pro Pace Legatio fuerat commissa, sub certis clausulis atque Legibus negotium concordiæ in medium fuit propositum: Adofus autem impatiens morarum conventum pro concordia facienda exspectare contempsit, sed in exterminium Palatini armavit, Rumor quippe falsus exierat, quia Palatinus qui dicebatur in Bavaria, manserat occultè in Patria.

Igitur

Igitur Carolus Marchio Badenſis, Georgius Epiſcopus Metenſis Frater ejus, & Udalricus Comes de Wirtemberg, contracto milite adunaverunt Exercitum ſexcentorum videlicet Equitum, & ſex millium peditum, & Terram Palatini Comitis, quem longe extra patriam crediderant, devaſtarunt, & inprimis quidem Heydelsheim Oppidum obſidione cinxerunt; quod cum intellexiſſet Comes Palatinus, Viros ſecum armatos, quotquot videbantur neceſſarii, aſſumens, nocturno tempore intravit Oppidum, & pauciſſimis cognitus Cuſtodias & defenſores per Muros & Turres ſufficienter collocavit: Videntes autem poſtridie obſeſſores quod expugnare Oppidum non poſſent, ſoluta obſidione inde receſſerunt expeditionem Ulterius moventes.

Inde haud procul ab Heydelberg Oppido Reſidentiæ Comitis Palatini, Caſtra poſuerunt, quibus Locatis auxiliarii miſſi ab Adolfo, quadringenti ſupervenerunt Equites, peditumque tria millia & paucis diebus quieverunt: ultima vero die menſis Julii Anno prænotato manè in aurora prænominati tres Principes Georgius Metenſis Epiſcopus, Carolus Marchio Badenſis, & Ulricus Comes de Wirtemberg cum multis aliis Comitibus atque Nobilibus, peditatu in Caſtris relicto, cum ſolo Equitatu mille circiter Virorum in agrum Heidelbergenſem iter deflectunt & pededentim equitantes, igne cuncta Villagia & Curtes Religioſorum devaſtare ſimul & Incendere cœperunt, Fridericus autem Comes Palatinus per Exploratores de Hoſtium intentione mane certificatus, cum ſeptingentis equitibus & peditatu multo, cum ad huc tenebræ eſſent, Heydelberga exivit, & in proximo Nemore, ubi Hoſtes tranſituri erant, ſe abſcondit; ſupervenit caſu Dietherus de Eyſenburg cum trecentis Equitibus, & ſe Palatini Copiis latenter conjunxit: poſtquam autem tres memorati Principes pertranſiiſſent in Nemore haud procul à Seckenheim villa, & jam perveniſſent inter Anguſtias Rheni & Neccari, ubi nullus erat Locus Fugæ niſi retrorſum, ſurgunt ex inſidiis, qui latuerant Palatinenſes, & à tergo impetum facientes, irruunt in Hoſtes: videntes ergo Principes ſæpedicti quod nullus eſſet evadendi Locus, tumultuario impetu converſi contra venientes dimicare cœperunt, utpote contra quatuor millia, mille; & contra multos pauci, ceciderunt eo in prælio ex parte Principum duo Nobiliſſimi Comites unus ab Helffenſtein, alter ab Salm, Captivi autem Georgius Epiſcopus Metenſis, Carolus ejus Frater Marchio Badenſis, Ulricus Comes de Wirtemberg & alii Comites, Nobiles & Ignobiles ferme quingenti, cum magno triumpho ducti fuerunt in Oppidum Heidelberg & vinculis mancipati; tandem Pecunia multa ſe redimerunt. Acta ſunt hæc in Campo latiſſimo non procul à Ladenburg die ultima Junii; Georgius Metenſis Epiſcopus Jacobi Marchionis de Baden quondam Filius & Caroli Frater Germanus pro Liberatione ſua de Captivitate Palatino Comiti Friderico quadraginta quinque millia Florenorum dare compulſus fuit; denique cum omni militia ſua & tribus in Lotharingia Caſtellis Bergrod, S. Theobaldi & S. Crucis Palatino ſcripſit perpetuo obnoxia. Carolus Marchio Badenſis pro ſua Liberatione Palatino promiſit, ſcripſit & dedit Centum millia Florenorum: verum quia tanta ſumma Pecuniarum non erat in promptu ad manum, tali conditione ſuo Triumphatori ſatisfecit: quicquid in Comitatu Spanheimenſi habuit, Oppidaque Beſſiheim, Bretzheim cum Teloneo & Caſtello ſub reemptionis Jure aſſignavit, inſuper omni reemptionis Juri, quod ſe habere ſuper Oppido Heydelsheim & Oeppingen prætendebat, venationibus quoque & piſcationibus inter Seltz & Germersheim in Terra & Rheno, pro quibus antea Lis & contentio fuerat, in perpetuum renuntiavit, Oppidum denique Pfortzheim Palatino Feudale conſtituit, & ſe cum omni Populo & poſteritate ſua literis & Juramento Neceſſariis, in perpetuum eidem obnoxium fecit.

Udalricus autem Comes de Wirtemberg pro Centum Florenorum Millibus à Palatino ſimiliter fuit mulctatus, quorum in promptu fuerunt ſoluta quadraginta millia, viginti autem millia Florenorum Comiti memorato ab Adolfo de Naſſaco moguntino Archi-Epiſcopo contra Dietherum ſuper ſtrata montana aſſignata, idem Comes Palatino reſignavit: & ſic fuerunt ſoluta ſexaginta millia Florenorum: de reliquis vero quadraginta millibus Comes de Wirtemberg Palatino penſionem dedit annuam duorum millium Florenorum, quam Neceſſariis Monumentis confirmavit: Marpach inſuper Oppidum Palatino Feudale conſtituit, & cum omni militia ſua Palatinatui obnoxium ſcripſit: his Factis Principes liberati ſunt & ad propria quilibet eorum rediit.

ANNO DOMINI MCCCCLXV. Adolfus Archi-Episcopus Moguntinus de consensu suo, & Romani Pontificis Pauli II. confirmatione, Heinricum ex Comitibus de Wirtemberg, Filium Udalrici Comitis memoratæ Ecclesiæ Canonicum, in coadjutorem assumpsit, qui officium illud aliquamdiu satis prudenter administrans, omnium in se convertit amorem, & dubium non fuit si in eo mansisset ordine, in quem fuit à Domino vocatus, ad apicem pontificatus fuisset assumptus verum non diu postea dimisso quo fungebatur officio coadjutoris, Canonicatum deseruit & ex Comitibus de Zweibrück & Bitsch uxorem duxit, de qua genuit Udalricum Ducem de Wirtemberg tertium in Ordine, sed ista mortua aliam duxit uxorem ex Comitibus de Salm de qua genuit Georgium Comitem, & Filiam quæ desponsata fuit Heinrico Duci de Brunswick.

ANNO DOMINI MCCCCLXXIIII. Eberhardus Barbatus Comes de Wirtemberg Filius Ludovici, qui postea in Ducem fuit sublimatus à Maximiliano Rege, uxorem duxit nomine Barbaram, Marchionis Mantuæ Filiam, & Nuptias in Oppido suo Aurach solemni pompa celebravit, Liberos tamen de ea non habuit præter unicam Filiam, quæ in pueritia morte fuit sublata.

ANNO DOMINI MCCCCLXXVII. Gymnasium Universale apud Suevos in Oppido, quod Tubinga nuncupatur Constantiensis diocesis Erectum est, Opera & impensis Eberhardi Barbati Comitis de Wirtemberg, & Matris ejus Mechtildis Archiducis Austriæ, quæ genere soror fuit Ludovici & Friderici Comitum Palatinorum Bavariæque ducum, quæ primo nupserat Ludovico Wirtembergensi Comiti, ut supra dictum est, Fratri Udalrici, de quo concepit & peperit jam dictum Eberhardum: Ludovico autem jam vita defuncto nupsit Archiduci Austriæ Alberto, quo etiam sine Liberis mortuo, ad Filium est reversa, verum quia majoris est æstimationis Archidux quam Comes, Ducis titulum sibi ab ultimo & non à primo retinuit: Sixtus ergo Papa quartus, ad preces hujus Mechtildis & Filii ejus memorati, noviter institutum Gymnasium auctoritate Apostolica confirmavit, & Privilegiis ad Instar Bononiensis Gratiose munivit, in quo Gymnasio plures viri docti floruerunt.

ANNO DOMINI MCCCCLXXIX. circa principium mensis Novembris Eberhardus Barbatus contractis Copiis Equitum & peditum in Comitatum provinciæ Nellenburg, sive Pagum quem vulgo Hogaw nominant, Exercitum movit contra Sigismundum Archiducem Austriæ, & Castellum Hohenkreuv munitissimum quod eorum fuit Equitum qui de Kreidingen nuncupantur, obsedit: Causa obsidionis fuit quod Joannes & Eytelius de Fridingen quasdam Villas ipsius Comitis incenderant, & Rusticos in memoratum Castrum abduxerant propria temeritate captivos: igitur obsidione firmata cum sine intermissione Comes oppugnaret Castellum, hi qui Laborabant obsessi, videntes tantæ multitudini se non posse resistere diutius, quæ pacis erant cœperunt à Comite postulare, dedit pacem Comes rogatus, & certis sub conditionibus obsidionem amovit ut videlicet arx illa Hohenkreen & sibi & suis omnibus pateret ad Libitum, obsidione autem soluta Comes Eberhardus liberatis captivis ad sua rediit: Verum Sigismundus Archidux Austriæ cum audivisset hæc, animo contra Eberhardum commotus, Litteras ad eum misit indignatione plenas, jubens ut ab invasione & occupatione Nellenburg & montis Metberg quantocijus desisteret, aut experiretur quid ita læsus & injuriatus posset: sed Comes animo Constans & inperterritus per Litteras Duci respondit se præscriptionem & possessionem dicti montis Metberg decem supra Centum Annos posse docere, quare petat, ut ipsum quietum permittat, tandem causa, utriusque consensu ad Cæsarem translata est, qui secum assumens certos Regni Principes montem Metberg ut erat proprium Comiti adjudicavit, arcem vero Hohenkreen Juri possidentium permisit absque ulla contradictione.

ANNO DOMINI MCCCCLXXX. Mortua est Margaretha Ducis Sabaudiæ Amedæi quondam Filia, quæ primo Nupserat Ludovico pio Comiti Palatino Rheni ac Principi Electori, de quo concepit & peperit Filium Philippum, qui Patri successit in Principatu; Ludovico mortuo Nupsit Udalrico Comiti de Wirtemberg.

Hoc ipso Anno mortuus est & Ulricus Comes de Wirtemberg memoratus, uxorem secutus, Princeps Magnificus, humanitate, mansuetudine, Beneficentia, virtute simul & pruden-

prudentia insignis & ab omni populo sibi subjecto dilectus ut Pater Stutgardiæ in collegiata Ecclesia S. Crucis cum tribus Legitimis uxoribus suis Nobilissimis, quas successive duxerat, cum debito Honore Sepultus: reliquit autem duos Filios Eberhardum & Henricum, quorum prior mortuo Eberhardo ex patruo Nepote, Duce postea facto sicut dicemus, in Ducatu successit, & sine Liberis obiit: Henricus autem uxore ducta Filia Comitis de Bitsch genuit Udalricum Ducem, qui pulso Eberhardo Patruo strenue Ducatum Wirtenbergensem gubernat, Patre ad huc vivente.

Anno Domini MCCCCLXXXII. Moritur Mechtildis mater Eberhardi Senioris, circa Festum Bartholomæi Apostoli, quæ fuit soror Ludovici Pii, & Friderici Strenui Comitum Palatinorum Rheni: hæc ut supra diximus primo nupserat Ludovico Comiti de Wirtemberg, peperatque Seniorem Eberhardum Barbatum postea Ducem, Ludovico autem mortuo nupsit Archiduci Austriæ Alberto, quo etiam mortuo ad Filium reversa, reliquum vitæ in viduitate peregit.

Anno supradicto Eberhardus Comes Senior Barbatus Romam causa devotionis cum Notabili suorum Comitatu profectus est, & Sabbatho ante Dominicam mediæ quadragesimæ urbem ingressus, sequenti die quæ fuit Dominica Lætare, à Sixto Pontifice aurea Rosa donatus fuit, & tam ab ipso Papa quam à Cœtu Cardinalium magno cum honore susceptus obtinuit authoritatem & Licentiam transferendi sæculares Canonicos ex Collegiata Ecclesia Aurach ad Herrenberg, & in eorum Locum reponendi Fratres qui de communi vita nuncupantur Cœnobitæ, propterea quod Apostolorum Exemplo sine proprio socialiter vivunt in communi sub uno Præposito, Indulgentias etiam plurimas impetravit pro eadem Ecclesia, quam in sua reversus magnifice construxit & sufficienter dotavit, in qua & Rosam auream, sibi à Pontifice donatam, cum multis venerabilibus Reliquiis Sanctorum collocavit.

Anno Domini MCCCCLXXXV. Eberhardus Barbatus Homo prudens & astutus Consilio, sciens quod juxta Dominicam Sententiam omne Regnum in se ipso divisum, desolationem patiatur, & domus supra domum cadat, cum Principatus Wirtembergensium esset in duo partitus quomodo in unam revocaretur Monarchiam prudenter excogitavit; habebat enim duos ex Patruo nepotes ut supra dictum est, Eberhardum videlicet & Henricum Comites, qui unam continebant partem Comitatus, Stutgardiam scilicet cum pertinentiis, ipse autem possidebat Aurach cum Oppidis Castellis & vicis suis, consilio itaque Senioris Ebirhardi, consentientes Junior Eberhardus & Henricus, Comitatum divisum reduxerunt in unum, statuentes & Litteris confirmantes quod Regimen Principatus Wirtembergensis perpetuo deinceps maneat indivisum penes unum, de cujus manu Hæredes reliqui annuam pro sustentatione sui pecuniariam recipiant portionem, hac unitate prudenter conclusa per populum quoque Terræ unanimiter collaudata, & sequenti Anno de consensu Principum in conventu Frankenfurtensi confirmata; Senior Eberhardus Juniori permisit facultatem acceptandi utrum vellet præesse comitatui, aut vitam ducere quietam; consilio suorum intellecto, qui non ignorabant Seniorem Eberhardum pro communis Patriæ utilitate ad Regimen fore meliorem, cessit Principatui, provisione annua sex Florenorum millium contentus: porro Henricus Frater Eberhardi hujus Junioris, propter continuas infirmitates suas simili contentus provisione fuit, postea solus progeniem Comitum nunc Ducum continuavit.

Anno Domini MCCCCLXXXVI. Monasterii Zwifalten Ordinis S. Benedicti Abbas, novitate sua quærens disturbia sese una cum dicto Monasterio suo à Tuitione Comitum de Wirtemberg tentavit subducere & defensioni Austriæ Ducum in totum commendare, aptatum igitur Vexillum Archiducis Sigismundi qui morabatur in Inspruck Suspendit in Monasterio, ut Signum alienatæ Tuitionis esset manifestum, quod cum audisset Comes Eberhardus Barbatus, Monasterium potenter intravit, Vexillum Archiducis deposuit, laceravit, projectumque in Terram pedibus calcavit, reposuitque suum quod propterea secum attulerat, ea de re Magnam Friderici III. Imperatoris Indignationem contraxit, interveniente tamen Rege Maximiliano, in Gratiam rursus venit, & Tuitionem retinuit.

Anno Domini MCCCCLXXXVII. die XVI. Februarii Natus est Ulricus Comes de Wirtemberg, Patre Henrico & Matre Comitis de Bitsch Filia, in Richenwyler, quem Infantem Eberhardus Senior Comes Barbatus, per duos à Secretis, inde cum nutrice ad Stutgard occulte transferri fecit, ibique summa cum diligentia educari.

His temporibus idem Comes Eberhardus, ad Honorem Omnipotentis Dei novum in vasta solitudine Monasterium construxit cum Ecclesia, ambitu, aliisque mansionibus necessariis, in eo Loco qui ab antiquo Schonbusch nominatur, quod magnis tandem consumptis impensis provida largitione sufficientissimè dotavit: consumato Monasterio, non Monachos cujusvis approbatæ Regulæ non Canonicos Regulares, non denique sæculares, sed nouum quoddam Genus hominum, qui nullam alicujus Ordinis Regulam observant, sed in communi viventes, Fratres de communi vita vocantur; Hos ad novam introducens domum, quam erexerat authoritate Apostolica, Grisæum habitum in Blavum commutavit, statuens ut Ordinis S. Petri Fratres nuncuparentur & essent, in cujus Patroni memoriam Clavem de albo panno lineo ante pectus Tunicæ portarent assutum, & hæc ejus prima institutio fuit, ut in illum S. Petri Ordinem, de Comitatu Wirtembergensi dumtaxat Oriundi Pauperes sive depauperati Honestæ tamen conversationis Presbyteri sex, de illorum Genere quos Nobiles vocant, & de Oppidanis seu villanis similiter sex, & quod Nobiles debeant præesse cœteris etiam Sacerdotibus, sed hæc ultima constitutio sic postea immutata fuit & hodie servatur, ut non ex Nobilibus Laicis, sed ex Sacerdotibus unus sit prior, cui cœteri omnes obediant.

Anno Domini MCCCCXCV. Conventus Principum in Wormatia Magnus fuit, & diu duravit. Illic die XXI. mensis Julii Maximilianus Rex, proprio ut ferebant motu, ad nullius Instantiam Eberhardum Seniorem Barbatum Comitem de Wirtemberg, Virum prudenter strenuum, & non minus armis atque divitiis potentem, in Publico Principum consessu è Comite in Ducem sublimavit adhibitis in eo Negotio solennitatibus debitis & consuetis, & ex eo tempore Duces in Wirtemberg & Teck facti perseverant hodie.

Rosarum Rosa Wirtemberg Stirps generosa
Longe Laudati Comitesque nominati
Mumppelgart ditati, post hoc Duces creati.
De quibus est primus, nomen cui Eberhardus
Ad Bona non tardus, Fragrans ubique ut Nardus
Nam laus ejus late diffunditur ex probitate
Post vitæ Cursum ductus ad æthera Sursum.

Anno Domini MCCCCXCVI. Die Mensis Februarii XXIIII. Eberhardus ille Barbatus Dux primus in Wirtemberg & Teck excoriatione Vesicæ, aliisque Corporis doloribus cruciatus diem clausit extremum, cujus Corpus ut petierat, habitu Ordinis S. Petri, quem ipse, ut supra diximus, instituerat, involutum ad novum Monasterium ab eo constructum evectum, solenni Funere sepelitur: fuit autem Eberhardus Princeps statura quidem Corporis aliquantulum brevior sed magnanimus, & ad quævis ardua promptus & imperterritus, Consilio providus & cautus, omni disciplinarum Genere exercitatus, vita & conversatione singulari, & ad DEUM Rectitudine mentis devotissimus, in cujus quotidiano cultu, nihil eorum quæ ad quemlibet pertinent Christianum Principem vel optimum neglexit.

Post mortem hujus Clarissimi Principis Eberhardi Ducis Wirtembergensis primi, vocatur ad Ducatum è Primoribus Terræ Eberhardus Senioris defuncti ex Patruo Nepos Filius videlicet Udalrici Comitis, qui Frater fuerat Ludovici Genitoris Eberhardi primi Ducis jam memorati; is Eberhardus eo tempore profugus, vitam extra Patriam agebat, Senioris metu in quem deliquerat, qui proximus Hæres juxta dudum concordata, vocatus advenit: ab Episcopo Augustensi & aliquibus Nobilibus à suis deputatis cum debito honore suscipitur, Dux & Patriæ Princeps salutatur: Rexit autem Ducatum

Wirtembergensem Annis fere duobus, postea, ut dicemus, fumositate cerebri agitatus, Principatum deseruit: erat ei consuetudo dum cibum caperet nunquam sedere ad Mensam sed stare semper: ubi autem interdum aliquantisper sedere placuit, cessabat penitus ab edendo, lubebat tamen bibere, & hunc morem in Maximiliani Mensa & quorumlibet Principum præsentia servabat.

Anno Domini MCCCCXCVIII. Eberhardus Dux magnæ sibi fuit causa calamitatis: cum enim multa præter Rationem & æquitatis Ordinem præsumeret, Patrui sui bene Acta retractaret, statutis Patriæ Sanctis ac publicis temere contrairet, in Consilio suo Homines foveret fugitivos, à Monastica Professione Apostatas, Nebulones & Tenebriones, qui aliquamdiu Exulanti & profugo adhæserant socii, & viarum Comites, quorum jam Nutu Regebat & Regebatur, Bonos autem Viros Nobiles, Doctos, prudentes, & probos contemneret, atque à Consilio suo removeret, Populi Odium in se provocavit; Innotuerat præterea, quod Nomina quorundam Integerrimorum Virorum quibus pro Patria semper Cura fuerat, ad delationem illorum Tenebrionum, in Schedula consignata, morti destinasset; unde moti non sine ratione multa dicerent in Ducem, quæ honestatis consideratione transimus, & publicum Genti per Litteras indixere Conventum, in quo de communi Patriæ Utilitate tractandum erat, & hæc Indictio Conventus facta est de scientia ipsius, licet non placeret in Corde, quia contradicere multitudini Virorum Notabilium sine suspicione mali non potuit, causa vero Principalis hujus Conventus alia non erat, nisi pro Informando Principe quatenus Homines illos Spaticos, improbos, & Pacis Inimicos de sua Curia exterminaret, Viros bonæ Famæ, prudentes, Nobiles & doctos in Consilium suum reciperet, & quæ viderentur Reipublicæ Nocitura communi tractatu corrigerentur; verum prius quam dies Instabat conveniendi, Dux Eberhardus metuens Procerum, Prælatorum, Nobilium & Communitatum in se pro male commissis Censuram, deportatis secum Thesauris & quidquid in auro vel argento habere potuit, cum paucis de Familia Nebulonum Clandestine recedens abiit, & Patriam cum Ducatu voluntarie dimisit, & primo quidem Patria Terra cedens venit Ulmam Regale Oppidum Sueviæ, postea ad Argentinam, deinde Stauronesum Oppidum, vulgo Creutz dictum, quod uno milliari distat à Monasterio Spanheim, post hæc Ordinante Philippo Comite Palatino, ad quem confugerat, in Castello quodam Lindenfels nuncupato mansit usque ad diem mortis suæ per Annos ferme sex, memorati Expensis Principis non tamen Captivus, ut quidam contendunt, causam enim Opinati hujus Rumoris breviter dicam.

Philippus Comes Palatinus Rheni, plus æquo Venationi deditus, patienter ferre non potuit, ut in ejus ditione quispiam Feram caperet; Eberhardus autem Dux profugus cum pervenisset ad dictum Castellum Lindenfels quod situm est in Optimo Venandi Loco, quotidie venatum ire cœpit, utpote Homo deditus otio & cui omnis Hora sine tali occupatione longa videbatur: videbant hoc Ministeriales Palatini Comitis, in eodem Castello servientes, qui voluntatem Domini sui non ignorabant, & quomodo Ducem à præsumpta Venatione deterrerent absque mora Consilium acceperunt: quodam igitur mane diluculo cum exiturus jam esset ad venandum ex more, casu prospexit per Fenestram & vidit à proximo Nemore duos Equites quasi ad Latrocinium paratos, nunc prodire paululum, nunc se denuo in Nemus recondere, quibus visis Castellanum vocat & dicit, Domine præfecte qui sunt Equites isti quos video in Nemore latitantes, numquid ex Palatinensibus sunt: cui Præfectus per Deum, inquit, Domine nescio qui sunt, vel quid ibi faciant; ad quem Dux, mitte precor Exploratores ut sciam qui sunt, vel quid ibi faciant, ne forte sint Suevi mei, & quærant animam meam perdere: misit Exploratorem præfectus plenissime Informatum de subordinato Negotio Timoris, qui rediens ad Ducem plures in Nemore latitare dixit, & pedites & Equites armatos, nec se aliter coniicere nisi quod Suevi sunt Wirtembergenses, quibus auditis Dux Territus est, & Castellum egredi non audebat, post horas aliquot venerunt quidam Villani ad confirmationem figmenti, qui ad Ducem Intromissi dicebant se captos eo mane fuisse à Suevis in Nemore Latitantibus & interrogatos qua hora Dux Consuevisset exire venatum, his etiam auditis pro indubitato habuit, fuisse Suevos in Nemore ad captivandum eum; ab illo die nemo potuit ei persuadere ut amplius exiret venatum, sed quamdiu vixit, non captivus sed voluntariè inclusus permansit in Castro.

Maximilianus Rex audiens tam inopinatum Ducis recessum & volens ejus consulere Honori, monuit eum bis atque tertio, ut ad dimissum rediret Principatum, eo quod ipse suas vellet interponere vices, ut omnia fierent pro ejus nutu; rogabant id non minus, & ipsi Nobiles & Prælati Patriæ per Litteras & Oratores suos humili Supplicatione quatinus redire dignaretur ad Regimen sui principatus, promittentes se facturos omnia quæ decet erga Principem fieri per subditos; sed omnia frustra sunt tentata, per illos enim, quos secum habuit Nebulones, propriæ timentes pelli, seductus fuit primùm ut fugeret, deinde confortatus in proposito ne rediret, asserentes & persuadentes nimium credulo, quoniam si ad Ducatum redire voluerit perpetuo carceri esset mancipandus: Videns ergo Maximilianus Rex quod Hominem ad sanæ mentis Integritatem non posset reducere, Udalricum Henrici Comitis Filium fratruelem memorati Ducis profugi, ætatis Annorum decem, Wirtembergensibus Ducem constituit, & profugum Eberhardum omnino deposuit, & ut inutilem Patriæ simul & Regalibus inobedientem Mandatis, Rebellem declaravit, qui & posthæc apud Lindenfels moræ suæ tempus in Moria consumavit.

Anno Domini MCCCCXCIX. Sabina Alberti Ducis Filia desponsatur Udalrico Duci Wirtembergensi Annum ætatis agenti undecimum, quorum Nuptiæ post Annos duodecim apud Stutgardiam fuerunt celebratæ.

Anno Domini MDIII. Udalricus Dux Wirtembergensis sub Tutoribus Constitutus, quos Regentes nuncupabat ut eorum nutu regeretur, simul atque Ducatui vices suas interposuit Rex Maximilianus, amotis iisdem, omnem administrationem Principatus Udalrico prædicto ut Legitimo Hæredi moderandam commendavit, cum Annum ætatis ageret XVI. pensitabat enim jam tunc Maximilianus Rex in adolescente animum Generosum Nobilem atque maturum, qui satis ad Res Gerendas & Patriæ defensionem videretur Idoneus: erat sane tum adolescens supra ætatem Intelligens, Ingenio subtilis, Eloquio facundus, mitis & affabilis, & quod maxime commendatur in Principe, Mansuetus, non crudelis, non superbus, sed humanissimus.

Anno Domini MDIV. Maximilianus Rex Totius Regni Principes & Duces una cum Ministerialibus in Bellum contra Ducem Rupertum ejusque Genitorem Philippum Comitem Palatinum Rheni & omnes eis consentientes convocat, Bellumque indicit tanquam in eos, qui mandatis Regalibus inobedientes fuissent atque Rebelles, & Ecce conveniunt ad mandatum Regis mox Principes cuncti & civitates in vicinia, & quasi ex condicto in Palatinum Comitem Philippum & Filium ejus Rupertum unanimi consensu arma tulerunt: inter quos Udalricus Dux Wirtembergensis tum jussu Regio, tum propriam adversus memoratos Principes habens actionem, Anno prænotato mense Majo, se Litteris Heidelbergam publicè missis, Hostem & Inimicum, ut fieri solet, manifestat; deinde contractis Copiis ad Numerum, ut ferunt, XX. millium Pugnatorum peditum & DCCC. Equitum, Terras Palatinorum Ingreditur, & inprimis Monasterii Mulbrunensis, quod Cisterciensis est Ordinis, Possessiones & villas Igne & Ferro devastavit, Wernsheim villam dicti cœnobii cum aliis Incendio cremavit, pecora Rusticorum abegit, postea ipsum Monasterium, quod in modum Castelli satis erat munitum, obsidione vallavit, in quo Palatinus Comes trecentorum Virorum præsidium Locaverat, & in monte ex opposito, pro defensione Loci quoddam arcis in modum construxerat Fortalitium non sine multis expensis, quod Dux Udalricus in primis adoritur, quassatumque Machinis cepit, deinde muros cœnobii, Turres, & domos intus positas Machinis Bellicis impetivit; videntes autem qui erant in Monasterio quod tantæ potentiæ Ducis non possent resistere, quodque nullum de suo Principe haberent auxilium, quamvis id sæpius implorassent, sub certis conditionibus Duci Monasterium tradiderunt: Dux itaque Monasterium Ingressus, eos qui erant de parte Comitis Palatini, juxta condictum Libere dimisit, susceptaque Loci Advocatia, Monachos qui cum Abbate Spiram secesserant, revocavit: inde progrediens Knitlingensium Campum potenter subijecit, & Palatini Oppidum Bretheim obsidione cinxit, castra ponens ab ejus parte aquilonari, obsidione firmata, confestim Muros, Turres, ædificiaque Oppidi, Bombardarum Ictibus cœpit impellere ad Ruinam, sed qui erant in Oppido & Numero & audacia viri potentes, in Papiliones Ducis Machinas direxere tonantes & se & Oppidum

dum constanter & fortiter defensarunt; una namque dierum cum Wirtembergenses Bombotonantes & Machinarum Custodes, Ocio, vino, & somno dediti nihil minus quam Oppidanorum suspicarentur Excursum, Palatinenses de Oppidulo erumpunt, Ocio homines memoratos vacantes, quasi securos inveniunt, adgrediuntur, cedunt, occiduntque & Bombardas nonnullas Hostium violenter secum abducunt.

Fit subito ingens Clamor, & grandis sub confusione Tumultus, dum præ gaudio Palatinenses attollunt in aera Voces, Wirtembergenses autem ex subita Incursione attoniti, Palatinos minus caute secuti, cum portam invenissent apertam introgressi sunt Oppidum, protinusque Clausis valvis crudeliter occisi, sed & plures in captivitatem abducti sunt: ceciderunt in eo Tumultu ex utraque parte viri ducenti & supra, plures tamen de Wirtembergensium Exercitu quam Palatinorum: postremo sedatis Tumultibus Suevi Mortuos in Cœmiterio quodam non longe posito sepelierunt: duravit ista Oppidi Bretheim obsidio diebus XXI. quibus effluxis venit in Papiliones Ludovicus Filius Philippi Comitis Palatini primogenitus, quem Dux Udalricus de Wirtemberg cum Honore suscepit & in Tentorium suum lætanter introduxit: quid inter se tractaverint, aut quas conditiones pacis admiserint, me latet usque in præsentem Diem, solum hoc habeo compertum quod Udalricus Dux Wirtembergensis mox post Ludovici Recessum obsidionem amovit ab Oppido memorato Bretheim & inde recessit.

Verum Brethemiana obsidione soluta, Dux Ulricus munitissimam Palatini Comitis arcem Bessikheim firmissima obsidione coarctavit, Lapides sine intermissione Bombardarum violentia intromittens, quibus haud parum tribulavit obsessos, qui impetum Machinarum diutius ferre non valentes, communi Decreto Munitionem Ulrico Duci sub conditione salutis tradiderunt: Dux autem Oppidulo cum arce obtento, traditores absque læsione abire permittit, dein ultrà progressus contra Ludovicum Comitem de Lewenstein, qui erat in parte Comitis Palatini, quia ex Patruo Nepos, omnem Comitatum ejus Incendio & vastatione Hostili destruxit, penitusque desolavit, Castrum quoque memorati Comitis Lewenstein obsedit, & in quatuor diebus obtinuit, ipso Comite Ludovico, in Bavaria cum Duce Ruperto existente: verum post Annos quatuor Dux Ulricus quorundam Nobilium precibus ad misericordiam flexus, Castellum Lewenstein dicto Comiti sub certis conditionibus restituit, una villa dumtaxat excepta, cujus Incolæ nulla ratione induci poterant, ut sub ditionem Comitis Ludovici redirent, causas habentes varias.

Ulricus Dux exinde in Comitem de Weinsperg movit Exercitum & incensis igne per circuitum Villis, magnam Terræ intulit desolationem, postquam ipsum Castellum Weinsperg obsidione vallavit, quod similiter expugnavit in paucis diebus & per deditionem obtinuit: rursusque progrediens novam Civitatem Palatini Comitis facili facilitate capiens in suam redegit potestatem: deinde Meckmul Oppidum cinxit obsidione, quod etiam brevi suæ subjecit potestati; tandem mandato Regali subsecutæ sunt Treugæ, & à Bello cessatum. Animus in Udalrico Principe adolescente fuit magnus, cujus Impetum nisi Regia cohibuisset authoritas, damna Palatinis Graviora intulisset: Laudamus eum quoniam in ea parte Christianum servavit pugnandi modum, quo & Monasteriis & Ecclesiis Deo consecratis pepercit; quippe qui neque Incendio consecrata Domino Templa subvertit, neque servorum DEI cœnobia spoliavit, sed animo strenuus, potentia Virtuosus ac Pius in Deum, quoad fieri potuit Ecclesiæ Monasteriis omnino pepercit.

Anno Domini MDV. in Principio Mensis Julii convenerunt ad Regem Maximilianum in Colonia multi Principes Regni; in eo conventu ipse Pius Rex reformavit pacem inter discordantes Principes: Summa conditionum fuit, ut qui Tempore Belli plura perdidisset, careret amissis, & qui multa fuerat Lucratus non compelleretur, saltem in Foro contentioso ad Restitutionem.

Anno Domini MDXI. in Dominica Quinquagesimæ quæ fuit II. dies Mensis Martii; Ulricus Dux Annum ætatis agens XXIIII. Bavariæ Ducis Filiam sororem videlicet illius quam Palatinus Comes Ludovicus accepit, Nuptias Stutgardiæ magna cum solennitate celebravit, ad quas invitati convenerant Principes isti; Wilhelmus Dux Bavariæ Frater sponsæ Germanus, Fridericus Dux Saxoniæ Princeps Elector, Fridericus Frater

ter ejus Germanus, Fridericus Marchio Brandenburgensis, Henricus Dux Mechelburgensis, Christophorus Marchio Badensis & Filius ejus Ernestus, Wilhelmus Comes de Henneberg Fridericus Comes de Hohenzollern & Filius ejus Franciscus; Nicolaus Comes de Salm, & Comes unicus de Bitsch, & plures alii Nobiles & Barones Equos habentes, ut ferunt, tam pro curribus quam pro suis vectionibus plusquam VII. millia.

ANNO DOMINI MDXII. Ulricus Dux Wirtembergensis Abbatem Monasterii Zwifalten sive duplcis aquæ nuncupati, cepit, & de cœnobio abductum in Castello suo Neuffen custodiæ mancipavit, quæ res cum in Notitiam Constantiensis Episcopi devenisset, Ducem pro violenta injectione manuum in Prælatum denuntiavit excommunicatum; Dux autem Nuntios suos misit ad Julium Romanum Pontificem, & informavit de causa, ab eoque Beneficium absolutionis petivit & impetravit, quod etiam ei memoratus præsul Constantiensis ex Commissione Apostolica impendit: Abbatem vero Captum Dux Episcopo tradidit quem ille in Castello suo Mersburg nuncupato custodia mancipavit.

ANNO DOMINI MDXIII. Ludovicus Princeps Elector & Fridericus Frater ejus Comites Palatini, cum Ulrico Duce Fœdus perpetuum contraxerunt, quod Maximilianus Cæsar authoritate Regali confirmavit: hæc autem novi ac perpetui Fœderis Sanctio est denuntiata populo per Territorium, non solum in Oppidis sed etiam in villis commorantibus.

ANNO DOMINI MDXIV. Suborta fuit in Ducatu Wirtembergensi magna contra Ducem Udalricum, subditorum suorum conspiratio: surrexerunt enim ex Oppido Schorndorff quidam Homines Frontosi & Factionum Principes perniciosi, qui sub prætextu justitiæ omnem Principatum Ducis & Christianam Religionem nitebantur extinguere: nam occulta conspiratione inter se facta, in brevi tempore Magnam Rusticorum multitudinem sibi adjunxerunt: crevit paulatim multitudo Rebellium & animis concitata furiosis, se se ad publicam Principis sui contumeliam armavit, conquerebantur se in consuetis nimium gravari exactionibus multaque præferebant in medium, quibus simplicium animos in odium Principis & consiliariorum ejus contra Jus & æquitatem provocabant: augebatur quotidie conjuratorum Numerus, adunatoque IV. millium Exercitu, in campum pugnaturi adversus proprium Dominum perjuri & stolidi processerunt; at vero Ulricus Dux prudentia usus, Rusticorum Insaniam mitigavit, revocatisque ad subjectionem plurimis, Factionum Principes alios capitis reos detruncavit, alios de Patria proscripsit, reliquæ multitudini ut seductæ per alios, veniam sub certis conditionibus dedit & sic insanæ mentis populi Furor, Ducis prudentia coercitus quievit.

Periculosa nimis fuit ista Tenebrionum Conspiratio quam in provinciæ totius, omniumque Germaniæ procerum utriusque status simul & Christianæ Religionis excidium, Gens Impia suggerente Diabolo, excogitavit; nam ut constat ex Reorum confessatis hæc Intentio fuit quam articulatim subjiciam. Primus conspiratorum Articulus, quod non solum Rusticos & Oppidanos Ducatus memorati Wirtembergensis, sed Omnes quoque in circuitu Populos à Principum, Episcoporum, Abbatum, Dominorum atque Nobilium subjectione retrahere laborabant, census & subventiones debitas penitus negaturi, & ut sperabant sine lege deinceps victuri. Secundus vero articulus, quem in proposito habuerunt fuit: quod si Dux renuisset temeritati eorum præbere consensum in multis quæ præter rationem præsumebant, quod ipso vel capto vel Interfecto, Fratrem ejus Germanum, qui Comes est, pro eo in Ducem sublimarent. Tertius articulus fuit talis: conabantur Summo Studio Societatis suæ numerum augere, quem si ad XX. seu XXX. millia pugnatorum perducere potuissent mox aciem non solum in Principem, sed & in Clerum quoque omnem, in claustrales maxime divites & Nobiles Terræ dirigere, cunctisque Bonis spoliare cogitabant.

Crudelis eorum sævitia, quam nisi omnipotens Deus sua providentia citius redegisset in nihilum, militibus præsumendi similia brevi audaciam præstitisset. Hanc Turbam Conspirantem, vulgari vocabulo Pauperem Conradum indigne nuncupabant, vel ab autore seditionis, ut quibusdam placet, vel propter Vexillum quod sibi Statuerant pugnaturis præferendum, in quo ante imaginem Crucifixi in genibus decumbens Rusticus depictus erat, super cujus verticem Inscriptio talis videbatur ***der arme Conrad.*** id est ***Pauper Conradus.***

IIII.

ANONYMUS DE ORIGINE ET ABBATIBUS COENOBII COMBERGENSIS.

ANtiquis Temporibus Amnis *Kochen* (qui Sueviam à Franconia separat) *Chohe* dictus fuit, & Castellum vel arx, ubi nunc Collegium Comburgum est, olim de hoc Fluvio Chohe *Chohenburgum* fuit appellatum, ut Constat ex Litteris Fundationis & Libris qui reponuntur ad Rerum memoriam: extincta autem Nobili illa Gente quæ Chomburgum primitus tenebat, Arx cum adjacente Oppido, Episcopatui Augustano, ut Feudi Domino, cessit, donec insequenti Tempore per concambium ad Comites Rotenburgenses è Sanguine Ducum Franconiæ derivatos transiit: Hi olim appellati fuerunt de Fluvio Tubari, Domini de *Taub* sive de *Columba* unde albam quoque Columbam expansis alis super Galea Gestarunt, in scuti vero Thalassico Campo Caput aureum Leonis cum Trabe aurata in Ore, quorum & hæc est Genealogia.

N. COMES de ROTENBURG.

RUGGERUS		RICHARDUS	EINHARDUS
ALBERTUS	RUGGERUS	RICHARDUS	
EINHARDUS Episc. Würtzburgens	BURCARDUS Monachus	HEINRICUS Uxor. Geba † absque Liberis.	RUGGERUS † in peregrinatione Jerosolym.

Vocabantur autem hi Proceres Domini de Taub aliàs de Columba, (ut dictum est) postea Comites Rotenburgenses à Civitate sua: porrò, erat sacellum quoddam prope Arcem Comburgum ædificatum in Honorem Dei & S. Bartholomæi Apostoli, quod Nostro Sæculo juxta peristylium vel circuitum Monasterii, S. Mariæ Cappella erat, Ruinam minitans: juxta id sacellum magna stabat Quercus, sub cujus patulis Ramis, tres Fratres Generosi, Arcis hujus inhabitatores, tempore æstivo sedere, & auram Suavem capere solebant Burccardus Nimirum, Heinricus & Ruggerus, ad quos fere quotidie, ut ad Juvenes Hilares ac Jucundos, Equites & Nobiles Viri ex Vicinia veniebant.

Quadam Die Burccardus sub illa Quercu obdormiens, videre sibi visus est Pulchrum Monasterium, & quendam in Pontificio habitu Virgam manutenentem, illudque in duo Cenobia dividentem, quorum unum reposuit in monte vicino qui nunc paruum Comburgum & S. Ægidii appellatur, quod Burccardus evigilans, admiratus, Fratri suo Ruggero totum narravit, qui & illud diligenter consideravit: eandem visionem quædam Religiosa mulier infra habitans ad montem Combergium (nunc Steinbach appellatum, sibi in prædicto Sacello inter Orandum vigilanti oblatam fuisse retulit eodem die quo Burcardo dormienti: Fertur quoque Incolas Villæ Hessenthal nocte Natalitiorum Christi Magnarum Campanarum Sonitum audivisse, quo excitati surrexerint, euntesque Steinbachium ad Vigilias Nativitatis Domini, cum ad Hessethalericum Clivum venissent visi sunt sibi multos Cereas ardentes in arce Comburgo videre & Choralem Cantum audire, portus igitur Arcis pulsasse ut intus intromitterentur, sed cunctos inhabitatores, præter Vigiles, somno sopitos fuisse; alio die Comes quidam Chohengovus Westæ habitans una cum Comite Burccardo Comburgum versus equitans, cum ad montem Comberg venisset pileo detracto erga eundem se reverenter inclinavit; causam Facti rogatus, eam se rescire dixit: verum Burccardus sui Propositi memor, Faxit Deus, inquit, ne frustra te Inclinaveris.

Die de hinc Pentecoſtes, Monachis Benedictinis ex vicino S. Jacobi Monaſterio, Lithurgiam in Sacello S. Bartholomæi decantantibus, cum ventum eſſet ad verſiculum: *Infunde Unctionem tuam*, Tres illi Fratres Comites qui tunc aſſiſtebant, ad Lacrymandum commoti ſunt, ac Sacello egreſſi, quercum illam ſubierunt, atque illius viſionis, quæ Burccardo oblata fuerat recordati, de condendo Monaſterio in eodem Loco inter ſe tractarunt: quo minus tamen mox exequeretur impedimento fuit Expeditio Saxonica Regis Henrici, cui intereſſe cogebantur Comites Heinricus & Ruggerus; inde Domum reverſi, convenit inter ipſos ut Ruggerus Italiam peteret, interea vero Burcardus. Caſtellum Comburg demoliretur Cœnobiumque conſtrueret, quod quomodo & quando factum ſit Indicat ſequens Inſcriptio.

Anno Dominicæ Incarnationis MLXXVIIII. Indictione II. VII. Kal. May, Feria III. Beatæ memoriæ Domnus BURCKHARDUS Cœpit Arcem ſuam Cohenburg deſtruere & Monaſterium conſtruere.

Anno autem MLXXXVIII. Indictione XI. XII. Kal. Januarii Dedicatum eſt idem Monaſterium a Venerabili ADALBERONE Wirtziburgenſi Epiſcopo Catholico in Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis & in Honore Sanctæ & Victorioſiſſimæ Crucis, Sanctæ DEI Genitricis Mariæ Sancti Nicholai Epiſcopi & Confeſſoris & omnium Sanctorum.

Omnia enim jam tum erant perfecta & abſoluta exceptis tribus Turribus, quæ ad decem Cubitorum altitudinem tantum eductæ erant: Poſtquam autem Comes Burchardus Monachos ex proximo S. Jacobi Cœnobio deſumptos in illud introduxiſſet, ipſe ſequentes Litteras ab Archi-Epiſcopo Ruthardo impetravit.

„In Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis Ego RUOTHARDUS DEI Gratia Mo„guntinenſis Archi-Epiſcopus, Omnibus Sanctæ Eccleſiæ Fidelibus Notum eſſe Cupio, „tam futuris quam præſentibus quod Domnus BURCHARDUS, in Honore Sanctæ DEI Ge„nitricis Mariæ & Sancti Nicolai, in monte Kohenberg nominato, Monaſterium quod„dam conſtruxit, ad quod ipſum Locum cum omnibus juſtitiis & pertinentiis Prædiorum „& Mancipiorum ſeu quarumcumque Rerum ex toto ſuper Altare S. Nicolai Libera manu „ſua & Fratrum ſuorum Comitum ſcilicet Ruggeri & Henrici tradidit, DEO & Sancto „Nicolao in proprietatem &c.

In his Litteris continetur.

I. Illos tres Fratres Comites omnia Bona ſua huic Monaſterio tradere, ut DEI Cultus in eodem perpetuis temporibus perſeveret.

II. Licere conventui Abbatem Idoneum ſibi Eligere ſecundum Regulam S. Benedicti.

III. Fas eſſe Abbati & Fratribus Advocatum probum & juſtum ad tuenda Monaſterii Jura, & poſſeſſiones adſciſſere, quam præfecturam ille ſemper ab Imperio Romano, nec tamen Hæreditario accipiat.

Nomina Teſtium in illis Litteris ſunt.

„Adelmannus S. Albani Præpoſitus, Embricus Camerarius. Arnoldus Cuſtos. „Anshelmus Præpoſitus. Volcknandus Decanus. Embricus Cantor. Eulogius Præpo„ſitus, Richardus Præpoſitus. Druthmarus. Guntherus. Gotſcalcus.

„Laici Comes Gerhardus. Comes Wigerus. Comes Heinricus. Comes Ludo„vicus. Rudiger de Huſen & Frater ejus Heinricus. Heinricus de Newenſtat. Giſel„bertus. Erneſtus, & alii plures.

Vive.

Vivebat tunc temporis Nobilis Vir nomine Wignandus de Castel juxta Moguntiam, cui uxor erat Nomine Adelheidis. Ipse habens Moguntiæ veterem Domum, quæ ruinam minabatur, quam cum dejiceret reperit intra muros ingentem Thesaurum, ignorans autem cujus fuisset, nec sciens quomodo collocandus esset, cum de Nova Comburgi Fundatione inaudiunt tres ibidem Turres inchoatas sed Comitis Burccardi morte imperfectas relictas esse, Fratremque ejus Comitem Heinricum Cogitare de Cœnobio Sacrarum Virginum è Regione Majoris Cœnobii ædificando, quæ res amborum animos ita commovit, ut integrum illum Thesaurum cum omnibus Bonis suis quandoquidem Liberos non habebant, ad utriusque Comburgi absolutam exædificationem converterent; sic tres illæ Lapideæ Turres, quæ adhuc cernuntur perfectæ sunt, Fœmineumque S. Ægidii Cœnobium quod & olim parvum Comburgum dictum est, Anno MCVIII. Construi cœpit. Ambo Conjuges Vitam Monasticam professi piè obierunt, Wignandus in Sepulchro Fundatorum Loci depositus, Adelheidis vero in Parthenone Ægidiano, ubi etiam humatæ sunt Geba uxor Henrici Comitis. Bertha soror Engelhardi Comitis Lobenhusani soror nec non Sophia, Guta, & Irmelgardis aliæque personæ Illustres.

De Comite Heinrico etiam hæc reperio, quod cum nullos Liberos suscepisset ex conjuge sua Geba, Templum S. Ægidii in parvo Comburgo ædificaverit, Magno Comburgo autem dederit Oppidum Neunburgum, hodie non amplius exstans, & villas Gebsattel, Vischbach, Sulzbach, Ottirsbach, Thalam & Marckartshofam, Civitatem vero Rotenburgum Imperio Romano tradiderit.

Nuper etiam in Loco S. Ægidii in effossione Cellæ vinariæ inventum est Sigillum æreum in quo visebantur Duæ Palæ cum hac Inscriptione. *S. Agnetis de Paris Prioriss. S. Ægidii.*

SERIES ABBATUM.

I. Hemmo. Is dicitur fuisse ex Monachis Lorchensibus qui & Lorchæ mortuus ac sepultus sit, cum post aliquot Annos ibidem suos olim Confratres inviseret: Lorchense autem Monasterium Anno Domini MCII. Conditum est; seriùs igitur Hemmo in Abbatem Comburgensem electus est.

II. Adelramus. Sub hoc S. Ægidii Gynæceum Cœptum & absolutum est, ubi & ipse humatus.

III. Herduwigus. Qui Tertius post Burccardum & Wignandum Fundator exstitit, plurimos Fratres & sorores in utroque Comburgo congregavit, eisque optimo Exemplo præivit. Coronam æream in auratam cujus circumferentia continet pedes XX. super Fundatorum Sepulchro appendi fecit.

Semper ut ad Cœlos nisus extendat Anhelos
Hac ope Virtutum prospexit iter sibi tutum
Viribus has scandens totis Hartuvicus ad Arces,
Istud præclaro, qui fecit opus, Nicolao,
Quo Patre Magnorum sibi Præmia dante Laborum,
Gaudeat in Cœlis, servi mercede fidelis.
Arte metallorum Visus cum pascitur horum:
Quærere mens Curet, quid opus sibi tale figuret?
Turribus & muris, Fundatæ, non ruituris,
Mysticat, Ecclesiæ structuram Circulus iste:
Argento, Ferro, confectus & ære sub auro,
Monstrat Apostolicum, Turris bis sena, Senatum
Per totidem metas sua pandit Imago Prophetas,
Qui pacis veræ Fundamina prima dedere;

Signat opus Fidei, nitor aureus illitus æri,
Innuit argentum verbi cumulare Talentum,
Durities Ferri commendat vim patiendi
Ignis ad ardorem servare videtur amorem
Cardine Supremæ scandi in alta Catenæ
Spes designatur qua Virtus quæque levatur
Et Patris & Fratrum petit hoc quodcumque Theatrum
Se Fabricæ tali meriturus confabricari.

Fecit idem Abbas duas Tabulas in quibus Imago Christi, Extremi Judicii & XII. Apostolorum, quarum unam in Ægidiano Cœnobio, alteram vero in Comburgensi sed multo majorem multis etiam Gemmis exornatam, collocavit; auream item Crucem fecit altitudinis Cubiti unius, Latitudinis vero digitorum quatuor, multis radiantem Gemmis, quarum una præcipua Gammahu erat magnitudine Ovi Gallinacei, faciem & pectus æthiopis habens; hæc sola Gemma mille florenis æstimata fuerat à quodam Gemmario; verum cum aliquando Monasterio ob Decimas quasdam, ære alieno gravatas, redimendas, pecunia Opus esset, missus fuit cum Cruce Syndicus Cœnobii Georgius Widmannus in Urbem Augustam, ubi tunc prima Comitia Imp. Carolus V. agebat, ut illam Gemmam venderet, sed cum non pluris fieret quam Flor. Centum. exhibita est Crux Domino Conrado de Thungen Episcopo Herbipolensi, qui eam integram emere voluit, verum cum eandem diligentius examinaret, vidit à tergo hos in caustis Cæruleis insitos versus.

Auri Gemmarum Speciale Decus Variarum
Sumat Majestas pia, quod collegit Egestas,
Sudor & Hertvvici placeat Divæ Genitrici,
Servet & hoc Ædis, Nicolaus, Tutor Plebis
In Commune Bonis Vigil insit Cura Patronis
Auferat ut si quis, studiis illectus iniquis
Pœna marcescat, quæ nullo fine quiescat.

His Epigrammate & Execratione lectis, non amplius emendam sibi Crucem Episcopus constituit, sed eam voluit in perpetuum manere Comburgensi Cœnobio ex voluntate Abbatis Hartuwici promittens alia se ratione, Inopiæ Cœnobii consulturum cogitabat ille de auro Tolosano non tangendo.

Obtinuit etiam idem Abbas à Conrado III. Imp. in Favorem sui Monasterii Insigne Privilegium ratione Jurisdictionis, & est sequentis Tenoris.

„In Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis CONRADUS Divina favente Clementia „Romanorum Rex. Quotiens Religiosis & justis petitionibus Fidelium nostrorum „maxime autem Sanctarum Ecclesiarum, aures Regalis nostræ Propitiationis inclina„mus, nos ipsos & pro nobis orantes à Rege Regum Clementer exaudiri non Dubita„mus: Omnibus igitur tam futuris quam præsentibus Christi Fidelibus Notum esse vo„lumus nos pro animæ nostræ ac Parentum nostrorum Remedio & per interventum di„lectæ contectalis nostræ GERTRUDIS omnia Bona ad Ecclesiam KOMBERG nuncupatam „& in Honore Sancti Nicolai constructam, jure pertinentia, sub nostra Tutela recepis„se & Regia nostra authoritate decrevisse, ut salvo per omnia jure & justitia Wirzebur„gensis Episcopi, amodo Libere ac pacifice sub immunitatis Libertate maneant: Nihil„ominus consentiente etiam per omnia ac nobis in hac causa astipulante Dilecto nostro „EMBRICONE Wirzeburgense Episcopo, Banno Regali interdicimus ne Comes aliquis, „vel quisquam sub eo qui vulgo Waltpoto vocatur, placitandi, Angariandi, vel ali„quas Exactiones faciendi, per totam illam Abbatiam, ullam habeat potestatem, nisi „tantum Advocatus Beneplacito Abbatis & Fratrum ejusdem Ecclesiæ Institutus, hoc

autem

„autem nominatim per totum Comitatum Kochingovve, quem ante nostram in Reg„no sublimationem nos ipsi habuimus, fieri præcipimus; humili autem flexi petitione „Hartuwici qui eandem nunc regit Ecclesiam Instinctu quoque Waltheri de Loiben„husen & Fratrum ejus nos id fecisse sciatis: ut autem hujus nostri Præcepti Pagina firma „& Inconvulsa omni permaneat ævo hanc Chartam inde conscriptam & manu nostra „Roboratam Sigilli nostri impressione Insigniri jussimus, si quis autem, hoc nostrum „Præceptum Violare præsumpserit, auri puri Centum Marcas componat, dimidiam „partem Cameræ nostræ & partem alteram præfatæ Ecclesiæ persolvat.

„Signum Domini Conradi Romanorum Regis II. Invictissimi.

„Ego Arnoldus vice Adelberti Moguntini Archi-Episcopi & Archicancellarii „Recognovi.

„Dat. Anno Dominicæ Incarnationis MCXXXVIIII. Indict. II. Anno vero Domi„ni Conradi Regis secundi invictissimi. II.

IV. Albertus. qui Fanum S. Oswaldi & Xenodochium Comburgi Condidit.

V. Gernottus aliis Gernandus. Is post Triennium Laudabilis Gubernationis suæ Fuldam postulatus est Abbas, vixit circa Annum Christi MCLX. & obiit priusquam Romæ à Pontifice confirmaretur, ideo non recensetur inter Fuldenses Abbates. Sepultus in Fuldensi Basilica; sic & Waldranum Comitem Veldentiæ Spirensem Episcopum qui ad Annum MCCCXXXVI. Mortuus est, ob hanc causam deterioris conditionis fuisse invenio, nam Effigies ejus super sepulchro suo apud Prædicatores representat quidem Episcopum, sed infula non in capite sed juxta posita est.

Sub hoc Gernotto, Vetus & Labile Castellum in monte Suevicæ Halæ positum, quod nobilibus de Halbi exstinctis, ad Comburgenses ut Feudi hujus Dominos pervenerat, Hallenses permutatione quadam obtinuerunt ab Abbate & Conventu assignando illis aream, ubi nunc Nosocomium est juxta Rivum; Tunc & vetus illud Castellum Senatus Halensis demolitus est ibique Templum S. Michaeli sacrum construxit ut fieret Parochialis Ecclesia Civitatis.

VI. Engelhardus Leo. Hic ex Conventuali Comburgensi Electus fuit. Obiit II. Calend. Januarii & Halæ sepultus est in S. Jacobi Monasterio.

VII. Wernherus. Sub hoc ossa Fundatorum, Burchardi scilicet & Henrici Comitum, Wigandi de Castel & Abbatis Herdwigi exhumata sunt, & simul in Lapideo sepulchro reposita sunt.

VIII. Rudigerus ex Halensi Familia Sulmaisterorum Ortus fuit.

IX. Volckardus, aliis Volkerus qui obiit in visitatione Præposituræ in Nusbaumo, ubi & Terræ mandatus est; Nusbaumum autem Monasteriolum, non longe à Comburgo situm conditum fuit ex Arce quadam hujus nominis à duobus Equitibus Marcuvardis nomine, Patre & Filio circa Annum Domini MCXXXVI. qui illud cum suis proventibus tradiderunt Comburgensi Cœnobio, ea conditione adjecta, ut perpetuis Temporibus duo ex Fratribus Comburgensibus ibidem Monasticam vitam agerent.

X. Waltherus. Obiit III. Kal. Januarii & Murharti sepultus.

XI. Conradus Prensius; qui senectute pressus Abbatiæ Renuntiavit.

XII. Conradus de Entzsewig. Rudera Castelli Entzsewe de quo hic Ortum traxit, conspiciuntur in sylva post Michelbachium, Fichenthalam versus: Sub hoc Abbate Cœnobium S. Jacobi Halæ cessit Patribus Franciscanis Anno MCCXXXVII. Statutum etiam fuit ut deinceps nullus ad Cœnobium Comburgense admitteretur nisi ex utroque Parente Nobilem se probaret.

XIII. Eberhardus Elstershovius obiit VIII. Kal. Februarii.

XIV. Embrico de Bebenburg.

XV. Henricus de Scheffaw. obiit Anno MCCXLI.

M XVI.

XVI. Berchtoldus de Hohenstein. Obiit XVII. Kal. Januarii Anno MCCLXXXVII.

XVII. Sig fr dus de Morste'n. Obiit Anno MCCCXV. die Nona Aprilis.

XVIII. Henricus de Bretzing, Hessenthalius nuncupatus obiit XVII. Kal. Dec.

XIX. Beringerus Sulmaister. Murharti in Peristylio Sepultus,

XX. Conradus Hohusius sive de Anhausen & Ehusen.

XXI. Wolframus de Bielriedt. Cum hoc medietas Castelli Bielriet una cum Redditibus provenit Comburgensi cœnobio. Suis etiam Temporibus quatuor Parrochiæ Tungenthal, Geblattel, Steinbach & Cunzelsaw cœnobio incorporatæ sunt, pro quibus cesserunt Ecclesiæ Herbipolensi quatuor aliæ Reinwolsberg, Michelfeld, Steinkirchen, & Kreglingen.

XXII. Conradus de Munckheim. Hic Anno MCCCXXIV. decima quarta Idus Martii, dum Monasterii sui commodis intendit, graviter ab Hallensibus vulneratur, & captivus abducitur: sed interveniente mox Archi-Episcopo Moguntino Mathia è vinculis solvitur & ab Halensibus omni satisfactionis Genere placatur. Habuit deinde Limburgenses & Hohenloenses Dominos sibi graviter infensos propter arcem Nagelsberg, quæ prope Kuntzellaw sita est: cesserat ea Comburgensibus, ut Feudi Dominis, post obitum ultimi hujus nobilis stemmatis: in quo & partes ejus tuitus est Balduinus Trevirensis Archi-Episcopus & Moguntinæ sedis tunc administrator. Præfuit Conradus Abbas Annis XLI.

XXIII. Rudolfus de Gundelshausen.

XXIV. Heinricus Sieder. Monachus Comburgensis qui contra Antecessorem suum Rudolphum violenter intrusit, & Annis X. Regnavit. Facta sunt hæc tempore Urbani V. Papæ circa Annum MCCCLXVI.

XXV. Erckingerus Veldner. Alias de Stetten dictus, obiit Anno MCCCXCIX. Sepultus Comburgi in sacello S. Joannis: Anno autem MDXLIX. dum ibidem Johannes Spiessius nobilis, suæ gentis ultimus, sepelitetur, visus est hic Abbas Erckinger in Ligneo suo Loculo serica veste indutus, nondum corruptus.

XXVI. Ernfridus de Vellberg. Qui decessit Anno MCCCCXXI. die S. Timothei. eo Præsidente Domini de Hohenstein ædificarunt in Gratiam Fratris sui Monachi Comburgensis sacellum quoddam supra portam interiorem duobus Turribus Lapideis ornatum, quod consecratum fuit in Honorem S. Michaelis.

XXVII. Gotefridus, aliis Sifridus de Stetten in Kochenstetten; hujus tempore Bemburgius quidam Comburgensibus erat vehementer infestus; unde Abbas subditorum clamore excitatus valide Hostes aggressus est, ac ipsemet Hasta pro suis pugnavit. Obiit Anno MCCCCXXXI.

XXVIII. Ernfridus de Vellberg hujus Nominis secundus. hic Anno MCCCCLXVIII. pridie S. Bartholomæi de consensu & voluntate Rudolfi Episcopi Herbipolensis aperuit Lapideum Sarcophagum, Ossa Fundatorum Comburgensis cœnobii continentem invenitque quatuor plumbeas Tabulas in totidem Saccis Coreaceis seorsim jacentibus, cum his inscriptionibus.

I.

II. Die Septemb. Obiit Comes Burckardus Fundator hujus Loci.

II.

XVIII. Februarii. Obiit Comes Heinricus Frater D. Burckardi Fundatoris hujus Loci.

III.

III.

XII. Mensis Novemb. Obiit Wignandus Mon.

IV.

XXI. Novemb. Obiit piæ memoriæ Herduvigus Tertius Abbas hujus Loci.

Hæc omnia suis rursum Locis reposita sunt & addita plumbea Tabula quo Anno & die, quove Abbate & Testibus apertum fuerit hoc sepulchrum. Ædificavit hic Abbas sacellum super ossuarium Comburgi, ibique in Lapideo Sarcophago jacet Anno MCCCCLXXVI. die Paschatis mortuus.

XXIX. Andreas de Trefftshausen, hujus Stirpis ultimus. Monachus probus & simplex, qui à Prædone quodam cœnobium infestante, in tantum molestatus, ut muneri suo ultronee se abdicaret. Obiit Anno MCCCCLXXXIV.

XXX. Hildebrandus de Creisheim, qui opponentibus se ipsi conventualibus mœrore confectus obiit Halæ, Domi sororis suæ. quiescit Comburgi in D. Virginis sacello Anno MCCCCLXXXV.

XXXI. Sigefridus dictus Vom Holtz conventualis Neresheimius. hic fuit ultimus & I. Combergensis Abbas & primus præpositus nam Anno MCCCCLXXXVIII. Innocen- Præpositus. tio VIII pont. max. Imperante vero Friderico III. Rudolpho Scherenbergio Episcopo Herbipolensi Monasterium hoc in Collegium sceculare mutatum est, Prælatisque commissum quinque, Præposito nimirum, Decano, Scholastico, Cantori, & Custodi. Obiit Sigefridus Anno MDIV. die Decollationis S. Joannis Baptistæ. Comburgi in Capella S. Petri humatus, sed cum adhuc viveret Coadjutorem sibi adhibuit Petrum de II. Auffsess. Canonicum Wirzeburgensem magnæ prudentiæ & authoritatis Virum. Præpositus.

V.

NECROLOGIUM MONASTERII S. MICHAELIS BAMBERGÆ.

JANUARIUS.

	Kal.	*Hiltebrandus* Conversus.
		Anshelmus Abbas in Salevelt.
		Heilica Laica.
		Albrat Conversa.
		Eberhardus Abbas Bruvenigens.
IIII.	Non.	Adelbertus Abbas nostræ congregat.
		Gertrudis matrona Tekgingens.
		Mathilt & *Appa* Conversæ.
III.	Non.	*Williramus* Abbas Frat. nostræ congregat.
		Wernhardus Conversus.
		Diezela Laica hæc dedit octo Talenta.
		Udalricus presb. & Monachus nostræ congregat. MCXLVII. hic multos Libros scripsit nobis.
		Christina Matrona & Inclusa.
II.	Non.	*Udalricus* presbit. Præpositus S. Petri MCLXIIII. hic dedit Prædium pro se & pro Patre & Matre, Thuribulum cum Acerrâ, & scutellam argenteam.

	Franco presb. & mon. nostræ congregat. hic dedit nobis prædium cum vinea. . . . .
	Fritala Laica.
	Burchardus Laicus hic dedit VI. Talenta.
VIII. id. Jan.	TIEMO Diac. & Abbas nostræ congregationis. MXCIIII.
	Erminoldus Abbas S. Georii pruveningens.
	Helmericus Laicus. MCLXXV.
	CUNIGUNT Comitissa hæc dedit prædium suum Dornbach in anniversarium suum.
VII. id.	*Rudolfus* Laicus hic dedit mansum.
	Hemma conversa.
VI. id.	*Bertholdus* Abbas Wirciburc.
	HEINRICUS Comes.
V. id.	*Udalricus* presb. S. Petri MCLVIIII. hic dedit nobis Cappam cum aurifrigio & scutellam argenteam.
	Erenbertus Laicus. hic dedit pro se & Filio suo Sigiberto prædium.
IIII. id.	*Ebo* puer & Monachus.
	Ella conversa.
id. Janu.	*Hemma* Abbatissa Kizzingens.
	Liupoldus conversus nostræ congregat.
	Irmingart Laica. hæc est mater Beronis Canonici, quæ dedit nobis prædium suum.
	FRIDERICUS Archi-Episcopus Magdeburgensis.
XVIII. Kal.	*Anshelmus* Abbas Seligunstad.
	Irmingart Laica.
XVII. Kal.	RATO Abbas. primus hujus Monasterii Abbas fuit Domnus Rato. III. candelæ.
XVI. Kal.	*Frotolfus* presb. & mon. nostræ congregat. MCIII.
XV. Kal.	*Waltherus* Abbas S. Felicit. Swartzach.
	Bertha de *Wisintovva* conversa: hæc dedit mansum.
	Volcmarus Abbas Tekking.
	Herbort puer & mon.
XIII. Kal.	*Burchardus* Abbas S. Felicit. Swartzach.
XII. Kal.	*Udalricus* Abbas Schyrin.
	Irmingart Laica.
XI. Kal.	*Ruzelin* diac. S. Petri. hic dedit nobis prædium suum III. Cand.
	Ekkehardus Laicus.
	Helivic Laica: hæc dedit cum viro suo Adelhardo VII. mansos.
	Irmingart Inclusa.
IX. Kal.	*Gunzo* Laicus. hic dedit prædium.
VIII. Kal.	*Arnoldus* de *Chunstat* Laicus hic dedit prædium unum & pratum tam pro se quam pro uxore sua.
	Frideruna & Filia *Bertherat*. Insuper Filius ejus *Arnoldus* dedit pro eis mansum unum. III. Cand.
VII. Kal.	*Eberhardus* mon. MCLXVI.
	Adelheit conversa.
V. Kal.	*Volmarus* Abbas Hirsaugiens.
IIII. Kal.	*Herdegen* de *Wisa* pro hujus anima datus est mansus.

FEBRUARIUS.

IIII. Non. Febr.	*Poppo* Abbas S. Burchardi.
III. Non.	*Imbrico* Abbas in Michelvelt.
	Cbuno Laicus. hic dedit nobis XXX. Marcas.
II. Non.	*Dietpertus* Laicus. MCLXIIII.
	CHUNRADUS Marchio.
	Rutger Laicus. hic dedit prædium unum & II. marcas.

Hedevvic

Hedevvic Laica. hæc dedit prædium.
Non. Febr. *Adelheit* de *Gremiſtorf* Laica.
VIII. id. Febr. *Poppo* Laicus. hic eſt Frater Udalrici, pro cujus anima dedit prædium.
Lampertus presb. & mon. Fuldæ.
Druthlieb Laica pro hujus anima datum eſt Talentum unum, quo comparatus eſt miſſalis Liber.
Dietricus Abbas S. Mariæ Ahuſen.
ADELHEIT Comitiſſa de Wartperc. hæc dedit prædium cum Familia.
V. id. *Nixo* Converſus hic dedit vineam.
Adelheit Converſa.
Gundeloch de *Lancheim* Converſus.
IIII. idus. *Otto* Laicus hic conſticuit Carratam vini & Talentum.
Reginoldus Abbas de Seligſtad.
III. idus. *Ezzo* Abbas S. Petri Wirziburc.
Adelbero Laicus.
II. idus. *Sigehardus* Abbas in Swarzaha.
Adelburg Laica. hæc dedit cum viro ſuo *Wilrat* Calicem unum deauratum cum duabus Albis, & mappam unam.
Juſtina Laica hæc dedit prædium.
Idus. *Mathildis* Incluſa & Monacha noſtræ congregat.
Hilta Sanctimonialis.
Liutfridus Monachus Frater Domini OTTONIS Epiſcopi.
XVI. Kal. Mart. ADELBERO Epiſcopus Babenbergenſis.
Imiza Laica. hæc eſt mater Udalrici, pro cujus memoria dedit Prædium.
XV. Kal. POPPO Epiſcopus Wirziburc.
Vuillihalmus Laicus. hic dedit pro Filia Manſum unum & pro ſe ipſo XII. marcas.
Pabo presbiter Canonicus S. Kiliani.
CUNRADUS Rex. MCLI.
XIIII. Kal. *Nicolaus* Abbas Sigiburg.
XIII. Kal. *Adalbertus* Abbas S. Emmerammi.
Wezil Monach. S. Blaſii, pictor.
XII. Kal. *Hademot* Converſa S. Bonifacii.
Adelheidus Laicus hic dedit cum uxore ſua *Helvvic* VII. manſos.
Rupertus Abbas S. Felicit. Swarzaha.
Hermannus Laicus. hic dedit nobis plenarium cum Pallio & VIII. manſos.
XI. Kal. *Wolframus* de *Stetebach* Laicus.
Liutgart Laica Filia *Ratlohi*.
X. Kal. *Eggehardus* Abbas S. Lauræ Vraugiæ.
Friderun Converſa S. Theod.
Waltricus Converſus. hujus cauſa Filia ejus *Cunigunt* dedit calicem argenteum, Albam I. Stolas. II. & pallium.
Svvipoto Abbas Breiting.
VIIII. Kal. *Ortrun* Laica. hæc dedit nobis Albam & Talentum.
Bertha Laica. hæc dedit Aurifrigium.
VIII. Kal. *Iſingart* Laica, mater Reginbodonis.
Henricus Presb. & Mon. noſtr. congregat. Scriptor, MCLXXVII.
V. Kal. *Otto* Presbiter Præpoſitus majoris Eccleſiæ.
Juditha mater Udalrici Præpoſiti.
IIII. Kal. EMEHARDUS Epiſcop. Wirciburg.
III. Kal. *Arnoldus* Laicus. hic dedit Prædium.
II. Kal. *Mechtilht* Laica.
Henricus de *Haſela* Laicus.
BERTHOLDUS Comes. hic dedit Prædium Richpach.

N MAR-

MARTIUS.

	Kalend.	*Gundeloh* presb.& mon. nostræ congregat. MCLXXVI. Indict. IX. *Bertha* Inclusa.
V.	Non Mart.	CHUNIGUNT Imperatrix MXXXVIIII. hæc est Imperatrix quæ construxit Locum Babenberg.
IIII.	Non.	*Friderun* Conversa. hæc dedit nobis duas aureas Fibulas & fecit nobis optima Aurifrigia. *Adelbertus* Laicus. hic dedit nobis prædium.
III.	Non.	*Burchardus* Laicus, cujus causa nobis data est Vinea una. *Richolfus*. hic est qui ædificavit Monasterium nostrum sub Domno OTTONE Episcopo. *Geppa* Abbatissa in Tulba.
II.	Non.	*Hermannus* Abbas Vraha; nostræ congregat. Frater.
VI.	Idus.	*Chunradus* Abbas S. Petri Salevelt. SWIDIGERUS Episcopus Poloniensis. *Udescalcus* Abbas S. Udalrici Augustens. *Bertha* Inclusa Wirziburc. *Geboldus* Abbas Castell.
IIII.	Idus.	*Peppo* Laicus, hic dedit cum uxore sua *Bilezza* Calicem & Casulam cum reliquo Paratu & Prædium, insuper duo Pallia, Cappam & stolam.
II.	Idus.	*Richardus* Abbas in Nuestad. *Paulina* Conversa. *Guta* Inclusa. *Otto* Laicus de *Luttenbach*. hic dedit Prædium.
	Idus.	*Bero* Laicus de *Wisentovva*.
XVII.	Kal. April.	*Godefridus* Abbas Bruvinninge MCLXIII. hic dedit nobis Talenta XVI. pro Anniversario matris suæ, illuminando Altare S. Mathei; Insuper Casulam Aurifrigio ornatam, Calicem, Albam & humerale aurifrigio decoratum & stolam & crucem & Vineas, quas pro LXX. Talentis comparavit. *Osterhilt* Laicus.
XV.	Kal.	*Adelbertus* de *Buna* Laicus.
XIII.	Kal.	*Pilgrimus* Abbas S. Burchardi Wirciburc.
XI.	Kal.	*Mathildis* Conversa: hæc dedit Prædium solvens IIII. uncias.
X.	Kal.	*Udalricus* presb. & mon. MCLVIIII. hic præter alia Pietatis suæ Monumenta, Nobis contulit Calices II. casulam aurifrigio paratam. Thuribulum argenteum, Fistulam auream, Antiphonarium & marcas XII. *Brun* Abbas Hirsaugiens. *Reginbertus* Laicus. hic dedit nobis Prædium.
VIII.	Kal.	*Adam* Abbas in Lancheim. *Hazecha* Laica.
VII.	Kal.	*Alexander* Subdiaconus. hic dedit nobis libros suos super dialecticam & marcam unam & dimidiam.
VI.	Kal.	*Altmannus* Abbas S. Petri Castel.
III.	Kal.	*Ramvolt* puer. *Diemut* Inclusa.
II.	Kal.	*Irmingat* Conversa. hæc dedit nobis Prædium suum Altolveshusen & duas Fibulas aureas.

APRI-

APRILIS.

IIII.	Non.	*Henricus* Converſus.
		Adelheit Laica. hæc dedit nobis pecuniam.
III.	Non.	*Mazelinus* puer Filius *Gundelohi*.
		Wentilmut Converſa.
	Nonas.	*Wezil* mon. & pictor.
		Tuto Diaconus Scolaſticus majoris Eccleſiæ, in noſtro loco S. Mariæ obtulit Calicem argenteum. Sancto Michaëli CC. Libras argenti. XXX. videlicet pro comparatione Curtis, quæ ſita eſt in Mogontia. LXX. pro Novalibus. VIII. pro ædificatione diverſorii. IIII. ad purgandam Ciſternam & alias in varios uſus pro oportunitate exigente diſtribuit: præterea totius veteris ac novi teſtamenti Libris quam nobiliſſimis Armarium noſtrum ditavit.
VII.	id.	*Bertha* Sanctimonialis S. Afræ Wirciburc.
VI.	id.	*Reginbertus* Converſus. hic dedit Marcam Auri.
		Bertha Laica hæc dedit Prædium.
V.	idus.	CHUNRADUS Archi-Epiſcopus Salzburc. hic dedit Prædium & Cappam.
IIII.	id.	*Heinricus* Laicus. hic dedit nobis cum uxore ſua *Tuta* Prædium unum X. marcas & anulum aureum.
III.	id.	*Otto* presbiter Præpoſitus S. Kiliani.
		Adelheit Laica uxor *Meginhardi*. hæc dedit caſulam cum aurifrigio, & alia capitis ſui Ornamenta, ſed maritus retinuit ea.
II.	id.	*Gundeloh* Laicus. hic dedit nobis XI. Libros.
	id.	*Vuolgnandus* Abbas Vraugiæ Frater noſtræ congregationis.
		Wernhardus presbiter Decanus in Hoga.
		CHUNIZZA Comitiſſa.
		Juditha Laica. hujus cauſa datum eſt Prædium.
XVIII.	Kal. Maij.	*Heribertus* Abbas S. Felicitatis in Swarzaha.
		Othnant Laicus. hic dedit nobis prædium.
		GERTRUDIS Regina pro cujus animâ datæ ſunt nobis III. Caſulæ.
XVII.	Kal.	*Volgmarus* Abbas Merſeburgens.
		Richkart Laica. hæc dedit nobis cum viro ſuo *Hevilone* manſum.
XVI.	Kal.	*VVernherus* Abbas S. Georgii.
XV.	Kal.	*Rapholdus* Abbas S. Stephani Wirciburc.
XIII.	Kal.	*Sophia* de *Frembach* Converſa. hæc dedit Prædium.
XI.	Kal.	*Tuto* Abbas Theraſiens.
		Billungus presbiter S. Gangulfi. hic dedit nobis X. Talenta.
X.	Kal.	*Liutold* Laicus Pater *Udalrici* Præpoſiti; hujus cauſa *Udalricus* præpoſitus dedit nobis Prædium Willihalmiſtorf ad Anniverſarium ejus.
		Chunigunt Laica hæc dedit Manſum.
VIIII.	Kal.	*Balduinus* Abbas S. Dioniſii Banzo.
		Burchardus Laicus. *Erneſt*. de *Rodeheym* dedit Prædium unum & pro ſe & pro Burchardo Cognato ſuo.
VIII.	Kal.	*Henricus* de *Brunnen* Laicus.
		Arnoldus de *Chunſtat* Laicus.
VII.	Kal.	*Hermannus* Abbas Fuldæ.
		Gotefridus Laicus Frater *Herimanni* Abbatis. hic dedit nobis V. Marcas.
		Hiltigunt Converſa. hæc dedit Prædium.
IIII.	Kal.	*Adelhardus* presb. & Monachus & Cuſtos MCXXX. hic ſcripſit nobis moralia & Libros Omiliarum duos, aliosque Codices multos.

		Heinricus puer. hujus causa *Vuolgmarus* Pater ejus dedit V. Taleuta & duo Vexilla.
III.	Kal.	*Bucca* Laica. hæc dedit cum viro suo *Eribone* Prædium, Calicem, & stolam de aurifrigio.
II.	Kal.	*Helmricus* Abbas Enstorf.

MAJUS.

	Kalend.	*Burchardus* Abbas de Swinfurte,
		Bertha Laica. hæc dedit prædium.
VI.	Non.	*Chunradus* de *Hule* Laicus hic dedit nobis Prædium.
		Egisbertus Laicus. hic dedit Prædium & Vineam.
IIII.	Non.	*Meginvuardus* conversus. hic dedit nobis Casulam & duos calices.
		VVernherus Abbas Erpesfurt.
		VVentilmut Conversa.
II.	Non.	*Albericus* Abbas S. Viti Tharis.
		Cuno Laicus. hic dedit Prædium.
	Nonas.	*Liupoldus* presb. Præpositus. S. Stephani MCLVI.
		Hiltigunt Conversa hæc dedit Prædium.
V.	idus.	HEINRICUS Episcopus Ratisponens & mon. S. Emerami. MCLV. hujus causa *Gotefridus* Abbas instituit nobis in oblationem carratam vini.
		MISICO Dux Polonorum Frater noster. hic dedit nobis Pallium & VI. Cappas puerorum & plurimum pecuniæ unde factæ sunt XXIIII. Statuæ, quæ circa Chorum sunt locatæ.
IIII.	idus.	*Heinricus* Laicus Pater EBIRHARDI Saltzburgens. Archi-Episcopi.
		Bertha Conversa MCLXIIII. pro hujus animâ *Geba* mater ejus in Sepultura ipsius Anulum bonum & Clamyden VI. Talentis comparatam obtulit.
II.	idus.	ADALHALMUS Abbas MLXVI. hujus Monasterii tertius Abbas fuit Adelhalmus, qui restituit nobis Sperulas Furto ablatas.
		Regilint Laica hæc dedit mansum.
	idus.	*Chunnizza* Monacha MCLI. hæc dedit nobis Albam aurifrigio ornatam, stolas II. insuper aurifrigium magnum, aliaque plurima contulit Beneficia.
XVII.	Kal. Jun.	*Mathilt* Laica hæc dedit nobis Cappam I. & X. marcas.
		REGINBOTO Comes hic dedit nobis duo Prædia scilicet Berestat & Cibilze, Pallium cum Calice deaurato, Urceolum argenteum, plurimum pecuniæ, aliaque multa Beneficia contulit nobis.
		Meginloh Laicus. hic misit nobis ab Jerosolimis IIII. Marcas & unum Fertonem aureum.
XV.	Kal.	*VVignandus* Abbas Tharis: nostræ Congregat. MCLI.
		Juditha de *Stambach* Conversa, hæc dedit Vineam & V. Marcas, & Pallium.
XIII.	Kal.	*Frumoldus* Abbas S. Mariæ.
XII.	Kal.	*Chunizza* Inclusa S. Albani.
XI.	Kal.	*Hartuvicus* Abbas S. Nicolai in Fabaro.
		RAPOTO Comes Monachus in Hartesberc.
X.	Kal.	*Gisilbertus* Abbas S. Petri Witzenburc.
VIII.	Kal.	*Friderun* de *Chunstat* Laica.

Wol-

VII.	Kal.	*Wolframus* Laicus. hic dedit duos manſos.
VI.	Kal.	*Geppa* Laica, cujus Cauſa *Gotefridus* Filius ejus dedit nobis Prædium & Paraturam bonam.
IIII.	Kal.	EGILBERTUS Epiſcopus Babenbergens. MCXLVI. hic dedit Prædium ſuum Zuchaha, duo novalia, & duo pallia. in Annivers. ſuo V. Candel.
II.	Kal.	*Henricus* Laicus. pro hujus anima datæ ſunt Duæ Armillæ aureæ. *Heilwvica* Converſa. MCLVII. hæc dedit cum marito ſuo *Razzone* Prædium.

JUNIUS.

	Kalend.	*Alboldus* Abbas Swarzaha.
		Ludovicus Abbas Sanctæ Mariæ.
		Eppo Abbas S. Petri.
II.	Non.	*Wernherus* Abbas S. Martini Wihil.
		NORTPERTUS Archi-Epiſc. Magdeburg.
		Ruggerus Abbas Fuldæ.
		Mahthilt Sanctimonialis in Kizzingen. hæc dedit nobis Cappas II. Albas II. Stolas II. Vexillum & vas Onichynum.
VII.	idus.	*Sophia* Monacha in Tulba. MCLXV.
VI.	idus.	*Giſilbertus* Præpoſitus in Lancheim.
V.	idus.	MARCHOLFUS Archi-Epiſcop. Mogunt.
		RICHIZA Imperatrix. hæc dedit nobis III. Cappas.
IIII.	idus.	*Udalricus* de *Liebeſtein*. MCLXV.
III.	idus.	HILTIGRIMUS presb. & Abbas noſtræ Congregat.
		RUOTPERTUS Epiſcopus Babenberg. hic dedit duo Prædia.
		DIEMANUS Comes. iſte dedit cum uxore ſua RICCHARDA Prædium.
II.	id.	HERIMANNUS Babenberg. Epiſcopus.
	idus.	*Gumbertus* Abbas in Swarzaha.
XIIII.	Kal. Jul.	EBERHARDUS Epiſcopus Tridentinus.
XIII.	Kalend.	*Vuirint* Laicus de *Chunſtat*. hic dedit nobis Prædium.
XI.	Kalend.	EBERHARDUS Archi-Epiſc. Saltzburg. hic dedit nobis XL. Marcas.
		Gunderun Converſa hæc dedit nobis Prædium ſuum Aſcerbach.
		Hiltigunt de *Steinaha* converſa.
VII.	Kal.	*Gotefridus* Abbas ad montens.
		Burchardus Abbas S. Johannis de Matelhartesdorf.
VI.	Kal.	*Eberhardus* presb. Præpoſitus S. Petri MCXLIII. Hic contulit nobis Prædium unum, & XX. Marcas. pro alio Prædio emendo ob memoriam Fratris. X. Marcas, Calicem aureum, Albam cum Aurifrigio & duas ſcutellas, ampullam argenteam & alia plurima Beneficia cum Fratre *Volgmaro*.
III.	Kal.	*Gozuvinus* Abbas Svarzaha.
		Chriſtina Incluſa.
II.	Kal.	OTTO pius Epiſcopus Babenbergenſis Pater noſter. hic eſt Dominus noſter piiſſimus Otto Epiſcopus cognomento Pater Pauperum Chriſti, Apoſtolus Gentis Pomeranorum, Reſtaurator hujus cœnobii, Fundatorque aliorum XVIII. Monaſteriorum cujus memoria in omni Ore quaſi mel indulcabitur, quia ipſe revera divinitùs in hunc Locum eſt directus quem per XXX. & VI. Annos Deo propitiante Gubernans, Cultu interiore ac exteriore tam nobiliter augmentavit, ut quo usque Mundus iſte volvitur, ejus Laudabile Meritum ſemper accipiet incrementum.

JULIUS.

VI.	Non.	*Vualtherus* Abbas Salveldensis.
		Adelbero presb. & mon. nostræ Congregationis Abbas in Banzo.
		MEGINHARDUS Episcopus Pragensis. hic dedit nobis IIII. pallia & LV. Marcas.
		Arbo Abbas Bruvenningens.
IIII.	Non.	*Liutpoldus* Laicus. hic dedit Unciam Auri.
III.	Non.	*Vuillehelmus* Abbas Hirsaugiens.
		Dicto Abbas Swarzaha.
II.	Non.	*Vuillo* Abbas VII. nostræ Congregat.
		Arnold Laicus hic dedit VII. Marcas pro se & Fratre suo *Heimone*.
VII.	id.	*Bruningus* Abbas Scutera: Frater nostræ Congregat.
VI.	id.	BRUNO Episcopus Strazburg. MCLXII. hic dedit XX. Talenta.
V.	id.	*Richardus* Abbas Munstur.
III.	id.	*Derlaus* Abbas Nurinbeg. Scotus.
		HEINRICUS Imperator, hic est Domnus noster Heinricus cognomento Pius, Secundus in Regno, primus in Imperio Babenbergensis Episcopatus ac nostri Fundator Cœnobii, cujus innumera erga Nos ac Locum nostrum Beneficia Luce Clariora sunt.
	id.	*Chunradus* presb. MCLX. Custos majoris Ecclesiæ Locum nostrum speciali Devotione excolens Duas vineas, unam Heitingesvelt XV. argenti libris coemit, aliam in Fundo Ecclesiæ XX. Talentis excultam ad suum & Domni *Vuolframni* Abbatis Anniversarium celebrandum deputavit.
XI.	Kal. Aug.	*Berthous* Abbas S. Bonifacii Fuldæ.
		Gotefridus Abbas Geginbach.
X.	Kal. Aug.	*Marcuvardus* Abbas Fuldæ nostræ Congregat. Frater Anno MCLXVIII.
		Conradus Abbas Scuturæ nostræ Congregat. Frater.
VIIII.	Kal.	ADELHEIT Laica mater BERTHOLDI Comitis. hujus causa datum est Prædium.
VI.	Kal.	*Gertrudis* Laica Filia *Margarethæ*; hujus causa datæ sunt XX. marcæ & Pallium.
III.	Kal.	GUMBOLDUS nonus Abbas nostræ Congregat. MCXII.
		Heinricus Abbas Wizenaha.
II.	Kal.	*Arnoldus* presb. mon. & Medicus.

AUGUSTUS.

III.	Non Aug.	*Adelbero* Abbas Wezinesburc.
VII.	id.	TIEMO Laicus Pater BERCHOLTI Comitis. hujus causa Bertholtus Comes dedit nobis Prædium unum.
IIII.	id.	*Arnold* Abbas Wizenaha.
II.	id.	*Margaretha* Conversa. hæc dedit pro se & pro Filia sua *Gertruda* XX. Marcas & pallium.
	id.	EBIRHARDUS primus Babenberg. Episcop.
		Gerbirc Laica. hæc est mater *Suitgeri* Fratris nostri cujus causa dedit X. mansos.
XVII.	Kal. Sept.	*Wentila* Conversa hæc dedit nobis Monilia & Inaures & Armillas aureas.

Cuni-

Cunigunt Laica de Vrankenvurt, hæc dedit Domum suam, de cujus censu illuminatur Capitulum.

XVI. Kal. *Billunc* Laicus. hic dedit nobis VIII. Mansos.

XIIII. Kal. *Rumoldus* Laicus. hic est Pater *Udalrici* Fratris nostri, pro cujus memoria dedit nobis Prædium suum.

X. Kal. *Bertoldus* de *Svvarzenburc* Laicus. hic dedit Prædium.

V. Kal. *Biliza* Laica MCLVIIII. hæc dedit cum Viro suo *Peppone* Calicem & Casulam cum reliquo ornatu & Prædium & Duo pallia, Cappam & Stolam, & Obtulit super principale Altare Inaures gemmatas & aureas.

II. Kal. *Tradeboto* Abbas Swarzaha.

SEPTEMBER.

III. Non. *Liutoldus* Abbas Admunt.

VIII. id. Sept. *Heinricus* Abbas Augiestens.

VII. id. *Vuerimburc* Conversa.

Mathildis Abbatissa S. Mariæ Coloniæ.

V. idus. *Vuolfherus* Abbas S. Felicitatis Swarzaha.

IIII. id. *Rickizza* Laica. hæc est Mater *Ebirhardi* Præpositi, qui multa Beneficia nobis contulit.

II. id. Uto Abbas & Levita nostræ Congregat. MLXXXV.

Vuilleherus Abbas de Panzo. nostr. Congregat. Frater.

XVII. Kal. Octob. *Christina* de Cella-Paulina Inclusa. hæc dedit nobis pallium & Cortinam Laneam.

XVI. Kal. *Bernoldus* Abbas S. Nicolai Kaberc.

X. Kal. *Vuolframus* Laicus. hic dedit nobis X. Talenta. III. Cappas Calicem & missalem Paratam cum omnibus appendiciis.

VIII. Kal. *Udalricus* Abbas de Cella-Paulina.

V. Kal. *Altmannus* Abbas.

OCTOBER.

Kalend. *Vuolframus* Abbas.

IIII. Non. *Eggehardus* Abbas S. Mariæ Steinaha.

Nonas. Herimannus Marchio.

VII. id. Clemens Papa.

Heinricus Abbas hujus Loci secundus. hic fecit Analogium & Duas Cruces argenteas, & alia plurima Beneficia contulit huic Loco.

VI. id. *Adeloch* Laicus Frater *Herimanni* Abbatis.

Berthohus Comes & mon. dedit Prædium Sobistal in anniversarium ejus.

XII. Kal. Nov. *Witigo* Abbas veteris Castelli.

XI. Kal. Wolframus Abbas nostræ Congregat. Anno MCXXIII. Non valet ulla ratione perstringi, quam Largam Benedictionis suæ Copiam in Ingressu Venerandi Patris nostri Wolframi Dominus huic Loco infuderit, qui Monachorum gemma, Discipulorum suorum Honor & Gloria; Locum hunc Restaurando, Gregem Dominicum vigilantissime custodiendo, Magistralem in se Rigorem Paterna Lenitate temperavit, qui in Ordine decimus hujus Monasterii Abbas exstitit, sed omnes Prædecessores suos meritorum prærogativa Longe antecessit; Cujus memoria in Benedictione semper erit.

VIIII.	Kal.	Liutpolt Marchio.
		Gertrut Inclusa.
VIII.	Kal.	*Fridericus* Laicus Frater Ottonis Episcopi.
VII.	Kal.	Adela Comitissa. hæc cum marito suo Reginbotone Comite multa Beneficia contulit nobis.
VI.	Kal.	*Heinricus* Abbas S. Jacobi Mog.
V.	Kal.	Polezlaus Dux Polonorum.
IIII.	Kal.	*Fridericus* Laicus de *Lutenbach.* hic dedit duos mansos cum molendino.
		Etha Conversa MCLVIII. hæc dedit mansos II.
II.	Kal.	*Liutpoldus* Abbas Ahusen.

NOVEMBER.

IIII.	Non.	*Wolvoldus* Abbas.
II.	Non.	Beatrix Comitissa. pro cujus anima dedit maritus ejus Bertoh Comes Prædium Richpach.
		Otgoz Laicus. Ministerialis.
	Nonas.	*Reginhardus* Abbas Sigeberg.
VIII.	id.	Hartuvicus Episcop. Babenberg.
		Hiltigunt Conversa.
VII.	id.	*Sterkerus* Laicus. hic dedit nobis Prædium suum & L. marcas & Pallium.
IIII.	id.	Imbrico Episcopus Wirziburc.
		Gerhardus Comes.
III.	id.	Reginbertus Pataviens. Episcop.
XVI.	K. Dec.	*Gozmarus* Abbas Wizenaha.
		Volgmar Monachus, de *Chezberg* hic dedit nobis Casulam prætiosam, tres Calices, & XXV. marcas & II. vexilla.
XV.	Kal.	*Bero* Abbas de Steinaha.
XIIII.	Kal.	Adelheit Comitissa de Berchteim. MCLIIII.
XIII.	Kal.	*Wernherus* Abbas de Gotevic.
VIII.	Kal.	*Fridericus* Abbas S. Petri Castell.
VI.	Kal.	*Ekebertus* Abbas Swarzaha.
		Gumbertus puer pro hujus anima Mater ejus dedit Casulam Stolam & Calicem.
IIII.	Kal.	Hermanus Abbas, hic est Dominus noster Felicis memoriæ Hermannus XI. hujus Loci Abbas. . . . . . .

DECEMBER.

III.	Non.	Berengerus Comes.
II.	Non.	*Heinricus* Laicus Frater *Herimanni* Abbatis.
	Nonas.	*Anna* Conversa, hæc dedit dimidiam marcam auri.
VIII.	id.	Bucco Episcopus Wormatiæ.
VII.	id.	Poppo Comes. hic dedit mansum.
IIII.	id.	Helmericus Abbas nostræ congregat. An. MCLXVI.
XVII.	K. Jan.	Agnes Imperatrix. hæc dedit nobis. . . .
		Wernherus Abbas in nigrâ sylvâ.
		Gerungus Abbas Cellæ Paulinæ.
XII.	Kal.	*Gozpertus* Abbas in Michelvelt.
XI.	Kal.	*Adeloldus* Monach. hic dedit XX. marcas.
		Fridericus Abbas S. Marci in Gegenbach.

X. Kal. HARTMANNUS Epiſcop. Brixiens.
Ernuſt Laicus hujus cauſa Epiſcop. Magdeburg. Adelgoz dedit nobis Aurifrigium unum.
VIII. Kal. *Hartmannus* Abbas de Steinaha.
VII. Kal. UDALRICUS Spirenſis Epiſcop.
Irimbertus Abbas Admontens. noſtræ congregat.
V. Kal. *Arnolt* presb. S. Stephani, hujus memoriam Herbipolenſis Præpoſitus Frater ipſius agi inſtituit.
V. Kal. *Adelheit* Laica Mater Domni *Herimanni* Abbatis.
II. Kal. *Heimo* Laicus. hic eſt qui Eccleſiam noſtram decenter ornavit Feneſtris, & inſuper dedit X. Marcas.

VI.

BURCHARDI DE HALLIS CHRONICON ECCLESIÆ COLLEGIATÆ S. PETRI WINPINENSIS.

CUm Patrimonium Crucifixi ad uſus DEO Famulantium, Monaſteriis à Chriſti Fidelibus collatum, propter Oblivioſos deſides & negligentes Procuratores ſeu officiales frequenter, & quandoque etiam à Tyrannis & malefactoribus diſtrahatur, neceſſe eſt Prædia Monaſteriis à Chriſti Fidelibus largita, ſcripto ſignari, ut ſi quando diſtracta fuerint, poſſint revocari: hinc eſt quod Ego Burcardus de Hallis Sacerdos prebendarius Eccleſiæ S. Petri in Winpina ſcripturus Prædia & Redditus Eccleſiæ ejusdem ad inſtantiam & preces honorandi Viri Dietheri de Helmeſtad Præpoſiti, totiúsque Capituli Eccleſiæ prædictæ, de antiquo ſtatu & mutatione ipſius Loci Winpina & Monaſterii Fundatoribus quædam præmittere cogitavi.

Vocabatur igitur hoc Opidum olim Cornelia, quod Nomen componi credo à Cornu & Elijos quod eſt ſol, & ſic quaſi Cornu ſeu Radius ſolis, cujus Opidi Gens primùm Legi & Ritui Gentilium ſubjecta, poſtea ad Fidem Converſa, Chriſto militavit. Accidit autem aliquando ut inter Liutolfum Ottonis magni Imperatoris Filium qui Alemannorum Genti præerat & ejus Patruum Heinricum Noricorum Ducem oriretur Lis Odiumque per inſtigationem Satanæ & malorum Hominum ſuaſione, quos cum Imperator ad Concordiam minimè revocare potuiſſet, Fratri adjutorium fuit contra Filium, cum autem contentio in tantum inter ipſos increviſſet, ut non aliter niſi Ferro finiri potuiſſet, jamque acie partis utriusque Ordinata ut Comminùs deberet committi Pugna, athleta DEI Ulricus Auguſtenſis Eccleſiæ Epiſcopus Vir miræ Sanctitatis, ſciens quia beati ſunt Pedes portantes pacem, & quod ipſe Dominus in Evangelio ait: Beati Pacifici quoniam Filii DEI vocabuntur. Aſſumpto Harperto Curienſis Eccleſiæ Epiſcopo, Viro Religioſo, ſe medium injecit, & tanta eos arte ſuadendi aggreſſi ſunt, Spiritu Sancto in amborum Ore loquente, ut facile eos ad Pacis Federa revocarent: non aliter tunc Otto Imperator pœnitentem Liutolfum, quam ille Evangelicus Pater Olim ſuſcepit revertentem Filium; mortuus enim fuerat & revixit, perierat & Inventus eſt: fit Gaudium Ingens & exultatio in utroque Exercitu quia per Famulum ſuum Udalricum Liberavit Dominus Populum ſuum; ſequenti vero Anno Gens Unnorum & Ungarorum, omni Bellua Crudelior, juxta quod viro DEI à Sancta Afra Martyre in ſomnis ſibi apparente, revelatum fuerat, cum Innumerabili multitudine erupit, omnemque Noricorum Regionem, citra Danubium & ultra devaſtando occupavit, multis urbibus & Caſtellis ſuccenſis & deſtructis, ad hoc Opidum quod tunc Cornelia, ut prætactum eſt, vocabatur, pervenit, tunc Cives & advenæ quibus plena erat Civitas, quia ad eam tanquam ad munitiſſimam iſtius Regionis omnis populus confugerat Chriſtianus, ex arce viriliter undique portas defenſare nituntur: at Huni acriter inſtant, Machinis muros pulſant, turmis quoque hinc inde ad prælium

dispositis, portas & Loca in quibus aditus patebat aggrediuntur, Latitantes sub parmis & Testudinibus à Balistariis & Fundibulariis se defensantes, quia Christiani viriliter Ictibus & Sagittis resistebant: Tandem Huni concussa valva portæ, altisono Clamore, non tamen sine magna strage suorum urbem intrant, quibus Viri Christiani, potius eligentes mori quam servituti Hunorum subjici uno impetu occurrentes interfecti sunt; tunc vox in Rama audita est, Ploratus & Ululatus multus, quia capta hac urbe orta est undique magna desperatio Christianorum: Huni vero, omni Bellua crudeliores, dividentes prædam aurum & argentum multum, captis mulieribus Christianis, novum Genus supplicii excogitant, quia omnium earum Mammas amputant, ut inutiles ad nutriendum parvulos permanerent; fit autem inde Lamentatio & Luctus Vehemens ab omnibus qui hæc horrenda audière, ita ut Iteratò Jeremiam super Jerusalem Lamentari putares: ab hac hora Homines hunc Locum priori nomine non nominabant, sed ob pœnam mulieribus inflictam, Wibpin vocabant; quod latine mulierum pœna interpretatur: post hæc Huni hanc urbem succendunt, arces cum muro dejiciunt, & funditus diruunt, ut illud Propheticum super Jerusalem in hac impleri putares, quia non relinquetur Lapis super Lapidem, quanta autem, quam nobilis & quam potens fuerit, testatur ejus vetus Ruina & ex nomine ejus antiquo perpenditur quod Solis Radius sua interpretatione Sonat, sed versa est ei Lux in Tenebras, & Habitatio in desertum. ****

Accidit tandem, ut quidam antistes Wormaciensis Ecclesiæ Nomine Crudolfus, cum hunc Locum & Gentem tanta desolatione conspiceret obrutum, ut jam nullius esset memoriæ, considerans Loci amœnitatem, Temperantiam aëris, confluentiámque aquarum, & cum totum hunc Locum girando perambularet, Ruinam ædificiorum, muri, & Turrium ammirans, errabundus pervenit ad Locum & Ruinam Monasterii, cujus Fundamento ab Incolis Loci sibi demonstrato, Ingemuit dicens: Oportet hoc Oratorium Restaurari, nam Locus est per omnia Devotioni habilis & DEO Famulantibus aptus; accersitis igitur Latomis, Monasterium ædificari jussit, sumptibus ad hoc traditis Copiosis in quo Conventum XII. personarum instituit, qui Horis nocturnis & diurnis ibidem DEO Obsequium præstarent, quem Conventum Venerandus Præsul & sui sequaces aliique Fideles Largissime prædiis dotaverunt, è quibus etiam personis idem præsul unum Præpositum constituit, quem non solum huic Conventui præfecit, verum etiam omnibus plebanis, vice-plebanis, Cappellanis & Ecclesiarum Rectoribus à Civitate Heidelberc sursum usque ad Fines dyocesis constitutis, quos omnes in tantum suæ Jurisdictioni subegit, ut vacante aliqua Parrochia, Electus ad eandem, ab ipso Præposito Cura animarum & dono Altaris debeat investiri: Statuit etiam ut parrochiales illi Feria II. infra Festum Pentecostes cum Reliquiis Sanctorum, in Monasterium prætactum cum devotione Oblationes, more Populi Israëlitici ad Templum Jerosolimitanum properantis, deferrent, ibique Missarum Sollempniis peractis omnes ad sua cum gaudio remearent: Sequenti vero Feria II. post Octavam Pentecostes, universi illi plebani & vice-plebani, Conspectui ipsius Præpositi in eodem Monasterio se præsentarent, audituri sermonem de vita & honestate Clericorum & Statuta Synodalia, ita ut si quis eorum in aliquo exorbitaverit condignæ subjaceret Correctioni, & sic emendatis excessibus singuli ad sua Læti redirent.

Cœpit ex tunc Locus iste in Reverentia haberi, & de Anno in Annum ab Hominibus magis frequentari, ut qui Paulò antè ferè fuerat desertus, jam esset habitatio plurimorum; Milites etiam & universi nobiles circum sedentes, cum amplius Militiæ inservire, aut senio perfracti aut propter Deum nollent, arma sua, videlicet Clypeos seu scuta Columpnis Templi appendebant Sepulturam in eo eligentes, quorum Tumbæ Lapideæ desuper Lapideis Tabulis tectæ per ambitum Claustri erant distinctæ, unde contigit, cum nobiles hanc Ecclesiam in tanta haberent Reverentia, eam defenderent, & prædiis dotarent, ut Cœteri Populi Ecclesiæ tam honestæ similem Reverentiam exhiberent: in tali Statu & Honore, hoc Monasterio multo tempore perdurante, demum crebrescentibus malis in Terra, ad tam infimam Egestatem devenit, ut prebendula jam Ministris ad Cottidianæ usum Refectionis sufficere non posset, & ideo Canonicis discedentibus, hæc Ecclesia ita viduata erat presbyteris, ut non Semel, imò pluriès, Sacerdotes de villis circumsitis accersiri oporteret, qui missas in ea celebrarent, donec misericors Dominus misertus suorum; Richardum de Ditensheim huic Ecclesiæ præfecit Decanum,

ante

ante multa tempora ad hoc prædestinatum; ut errabundum Gregem Canonicorum revocaret, & Census & Prædia distracta recolligeret; cum autem vitam & Gesta præfati viri venerandi Richardi vires parvitatis mei Ingenioli transcendant, ipsa digno honore me fateor describere non posse, tamen quia inter cunctos Benefactores seu Fundatores hujus Ecclesiæ, digne in memoria versatur Hominum, scripto quo valeo ejus Gesta explicabo, ne oblivioni inposterum tradantur.

Hic enim Richardus, de Villa Ditensheim trans Renum quæ montana respicit, Spirensis dyocesis exstitit Oriundus, de Patre Dietho & Matre Agnete genitus, qui ambo secundum sæculum erant Nobiles atque Famosi, quem & transacto tempore Infantiæ, disciplinis Scolasticis mancipaverunt, Literalibus documentis erudiendum, qui in brevi suos collegas, non sine ammiratione Doctoris, discendo prævenit, & factus est Adolescens bonæ indolis, ita ut nullus dubitaret qui eum agnosceret, virum ipsum prudentem futurum: Orbatus itaque utroque parente, Patrimonium circa Literarum Studia expendit, Romámque profectus est, ubi peticionem ad Papam de prebenda in hac Ecclesia Wimpinensi faciens, tanquam dignus admissus, cum Apostolicis Litteris ad hanc Ecclesiam destinatur, vacantéque prebenda sibi debita, eáque juxta Canonicæ constitutionis Regulam suscepta, ad Sacerdotalis Officii gradum diversis refulgens virtutibus accessit; ita ut Eleemosinis, Misericordiæque operibus, opere & voluntate indeficienter deserviret, inter omnes Virtutes Hospitalitatem permaximè diligebat: quanta autem diligentia circa divinum officium fuerit in hac Ecclesia adhuc demonstratur, nam illicitas Consuetudines & Mores Erroneos Canonicorum, fortissimus Athleta DEI non sine magna invidia conculcando reformavit: nam concubinis jam quasi licitè, manifestè utentes, proventus præbendarum absentium Canonicorum inter se dividebant, nec defectus Ecclesiæ vel profectus curabant, unde præfatus Richardus Licet adhuc simplex foret Canonicus, tamen DEO plenus convocatis Confratribus ait: nequaquem Fratres ita est faciendum, sed abjectis Concubinis Sincero Corde summo Creatori est serviendum & proventus prebendarum absentium Personarum in usus Ecclesiæ sunt commutandi; illi vero ex adverso, Consuetudines ad ipsos perductas se velle observare dicebant, nec tamen ipse ab incœpto desistebat, sed ad Episcopum cuncta refert, Visitatores qui omnia solerter scrutarentur evocat, quibus consideratis & perspectis diligenter omnibus, Decretum est ut Concubinas abjiciant; quod licet esset eis onerosum, ipse Richardus Lucerna Castitatis, sua Industria tamen egit ut quidam qui huic Decreto subjacere & obedire contempserunt, turpiter prebendis suis privarentur, deputatisque sibi proventibus prebendarum absentium personarum, Monasterium à Reverendo Patre Crudolfo præfato constructum, præ nimia vetustate ruinosum, ita ut jam in proximo Ruinam minari putaretur, diruit, accitóque peritissimo Architectoriæ artis Latomo, qui tunc noviter de villa Parisiensi è partibus venerat Franciæ, opere Francigeno Basilicam ex sectis Lapidibus construi jubet: idem vero artifex, mirabilis Architecturæ Basilicam yconis sanctorum intus & exterius ornatissime distinctam, Fenestras & Columnas ad instar anaglici operis multo sudore & sumptuosis fecerat expensis, sicut usque hodie in præsens humano Visui apparet: Populis itaque undique advenientibus, mirantur tam opus egregium, Laudant artificem, venerantur DEI servum Richardum, gaudent se eum vidisse, nomenque ejus Longè Latéque portatur, & à quibus non agnoscitur sæpius nominatur.

O perfectissimum Sacerdotem, qui Judicio omnium Hominum Collega jam meruit esse Psalmistæ in cantando hunc versiculum: Domine dilexi Decorem Domus tuæ & Locum habitationis tuæ, cumque morum ejus probitas & Sanctæ vitæ mundicia Longe divulgaretur, multi Clerici & alienigeni secum commorari cœperunt, cupientes ejus Virtutibus informari & illustrari. O desiderabile Virtutum Speculum Richardus, in quo Laicus quid Sæculo displiceat, & Clericus quid Oculos divinæ Majestatis offendat, Speculatur.

Interea Dominus Reinhardus verus Pastor Parrochiæ in Stetin, Frater Advocati in Laufen, perdives Homo, jam in decrepita ætate positus, præfato Sociatus Richardo, omnia sua prædia, quæ non Pauca fuerant, ad manus ejusdem tradidit, ut de ipsis secundum quantitatem proventuum prebendas Sacerdotibus institueret in Ecclesia

Winpinensi prædicta; quo mortuo parentes sui Bona prædicta invadunt, ea sibi vendicando, nec fieri permittunt quod Testator optavit; sed hos Richardus coram Judicio in causa trahit, illique se defensare nituntur: tandem Lis per arbitros deciditur, & pro omnibus Bonis Legatis centum & Viginti Libras Hallens. huic Ecclesiæ assignantur, quam Pecuniam Creator Omnium Rerum, qui cuncta ex Nihilo condidit, & qui de paucis Granis totum mundum pascit, in manibus Famuli sui Richardi ita augmentavit, ut de ea duas prebendas duobus Sacerdotibus ad aram B. Mariæ servientibus institueret: his itaque Ordinatis, Reverendus Dominus Wernherus de Hornecke Præpositus Majoris Ecclesiæ Spirensis & etiam Præpositus hujus Ecclesiæ fuit, vir eximiæ Honestatis, considerans quæ DEUS dignatus est per Famulum suum Richardum in hac Ecclesia Operari, vocato ad se ipso Richardo, habitoque ejus consilio IV. prebendas, in hac Ecclesia ad aram B. Nicolai instituit Anno MCCLXXIIII. quas in tantum prædiis dotavit ut redditus earum, antiquis præbendis æquipararentur, unde accidit ut Canonici eadem Bona, suis unirent, efficerentque unum Corpus prebendarum: Facta est autem & celebrata hæc sollempnis institutio prædictarum prebendarum temporibus piissimi ac serenissimi Rudolfi Regis & semper Augusti Romanorum.

Anno autem Domini MCCLXXVIII. in die Sancti Marci Evangelistæ mortuus est ipse Richardus Decanus; concurrentibus itaque undique Clericis & Populis factus est planctus magnus super eum & populi Clamantes dixerunt:

Tempore Heu! Miseris quid nobis accidit isto
Quo Patrem Patriæ nostræ perdidimus, in quo
Temporibus multis, fuit hæc Wynpina superno
Thesauro dives, ac decorata nimis:
O Richarde Pater, toto venerabilis Orbe!
Cur Patriam nostram deseris, imo tuam?
Hic Pater & Dominus fueras, Custósque Benignus.
Hactenus hac Terra, Vivus & exanimis,
Rebus in adversis fueras spes una salutis,
Munimen tribuens supplicibus populis,
Quorum tu precibus præsens venerande favebas
Votaque Suscipiens, quæque rogata dabas
Pastor oves proprias cui nos committis alendas?
Væ nobis miseris, qui Te perdidimus,
Virtus, Solamen nostrum, Decus atque Levamen
Tu Spes una, salus, Causaque Lætitiæ
Væ nobis miseris hæc omnia perdimus; at nos
Hinc subit & Luctus, perpetuúsque dolor,
Mendicum vulgus indiscreta quoque voce
Insultat morti, Culpaturque Deus
Brachia cum manibus tollunt ad sydera Solis,
Improba Mors Clamant, Tigribus asperior
Mors mala, Mors pejor, Mors pessima, quis tibi suasit
Tale Nefas facere? Væ nobis miseris!
Heu Nobis! & Væ! Semper geminatur & auwæ!
Morte sua nobis, attulit omne malum.

Interea Sacerdotes Corpus cum ymnis & Psalmodia ad Monasterium delatum missarum Sollempniis, & Exequiis ex more celebratis, ante summum Altare sepelierunt,

statimque

ſtatimque Capitulo indicto Canonici Dominum Dyetherum de Helmeſtat Decanum Elegerunt, qui confirmationem conſecutus, mortuo Domino Wernhero de Alevelt hujus Eccleſiæ Præpoſito, eodem Anno, prædictus Dietherus Decanus, ſimiliter à Canonicis in Præpoſitum Electus eſt.

Richardus igitur Filius Fratris, piæ memoriæ Richardi Decani, ſubdiaconus, & hujus Eccleſiæ Canonicus, una cum Manufidelibus, quos ipſe Decanus Richardus adhuc vivens Executores Teſtamenti conſtituit, de Bonis ſuis duas prebendas Duobus Sacerdotibus inſtituit, quibus Ordinatis Ego Burcardus Sacerdos, pia DEI Miſericordia favente ad unam prædictarum præbendarum vocatus & Electus, demum in hac Eccleſia me recepi, ubi & Noviſſimam Tubam me exſpectaturum Optavi: adeptus ergo præbendam, una cum Socio mihi aſſignato videlicet Domino Ludovico, Canonici tum propter amorem Reverendi Patris piæ Recordationis Richardi Decani, tum propter Honeſtatem Eccleſiæ & firmiorem ſtabilitatem ipſarum præbendarum, habito Conſilio maturo in Nos, & Bona prædictis noſtris præbendis aſſignata, ſuis prædiis uniunt & præbendis eorum annumerati ſumus cum reliquis, ita ut Numero eſſemus X. & VIII. quibus de uno Granario & uno Cellario æqualis præbenda miniſtraretur: præterea ſtatuerunt ob perpetuam Memoriam præfati Richardi XIII. Scolaribus pauperibus, Mandatum per totam quadrageſimam de communibus miniſtrari præbendis, videlicet Feria II. IV. & VI. quibus Pauperum quilibet, Lotis pedibus & Manibus à Sacerdote ebdomadario, interim dum XV. Gradus Leguntur recipiet I. panem & I. alec, dimidium Cyphum Vini & I. Hallenſem: inſuper in ſuo anniverſario quod V. Kal. Maij celebratur, I. Libram Hallens. inter præſentes dari & dividi ſtatuerunt.

His ita peractis præfatus H. Decanus obiit, cui Dominus Cunradus de Heilprunn Frater matris meæ in Decanatu ſucceſſit, Vir Largus ſatis, prudens, & Strenuus & in DEI Famulatu pervigil & aſſiduus, & hic effecit ut Cappis Nigris induti per Adventum & Septuageſimam tam Canonici quam præbendarii & Vicarii perpetuo ad Chorum procedere deberent; hujus etiam Temporibus Dominus Wecelo præbendarius ad aram S. Nicolay, Vir honeſtus & in extremis poſitus, duas præbendas, Duobus Sacerdotibus de Bonis ſuis conſtituit & ordinavit, quarum collationem Capitulo reſervavit: Anno igitur Domini MCCLXXXIX. Nonas Junii obdormivit in Domino & Sepultus eſt in Clauſtro Monaſterii in cujus anniverſario I. Libra Hallens. datur præſentibus: his etiam Temporibus ob Emendam cujuſdam Militis Burcardi de Brendelin interfecti à quodam Muthardo nomine, ad inſtituendum perpetuum Sacerdotem ipſe Muthardus actor Sceleris dedit huic Eccleſiæ Quinquaginta Libras Hallens.

VII.

DIETHERI DE HELMESTAT, CONTINUATIO EJUSDEM CHRONICI.

HIC Tædio dictandi affectus ille Egregius Burchardus ultra deſcribere ceſſavit, nam circa deſcriptionem Bonorum hujus Eccleſiæ, ac ædificationem Monaſterii & Curiæ præbendalis & Torculariorum & aliarum utilitatum Eccleſiæ in tantum occupabatur, ut deinceps hujusmodi deſcribere non curaret: hinc Ego Dytherus de Helmeſtat Canonicus iſtius Eccleſiæ prædictæ, Burkardo ſcientia & deſcribendi ſtylo multum diſſimilis, ipſius Veſtigia tanquam Magiſtri diſcipulus ſequendo, in quantum parvitas Ingenioli mei ſufficit, inantea deſcribere formidoloſe præſumpſi.

✠ ANNO DOMINI MCCXCI. poſt obitum RUDOLFI Regis, Principes in quibus jus Eligendi conſiſtit ſecundum conſuetudinem, in die Philippi & Jacobi in Vrankefurt conveniunt & Dominum Adolfum Comitem de Naſſawe Virum utique ſtrenuum & illuſtrem in Regem Romanorum unanimiter elegerunt, quo Coronato, & in Regno valide confirmato ob invidiam, quam Principes adverſus Dominum Albertum, Filium quondam Magnifici Regis Rudolfi, Ducem Auſtriæ habebant, ipſe Rex Adolfus prædictum Dominum Albertum de Ducatibus quos à Rege in Feodum habere debebat, non ſolum infeodare non curabat, ſed & ſibi eosdem Ducatus auferre conabatur; quod ut prædictus Dux percepit melius eſſe prævenire quam præveniri cogitans, amicitias Principum, Ducum, Comitum & aliorum ipſius Alemaniæ, prece & prætio comparavit, & ad defendendum ſe ſtrenuiſſime præparavit.

✠✠ Dum hæc aguntur obiit Reverendus Conradus Decanus hujus Eccleſiæ, in cujus Locum creatus eſt in Decanum Egregius ille Burchardus, qui ante me hæc deſcribere incœpit, ſub quo moriebatur quidam præbendarius nomine Sibodo, qui de Bonis ſuis in tantum contulit huic Eccleſiæ, ut Mandatum tempore quadrageſimali ſecundum inſtitutionem Venerabilis quondam Richardi Decani reliquis tribus Diebus pauperibus erogaretur Scolaribus: hoc etiam Tempore occiſus Wolframus armiger de Helmeſtat meus Patruus à quibusdam malefactoribus, qui in Emendam ipſius, Redditus Annuos XVIII. Libras Hallens. Sacerdoti perpetuo ad aram S. Katharinæ Virginis miſſam celebranti, & Lumen perpetuo ibidem continuandum aſſignarunt.

✠ Interim Rumoribus crebreſcentibus & ad aures illuſtris Ducis ſæpius volantibus, quod Rex Adolfus eum de Ducatibus expellere niteretur, ipſe collecta univerſa Militia Auſtriæ, Stiriæ, & Karinthiæ in multitudine magna Curruum & Equitum Terram ſuam egreſſus, tranſito Danubio, venit ad Litus Reni & Caſtra metatus eſt juxta Civitatem dictam Briſach: cui Rex Adolfus ibidem in alteram partem Litoris Reni cum Exercitu ſuo occurrit, ſed neuter ad alterum poterat pervenire; dum ſic certatim utrumque Litus occupant, Dux Albertus receptis Litteris Gerhardi Archi-Epiſcopi Moguntini, & aliorum Fautorum ſuorum, de ad ipſos in Altzeiam Civitatem veniendi, aſſumpſit ſecum Epiſcopum Argentinenſem ceterosque Barones Alſaciæ, ac Naves & currus oneratos Vino & Blado per Terram & alveum Reni, malis Gratibus Regis, Civitatum, & aliorum Fautorum ſuorum intrepidus usque in Altzeiam deſcendit, ubi à prædicto Archi-Epiſcopo & aliis adjutoribus ſuis Benigne ſuſceptus, ipſum ſuper Dolium levantes in Regem ſublimarunt; dum hæc in Altzeia agerentur, Rex Adolfus Ducem inſequi quantocyus non ceſſabat & etiam in villa dicta Eppenheim ſita prope Wormatiam in amœno prato cum Exercitu ſuo reſedit, ſperans ſe prædictum Ducem cum omnibus ſuis Fautoribus absque ſui Exercitus periculo citiſſime ſuperaturum, ſed Res aliter evenit, nam cum Rex in tanta ſpe conſiſtit, dimiſſis à ſe Civibus multarum Civitatum cum reliquo Exercitu ſæpedictum Ducem inſequitur & in Loco, qui dicitur Haſenberg juxta Cœnobium Sanctimonialium Dictum Roſental Anno Domini MCCXCVIII. in die Proceſſi & Martiniani cum ipſo pugnaturus incaute progreditur: itaque Victoria hinc inde nutante, Rex Adolfus inproviſè occubuit: quo conperto Rudolfus Comes Palatinus & Dux Bawariæ Gener prædicti Regis, una cum Duce Ottone Patruo ſuo cum multitudine magna militum & armigerorum de conflictu usque in Wormatiam celerrime fugerunt, reliquis Comitibus & Baronibus cum ſuis adhuc viriliter pugnantibus, ſed quia Tot & tanti de ipſo conflictu profugerant, Dux Albertus de victoria jam ſecurus cum Exercitu ſuo, repugnantibus ſibi acerrime reſtitit ac omnes eos citius quam Sperari poterat, pugnando vincens captivabat, quibus tamen ſe in hoc Clementem, more paterno exhibuit, ut nullum eorum Vinculis includeret, ſed omnes ad propria remeare permiſerit, & ſic in propoſito ſuo nimiuin confortatus, aſſumtis ſecum Archi-Epiſcopo Moguntino & aliis adjutoribus & Fautoribus, Aquenſem adiit Civitatem, & ibidem contra ſpem multorum, in Regem confirmatus eſt & coronatus.

✠✠ His ita Geſtis Dominus meus Dytherus de Helmeſtat hujus Winpinenſis Archidiaconus, qui erat meus Patruus, cum Archidiaconatum ſuum XXIIII. Annis & amplius Gubernaſſet Laudabiliter, correptus Febre Anno MCCXCIX. in Vigilia Mathiæ Apoſtoli in Caſtro Helmeſtat felicem exalavit animam, qui Capellam Sanctæ Katharinæ

in

in Ecclesia ista propriis sumptibus construxit, & Sacerdotem in ea perpetuo Ministraturum instituit, tradidit etiam Ecclesiæ isti LX. Libras Hallensium ad Ambonem & Altare S. Crucis sub ipso Ambone construendum, donavitque huic Ecclesiæ tria cum dimidio Jugera vinearum sita in Marcha villæ Duttenburg: præterea Legavit Ecclesiæ isti pratum situm in Marcha villæ Bagestat, cujus prati Longitudo & Latitudo continet XII. Jugera, ita ut Census pro quo prædictum pratum annuatim Locari potest, in anniversario suo præsentibus in Choro distribuatur, post cujus Obitum Electus fuit in Præpositum Dominus H. de Duna, qui etiam erat Præpositus Majoris Ecclesiæ Wormaciensis, quo Archidiaconatum Winpinensem gubernante obiit Anno MCCC. Ille Gloriosus Burkardus Decanus, quem nullus ante vel post eum in utilitatibus Ecclesiæ istius procurandis præcelluit vel præcellet: Testes sunt Casulæ, Libri, & sedes Chorales, Testes sunt Curia præbendalis, & Torcularia in ea sita, Testes sunt Recuperationes ac descriptiones omnium Bonorum istius Ecclesiæ, & alia Beneficia, quæ per eum Dignatus est Dominus operari, sicut usque in præsentem diem cerni possunt in hac Ecclesia Fide oculata: præterea construxit in hac Ecclesia Cappellam S. Kyliani suis sumptibus ac ipsam plenissime propriis sumptibus dotavit, ita ut Duobus Sacerdotibus in prædicta Capella alternis septimanis missam celebrantibus competenter sit provisum.

✠ Igitur cum Serenissimus ille Dominus & Rex Albertus in tam brevi tempore tam magnifice sublimatus & prosperatus fuisset in Regno, incurrit invidiam Principum, sicut fortunatis Hominibus accidere solet, quorum Principum quatuor, videlicet tres Archi-Episcopi & Dominus Rudolfus Dux Bawariæ, Filius sororis prædicti Regis, obligationibus & conjurationibus multis confœderati, contra Regem se erexerunt, quos omnes una æstate ita potenter sibi subegit, ut de cœtero contra eum mugire non auderent; de hinc Regem Bohemiæ Wenzeslaum aggressus, qui aliquantulum supradictis Principibus favebat, Regnum devastabat, sed nihil tamen egregium ibidem peregit: Tandem Rege Bohemiæ Wenceslao prædicto sine Filiis & Hæredibus decedente, felicissimus Rex Albertus Dominum Rudolfum Filium suum eidem Regno præfecit; post talia miranda & stupenda quæ Excellentissimus Rex in multis provinciis perpetravit, à Duce Johanne Filio Fratris sui Domini Hartmanni Ducis Sueviæ in campo Lato & Spatioso dum juxta Regem confabulando equitaret, inopinate confossus Gladio occubuit, in quo Loco ejus nobilissima conjux Regina Cœnobium Sanctimonialium in memoriam ipsius construxit, & eidem Cœnobio nomen Kunigesvelt imposuit.

✠✠ Itaque post decessum Honorabilis Domini Burkardi Decani, Dominus Geroldus de Hawestein, Vir justus, pius, Clemens, & multum Hospitalis in Decanum eligitur, sub quo obiit Gerhardus Canonicus hujus Ecclesiæ qui duas præbendas competentes Duobus Sacerdotibus in Altari S. Crucis perpetuo ministraturis, de Bonis propriis instituit.

Obiit itaque Sincerissimus & piissimus Dominus Geroldus Decanus, in cujus Locum Electus fuit Heinricus dictus de Grunbuch Vir castus, justus, & rectus, post cujus Obitum Rembodo de Nyperg Vir Clarus Genere Ordinatus fuit in Decanum, sub quo Conradus dictus Zophritter prebendarius hujus Ecclesiæ obiit, qui quatuor cum dimidio Jugera vinearum sita in Marchia Villæ Eberstat Legavit Ecclesiæ, ut de vino quod de eisdem Vineis provenire poterit Mandatum in Cœna Domini quolibet Anno cum ea sollempnitate qua nunc peragitur, in hac Ecclesia celebretur, videlicet ut Decanus cum omnibus Canonicis & præbendariis Ecclesiæ in Domum Capitularem in Cœna Domini post prandium conveniant audituri Sermonem ipsi Festo convenientem & interim dum Sermo legitur Decanus vel Senior in ingressu Ecclesiæ omnibus Canonicis & præbendariis manus & pedes abluat, & confectiones specierum & vinum ad potandum cum omni Devotione & Gratiarum actione prout est institutum, administret.

Hic sisto Ratem; sed quia Torrens modicum intumuit, ideóque Puppi ad Navigandum Ulterius Remos imposui: postquam vero Dominus Rembodo de Nyperg Ecclesiam istam satis honeste aliquot Annis Rexisset, correptus Caligine Oculorum, Decanatum resignavit; post quem Dominus Petrus de Muer in Decanum non tam Electus quam est extractus, qui post Obitum illustris viri Domini Engelhardi de

Winſperg in Præpoſitum hujus Eccleſiæ eſt Electus, cui Dominus Gerlacus de Bettingen, Vir largus, Benignus & Hoſpitalitati inſerviens in Decanatu ſucceſſit.

Sub hujus Regimine Eliſabeth virgo & Converſa dicta de Haweſtein II. Jugera cum dimidio vinearum in Northeim & II. Jugera in Offenheim ab omni exactione Libera, huic Eccleſiæ legavit, ita ut ſi fieri poſſet, præbendula aliqualis ex his inſtitueretur, cujus Devotionem Dominus Dietzo de Steinfurt præbendarius hujus Eccleſiæ, Frater prædictæ Eliſabeth animadvertens, VI. Jugera agri in terminis villæ & Marchiæ Steinfurt ſuperaddidit.

❀❀

VIII.

NECROLOGIUM ECCLESIÆ COLLEGIATÆ S.PETRI WINPINENSIS.

JANUARIUS.

III.	Non. Jan.	*Abba* cum Filio ſuo *Gerungo* dederunt S. Petro Wimpin. III. manſus Hohinſtat.
VIII.	id.	*Cuno* qui ultra IIII. Jugera nobis in Clivo Novalis noſtri dedit, & in plano montis ſuperioris II. Jugera.
VI.	id.	*Cuno* Canonicus S. Petri Wormatienſis.
		Mechtildis de *Steinach*, uxor *Rabenonis* Militis de *Helmeſtat* in cujus memoria dantur X. Flor.
IV.	id.	*Udalricus* presbiter, qui Kirchart Prædium ſuum dedit.
II.	id.	*Adelheit* quæ Prædium ſuum Gartaha dedit.
		Bena Sculteтiſſa de Heinsheim, quæ Legavit Eccleſiæ II. maldra ſilig. & II. avenæ, & Domum in valle.
	idib.	*Wernherus* qui Curtim ſuam in Inferiori Wimpina dedit.
XVIII.	K. Feb.	HERTUWICUS Decanus.
XVI.	Kal.	HAZECHO Epiſcopus, qui ſervitium de Hurwenvurt & de Keſſaha conſtituit.
		Juditha quæ Vineam in Oberchein abſolute dedit.
XIIII.	Kal.	*Adelrat* qui XII. Jugera in Beggingin dedit.
XI.	Kal.	*Bruno* presbiter qui Vineam in Hettingsbach dedit.
		Ruggerus qui contulit Eccleſiæ XXIIII. Talenta.
		Ludevvicus Canonicus qui Pratum in Iſenheim.

FEBRUARIUS.

II.	Non. Feb.	HEINRICUS de GRUNBUCH Decanus hujus Eccleſiæ.
	Nonas.	*Albertus* Canonicus hujus Eccleſiæ, qui Curtim ſuam abſolute dedit, & omnes Libros ſuos.
VI.	id.	*Hezel* qui Curtim & VI. Jugera in Gundolfisheim dedit.
		Ezelinus qui Prædium ſuum in Hagenbuch dedit.
XVI.	K. Martii.	CUNRADUS de HEILPRUNN Decanus hujus Eccleſiæ.
XIIII.	Kal.	*Richgovve* presbiter, qui Vineam & Manſum in Erlebach dedit.
		Irmingardis Converſa de *Gartach*, Vineam in Banholtz ſub Ltneburc.

Gertru-

XII. Kal. *Gertrudis* de *Tvvingenberc* mater Custodis hujus Ecclesiæ, pro cujus anniversario dedit *Gerungus* de *Helmestat* ejus maritus X. solid. annui Census.
XI. Kal. BUBO Præpositus, qui Prædium suum in superiori Isenheim dedit.
VIII. Kal. *Beringerus* Frater & Sacerdos, qui Curiam suam in Cœmiterio nobis dedit & insuper Vineam in Stabuhel, dedit etiam puellam sui Juris nomine Mechtilt. ad Censum duorum Nummorum.
V. Kal. RUDOLFUS hujus Ecclesiæ Decanus, qui in Offinheim XV. Jugera dedit & Curiam suam in Winpin.
DIETHERUS de Helmestat Præpositus hujus Ecclesiæ.
II. Kal. *Cuniza* quæ in Bachhein VIII. Jugera & Curtim in Griez dedit.
Hiltegunt quæ II. Jugera Jagisvelt dedit.
Heilka Anno MCCLXXXIII. quæ dedit II. mansos in Sigelpach.

MARTIUS.

IIII. id. *Adelbertus* qui in superiori Gartha III. Curtes, in Becgingen XII. & in superiori Isenheim VI. Jugera & I. Curtim dedit.
II. id. *Hildegundis* cujus rogatu Mater ejus Curtim suam in superiori Wimpin post mortem mariti sui Snelhardi Liberè contradidit.
Mechtildis mater Domini Burchardi Decani.
XV. Kal. April. *Drutelinus* Decanus.
Diethericus Frater & Canonicus, qui missalem Librum & XI. Jugera in superiori Isenheim dedit, ut post obitum Hedewigis Conversæ & ejus Filiæ cedant in usus Fratrum.
VI. Kal. *Benno* qui unum Mansum in Hundelingin dedit.
Petersa Religiosa Fœmina de Bonvelt, quæ dedit Domum suam sitam in Litore juxta Domum Nautæ.

APRILIS.

IIII. id. April. *Ludevvicus* miles in *Herbotshein*, pro quo data sunt II. Talenta.
III. id. *Eberhardus* Othenheimensis Cœnobii primus Abbas.
id. WOLKNANDUS Præpositus.
EBERHARDUS Decanus.
X. Kal. Maij. *Judintha* quæ VII. Jugera in Kirchusen & Curiam in Neckirgartha dedit.
VIIII. Kal. *Henricus Morsel* miles de *Havvenstein*. qui dedit super vinea juxta Fontem qui dicitur Fokebrunn, Libram Hallens. annui census.
VIII. Kal. ISENGARDIS Comitissa, in cujus anniversario XII. Floreni dantur de Bonis in Bellingen & totidem in anniversario sui Mariti.
V. Kal. *Heinricus* advocatus, qui II. mansus in Huffiluh dedit.
RICHARDUS de DITENSHEIM Decanus istius Ecclesiæ, qui post primum Fundatorem istius Ecclesiæ & secundum Restauratorem Crudolfum Episcopum Wormatiensem, merito cunctis posteris in memoria habetur.
IIII. Kal. *Bezecha* quæ cum Viro suo Prædium suum in Haginbuch dedit.

MAJUS.

Kal. Maij. ARNOLDUS Wormaciensis Episcopus, qui Bleeginger & Slehtbach ad servicium dedit.
IIII. Non. *Crafto* qui dedit Prædium in Tiefenbach.

VI.	id.	SIFRIDUS Præpositus, qui duo Dorsalia in Choro pendentia & tertium ante S. Crucem dedit, & Vineam in Stalbuhil.
V.	idus.	*Helvvick* uxor *Hartmudi* Armigeri de *Lutenbach* Anno MCCCXXXV. & Filia eorum *Agnes*.
XII.	Kal. Jun.	*Adalbirg* Monialis, quæ Vineam & Duos Mansos in Gundolfsheim dedit.
III.	Kal.	*Ludevvicus* de *Niperg*, & uxor sua Damburg, qui dederunt Fabricæ Vineam & Domum ibidem sitam cum suppellectilibus.

JUNIUS.

VIII.	id.	*Adelheidis* de *Oringuvve.* quæ XL. Libras Hallens. Legavit.
		Heinricus de *Sunesheim.*
III.	idus.	EBERHARDUS Comes de Wirtemberg.
XVI.	Kal. Julii.	*Rudegerus* Miles de *Ærlekoven*, pro quo *Adela* uxor sua dedit Vineam Sulmen.
		Hermannus de *Witzstat* & uxor ejus *Gertrudis*.
XV.	Kal.	*Gisela* uxor *Cunradi* in *Winsberc*. Nulli Dominorum obnoxia, se & pueros suos Hedewick. Hartunc. Heinrich. Emehart. Albrecht. Cuntat. Nidunc. Walther, & Proles eorum successiva, obtulerunt se Ecclesiæ S. Petri in Winpina ad annuum Censum persolvendum; quilibet ex conjugatis in Festo Petri & Pauli solvet IIII. Denar. Ceræ & de morte, jus quod dicitur Houb recht.
II.	Kal.	*Adelheidis* de *Gundolfesheim.*

JULIUS.

III.	Non.	*Lucgardis* de *Niffen* Legitima Domini C. de *Wilre*. Anno MCCXCIX.
II.	Non.	ADELBERTUS Episcopus, qui Plenarium auro dolatum dedit, nec non magnam partem silvæ ab eo scilicet Loco, qui dicitur Mordersclinge usque ad Garteloch ascendentem contulit.
II.	idus.	*Theodoricus* de *Gutenberc* pro quo Vinea in Stalbuhil data est.
		Ulricus Miles de *Huchelheim*. qui legavit Ecclesiæ nostræ V. solidos Hallens.
X.	Kal. Aug.	*Irmila* de *Laufen* Anno MCCLXXXX.
VIII.	Kal.	*Heinricus* dictus *Dudeburg* & *Hedevvigis* uxor ejus.

AUGUSTUS.

II.	Non.	HILTEBOLDUS Wormatiensis Episcopus.
		BURCHARDUS Decanus hujus Ecclesiæ Anno MCCC.
XIII.	Kal. Sept.	BURCHARDUS Wormaciensis Episcopus.
X.	Kal.	*Cuno* in Jerosolimatano Itinere, qui Prædium suum Hagenbuch dedit.
		CRAFTO hujus Ecclesiæ Decanus.
XI.	Kal.	*Mechtildis* de *Horneck*. pro qua data est Vinea in Gundolfsheim.
VIII.	Kal.	*Heinricus* de *Fulda* Cantor hujus Ecclesiæ.
		Hartmudus Armiger de *Lutenbach* Anno MCCCXXV.
VI.	Kal.	DIETHERUS Præpositus hujus Ecclesiæ, qui dedit Hortum in Inferiori Winpina, Vineam in Ottenheim, & Domum in Hilrespach.

Sep-

SEPTEMBER.

IIII.	Non.	*Beringerus* de *Kochindorf.*
		Burchardus de *Beckingen.*
	Non.	*Adelheidis* de *Kirchusen.*
VII.	idus.	*Conradus* de *Huchilheim*, qui dedit Vineam & Domum cum Horto in Gundolsheim.
VI.	id.	GEROLDUS de HAWESTEIN Decanus hujus Ecclesiæ.
XII.	Kal. Octob.	RUDEGERUS Præpositus, qui II. Mansus in Helmestat. I. in Dutenberc. II. Jugera Vinearum & Agrum Talaheim dedit.
X.	Kal.	*Dinemut* de *Boggingen*, quæ contulit Ecclesiæ Bona sua ibidem.
VIII.	Kal.	HEINRICUS Wormaciensis Episcopus.
V.	Kal.	WERNHERUS Præpositus hujus Ecclesiæ & Spirensis.

OCTOBER.

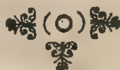
V.	Non.	*Adelheidis* de *Kirchhusen* Anno MCCLXXXVI. quæ dedit tertiam partem Molendini, & Curiam in Kirchusen cum omnibus attinentiis, omnesque suas res mobiles.
V.	K. Novemb.	RUDOLFUS hujus Ecclesiæ Decanus, qui Casulam purpuream & Calicem auro Coopertum & III. Velamina dedit.

NOVEMBER.

VIII.	idus.	*Hedevvig* uxor C. militis de *Helmestat.*
		Gunzo qui Prædium suum Hagenbuch dedit.
VI.	idus.	RUPERTUS Præpositus.
		Adelheidis de *Winsperc*, quæ dedit Pallium Ecclesiæ & Albam.
V.	Idus.	PETRUS de MURE Præpositus hujus Ecclesiæ, qui ad Decorem hujus templi construxit Capellam Paradisi & in eadem Sacerdotalem prebendam Instituit.
		Gertrudis de *Lauffen.*
XIII.	K. Decemb.	GEBENO Decanus, qui contulit Ecclesiæ II. marcas.
X.	Kal.	*Beringerus* de *Cochindorf*, qui dedit nobis Equum.

DECEMBER.

	Kal.	*Cunradus* dictus *Platz* armiger, pro cujus anima uxor sua *Mechtildis* de Wiler contulit X. Lib. Hallens. perpetui Redditus.
VIII.	idus.	BUGGO Wormaciensis Episcopus, qui magnam nostræ silvæ partem nobis dedit.
XII.	K. Janu.	*Cunradus* miles, Filius *Rabenonis* militis Senioris de *Helmestat.*



IX.

ANONYMI VITA B. LAMBERTI MONASTERII NOVI-OPERIS JUXTA HALLAS SAXONICAS PRIMI PRÆPOSITI.

SCripturus Vitam Beati Lamberti Confessoris Christi, Doctorem omnium Bonorum, Spiritum Sanctum Invoco, ut qui ei contulit Gratiam bene vivendi, mihi quoque Gratiam Largiatur ad ædificationem multorum, qualiter vixerit, describendi: Fulsit igitur Homo DEI Splendore Natalium sed Terrenam Nobilitatem parum pendens, Cœlestem Nobilitatem quæ meritis bonorum Operum comparatur, toto mentis affectu appetebat: poterat enim dicere cum Apostolo, Nostra Conversatio in Cœlis est, sed ne Nos parentelam ejus præterisse videamur, Dicamus breviter quod ejus Frater fuit Bernhardus Hildensemensis Episcopus à DEO trium Donorum prærogativa decoratus, scientia scilicet Litterarum, qua per totum Imperium Romanum & Regnum Franciæ florebat, Formæ Gratia, qua Multos Mortalium præcellebat, Religionis Excellentia, qua Soli DEO placere studebat, fuerunt ei præterea Laici Fratres, Suvidhardus, Opertus, Everardus, Viri tam divitiis quam Sæculari Gratia pollentes; his præmissis transeamus ad Reliqua.

In Flore primævæ Juventutis fuit Canonicus in Ecclesia Sancti Petri apud Coloniam, quæ Archi-Episcopali sede præfulgens, Mater est Multarum Ecclesiarum, in Littore Reni posita, ad Decus & Gloriam Imperii gloriose Caput erigit, in qua scilicet Ecclesia tam devotè Deo servivit, ut etiam apud eos qui foris erant, bonam haberet Famam, qui est illæsæ dignitatis Status, tandem animi fervorem circa Divina plenius ostendens, iter Peregrinationis ad sepulchrum Domini arripuit & uno servo Comitatus, Civitatem Bavariæ Patavinam pedester intravit, ad exemplum Apostolorum relictis omnibus quæ habebat, ubi à quodam Laico Converso de Ecclesia quæ vocatur Redenboch, cui Nomen Razo visus & cognitus est, à quo etiam requisitus, cur tantæ Nobilitatis Vir, cujus obsequio tam militaris Gratia quam Famulorum Turba magis quam comitatus unius servi competeret, sic humiliter incederet, respondit ille Beatus: Sic esse in beneplacito DEI; verum Razo ut credimus divinitus inspiratus, considerato ejus Hospitio, Episcopum Pataviensem, qui tunc nutu DEI in Civitate præsens erat, festinanter adiit, ejusque pedibus provolutus est; Episcopus pavore perculsus causam quæsivit tam Subitaneæ provolutionis: Domine, inquit Razo, Dominum Lambertum Coloniensem Canonicum in hac Civitate cum uno servo vidi humiliter incedentem & se Iherosolimam velle proficisci dicentem, quem si Ecclesiæ nostræ possetis associare, Gloria & honore Nos omnes coronassetis; Episcopus gavisus gaudio Magno valde fecit sibi servum DEI quantocius præsentari; Razo plus desiderio currens quam pedibus, ejus præsentiam Episcopum desiderare beato Viro nuntiavit, at ille, qui vere humilis erat, occultari maluit quam publicari, considerans tamen Reverentiam Episcopo se debere, ad ejus præsentiam venit; Episcopus Secretum colloquium cum eo habuit, Domine, inquiens, Lamberte audivi vos Iherosolimam velle proficisci, sed si meis consiliis acquiescitis, inutiles vagationes postponetis, & in aliqua Ecclesia Religiosorum Virorum stabiliter DEO Servietis: ut autem breviter Consilium meum vobis aperiam, habemus in vicinio Ecclesiam Redenboch Nomine, in qua Religiosi Viri sub Regula Beati Augustini serviunt, in hac sunt amici vestri Everhelmus scilicet, quondam vester Concanonicus in Ecclesia beati Petri, Wichmannus, vir ut scitis nobilis Defrekense, & quidam Canonicus in Ecclesia beati Gereonis Coloniæ, cum aliis Reverendis viris, qui profectum

animæ

animæ vestræ desiderant, cupientes vos esse in visceribus Christi JEsu: Suadeo igitur vobis ut ad eos transeatis, & consiliis eorum acquiescatis; Si placet vobis eorum cohabitatio, dona mea Scilicet Equos Duos, quos vobis & servo vestro assignabo, Ecclesiæ resignate: Si non, cum DEI benedictione ac eisdem donis abite. Audiens hæc Homo humilis & simpliciter prudens, Gratias egit Episcopo, veniens que ad prænominatos Reverendos viros, vice angeli DEI ab eis susceptus est. Sentiens itaque Spiritum Sanctum in eis loqui, consiliis eorum in tantum obedivit, ita ut eadem die qua venerant, habitum, rasuram & tonsuram secundum morem Regularium Canonicorum acciperet, in hac itaque sicut & in priori Ecclesia sic vixit, ut tam Deo quam Hominibus placeret, congruum quippe fuit ut quem Deus profuderat Gratia, ab Hominibus quoque amaretur.

Eodem fere tempore Sanctæ Magdeburgensis Ecclesiæ Venerabilis Archi-Episcopus Christi Adelgotus tam Deo quam Hominibus acceptabilis in proposito habuit ædificare Ecclesiam de Regula Beati Augustini infra diœcesis suæ ambitum, cumque hæsitans sollicitaretur unde Viros ad hoc Opus idoneos congregare posset, nutu DEI Venerabilis Conradus Salseburgensis Archi-Episcopus advenit: Fugerat, ut dicunt, iste Archi-Episcopus Bannum quo Imperator Heinricus Quintus propter multiplices Excessus ab Apostolica sede fuerat innodatus, comprovinciales enim Episcopi scilicet Bavari qui erant tunc temporis, favebant Imperatori, adeoque simili sententia subjacebant: Susceptus itaque, ut decuit, honorifice à Magdeburgensi Archi Episcopo, aliquanto tempore caritative ab eo detentus est, cumque dulcia inter se volverent Colloquia, Magdeburgensis Salzburgensi voluntatem suam de ædificando prædicto Monasterio aperuit, sed se nimium sollicitari dixit unde Viros ad ambulandum in via DEI aptos possit colligere; Dominus Salseburgensis Devotionem Religiosi viri approbans; Domine, inquit, Vestrum est bonum Opus incipere, DEI autem perficere, qui bonam vestram voluntatem magis pensat quam operis quantitatem, cum sit utrumque Necessarium, Cooperatores quoque vestri erimus in Labore, quatinus consortes fieri mereamur in Retributione, Viros enim tales vobis transmittemus, qui assiduitate tam Orationum quam Bonorum Operum & semet ipsos & alios sciant ædificare: Archi-Episcopus noster ad hæc verba exhilaratus est valde, eoque magis intendit Operi prædicto insistere, quo se tantum ac talem Cooperatorem se sciret habere, hinc digressionem faciemus, & quid miraculi Deus ante initium nostræ Ecclesiæ ostenderit breviter aperiemus.

Quodam Tempore cum Venerandus Præsul Adelgotus in Castro Gevekenstein esset, quidam Hallensis Civis, Hazecho nomine Vir dives & prudens ad eum venit & de instantibus causis usque in Vesperam cum eo tractavit, in crepusculo vero cum rediret ad Civitatem vidit mirabile prodigium intus Castrum & Civitatem, instrumentum scilicet Rusticorum quo Frumentum Seminatum Terra obruitur, quod secundum Virgilium, ut habetur in Georgicis, Dentale vocatur, in specie Ignis de Cœlo paulatim descendere & in Locum, ubi nunc principale Altare B. Mariæ consecratum est, deponi; unde Hazecho pavefactus accessit ad Locum & eo diligentius considerato Cirothecas pro Signo posuit, ut si forte Dentale, eo absente, evanesceret, Locum perhoc designatum haberet, inde quantocijus ad Castrum pedem reflexit, & Foribus vehementissime pulsatis cum pavore Archi-Episcopi intromissus est, & Domine, inquit, si Signum insolitum videre vultis Equum meum quantocijus ascendite, in Urbemque descendite: Archi-Episcopo causam inquirente, non est hic modo, Domine, Verborum circuitus Necessarius, ipse namque oculis vestris videbitis Miraculum quod ostendet vobis Dominus: Præsul Deo dignus considerans Virum prudentem nec falli leviter nec fallere, ascenso ejus Equo cum quibusdam secutus est eum, & cum penes Locum Venisset, prædictum Instrumentum Sublevatum à Terra, ea qua venerat Via, rediit in Cœlum; Heu! Heu! inquit Archi-Episcopus, ô Hazecho quia Locum amisimus, non ait, ô dilecte Domine, quia Cirothecis meis ipsum Locum designatum habeo, hinc Venerabilis Dominus non modice Lætatus accessit ad Locum Deoque Gratias præcordialiter agens, hîc, inquit, Fundamenta Novellæ plantationis jacientur, hîc Deo & Beatæ Virgini diu noctuque grates persolventur, deinde ad Castrum redeunt sæpe oculis ad desideratum Locum cum gaudio reflexis; accesserunt tunc preces Hallensium quatenus in eodem Loco dilectum Opus inchoatum consumaretur, cum Archi-Episcopus prius ambigeret quonam in Loco Operis Fundamenta poneret, nam quandoque in Loco qui vocatur Glinde quandoque in monte S Geor-

gii prope Hallam quandoque in Loco ubi nunc situm est inchoare proponebat, sed hunc ultimum Locum Domino placuisse & prædictum Instrumentum & preces Hallensium ostenderunt, quorum Devotionem propterea interposuimus quia studio eorum & expensa Ecclesia nostra multum est augmentata.

Interpositis his, redeamus ad Ordinem: Dominus Salzeburgensis in patriam reversus sicut promiserat transmisit Archi-Præsuli Adelgoto Viros valde Religiosos Præpositum scilicet Berewigum de Redenboch, Everhelmum Decanum ejusdem Ecclesiæ, Wichmannum de Frenkense cum aliis æque Catholicis viris tam Clericis quam Laicis cum quibus & memorabilem illum nostræ Congregationis futurum Patrem Dominum Lambertum, Virum cum omni Reverentia nominandum, fugerant hi Viri DEI sicut & eorum Archi-Episcopus, Communionem eorum quam comprovinciales ipsorum cum Imperatore habebant: non solum prædicta fecit venerandus Præsul Conradus, sed & ipse corde tenus compunctus Regularem habitum devotissime suscepit, id vicissim Salseburgensibus Canonicis quibus præerat, facere suadens, quod tandem Deo dante sicut hodie cernitur ad Laudem & Gloriam Ordinis nostri perfecit, licet quibusdam eorum primo fortissime, quod non erat necessarium resistentibus; honorifice igitur prædicti Viri, ut decuit, ab Archi-Præsule Aldelgoto suscepti, aliquanto tempore in Castro Gevekenstein manserunt, brevi autem intervallo Temporis Præpositus Berevicus, Vir plenus bonorum Operum migravit ad Dominum, cui communi Electione, licet renitens, Dominus Lambertus substitutus est, qui ideo primus nostræ Congregationis Præpositus fuit, quia beatus prædecessor ejus interventu mortis curam ab Archi-Episcopo non susceperat.

Anno igitur ab Incarnatione Domini nostri MCXVI. inchoata sunt Fundamenta nostræ Ecclesiæ ad Honorem Domini ac Salvatoris nostri & Beatæ Mariæ perpetuæ Virginis per manus Venerabilis Adelgoti Archi-Episcopi aliis Christi Fidelibus Subsequentibus & Consummantibus: Prosperabatur etiam Opus exterius, quia vigebat Religio Fratrum interius, Venerabilis enim Lambertus ita temperate Rexit Gregem Christi, ut in severitate Patris non oblivisceretur pietatem Matris, creber fuit in Vigiliis, creber in Orationibus, creber in Lacrymis quarum tantam gratiam consecutus fuit à Domino, ut inter missarum solempnia casulas uberrimè infunderet, cumque inde à Fratribus corriperetur, submovit se parumper ab Altari quando gratiam sensit adesse & tantum Lacrymarum excussit in pavimentum, ut ex concretione earum & pulveris pavimenti cumulus non modicus excresceret; præterea singulares consuetudines inter Fratres esse noluit volens omnes unum sentire, unum tenere, si quem extra Chorum aliis Psallentibus, in privatis Orationibus reperit, brevibus verbis eum emendavit, publicas Orationes privatis præferens, circa Infirmos erat piissimus providens eis talem qui & in Horis dicendis & in alimentis administrandis erga eos esset sollicitus; nisi abstraheretur per Hospites semper voluit esse in conventu Fratrum, prius ipse benefaciens & postea benefacere docens secundum illud: cœpit Ihesus facere & docere; & quia iste Beatus Vir servivit Domino in Timore & exultavit cum tremore secundum illud: Lætetur Cor meum ut timeat Nomen tuum, hanc gratiam consecutus fuit à Domino, ut à Fratribus cum timore diligeretur, & cum dilectione timeretur; hæc est enim Reverentia secundum illud:

Mixtus amore timor poterit Reverentia dici.

Tali enim modo eum Fratres habebant, ut vix ejus possent tollerare præsentiam, vix etiam ejus possent ferre absentiam: Tandem per XXVI. annos circa salutem animarum vigilans, corporali molestia pulsatus Lecto decubuit, sentiensque Terminum, quem Nemo transgredi potest, adesse, quadam die in Capitolium Fratrum se deferri fecit, ibique facta publica confessione pauca Locutus est de Ordinis observantia, monuit quoque Fratres concordes esse in Electione sui successoris, sciens vir prudens quod secundum cujusdam sapientis hujus sæculi dictum: Concordia parvæ Res crescunt, Discordia vero maximæ dilabuntur, deinde cum Magno Luctu Fratrum reportatus de die in diem destituebatur viribus, tandemque à Venerabili Archi-Episcopo Friderico, Sacro perunctus Oleo, in Capite Jejunii quod erat V. idus Februarii post mediam diem migravit ad

Do-

Dominum, complevitque Spirituale triduum, de Ægypto ad Terram promissionis profectus primò scilicet in hac vita malum dimittens, secundo gratiam Lucis qua aliis de bonis Operibus Luceret, possidens: Tertio ad Gloriam vitæ transiens, & quia in hac vita Exultationes DEI erant in Gutture ejus, ideo perpetuo ibi exaltabit, ubi exaltabunt Sancti in Gloria; ibi Lætabitur ubi Lætabuntur in Cubilibus, hoc est in suis mansionibus;

Quid igitur Miraculi Dominus in Fine ipsius ostenderit dicemus; fuit Tempus dum hæc scribimus, superstes adhuc Venerabilis Dominus Ekkehardus Regens Ecclesiam Beati Petri in Sereno Monte qui cum situm Terræ plurimum emineat, moribus tamen & honesta Conversatione inhabitantium plus eminet, hic Venerabilis Sacerdos à beato Viro in omni disciplina educatus, tunc temporis Forensem Ecclesiam B. Mariæ in Hallo regebat; hic de Obitu Venerandi Patris nostri talem vidit visionem: Wichmannus de Frekense, cujus mentionem superius fecimus, qui ferme ante annos sex mortuus fuerat, Vir valde Religiosus venit quærens Præpositum, ingressusque Domum ubi jacebat, apprehendens manum: Domine ibitis, inquit, at ille surgens secutus est eum: in ipso autem Domus exitu graviter pedem læsit quodam offendiculo, & cum exclamasset præ dolore, consolamini, inquit Wichmannus, Domine quia post istam aliam non sentietis pœnam, sicque istis abeuntibus visio disparuit.

Idem Venerabilis Præpositus Ekkehardus, qui prædictam vidit visionem, nunc temporis cum hæc scribimus habet in Ecclesia sua Religiosum Sacerdotem Ebbekonem qui tunc temporis Rexit Ecclesiam Sancti Mauritii in Hallo sitam; hic habuit matrem Senio ac infirmitate gravissime confectam quæ Statim post Obitum Beati Viri Filium vocavit ex Nomine: Ebezzo, inquiens, veni; quo querente quid vellet, Dominus inquit Præpositus noster mortuus est; Sacerdos obstupefactus, unde, ait, hæc nosti? ibi inquit, eram, vidique Duos DEI Nuntios Venerabilem Virum à Lecto ægritudinis per medium Monasterium usque ad Sanctuarium DEI ducentes, cumque illuc venissent, aperto Sanctuario felicem animam desuper ad Cœlum duxerunt: præterea vidi totum Sanctuarium foris niveis volucribus repletum, quæ omnes DEI Electum cum dulci Cantu sequebantur; postremo vidi, Mirabile dictu, quasi totum Monasterium velut se inclinando post eum moveri tanquam ei valediceret aut de bona provisione gratias ageret; has duas Visiones & omnia quæ deinceps dicturus sum, vivis Testibus probari possunt.

Comes Henricus de Bodenburch, Vir Nobilis, & unus de Majoribus Terræ, qui Filiam Domini Operti, Fratris Beati Lamberti Evezam Nomine in Matrimonium duxerat, coram Imperatore Friderico accusatus est tanquam Reus de morte Comitis Hermanni de Wynseburch, cumque inde coram Imperatore se duello expurgaret, victus est & graviter vulneratus, ideoque in Sæculo nolens manere, ad Ecclesiam nostram transiit, ibique habitu suscepto, Hospitali pauperum prælatus est: hic ictu Gladii parvulum Officulum in pede contractum habuit, quod ex Negligentia forte Medici, pede Sanato, & cute superducta extractum non fuerat, unde præfatus Vir frequenter gravi affectus molestia ad memoriam Beati Viri veniens ejus auxilium suppliciter expetiit, inde dormitum vadens, circa finem somni pruritum passus est in pede, manuque fricans Locum Cicatricis cutem rupit, cumque officulum Locum vulneris parumper exiisset, manu illud apprehendens leviter extraxit & ulterius Molestiam non sensit.

Quodam tempore cum Sancti Viri anniversarius esset, Scolares nostri per Licentiam Magistrorum refrigerandi gratia, proximam insulam Navigio intrare voluerunt, cumque non parum in Aqua processissent, quidam eorum alios terrere volentes, per Lasciviam Navim moverunt, eamque vertentes, omnes in profundum descenderunt: Stabant in Littore Dominus Werno Hildenseimensis Præpositus, Haholdus ejusdem Ecclesiæ Canonicus cum quibusdam aliis qui nimium obstupefacti, Beatum Virum Inclamabant quatenus apud Deum eis adesset, cumque quidam eorum diu sub Aqua luctati fuissent, Deo dante, tandem omnes ad Terram salvi evaserunt; quod Meritis Beati Viri factum credimus, qui in anniversario suo Familiam suam contristari noluit.

Quidam Miles de Halverstat Cæsarius nomine, urgebatur Febribus, qui cum oblationem ad memoriam Beati Viri vovisset, diemque designasset qua se ipsum præsentaret, statim sanatus est; Superveniente designato die Dominus suus Episcopus, eum ne votum impleret detinuit, erat enim illi Necessarius, continuo iterum Febre pulsatus est, qui præsciens unde ei hoc acciderat, duplicata oblatione Virum DEI se placare promisit, quam cum coram multis persolvisset (erat enim ea die in Ecclesia nostra Colloquium Principum) sensit adesse Beneficium.

Werno Congregationis nostræ Canonicus & Sacerdos Febri pulsatus ad Memoriam Beati Viri venit, quærens intercessionis ejus auxilium per hæc verba: Domine, inquit, Tu vivus docuisti Nos communibus debere esse contentos, non propriis, ideoque nil proprii possidens, pro oblatione offero tibi Precum devotionem; Rogo igitur quatenus sicut aliis, ita & mei Miserearis, quo dicto, quinquies in terram prosternitur, toties Dominicam Orationem proferens, sicque Meritis Sancti Viri efficientibus ulterius Molestiam non sensit.

Ad eandem Memoriam Frater noster Elbertus dicta missa pro defunctis, per commemorationem Sancti Viri à simili passione Liberatus est.

Hadevvich Comitissa de Brenen, Femina Excellentissimi Generis, quippe cujus maternus avus fuit Adelbertus Marchio, diutina Febre Laborabat, quæ cum oblationem Beati Viri vovisset mox sanata est: recuperata sanitate non immemor Beneficii ad tumbam Beati Viri venit, Deo & Sancto Confessori gratias agens.

Quædam Nobilis Matrona Sophia nomine Laborabat eadem Molestia, quæ cum ad Sepulturam Beati Viri venisset, Sanata illico abcessit Deo & Sancto Viro gratias agens.

Hæc de Miraculis Beati Lamberti dicta sufficiant, quod si ut debui dixi, Domine Deus approba, si non, ignosce, in Fine autem hujus operis obsecramus te Sancte Pater, ut sicut te habuimus Eruditorem in Terris, sic intercessorem habere memoriam in Cœlis Amen.



X. Trans-

X.

TRANSLATIO RELIQUIARUM S. ALEXANDRI MARTYRIS AD IDEM NOVI-OPERIS MONASTERIUM JUXTA HALLAS.

ANNO Incarnationis Dominicæ DCCCCLXII. accersitus à Joanne Sanctæ Romanæ sedis antistite Otto Augustus pro Divinis Restaurandis Negotiis Romam venit, ibique Coronam Imperialem de Altari S. Petri Apostolorum Principis accipere meruit, & exinde more suorum prædecessorum Rem publicam quam variis fœdatam erroribus repperit, misericorditer restauravit, habitoque colloqtiio in monte Sancti Leonis, viduis & orphanis omnibusque ad se venientibus injuste oppressis Legem dedit: quibus omnibus ritè peractis ad Saxoniam repedare statuit, peragratis igitur Locis quamplurimis tandem Pennam, ad quam multa Sanctorum translata exstiterant corpora, applicuit, ibique Episcopus & Comes de Marsi sibi occurerunt, & obsides de illa Provincia Imperatori adduxerunt, quos advenientes Imperator cum Misericordia recepit, omnia enim ad Votum, potita de Hoste Reipublicæ Victoria, successerant: Sedentibus autem illis & de multis Rebus Sermones texentibus interrogavit Imperator Episcopum, si aliqua Sanctorum Corpora in sua requiescerent Ecclesia: Respondit Episcopus quare interrogatis Domine? Respondit Imperator quia desiderium habeo alicujus Sancti Corpus obtentum mecum transferre; Respondit Episcopus Multos Sanctos in Episcopio nostro scimus, sed de quo desiderium habeatis ignoramus, si placuerit Dignitati vestræ veniat aliquis mecum ex vestris Fidelibus, & si invenierit quod Majestas vestra desiderat, cum gratia DEI accipiat, statimque Imperator misit Dodonem presbyterum Capellanum Regium cum Episcopo.

Dodo Venerabilis presbiter illic diligenter perscrutatis Sanctorum Reliquiis invenit Sanctam Felicitatem Martyrem cum suis Septem Filiis jacentem, qua visa agnovit sibi deesse Brachium quod Imperatori antea Romæ fuerat datum, quod quidem Brachium qualiter obtinuerit breviter restat referendum; cum enim Otto Imperator recepta Imperiali Corona per diversos Romanæ urbis Ecclesias causa Devotionis pergeret, secundum temporis Revolutionem aderat Festivitas S. Martiris Clementis, unde & Imperator ad audiendum missarum solempnia ad ipsius Ecclesiam perrexit, ibique Papam obvium sibi habuit; Divinis autem peractis officiis Papa Imperatori Brachium Sanctæ Felicitatis dedit, quod de eadem Ecclesia Adeldagus Venerabilis Hamaborgensis Episcopus receptum Imperatori usque ad S. Petrum perductum præsentavit: Redeundo autem ad Narrationis nostræ seriem dictus Dodo presbiter agnitis Sanctissimorum Martyrum S. Felicitatis Filiorumque ejus Reliqiis, magno repletus Gaudio eam de Sepulchro una cum Corporibus Sanctorum Alexandri & Felicis Filiorum ejus Levatam Pennam adduxit, has Reliquias cum quam pluribus aliis idem piissimus Otto, Magdeburgh solempniter adduxit atque cum eisdem Ecclesiam Metropolitanam ibidem. V. Kalendas Martii enceniavit.

Transcursis autem non paucis annorum curriculis Adelgotus Sanctæ Magdeburgensis Ecclesiæ Præsul devotissimus, Divinum ampliare disponens Famulatum, Hallense Monasterium ad Novum-Opus vocitatum Fundare cœpit, sed inmatura morte præoccupatus Successori suo Ruodgero consimilis devotionis fervore accenso idipsum perficiendum reliquit; eo igitur tempore anno videlicet Dominicæ Incarnationis MCXXIIII. Indict. II. Decimo Sexto Kalend. Januarii translata sunt Ossa S. Alexandri Martyris Filii S. Felicitatis, & Brachium S. Sergii Martyris cum multis aliis Reliquiis per Dictum Ruodgerum antistitem ad Dictum Hallense Monasterium, reconditæque sunt hujusmodi

Reliquæ B. Alexandri pariter cum Costa Matris ejus Sanctæ videlicet Felicitatis in Sarcophago arte inclusoria mirifice fabricato, quod in Ecclesia Novi-Operis inpræsentiarum cernitur.

Acta sunt hæc Anno Incarnationis Dominicæ MCXLVI. temporibus Celestini Papæ II. & Lucii II. qui Ecclesiæ Romanæ præsulatum Diebus & Mensibus paucis gubernaverant, quibus successit Eugenius III. discipulus S. Bernardi Abbatis Clarævallensis, qui una cum Apostolicis Celestino & Lucio, Ecclesiæ Novi-Operis Larga Spiritualium donorum Munia Largitus est, Regnante Victoriosissimo Romanorum Rege Conrado, aurigante Currum Magdeburgensis Ecclesiæ Friderico Archi-Episcopo, cujus Tempore Ossa Majora exceptis minoribus beatissimi Alexandri recondita sunt, Caput integrum Duobus Dentibus adhærentibus excepto mento, pectus, Brachia, Scapulæ, Spina dorsi, adhærentibus Costis, Femora, Crura, quæ inpræsentiarum venerantur in Monasterio Novi-Operis, Fideli Populi Christiani Frequentia ad Laudem gloriam & Honorem Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Amen.



XI.

JOANNIS TYLICH MONASTERII S. MAURITII ORD. CAN. REG. EXTRA MUROS NUEMBURGENSES, PRÆPOSITI. CHRONICON MISSNENSE.

TEmporibus Caroli M. in cujus persona Imperium translatum fuit ad Theutonicos Anno Domini DCCLXXXV. fuit in Saxonia Magnus Dux Witkint qui per XXX. annos pugnavit cum dicto Imperatore, antequam Fidem Christianam recipere vellet, tandem Divina Inspiratus Gratia Fidem suscepit, & apud Attindorp Baptisatus fuit ut habetur in Chronicis; hic itaque Witkint tres habuit Filios Theodoricum, Witkint & Livnunt, ex his Theodoricus scribitur fuisse egregiæ Nobilitatis & probitatis Vir, hic genuit Duos Filios Dedonem & Fridericum, & Filiam Mechtildam Nomine quæ nupsit postmodum Heinrico primo Regi qui genuit ex ea Ottonem M. Imperatorem, qui fuit Fundator Magdeburgensis, Merseburgensis, Missnensis & Litzensis Ecclesiarum, quarum Fundationum confirmationem in antiqua littera in Monasterio S. Petri in Burgo Mersburgensi recolo me vidisse & legisse, sed ex post in Concilio Generali Lateranensi ubi dictus Otto Imperator una cum Filio suo Ottone II. intererat, Privilegium Exemptionis Ecclesiæ Missnensis obtinuit, cujus transsumptum sub Sigillis Lizensis & Mersburgensis Episcoporum vidi in Ecclesia Missnensi, hodie vero tempore Bonifacii IX. Papæ Dominus Wilhelmus Marchio Mislnensis dictam Exemptionem per Bullam dicti Domini Bonifacii Innovavit, quam similiter vidi & perlegi, & sic Marchia Mislnensis, temporibus Ottonis primi & secundi apud eosdem residebat, sicque istud Nobilissimum Ottonicum stemma & Genealogia Principum Missnensium sumpsit Originem ex parte Matris Ottonis Mechtildis, Dedo siquidem Filius Theodorici de Wittin (quod nomen est Castri à Patre suo Witkindo super Fluvium Salam constructi) Frater Mechtildis Imperatricis & avunculus Ottonis Imperatoris, mortuo Gerone Merseburgensi Comite, mediante Gislero Magdeburgensi Archi-Episcopo, Comitatum ejus qui inter Wipperam & Salam & Willebecke Fluvios situs est, acquisivit, duxitque postea uxorem Thebergam, Filiam Theodorici Marchionis de Brandinburg, genuitque ex ea Filium Theodoricum Nomine Theodoricus jam tertius, Theodorici II. Filii Dedonis Filii Theodorici I. Filius accepit uxorem Filiam Ekkehardi Marchionis de Thuringia (qui fundavit Castrum Ekkartsperg) Mechtildam Nomine, sororem Hermanni & Ekkehardi & Guntheri natam

ex Suvenhilda matre Geronis Marchionis de Lusatia, pro quo sciendum, quod temporibus primi Ottonis Imperatoris fuit Marchio in Lusatia Nomine Christanus, qui habuit uxorem Hiddam Nomine, genuitque ex ea Geronem Coloniensem Archi-Episcopum & Ditmarum Marchionem, hi Fratres cum Matre Hidda Abbatiam prope Salam, vocatam Monchenyemberg Fundaverunt. Ditmarus Marchio Luzacensis duxit uxorem Filiam Hermanni Ducis de Luneborg Suuanahildam, ex qua genuit Filium Ditmarum, qui ulterius genuit Odonem, qui sine Liberis mortuus fuit & in eo posteritatis propagatio cessavit: post mortem vero Dithmari primi Marchionis Lusatiæ ejus Relictam, Suuanahildam accepit Eckehardus Marchio Turingiæ, qui fundavit Nuemburgensem Episcopatum & Monasterium S. Georgii ibidem, ubi ejus Sepultura cum uxore Machtilda hodie in medio Ecclesiæ cernitur, & eorum statuales imagines cum eorum armis.

Intercepta paulisper Linea directa descendentium, de Friderico Fratre Dedonis Filii Theodorici primi collaterali Linea prosequamur: Fredericus Comes & Frater Dedonis Marchionis Yleborg Castrum & Civitatem obtinuit ut in Chronica Sereni-Montis habetur: Idem Fridericus Filios Masculos hæredes non habens, sed Filias tantum, ideo moriturus dicto Theodorico Marchioni patruo suo Castrum Hilleberg assignavit, ita quod prædictum omne quod remanserat Filiabus suis traderet, hic moritur in Sancta nocte Epiphaniæ in dicto Castro suo Yleborg, cujus Castrum cum omnibus Bonis quæ habuit in pago Susselitz prædictus Comes Theodoricus Beneficio Imperatoris obtinuit.

Nunc ad directam Lineam revertendo, Theodericus Marchio in Wittin & in Yleborg prædictus, ex Mechtilde Filia Eckkehardi Marchionis de Ekkirsberg genuit sex Filios, & unam Filiam: primogenitum Fridericum, Dedonem, Thymonem, Geronem, Conradum, Riddagum, Filiam vero Hyddam; Fridericus primogenitus, fuit Major Præpositus Ecclesiæ Magdeburgensis, postea Monasteriensis Episcopus. Secundus scilicet Dedo obtinuit Marchiam Odonis de Lusatia, qui sine hæredibus mortuus fuit, ut supra dictum est: hic Dedo duxit uxorem Matrem Ottonis Marchionis, tunc de Orlamunde & de Wymar, Nomine Odam, genuitque ex ea Filium Dedonem juniorem, qui in pueritia per posteriora confossus interiit; genuit & Duas Filias quarum una Adelheidis nupsit Ernesto Marchioni de Bavaria, genuitque ei Luppoldum Marchionem: altera Filia Agnes nupsit Friderico Comiti Palatino de Gosik & de Summirsinborg, peperitque ei tres Filios Adalbertum Archi-Episcopum Bremensem, Dedonem, & Fridericum, Comites Palatinos & Fundatores Gozozensis Monasterii prope Salam, quod fundatum & dedicatum fuit Anno MLIII. Dedone Marchione, Thymone & Gerone Fratribus ipsius, Comitibus de Brene & de Wyttin de quo plene constat in Fundatione Gosozensis Monasterii: Item præfatus Fridericus genuit Filiam Nomine Odam, quæ nupsit Adelberto quondam Nobili de Summirscheborg, genuitque ex ea Fridericum Comitem Palatinum Juniorem, defuncto vero Ottone Marchione de Orlamunde & Matre ipsius Oda, præfatus Dedo Marchio Lusatiæ, viduam Ottonis privingi sui accepit secundam uxorem, & sic nota Casum quo quis successive potest habere de jure in Matrimonium illius uxorem, cujus prius habuit Matrem, vel sororem; hic Dedo Marchio prius habuit Odam Matrem Ottonis, post recepit Adelheidem ipsius Viduam; hæc Adelheidis fuit nata de Brabantia ex Castello quod dicitur Lovenne, genuitque Dedo ex ea alios Filios, Dedonem, Henricum Marchionem de Hilleborg Seniorem, & Conradum Comitem qui à Paganis occisus est: iste Henricus de Hilleborg Duxit uxorem Gertrudem quæ erat de Brunswick genuitque ex ea Henricum Marchionem de Ylleborg Juniorem qui Cunradum Comitem de Wyttin Captivavit ut infra dicetur; hic Heinricus mortuus fuit sine hæredibus, cujus Marchiam Cunradus Comes ex Dono Lotharii Imperatoris obtinuit.

Tertius Filius Tymo, qui remansit in Castro Wittin Duxit uxorem Ydam Filiam Ducis de Northeim, genuitque ex ea Duos Filios Dedonem & Cunradum: hic Tymo Marchio cum uxore sua Ecclesiam Nemetensem in vulgari Nemick fundarunt, & sita est prope Oppidum Bittirfelt, quam Nomine & dignitate Abbatiæ suis privilegiis confirmarunt, & primus Abbas inibi Reynhardus dicebatur: sed ex post, Filius suus Conradus eam S. Petro Sereni-Montis Monasterio autoritate Conradi Magdeburgensis Archi-Episcopi Anno MCXXXVI. incorporari

procuravit, quam hodie quoadjus Patronatus tantum tenent & possident Fratres dicti Montis: Vidi ego in Fundatione Gozozensis Cœnobii vulgo Gozick prope Wissinfels, in privilegio Fundationis, quod prædictus Tymo Marchio cum Fratre suo Gerone affuit consecrationi Ecclesiæ seu Monasterii Anno MLIII. genuit præterea Tymo Filiam Nomine Mechtildem quam Gero Comes de Bawaria accepit uxorem, qui genuit ex ea Wickmannum Archi-Episcopum Magdeburgensem & Cunradum; Gerone defuncto accepit eam Luthwicus, alius Comes de Bavaria Pater Luthwici Abbatis Merseburgensis, ut in Chronica Sereni-Montis habetur.

Quartus Filius Gero Comes de Brene Duxit Bertam relictam cujusdam Popponis de Wippera, genuitque ex ea tres Filios Theodoricum Comitem, Wilhelmum Comitem de Kamberg qui fuit unus Fundatorum Numburgensis Ecclesiæ, & Guntherum Lipzensem Episcopum, & Duas Filias Willam Gerbstadensem Abbatissam & Thebergam Præpositam de Geronrode: hujus prædicti Popponis Frater, fuit Cono Senior de Wippera.

Quintus Filius Conradus Comes Duxit uxorem sororem Theoderici Senioris de Katilenborch, quæ Othildis dicebatur, peperitque ei Filiam Nomine Bertradam, quam accepit Berengerus Comes Frater Ludovici Comitis de Turingia, genuitque ei Filium Conradum & Filias quatuor, quarum una Kunigundis accepit Cunonem de Wippera, quæ genuit Ludovicum.

Sextus Filius Riddagus mortuus est sine Liberis & Hidda soror ipsorum Nupsit Duci Bohemico & genuit Guntherum Patriarcham Aquilegiensem. Ex his omnibus Generationem Tymonis Latiùs prosequimur, quia ipse est stipes Principum.

Dedo Filius Tymonis, accepit uxorem Filiam Wicperti de Marchionis Groitz Fundatoris Pigaviensis Monasterii Nomine Bertam, genuitque ex ea Filiam Mechtildem quæ Nupsit Comiti Rabbodoni Babinbergensi Advocato; idem Dedo Ecclesiam Beati Petri in Sereno-Monte incepit sed non perfecit, nam Orta fuit dissensio inter eum & uxorem suam Bertam, ita quod eam aliquot annis repudiavit, tandem Monitis Episcoporum Magdeburgensis, Mersburgensis & aliorum sibi eandem reconciliavit, & ex post Crucem Dominicam assumens cum potentia sua ad Terram Sanctam se recepit, Fratri suo inceptum Opus Sereni-Montis Monasterii committens; demum de Terra Domini Sepulchri rediens, in brevi sine Heredibus Masculis mortuus fuit, portavitque secum partem satis notabilem de Ligno Domini, quæ usque hodie ibidem in Sereno-Monte cernitur. Berta uxor sua Præposituram in honore B. Mariæ Virginis fundavit & satis habunde dotavit, quam Ecclesiæ Pegaviensi à Patre suo Wiperto fundatæ incorporari procuravit; fuerat Wipertus vir strenuus & Bellicosus, qui multa prælia habuit cum vicinis suis de Castro Wilsin, prout in vita sua pulchro stilo conscripta in dicto Monasterio Pegaviensi reperies; habuit hic Filiam Ducis Bohemiæ in uxorem ex qua genuit Henricum Filium, qui dono Imperatoris ex post Lusatiam obtinuit, quo mortuo sine liberis, cessavit cum eo generatio Wiperti Fundatoris Pigaviensis.

Cunradus alter Filius Tymonis de Wyttin, mortuo Fratre suo Dedone sine Hæredibus masculis ipse inchoatum Monasterium Sereni-Montis perfecit Anno MCXXIIII. Indict. II. præsidente summo Pontifice Calixto II. Pontificatus ejus Anno VI. Imperante Heinrico hujus Nominis V. Imperii ejus Anno XIII. Anno ab Ordinatione primi Archi-Episcopi Magdeburgensis Alberti CLVI. à Fundatione Hallensis Ecclesiæ Novi-Operis Anno IX. hic Cunradus Fraternæ Devotionis Fidelis imitator, de prædiis dedit Ecclesiæ Sereni-Montis CXX. mansos, Item dedit Ecclesiam in Lobechune cum XXVI. mansis & alia multa prout in privilegiis & in Chronica dicti Monasterii clare habetur.

Anno MCXXVI. Idem Conradus interventu Reginæ Richenzæ cujus erat cognatus, Marchiam Missnensem dono & Beneficio Regis Lotharii obtinuit, & sic totam proprietatem Henrici Marchionis defuncti qui eum captivaverat possedit.

Anno

Anno MCXXXVI. Lotharius Imperator magnam convocationem Principum apud Moguntiam fecit ad quam Henricus Filius Wiperti de Groetz & Marchio de Luſatia veniſſet, ibidem mortuus fuit ſine Hæredibus, & ſic Marchia Luſatiæ ad Imperatorem exſtitit devoluta; redeunte ſub id tempus Cunrado Marchione Miſſniæ de Terra Sancta, dono iterum ejusdem Imperatoris Marchiam Luſatiæ & Comitatum Groitzienſem obtinuit; hinc per maximè ditatus & magnificatus, non ſolum Bonis exterioribus, ſed & Filiis & Filiabus à DEO fœcundatus eſt, nam uxor ipſius Nobiliſſima Luckardis Filia Alberti de Suevia peperit ei ſex Filios. I. Henricum qui in pueritia mortuus eſt II. Ottonem Marchionem Miſſnenſem. III. Theodoricum Marchionem Orientalis Luſatiæ. IV. Dedonem Comitem de Rochelitz. V. Henricum Comitem de Wittin. VI. Fridericum Comitem de Brene; & VI. Filias quarum tres in Gerbſtede Monachas fecit, harum prima vocabatur Oda; altera Bertha, quæ fuerunt Abbatiſſæ in Gerpſtede; tertia Agnes Abbatiſſa in Quidlingburg; quarta Gertrudis, nupſit Palatino Reni, quæ Viro defuncto, Chriſtum fecit Hæredem nam in Honore Beati Theodori Martiris conſtruxit in Babinberg Monaſterium Sanctimonialium quibus ſe ſocians, in Sancta Converſatione vitam finivit; Quinta Filia Adela nupſit Suenoni Regi Danorum, quo à Danis occiſo, nupſit Alberto Marchioni Brandenburgenſi; Sexta Filia Sophia, nupſit Gevehardo Comiti de Bavaria Filio Sororis Lotharii Imperatoris.

Anno MCXLVI. cum Cunradus Marchio Miſſnenſis & Luſatiæ in transmarinis partibus ſecundario militaret, contigit Nobilem Luckardim uxorem ſuam venire ad Montem Serenum S. Petri, ibique ſe flebetomari fecit, ſequenti ſeu altera die petitionem aliquam Præpoſito Meynhardo porrexit de qua illam noluit exaudire, pro qua re indignata, ad Monaſterium Gerpſtede ad Filias ſuas ſe recepit, ibique ex motu animi, ut fertur, defuncta eſt XIII. Kal. Julii. Filia vero ipſius Abbatiſſa ibidem exiſtens, de conſilio Hoggeri Comitis de Mansfelt qui tunc aderat, in Gerpſtede Sepulta fuit. Cunradus Marchio de Marinis partibus rediens cum in partes Bawariæ veniſſet, Nuntium de Morte uxoris accepit, ſtatimque ubi ſepulta eſſet ſollicite requiſivit, quo cognito, ſimulque de eo qui Conſilium dederat comperto, graviter ferens, cum Juramento aſſeruit, ſe eum Comitem Hoggerum Compulſurum ut Corpus uxoris defunctæ ſuis manibus effoderet, quod & ita factum eſt, nam Hoggerus intelligens ſe non aliter niſi reddito Corpore Marchioniſſæ gratiam apud Conradum Impetraturum, nocte quadam dimidio jam anno à Sepultura transacto, Gerpſtede cum ſuis clam venit, perſuaſisque pecunia Cuſtodibus, Marchioniſſam effodiens tulit, & Wittin Caſtro ubi ex condicto Marchionis ejus exſpectabat adventum, adduxit, ſicque ſub ipſa nocte, proſequente Marchione in Sereno-Monte S. Petri advecta eſt ibique Sequenti die honorifice Sepulta.

Anno MCL. Cunradus Marchio, Abbatiam Nymitenſem quam parentes ipſius fundaverant, videns propter tenuitatem Reddituum non poſſe ſubſiſtere, eam autoritate Apoſtolica Eugenii Papæ Monaſterio Sereni - Montis ſtuduit incorporare, cujus rei Privilegium ſequitur & eſt tale.

„Eugenius Epiſcopus Servus Servorum DEI dilecto Filio Nobili Viro Cunrado „Marchioni Salutem & Apoſtolicam Benedictionem. Litteras Nobilitatis tuæ benigne „recepimus & Devotionem tuam quam erga B. Petrum & Eccleſiam DEI te habere per„pendimus, in Domino Collaudamus: Nos ergo tuum laudabile votum de Eccleſiis „pro quibus rogaſti adimplere volentes, petitioni tuæ Duximus annuendum, unde Ve„nerabili Fratri noſtro Archi - Epiſcopo Magdeburgenſi per ſcripta noſtra mandavimus, „ut ſecundum quod à Nobis poſtulaſti, ſtudeat hoc effectui mancipari: præterea Dile„ctum Filium noſtrum Præpoſitum Miſſnenſem & Canonicos ſuos habeas propenſius „commendatos, ut eos à pravorum Hominum in curſibus defendas atque in ſuis oppor„tunitatibus juves & manu teneas. Datum Tusculani V. Non Martii.

Hæc interſerere Lubuit, ut defenſio Miſſnenſis Eccleſiæ doceatur ad Marchiones pertinere ex authoritate Apoſtolica.

Anno MCLII. Cunradus Imperator Obiit, cui successit Fridericus Dux Sueviæ, qui Fridericus Anno ex post tertio, ab uxore sua propter notam adulterii authoritate Papæ, à Thoro cum ea divortatus est.

Anno MCLVI. Cunradus Marchio, Gratia Divina se præveniente, incertitudinem vitæ suæ considerans, timensque ne si Labenti Mundo diutius inhærere voluisset, ipse quoque simul ad Lapsum tenderet, ipsum Mundum relinquere & Monasterium petere stabili secum proposito definivit; volens autem Ecclesiæ Sereni-Montis, ad quam anhelabat, etiam in futurum prospicere; Wicmanno Archi-Episcopo Filio sororis suæ Machtildis, ac Alberto Marchione Brandeburgensi Genero suo, Filiis etiam suis omnibus, multisque aliis tam Ecclesiasticis quam Sæcularibus Viris accersitis ad Locum venit, ut in eorum præsentia quod intenderat consummaret, itaque possessiones suas quascumque vel ipse, vel uxor ejus Loco contulerant per manus Filiorum suorum offerri fecit, deinde Seniorem ipsorum Advocatum Loci Ordinavit, & quod omnes secum sepulturam habere deberent; his ita ordinatis per manus Archi-Episcopi vestitus voluntariam paupertatem pro amore Christi amplexus est. Hæc acta sunt in die B. Andreæ Apostoli, quo Nemus seu silvam in Orientali parte Monasterii sitam, de manu sua oblationem B. Petro obtulit: vixit autem post Conversionem suam solum Mensibus Duobus & Diebus quinque, mortuusque est Nonas Februarii Anno vitæ suæ LX. Sepultusque est à Wicmanno Archi-Episcopo Magdeburgensi in medio Ecclesiæ ubi in Crypta ejus uxor est.

Otto Marchio Missnensis Filius Cunradi accepit uxorem Hedewigem Filiam Alberti Marchionis Saxoniæ; hic Otto tanquam Senior Advocatiam Monasterii in Sereno-Monte obtinuit atque fidelissime administravit, qui tandem divina inspiratione compunctus cum ei Cisterciensis Ordinis Institutio innotuisset, ratus est Congregationem in suo Dominio Missnensi dicti Ordinis instituere, sic Monasterium Portense Nuenburgensis diœcesis adiit, ibique Fratres illius Ordinis Impetravit atque in Monasterio Cellensi, quod propriis Redditibus solemniter fundavit, Instituit; hic siquidem Marchio inter Cœteras Villas & Loca, quæ dicto Cœnobio contulerat, dedit & Locum ubi nunc Friberg Civitas & Fodina argenti sita est. Sicque permaxime ditatus Civitatem Friberg, Lipsictz & Ysenberg muris firmis circumdedit, Castrum etiam Wissinfels cum omni Jurisdictione acquisivit, multa prædia Ecclesiis & Monasteriis donavit; Volens insuper Monasterium fundare Canonicorum Regularum, una cum Fratre suo Dedone Comite de Rochelitz, ad hoc Opus Ecclesiam B. Virginis circa Littus Fluvii Mildavi prope Lessenitz quæ Ecclesia Owa-Claustri hodie nuncupatur, obtinuit, & consentiente, Loci Diocesano Nuenburgensi Episcopo LX. Novalia cum pratis & silvis dictæ Ecclesiæ donavit, atque ab Imperatore Friderico confirmari obtinuit, prout hæc clare patent in Imperiali suo Privilegio cum Sigillo Majestatis, quod habetur in Monasterio nostro S. Mauritii prope Nuemburg, ad quam Ecclesiam hodie dicta Præpositura Owa-Claustri dinoscitur pertinere, quod quidem Privilegium Sæpius vidi, & coram Principibus modernis produxi, eisdem copiam translatam in vulgari tradendo.

Genuit autem Otto ex Conjuge sua Hedwige Duos Filios Albertum & Theodoricum & Duas Filias Adelam & Sophiam, Sophia nupsit Duci Bohemico Olrico, quo mortuo nupsit Burggravio de Reynsborg; Adelam Duxit Odocarus, qui postea fuit Dux Boëmiæ, qui genuit ex ea Filium Udislaum & Filias tres, quarum una nupsit Regi Daciæ, alia Heinrico Comiti de Ortinberg, tertia canonisata est in Gerinrode; Adela ex post cum Odocaro divortata est propter notam consanguinitatis & de ista causa loquitur Decretalis secundo de Testibus.

Anno MCLXXXII. Magna discordia inter Lodewicum Comitem Turingiæ, & Ottonem Marchionem Missnensem, ita quod præfatus Lodowicus Ottonem Marchionem Captivavit, sed quia hoc non mediante justo Bello, ideo præcepto Friderici Imperatoris relaxatus est: tandem seminator Discordiarum Diabolus Bellum Intestinum inter ipsum Oottonem Marchionem, & Albertum Filium suum seminavit, ita quod Filius præcepti decalogi immemor, manum suam violenter in patrem extendit ipsumque Captivavit Anno MCLXXXVIII. causam autem hujus Captivationis in Cronica

nica Sereni Montis fusè habetur, & licet juſſu Imperatoris mox relaxatus fuerit, pater Filii Nefas usque ad mortem graviſſime tulit, obiit autem Anno ſequenti XII. Kal. Martii, Sepultusque jacet in Cella veteri cujus exſtiterat Fundator, contra Fidem Patri ſuo Cunrado Marchioni Datam, videlicet ut in Eccleſia Sereni-Montis omnes ei conſepelirentur, ſed ne calumpniandi de Fide Patri præſtita aliqui habeant Materiam, dico quo Voti fractor non eſt qui illud in melius commutat, ſic præfatus Inclytus Princeps Marchio Locum magis Religioſum & ſolempnius paterno Monaſterio eligendo, promiſſum non Violavit.

Mortuo itaque Ottone, Albertus Filius Marchiam Miſſnenſem obtinuit & mox Fratrem ſuum Theodoricum Comitem de Wiſſinfels proſequi cœpit, eumque omnibus ſuis Bonis privare, ſi potuiſſet, voluit: Theodoricus tali Fratris violentia dudum quaſi triennio & amplius preſſus, pro auxilio petendo ad Hermannum Turingiæ Landgravium ſe contulit, quem ille aliquandiu ſuſpendit dicensſe, ut Marchioni Bellum inferret Occaſionem idoneam non habere; habebat autem Filiam jam nubilem, Comite vero petitionem ſæpius iterante, Lantgravius de Conſilio ſuorum reſpondit, ſi Gener ejus fieri vellet, ſe ei omnibus modis ſuccurſurum, quod ille quidem primo, quia puella oculis ejus propter ſui deformitatem diſplicebat, renuit, ſed tandem Neceſſitate coactus conſenſit Conjugio, quo facto, ex hinc Auxilio Lantgravii cœpit Fratri Superior apparere, eumque in Loco qui Reveninge dicitur improviſo aggreſſus, ad Fugam coegit.

Marchio vix cum tribus vel quatuor ſociis fugiens ad Montem Serenum S. Petri pervenit, quorum Equi horrendis vulneribus debilitati cum eſſent, Waltherus tunc Præpoſitus ibidem alios Equos eis procurans, ipſum Marchionem Cappa Clauſtrali pro diſſimilitudine perſonæ indutum, aliquanto viæ Spatio Lupizich tendentem Comitatus eſt: Verum licet Marchio Albertus his adverſis nihil à ſua Magnanimitate alteratus bellandi firmum haberet propoſitum, ab Imperatore monitus deſiſtere coactus eſt: Anno itaque MCXCV. Albertus Marchio Veneno, ut fertur, à quodam familiarium ſuorum Hugoldo Nomine, ſumpto, in Friberg ægrotari cœpit, unde Miſſnam feſtinans cum nec Equo nec Curru propter morbi Vehementiam Vehi poſſet, à Viris in geſtamine ad hoc ipſum compoſito portabatur, verum emenſo unius milliari Spatio ingraveſcente moleſtia, etiam geſtari non ſufferens in villa quadam Heinrichſtorf depoſitus, ibi defunctus eſt VIII. Kal. Julii, ut in Chronica Sereni-Montis hæc omnia clare habentur, Sepultusque eſt in Cella juxta patrem ſuum; uxor vero ejus Sophia Filia Ducis Bohemiæ, Fratris Odocari, ex poſt infra XXX. dies eodem Veneno extincta fuit: hic Albertus nullum reliquit Filium, ſed Filiam quam Hermannus de Lodeborg habuit in uxorem, ſic Albertus digno DEI Judicio punitus & Hærede juſte deſtitutus, juxta ſententiam Veritatis; honora Patrem & Matrem ut ſis longævus ſuper Terram; & ſic poſteritas ejus ceſſavit; & hæc de Ottone & Alberto ejus Filio ſufficiant: nunc de Fratribus Ottonis tanquam collateralibus eſt videndum.

Theodoricus Marchio Luſatiæ Orientalis Filius Cunradi Marchionis, & Frater Ottonis de quibus ſupra, ædificavit Caſtrum Landiſperg, Civitatem Schildow, Fundavit Monaſterium Ciſtericenſis Ordinis ſolempne & Dives in Dobirlug, & Parochiam in Yleborg cum Capella Caſtri Monaſterio S. Petri donavit; hic Theodoricus uxorem habuit Dobergenam Nomine, quæ & Lukardis vocabatur, Poloniæ Ducis ſororem, cum qua genuit Filium Cunradum Nomine, & Filiam Nomine Gertrudem, quam in Gerpſtede Monacham fecit: verum Filius ejus Cunradus Anno MCLXXVI. ad Torneamentum in Auſtriam equitavit, ubi ictu Lanceæ perfoſſus interiit XV. Kal. Decembris.

Tantum ergo idem Ludus peſtifer in partibus noſtris tunc inoleverat ut intra unum Annum XVI. milites referantur periiſſe, pro qua re Wicmannus Archi-Epiſcopus cum ſuffraganeis ſuis, omnes ejus frequentatores excommunicationis Vinculo innodavit, comperta autem præfati Comitis morte, miſſis nuntiis in Auſtriam, eum Sepultura Eccleſiaſtica fecit prohiberi; tempore quo procedente, cum idem Archi-Epiſcopus Wicmannus convocatis ſuffraganeis ſuis cum magna Cleri frequentia in Eccleſia Hal-

 lenſi

lensi Conventum haberet, Pater Occisi scilicet Theodoricus Marchio & Fratres ejus omnes videlicet Otto Misnensis Marchio, Dedo Comes de Rochlitz, Henricus Comes de Wittin, Fridericus Comes de Brene cum multis Nobilibus Viris & Ministerialibus advenientes, pedibus Archi-Episcopi ac totius Cleri cum Lacrymis provolvuntur postulantes, ut occiso concederent Fidelium Sepulturam asserentes constanter eum ante suum Finem, pœnitentem & absolutum Communionem Dominici Corporis meruisse cum enim Comes idem moriturus, vulnere debilitatus jaceret, contigit Sacerdotem quendam Religiosum transire, qui petentibus amicis ad vulneratum accedens magna ab ipso Instantia rogatus est, ut à vinculo excommunicationis ipsum absolveret, promittens fideliter si Divina misericordia vitæ Spatium largiretur, nunquam se de cœtero tali causa excommunicationem incursurum super hoc autem ad militandum DEO, Cruce signari Devotè petivit, ut ejus contritio manifestius appareret; Sacerdos vero hæc omnia in ipso complevit, & quia tunc in Conventu præsens erat, Juramento hæc confirmare rogatus est, ut nulla dubietas remaneret, ipsi præterea Principes prædicti, exigente hoc ab eis Archi-Episcopo, in reliquis juraverunt à Torneamentis perpetuò abstinere, nec usquam in omni ditione sua, hujusmodi Exercitium permittere, Hominesque suos & Ministeriales ab eo modis omnibus cohibere: ac sic Demum Archi-Episcopus mortuo Comiti Sepulturam concessit, salva tamen Apostolica confirmatione; unde factum est ut tamdiu Sepultura careret, donec unus militum Familiaris ejus, Wernerus Nomine, consensum de hoc summi pontificis reportaret, qui etiam transmarinam peregrinationem pro ipso postremo peragens, Fidelem se tam manifestis Indiciis declarabat; Sepultus autem fuit Comes in Sereno-Monte XV. Kal. Februarii ante Introitum Ecclesiæ Majoris occidentalem, juxta quem etiam postea prædictus Wernerus miles suus requiescit, obtulit præterea Theodoricus Marchio pro anima Filii sui X. mansos in villa Margreffendorf, ac dein separatus fuit cum uxore sua Dobergena, qua adhuc vivente aliam quasi Superinduxisse fertur uxorem, scilicet Cunigundim Nomine, Relictam Berhardi Comitis de Plosicke ex qua genuit Theodoricum Merseburgensem Episcopum.

Anno Domini MCLXXXIIII. in Festo Pentecostes Imperator Fridericus Filium suum Henricum Regem fecit; affuit inter multos Principes Theodoricus Marchio noster, qui ibidem Moguntiæ in ægritudinem incidit, qua longo tempore detentus est, in vigilia vero Beati Thomæ Apostoli de castro suo Landisperg in Montem Serenum adductus, in Infirmatorio Claustri decumbens, ingravescente molestia V. idus Februarii defunctus est, Ibidemque Sepultus fuit in dextra Friderici Fratris sui. Comitis de Brene, post patrem eorum ad Occidentem.

Successit Frater ejus Dedo Comes de Rochlitz; is accepit uxorem Mechtildem Filiam Gossowini Comitis de Hinisberg, sororem Philippi Coloniensis Archi-Episcopi, ex qua genuit Theodoricum Majoris Ecclesiæ Magdeburgensis Præpositum, Item Philippum Item Gozwinum & Henricum qui ambo in juventute mortui sunt, Item Cunradum Marchionem qui sibi successit in Lusatia, genuit præterea Agnetam quæ nupsit Bertoldo Duci de Meran, qui genuit ex ea Filios Ottonem Ducem de Meran & Marchionem de Ostirrich, & Ekkihardum Babinbergensem Episcopum, & Bertoldum Patriarcham Aquilegiensem Item genuit tres Filias, quarum una nupsit Regi Franciæ Philippo, alia Regi Ungariæ quæ fuit Mater Sanctæ Elisabeth, tertia Duci Silesiæ Henrico quæ fuit & est Sancta Hedwigis.

Hic siquidem Dedo patrem suum Cunradum imitatus Monasterium Solemne Canonicorum Regularium fundavit, quod hodie possident Fratres Ordinis militaris de Domo Teutonica, dedicatumque fuit hoc Monasterium Anno Domini MCLXXIIII. accepit autem primos Canonicos & Fratres de Sereno - Monte, & primus Præpositus Theodorus fuit, quando autem istud Monasterium devenit ad Cruciferos Tutonicos plena de hoc habetur Historia Longa apud S. Thomam in Lipitzig, quam ibidem perlegi & tamen ut aliquid sciatur: Fratres Nobiles quidem genere & Sangue, sed ignobiles moribus Præpositum suum uno pede cum Gladio mutilarunt ac ita inordinate vixerunt, quod eisdem per Advocatos Marchionum Misnensium expulsis & exclusis, ipsis Cruciferis magna Dona Donantibus,

tibus, Locum taliter qualiter obtinuerunt, & ut in Superioribus dictum fuit, quod Dedo Frater Patris ſui Conradi Marchionis habuit uxorem Berchtam Filiam Wiperti Comitis & Marchionis de Groitz ex qua non habuit Filium; hinc Dedonem de Rocheliz adoptavit in Filium: Theodoricus autem Filius Dedonis qui Præpoſitus fuerat Magdeburgenſis Eccleſiæ, uxorem Duxit Mechtildem Filiam Ludovici Comitis de Thuringia, genuitque ex ea Filiam agnetem, mortuusque fuit Anno Domini MCCVII. hic Theodoricus Marchio poſt fuit Comes Palatinus, & Hæreditario Jure fertur ab Imperatore ad hoc promotus, ut in Fundatione Gozozenſis Monaſterii recolo me legiſſe, & ex poſt Marchiones Miſſnenſes Scripſerunt ſibi iſtum Titulum, puta, Marchionis Miſſnenſis & Comitis Palatini, ut antea à Caſtro Groitz vel Summirſeborg, ſed utrumque hodie eſt deſtructum.

Cunradus Marchio Luſatiæ Filius Dedonis de Rochlitz Frater Theodorici accepit uxorem Eliſabeth, Filiam Ducis Ladislai Poloniæ, viduam Zibislai Ducis Bohemiæ, genuitque ex ea Filium, qui puer obiit, & Filias Duas, Mechtildam quam Duxit Albertus Marchio Brandeburgenſis, & Agnetem quam Duxit Heinricus Comes Palatinus Rheni, Frater Ottonis Imperatoris quarti; Conradus hic à Socero ſuo Ladislao multa Gravamina paſſus eſt, obiitque ſine Hæredibus Anno Domini MCCX. ejus Marchiam Luſatiæ Theodericus Marchio Miſſnenſis Filius Ottonis Marchionis Fundatoris Cellenſis cœnobii redemit ab Henrico VI. Imperatore pro XV. millibus marcarum argenti, quarum X. perſolvit, V. vero fertur eidem remiſiſſe, & ſic tertio, Marchia Luſatiæ ad Principes Miſſnenſes pervenit: primò ad Cunradum Sereni-Montis fundatorem, ex dono Lotharii Imp.; ſecundò ad Dedonem à Frederico Imp. pro IIII. millibus marcarum, & nunc ad Theodoricum Marchionem ut dictum eſt: Mortuus autem fuit Dedo Pater eorum Anno MCXC. & in Monaſterio Scillen honorifice Sepultus, & non cum Patre ſuo ut promiſerat: evenit autem Mors ipſius iſto modo; Henricus Rex Romanorum ducendæ uxoris cauſa ad partes Apuliæ profecturus Dedonem hunc Marchionem ſecum proficiſci voluit, qui Itineris illius aſperitatem & aëris qualitatem Corpori ſuo, quia pinguis valde & craſſus erat, contrariam ſentiens, Medico adhibito, ventris Inciſionem paſſus, & mortuus eſt XVII. Kal. Septemb. Anno quo ſupra, Privilegia autem de Donis & Fundatione Cellenſis Cœnobii habentur Maldinburg in Monte apud Regulares. Continet Mortuarium Sereni-Montis quod pro Anniverſario ejus oblatus ſit unus manſus & unus pro uxore ejus Machtilde cujus anniverſarius reponitur ad diem XIII. Kal. Februarii id quod hoc ratione conſtat.

Theodoricus Marchio Orientalis Luſatiæ, Frater Dedonis, quandam poſſeſſionem Groitz Nomine ſuper Muldam prope Yleborg Cunigundæ Comitiſſæ, quam ſuperinduxerat, ut ſupradictum eſt, & Theodorico Filio ejus Merſeburgenſi Epiſcopo dedit quamdiu viverent poſſidendam, eo vero mortuo cum inter Ottonem Miſſnenſem, & Dedonem Orientalem Marchiones proprietatis ejus diviſio fieret, Jus proprietatis præfatæ poſſeſſionis in partem Dedonis ceſſit, & poſt eum ad Filios ipſius Cunradum ſcilicet Orientalem Marchionem Luſatiæ, & Theodoricum Comitem Palatinum de Summerſchinborg tranſiit: tempore vero procedente Walterus Præpoſitus Sereni - Montis poſſeſſionem memoratam à Theoderico Merſeburgenſi Epiſcopo emit, Jus autem proprietatis à Marchione & Comite Fratribus pro LX. marcis comparavit. XXX. marcis ſingulis ipſorum deputatis quarum tunc uterque X. marcas remiſit ut duo manſi poſſeſſionis ejuſdem pro Patre & Matre ipſorum aſcriberentur.

Henricus Comes Senior de Wittin, Quartus Filius Cunradi Marchionis, Frater Ottonis Marchionis Miſſnenſis, Duxit uxorem Sophiam, Filiam cujuſdam Nobilis Viri de Auſtria genuitque ex ea Henricum & Cunradum Comites, qui ambo in juventute mortui ſunt: habuit præterea tertium Filium Olricum è Filia Sophia quæ nupſit Burchardo Magdeburgenſi Burggravio; mortuus eſt autem Henricus Comes Anno MCLXXXI. III. Kal. Septemb. Sepultusque in Sereno-Monte apud Patrem ſuum ad Siniſtram; ejus Viduam Sophiam duxit Hermannus tunc Comes Palatinus Saxoniæ, poſtea etiam Comes Provincialis Turingiæ, genuitque ex ea Juttam uxorem Theodorici Marchionis Miſſnenſis & Orientalis Luſatiæ, Filii Ottonis Marchionis Miſſnenſis de quo ſupra dictum fuit in deſcriptione Ottonis & plenius infra dicetur in deſcriptione Filii ſui Theodorici.

rici. Olricus vero Henrici Comitis de Wittin Filius duxit Filiam Bernhardi Ducis Saxoniæ Hedwigim nomine ex qua genuit Filium Henricum quem reliquit Hæredem: Obiit Olricus in Caſtro Wittin Anno MCCVI. ex diſſenteria IIII. Kal. Octob. relinquens Henricum Filium ſuum Hæredem, Sepultusque fuit in Sereno-Monte in ſiniſtra Friderici Comitis de Brene Patrui ſui & oblati ſunt pro eo VI. manſi in villa Lethenitz.

Fridericus, quintus Filius Conradi Marchionis Comes de Brene, Duxit uxorem Hedwigem Filiam Dipoldi cujusdam Nobilis de Bohemia, qui fuit Patruus Odocari Ducis Bohemiæ, genuitque ex ea Ottonem & Fridericum Fratrem ejus, & Filiam Sophiam Quedlinburgenſem Abbatiſſam, mortuo ſiquidem Friderico Seniori de Brene Comite Anno MCLXXXI. pridie Nonas Januarii, Sepultus eſt in Sereno-Monte apud Patrem ſuum Cunradum Marchionem verſus occidentem: poſt mortem vero ejus, vidua ejus Hedwigis Clauſtrum Monialium in Brene una cum Filiis ſuis Fundavit, ubi in Sancta converſatione vitam finiit: Dedicatum fuit Templum Anno MCC. Otto Filius Friderici mortuus eſt in Juventute Anno MCCIII. & in Brene nova Fundatione Sepultus. Fridericus vero Frater ejus Duxit uxorem Juttam Filiam Friderici Comitis de Zigenhagen, Fratris Hermanni Comitis Turingiæ, ex qua genuit Filiam Hedwigem & Filios Ottonem & Theodoricum, hæc Jutta obiit Anno MCCXX. Fridericus vero de Brene Junior Anno MCCXXI. in partibus transmarinis in Civitate Akaron; & hæc de Genealogia Cunradi Marchionis pro præſenti ſufficiant. Ad Rectam Lineam deſcendentium Ottonis Marchionis Miſſnenſis Principum modernorum Friderici & Wilhelmi nunc deſcendimus.

Theodoricus Filius Ottonis Marchionis Miſſnenſis Comes in Wiſſinfels Anno MCXCVI. in transmarinis partibus conſtitutus, morte Fratris ſui Alberti cognita, cum redire diſponeret, adeo Imperatoris inſidiis arctatus eſt, ut publicè navem ingredi non auderet, ſed à Fidelibus ſuis Lagena incluſus & Navigio illatus, donec multum maris procederet, occultatus eſt: Imperator enim Marchiam Miſſnenſem ſuis uſibus, reſervare volens, præſertim propter argenti Fodinam in Fridberg tunc valde bonam Fidelibus ſuis eam commiſit procurandam, Verum mortuo Imperatore Friderico apud Panormium Anno MCXCVII. Theodoricus reverſus in Patriam adjutorio ſoceri ſui Hermanni Turingiæ Lantgravii Marchiam Miſſnenſem cum omni patrimonio acquiſivit, eamque pacificè & quiete per XVIII. Annos tenuit usque dum Anno MCCXV. ſibi diverſa evenêre Gravamina: nam Archi-Epiſcopus Albertus Magdeburgenſis Archi-Epiſcopus ipſum pro invaſione Terrarum Eccleſiæ, ut creditur, excommunicavit, quæ res poſtmodum Sopita & compoſita fuit.

Habuit Marchio Theodoricus uxorem Juttam Hermanni Turingiæ Lantgravii Filiam, ut ſupra dictum eſt, genuitque ex ea primo Duos Filios Ottonem & Cunradum, & Filiam Hedwigem, qui in Juventute mortui ſunt, ex poſt autem, Biennio ante Finem vitæ ſuæ genuit Henricum Illuſtriſſimum Principem de quo plene in ſequentibus dicetur.

Cœterum acciderunt huic Theodorico Marchioni multa gravamina & pericula, nam militares quidam cum Lipzenſibus conſpirantes Anno MCCXV. ipſum interficere diſponebant; armatos itaque ad hoc deputârunt, qui Yſenberg venientes in vigilia S. Nicolai intempeſtæ noctis ſilentio ad Januam Hoſpitii pulſantes dicebant quod deberent neceſſario Marchioni loqui: quædam autem Domicella hæc audiens, ivit ad lectum ipſius requirens ſi deberent intromitti, ad hæc Marchio inquit, licet nihil mali ſuſpicaretur, tamen mandavit ut in craſtinum redirent & ſic illa vice eorum Propoſitum fuit impeditum: verum alii eorum complices omnino certi, quod illi non deſiſterent, qui Facinus conceptum ut promiſerant, perpetrarent, Lipitzik mane venientes Marchionem mortuum divulgaverunt, Civitatem Marchioniſſæ & Henrico ejus Filio parvulo dixerunt reſervandam, & facta eſt commotio valida, multique additi ſunt adeos: Omnes autem Fideles Marchionis turbati ſunt ipſum mortuum audientes, ſed poſtquam compertum eſt eum vivere, illi qui Lipizig ſe receperant Exercitum quadringentorum armatorum Congregantes Duobus annis Marchionem cum ſuis vehementer moleſtabant, diverſis

diverſis autem placitis infra illos Duos Annos habitis, tandem præmiſſis Juramentis, Fidejuſſionibus & aliis cautionibus, Marchio ab adverſariis ſuis receptus eſt, nec aliter, nam Civitatem Ottoni vel Archi-Epiſcopo Magdeburgenſi tradere diſponebant, promiſſa igitur omni indempnitate Lipizik Marchioni reddita eſt Anno MCCXVIII. & quia dicti adverſarii Civitatem Lipizik absque Civium voluntate & conniventia nequaquam occupare potuiſſent, Marchio Cives exoſos ob hoc habuit, & poſt paululum Oportunitatem nactus, Fridericum, qui nuper in Regem Romanorum contra Ottonem electus erat, ſecum in Civitatem Lipizenſem cum paucis introduxit, & quia Cives eum cum multis introducere nolebant, Marchione procurante milites paulatim nunc ad iſtam nunc ad illam portam intrantes Civitatem paulatim repleverunt & ſe caute in Hoſpitiis receperunt; verum quia tempore Guerræ Cives Campanam ad Convocandum ſe fecerant, Marchio ne per concurſum multitudinis intentione ſua fruſtraretur, tintinnabulum præfatæ Companæ clam tolli fecerat & Servari, ſicque juxta condictum ac certum Signum cum tubis datum ad juſſum Marchionis, quilibet militum Hoſpitem ſuum capere & Bona ipſius diripere ſatagebat: Civitate itaque taliter ſubacta Marchio fecit deſtrui, muros in circuitu, & ne Cives aliàs ſimilia attemptarent tria Caſtra erexit, unum in fine Horti Fratrum Prædicatorum, aliud juxta Fratres minores, tertium ubi eſt hodie; milites autem qui autores hujus Guerræ fuerant juſſit capi, quorum unus cujus anima maxime quærebatur, armatus Dextrarium conſcendit & portam clauſam cum ſecuri aperiens evaſit, cujus Frater captus traditus eſt in manus Friderici Regis Romanorum qui poſtea Cruce Signatus mare tranſiens rebus exceſſit humanis.

Sic licet aliquantulum ſe Marchio vindicaſſet; alii Miniſteriales ſui, prioribus fortiores ſe ipſi iterum oppoſuerunt, trahentes in ſui auxilium Archi-Epiſcopum Magdeburgenſem Albertum, qui forti manu Terram Marchionis intrans ædificavit Caſtrum Tuch prope Leipzik ad unum parvum miliare, cujus Succeſſor Opidum Caſtro adjacens muro cinxit Anno MCCXXI. Marchio vero usque ad Finem vitæ ſuæ à malis quæ eum apprehenderant ſe non potuit explicare, donec tandem æmulis ſuis procurantibus à quodam Medico ſuo qui centum Marcas argenti acceperat, veneno ſibi præparato interiit Anno MCCXXIII. tunc Domina Jutta ejus Relicta cum Filio ſuo Henrico Dominium Terræ obtinuit, ac biennio poſt, conſilio quorundam qui ſibi favere videbantur, nupſit Popponi Comiti de Hennenberg, quo facto Lantgravius Ludovicus Frater Marchioniſſæ, quem Marchio Theodoricus adhuc vivens Filio ſuo parvulo Tutorem deſignaverat, cum Exercitu Marchiam Miſſnenſem intravit, ſicque Comes Poppo compulſus eſt cedere & Marchioniſſa cum ipſo Exulare, quæ recedens Filium ſuum parvulum ſecum duxit: & quia Nubendo Comiti, à dotalitio excluſa videbatur, ſatis caute licet cum præjudicio Filii egit; nam Filium tradidit in manus Ducis Auſtriæ accipiens pro Caſtris & proprietatibus dotalitii XII. millia marcarum, quas Dux idem Filiæ ſuæ Conſtantiæ aſſignaverat pro dote, & eam puero Henrico Marchioni deſponſavit;

Henricus Marchio Filius Theodorici ſcribitur Princeps illuſtris, zelator juſtitiæ, & Monaſteriorum omnium Benefactor, nam Novam-Cellam Ciſtercienſis Ordinis adinſtar Veteris Cellæ propriis ſumptibus fundavit. Hic tantam Benevolentiam apud Fridericum Imperatorem habuerat, ut etiam Filiam ipſius Alberto Filio ſua Turingiæ Lantgravio in Matrimonium ſociaret: genuit autem Henricus ex uxore ſua Conſtantia Philippi Auſtriæ Ducis Filia, Duos Filios Magnificos Principes ſcilicet Albertum Turingiæ Lantgravium, & Theodoricum, poſt mortem vero Conſtantiæ duxit aliam uxorem Eliſabeth, de qua genuit Fridericum Marchionem de Dreſeden: Theodorico Filio dederat Marchiam Landiſperg & Comitatum Groitz, qui accepit uxorem Helenam Filiam Marchionis Brandenburgenſis de qua genuit Fridericum Marchionem Miſſnenſem de Landiſperg nomine Tuto, qui mortuus fuit ſine liberis & in Wiſſenfels Sepultus.

Hic Theodoricus dictus Pinguis Marchio de Landiſperg & Mſſnenſis, una cum Fratre ſuo Alberto Turingiæ Lantgravio & Friderico de Dreſeden etiam eorum Fratre, graves habuerunt Guerras cum Duce Brunſvicenſi & Comite de Anhalt; nam gravi cum potentia & manu forti Intraverunt Terram Pliſſene, quam Imperator Fridericus cum Filia ſua Margareta nuper ipſi Alberto Turingiæ Lantgravio donaverat, omnia in ea devaſtan-

tes, donec pra fati Fratres Exercitum Copiosum congregantes, Inimicos suos sunt insecuti, quos fugaverunt & Ducem Brunswicensem & Comitem de Anhalt una cum multis aliis captivaverunt. Fuit & Captivatus vicissim Theodoricus ab illis de Anhalt, sed dolosè, & omnino contra honorem: nam Syfridus Comes de Anhalt, & Bernhardus Frater suus cum Exercitu, & Capitulo Magdeburgensi, Ecclesia tunc vacante, circumvallabant quoddam Castrum Reyne, quod tunc videntes se expugnare non posse & adversarios plurimum timentes, Theodoricum Marchionem Filium Henrici Marchionis adhuc Viventis in Auxilium sui evocabant, qui collecto Exercitu eis in Auxilium cum Friderico Patruo suo, Filio Alberti Turingiæ Lantgravii, rogatus advenit: quadam nocte dum Marchio in Papilione sua securus cum suis quiesceret, ipsi Saxones Syfridus & Bernhardus de Anhalt ipsum cum Patruo suo Friderico captivarunt contra honorem & justitiam; Marchio Ductus in Castrum Werbin, Fridericus vero in Castrum Luppene, è quo dum ruptis vinculis evasisset validum congregavit Exercitum & omnem Regionem illorum de Anhalt exspoliavit & devastavit: tandem etiam Theodoricus se redemit cum omnibus suis, & post redemptionem obsedit Castrum Werbin illudque cepit & funditus destruxit: insequenti Anno Castrum Tuch, quod Archi Episcopus Magdeburgensis construxerat prope Lipezik funditus etiam destruxit, prout hodie ruinæ cernuntur ibidem. Iste Theodoricus Duo fundaverat Monasteria Ordinis S. Claræ, unum in Wissenfels, aliud in Susselitz, mortuusque est ante Patrem suum Henricum Anno MCCLXXIXX. Sepultusque fuit in Susselitz. reliquit autem Theodoricus Duas Filias quas Wissenfels Monachas fecerat, & unicum Filium Fridericum Nomine Tuto qui duxit uxorem Helenam Filiam Ducis Bavariæ & mortuus est sine Liberis, Sepultus in Wissenfels, ut supra dictum est: post hæc Henricus Pater Theodorici Princeps Illustris mortuus fuit & in Cella apud Patres suos Sepultus.

Albertus Turingiæ Lantgravius, Filius Henrici Illustris accepit uxorem, ut supra dictum fuit, Margaretam Filiam Friderici II. Imperatoris cum qua habuit Castrum Aldinborg & Terram Plissnensem, de qua etiam genuit tres Filios Fridericum, Tytzmannum, & Heinricum Lantgravium; post mortem ergo Friderici Marchionis Missnensis & de Landisperg, jure hæreditario Marchiæ Lusatiæ, Missnensis & de Landisperg cum tota Terra Orientali pervenerunt ad Albertum Lantgravium: contigit autem quod idem Albertus Lantgravius quandam Concubinam adamaret dictam pulchram Cunigundam de Ysenberg, sic quod Legitimam suam uxorem Margaretam Filiam Imperatoris exosam habuit, quæ timens se despici Francofordiam se contulit, & ibidem vitam in Castitate & Religiositate finivit, & sicut Albertus uxorem suam exosam habuit, sic & Filios suos modis omnibus exhæredare studuit.

Henricus ejus Filiu, Frater Friderici Marchionis dictus fuit Henricus *ane lant* id est sine Terra, accepit uxorem Hedwigem Filiam Ericii Ducis Silesiæ, & mortuus fuit sine Liberis, in Cella veteri apud Patres suos Sepultus. Titzmannus alter Filius Duxit uxorem Juttam Filiam Bertoldi Comitis de Henneberg, obiitque pariter sine Hæredibus & apud Prædicatores in Lipizik fuit Sepultus. Is in Ecclesia S. Thomæ ibidem, in Vigilia Nativitatis Christi fertur innocenter & ex improviso occisus.

Fridericus Marchio Missnensis Turingiæ Lantgravius Filius Alberti Natu - Major primo accepit in uxorem Agnetam Filiam Ducis Carinthiæ genuitque ex ea Filium Fridericum qui in juventute mortuus fuit: post mortem primæ uxoris Duxit aliam uxorem Elysabeth Filiam Comitis de Marnson cum qua Terram de Marnsaw & Civitatem Novam cum vicinis terris acquisivit, prout hoc constat ex relatibus plurimorum hoc recordantium, fuit hæc Elysabeth honesta valde & Devota, ac elegantis staturæ, quam Deus ante Finem vitæ suæ, ut Beatam Elysabeth olim paupertatis palea probaverat, sic illam cœcitate flagellavit: hic Marchio Fridericus, prout supra dictum est, data tota Terra Missnensi & Orientali pro redemptione suorum militum, adeo pauper factus fuit ut tribus Equis contentus agnatorum Hospitio & Solatio frueretur; Tandem omnipotens Deus Fidelissimum suum Principem contra inimicos suos sublimavit: nam Rex Adolfus de Nassaw Commisit Terram Missnensem & Orientalem Patruo suo & abiit in partes Reni: videns autem Fridericus Marchio quod Rex nihil sibi de hoc suo Patrimonio restitueret, cum tamen plurima sibi promisisset, associatis sibi sociis nocte quadam Castrum firmissimum

mum

mum Rochelitz cepit, dein quadam die dum Comes de Nassow, de Dobolin Mossatz equitare cum suis vellet, Marchio Fridericus cum Fratre suo Tyzmanno Marchione Lusatiæ, positis Latenter insidiis eum cum XX. militaribus captivaverunt, & in Castro Rochelitz detinuerunt, cogentes illum restituere Castrum Lichtenwald, & Civitates Debelin, Giran, & Bornis, quibus rehabitis Comitem nihilominus in vinculis detinuerunt, eventum rei exspectantes.

Interea Rex Adolfus de Nassow interfectus est, & in ejus Locum Electus Albertus Dux Austriæ, ad quem Fridericus Marchio accedens, ille sibi omnia restituere promisit, sed tandem promissum non tenuit, & Marchiam Missnensem Patruo suo Beneficio Imperiali concessit: audiens autem in vinculis Comes de Nassow, Adolfum Regem interfectum, clam in partes suas aufugit, quo facto Civitates Lipitzik, Fryberg, & tota Terra Missnensis & Orientalis ad Fridericum Marchionem rediit, quam etiam mox contra Albertum Regem defendit, & sibi vindicavit.

Post hæc mortuo Patre suo Alberto Turingiæ Landgravio in Civitate Erfordiensi, & in Monasterio B. Virginis Sepulto, mortuo similiter Fratre suo Tyzmanno, apud prædicatores in Lipizik Sepulto, ut supra scriptum est, Fridericus Illustris Princeps omnia solus potenter obtinuit & æmulos suos prosequi cœpit, notanter Erfordienses quia Pater ipsius Albertus, multa Jura, Jurisdictiones & Telonia contra Filiorum suorum voluntatem ipsis donaverat seu obligaverat, quæ cum Fridericus ab eisdem repeteret, nec obtinere posset, in eos arma movit: quapropter Erfordienses de pecunia sua confisi Comitem de Orlamunde & Wymar Hermannum, sibi in auxilium conduxerunt, qua de causa Landgravius Castrum suum optimum Orlamunde cum aliis obsedit, cepit, & Turingiæ adjunxit usque in hodiernum diem, dein Erfordienses etiam obsedit & Terras eorum devastando eosdem in tantum compulit, ut omnia & universa, quæ Albertus Pater ipsius injuste in Odium Filiorum eis dederat vel vendiderat, restituerent pro Decem millibus marcarum argenti.

Sopita discordia cum Erfordiensibus cœpit Fridericus pro Marchia Lusatiæ cum Waldemaro Marchione Brandenburgensi contendere, & plurima placita desuper habere, sed Waldemarus de potentia sua confisus, & maxime quia post obitum Tyzmanni Lusatiam jam occupaverat, Friderico fortissime restitit, sic quod Guerra exorta est maxima: quadam igitur nocte Satellites Waldemari per murum Civitatis Hayn trans albim intrantes clandestinè, Vigiles & Cives Captivarunt, quod ubi Friderico renuntiatum est, statim Equum suum insiliens accurrit cum suis: verum accidit proh dolor! quod Inclytus Princeps in manus Inimicorum incidit, sicque Captivus ad Waldemarum abductus fuit, tandem ut se redimeret, præter XXX. millia marcarum argenti, coactus fuit renuntiare pro se & suis Hæredibus omni Juri & actioni sibi competenti in Marchia Lusatiæ, & in Castris Landisberg Chirsperg & Nuemborg quæ Pater suus dicto Waldemaro obligaverat, præterea Compulsus fuit tradere in pignus patruo Waldemari Castrum Missnense & Civitatem Frybergensem, ac insuper dilectam unicam Filiam suam promittere in Matrimonium Comiti de Anhalt, de quo plus doluit quam de omnibus aliis persolvendis: potitus Libertate Patruum Waldemari persequi cœpit, eumque de tota Terra Missnensi potenter effugavit: Tandem Senio & Labore fractus unico Filio suo Friderico ex secunda uxore Elisabetha suscepto, Mechtildam Filiam Ludowici Imperatoris in Matrimonium sociavit, cui Gubernacula & Principatum Turingiæ, Missniæ & Orientalis Regionis cum Terra Plissnensi committens, obdormivit in Domino, in Isenaco apud S. Katharinam, ut dicitur, Sepulto.

Fridericus præcedentis Friderici Filius Turingiæ Landgravius, ex Mechtilde conjuge genuit quinque Filios quorum primus mortuus fuit in pueritia, secundus Filius Fridericus, Pater Principum nostrum Friderici & Wilhelmi, natus fuit Anno Domini CCCCXXXII. in die Burchardi Confessoris; Tertius Balthasar natus fuit Anno Domini CCCCXXXVI. in die Thomæ Apostoli; Quartus Filius Ludovicus, Natus Anno CCCCXL in Crastino Mathiæ Apostoli; Quintus Wilhelmus, Natus fuit Anno CCCCXLIII. in Vigilia S. Thomæ Apostoli: præterea Duas habuit Filias, una

fuit Abbatissa in Susselitz, altera nupsit inclyto Principi Burggravio Norimbergensi de qua genuit Burggravios hodiernos.

Hic Fridericus Inclytus Princeps, alienata per Albertum Turingiæ Lantgravium Avum suum, quæ Pater ejus nondum recuperaverat, strenue cœpit revendicare, atque pacis Zelator prudentissimus, potentia sua omnibus vicinis suis fuit formidabilis, nam Castrum Eccardisperg & Raptores ex eo ejecit, Castra Heseler, Wilristete & Rassinberg funditus destruxit, Castrum etiam Dorinborg cum Castello vicino adjacenti super Fluvium Salam magnis Laboribus & Sumptibus expugnavit & cepit quod & Filiis & Nepotibus suis hodierna die reliquit: Castrum etiam firmissimum Friborg cum Opido expugnavit, atque raptores inde ejecit, quod tunc Episcopus Merseburgensis cum aliis Castris in pignore ab Ecclesia Magdeburgensi detinebat: Causam vero Expugnationis dicti Castri Friborg alias Nuemborg ab his qui hoc viderant & præsentes in obsidione fuerant, certa Relatione Audivi Sæpius ita evenisse. Contigit marcatores Polonos & Slesitas cum magnis Mercimonys, & multo Thesauro transire per Terram Missnensem Orientalem, quousque pervenerunt in Civitatem Nuenbergensem ubi tunc pernoctabant, quod cum illis in Castro Friborg, ut puto, Advocato qui fuit unus Ministerialis de Hoyme vel de Schraphilo, & erat cognatus Episcopi Merseburgensis innotuisset, de mane Congregatis raptoribus, dictis mercatoribus trans Salam Fluvium prope Grangium Portensis Monasterii dictum Gernestete insidias ponunt, ipsos deprædantur & captivant, occiso uno prothonotario Regis Polonorum, qui circa Currus equitabat, unde Crux Lapidea cum Inscriptione, in Signum Interfectionis ibidem hodie cernitur.

Verum Princeps Fridericus Lantgravius ex eo quo dicta Rapina facta fuit in Territorio & Dominio suo, & præsertim in suo salvo conductu, prædam una cum Captivis sibi extradi postulavit, alias se Castrum expugnaturum Comminatus est, quod cum renuissent, de Juvamine Archi-Ep. Magdeburgensis plurimum confisi, Inclytus Princeps justo judicio dictos Castrenses diffidavit, Exercituque valido collecto, Castrum obsedit, cepit, Expugnavit, & usque in hodiernum diem pro se & suis Hæredibus obtinuit. Insuper manu valida una cum Archi-Episcopo Moguntino Civitatem Salza obsedit, & gravi incendio molestavit in vindictam illorum Rybaldorum qui nudatis Posterioribus etiam per murum pudibunda sua sibi & suis ostenderant sicque communiter dictam Civitatem Salza & Castrum una cum Archi-Episcopo Moguntino usque ad Finem vitæ suæ obtinuit: tandem Filius suus Balthasar Turingiæ Landgravius cum Archi-Episcopo & Capitulo Moguntino hodierno concambium fecit, sicque totum Dominium Civitatis & Castri Salza ad Principes hodiernos devenit, multa alia Insignia Facta Gloriosus & Inclytus Princeps fecit quæ sunt Nota: Volens autem Magnificare Locum Sepulturæ suæ & suorum progenitorum in Veteri-Cella, Capellam in honorem B. Andreæ Apostoli pulchram & Ornatam funditus de novo erexit, ubi ipse cum uxore sua Cachtilda in Domino quiescit, obiit hæc Anno CCCCXLVI. ille vero Anno CCCCXLVIIII in nocte S. Elisabeth.

Fridericus itaque, Filius Senior prædicti Friderici Lantgravii, Pater Principum nostrorum accepit uxorem Katharinam prudentissimam & Honestissimam Dominam, Filiam Comitis de Henninberg, cum qua Civitatem & Castrum Cuborg in Franconia acquisivit pro se & suis Hæredibus, de qua genuit tres Filios Fridericum & Wilhelmum Principes hodiernos, & Georgium eorum Fratrem jam mortuum. Hic siquidem Inclitus Princeps formosus Corpore, & omni virtute plenus, Gubernacula tanquam Senior in pace, Tranquillitate & rerum Opulentia virtuosissime Regebat, Fratres secum indivise in una Curia cum uxoribus eorum usque ad finem vitæ suæ tenuit, & hoc Signum maximæ ipsius prudentiæ & discretionis fuit cum juxta communem statum hodie uxores Fratrum divisionem inter eosdem causantur.

Hic Inclytus Princeps adeo amabilis Imperatori Karolo IV. Bohemiæ Regi fuit, ut Filiam suam parvulam Friderico ejus Filio tunc adhuc impuberi desponsaverit, pœna apposita pecuniaria si hujusmodi dispositioni contravenirent, datis desuper ab Imperatore & Friderico Marchione Litteris Sigillatis & certis Civitatibus pro pignore in dictis Litteris expressis hinc inde: quarum Litterarum tenores ex post in Consilio Friderici

Marchio-

Marchionis moderni, Ego Johannes Tylich Decretorum Doctor minimus, Præpoſitus Canonicorum Regularium Monaſterii S.Mauritii extra Muros Nuembergenſes & in ſtudio Lipſienſi Lector Ordinarius audivi Anno MCCCCXIII. ſed mortuo Karolo Imperatore Anno MCCCLXXVIII. & poſt etiam mortuo Friderico Marchione Patre Friderici præſentis, Wenceslaus Romanorum & Bohemiæ Rex, Sigismundus Hungariæ Rex & Johannes Dux Poloniæ Fratres & Filii Imperatoris Karoli defuncti, Sororem ſuam Filio Friderici Marchionis deſponſatam, Regi Angliæ in Matrimonium dederunt, promiſſiones & Litteras Imperatoris temere violando, quæ poſtmodum fuerunt Cauſa Ruinarum, deprædationum & multorum malorum inter Regem Bohemiæ & Marchionem Miſſnenſem, ut in ſequentibus patebit.

Fuit Fridericus Senior Vir proceræ & Elegantis Formæ, pulcher facie, flavo & criſpo Crine, oculis claris, affectu mitis, inter Aulicos benignus, in Conſilio providus, Inimicis ſuis & Terræ Raptoribus Severus, pacem ubique Sectando quantum in eo fuit immò quid dicam? ipſe fuit tanquam Secundus Sebaſtianus, univerſa morum honeſtate Clarus. Præterea cum jam præfatus Marchio Fratribus ſuis Balthaſari, Ludovico, & Wilhelmo diu uti Senior & Tutor præfuiſſet, volens eorundem utilitatibus providere, Conſilio inito, placuit ex iis Ludovicum jam Halberſtadenſem Epiſcopum ad ſummum Sacerdotii gradum ſcilicet in Moguntinenſis Eccleſiæ Archi-Epiſcopum promovere, pro qua re miſſis Legatis & Nuntiis ad ſedem Apoſtolicam, Titulum Moguntinenſis Eccleſiæ pro eodem Fratre ſuo Ludovico obtinuit: ſed Capitulum Moguntinenſis Eccleſiæ, ſe huic proviſioni Opponens, Electum ab eisdem in ſede Moguntina per vim & de facto contra jus & proviſionem Romani pontificis obtinebant; quapropter Erfordienſes, qui ad Moguntinenſem Eccleſiam pertinere dinoſcuntur, potentiam Marchionum & diverſa damna experti ſunt; nam præfati Marchiones Exercitum Copioſum congregantes Civitatem Erfordienſem obſederunt Anno Domini MCCCLXXV. in menſe Auguſto, in qua quidem obſidione Imperator Karolus IV. una cum Filio ſuo Wenceslao & Imperatrice una cum aliis multis Principibus & Comitibus affuit, & ut ab his audivi qui intererant; Exercitus erat ad XL. millia virorum Expeditorum, ſed res tranſivit inacta, ita quod Imperator Negotium ob Spiritum compoſitionis intercepit, & ex poſt præfatus Ludowicus ad Eccleſiam Magdeburgenſem fuit poſtulatus, in qua paucis annis ſuperfuit nam in Calvis oppido miſerabiliter & inopinate interemptus & compreſſus eſt: cujus rei exitus ſic evenit ut à pluribus tunc præſentibus audivi.

Facta Chorea de nocte in Prætorio, Archi-Epiſcopus Ludovicus Chorizans lætus una cum Fratre ſuo Wilhelmo, & aliis multis Comitibus & Militibus, Miniſtri cum Candelis magnis inferius exſpectabant, quibus inebriatis & diſſolùte viventibus, inconſiderate Scintilla ardens de Candelis ad congeſtam ſtuppam & ſtipulos ſub gradibus jacentes caſu cecidit, & hujusmodi congeſta incendit, unde mox tanta flamma ſuccrevit & erupit, ut Domus Inferior ab his qui ſuperius erant omnino videretur incenſa: omnibus igitur ad gradus concurrentibus Archi-Epiſcopus quaſi omnium primus exiſtens, caſu cecidit, & à ſuper veniente multitudine oppreſſus ſtatim ibidem exſpiravit. Facta ſunt hæc in Carnis-privio feria III. Anno Domini MCCCLXXVII. Fridericus verò Magnificus Princeps pedum dolore diu fatigatus, tandem in Aldinborg Caſtro Anno Domini MCCCLXXIX. moritur & in Cella in Capella S. Andreæ apud Patrem ſuum Fridericum Fundatorem dictæ Capellæ ſepelitur.

Balthaſar Frater ſecundus Domini Friderici Marchionis accepit uxorem Eliſabeth Filiam Burggravii Norimbergenſis qui poſtea in diviſione obtinuit pro ſe Turingiam; hic Nobilis & Magnificus Princeps ſemper pacem ubicumque poterat ſectabatur. ſemper Lætus & Hilaris Choreis Virginum ac mulierum honeſtarum colloquiis multum delectabatur, multa Caſtra Turingiæ ſuæ adjecit, ut ſunt Civitas Eſſchwe, Opidum ſuntra, Caſtrum & totus Comitatus Keuernberg poſtmortem Comitum hujus Nominis quorum ultimus in Mari ad Terram Sanctam tranſiens diem ſuum clauſit extremum, Item Caſtrum Scharffenberg prope Yſenach manu armata cepit ab illis militibus qui dicuntur de Locha. Hic Princeps unicum Filium Fridericum Nomine reliquit, qui die hodierna Turingiam poſſidet, ut infra dicetur: mortua Eliſabetha conjuge Anno MCCCC. & in Reinhardis-Born Sepulta, præfatus Balthaſar aliam ſibi accepit uxo-

 rem,

rem, videlicet viduam & relictam Generoſi & Incliti Principis Friderici Ducis Brunſwicenſis nuper in via reverſionis ab Electione Regis Romanorum Ruperti in Francfordia facta, quæ fuit & eſt ſoror Ducis Rudolfi Saxoniæ de qua multam ſuſcepit prolem, ſed paucis annis poſt diem clauſit extremum in Caſtro Wartberg Anno MCCCCIII. in Reinhartsborn apud uxorem Sepultus.

Wilhelmus Illuſtriſſimus Princeps, Frater Junior Friderici & Balthaſaris accepit uxorem Dominam Nobiliſſimam Eliſabeth Filiam Marchionis Moraviæ, qui erat Frater Imperatoris Karoli IV. Imp. Soror Procopii & Jodoci Marchionum Moraviæ & Brandenburgenſis, cujus potentiam, Induſtriam, divitias, Magnificentias plus oculis noſtris perſpeximus quam ſtilo poſteris relinquemus. Hic ſiquidem Illuſtris Princeps poſt mortem Fratris Senioris Friderici, de quo ſupra dixi, diviſionem cum Fratre Balthaſare & patruis ſuis facta, quia terras ſuas in tres partes diviſerant, pars Turingiæ quæ incipit à Sala Fluvio, ſorte venit Balthaſari, Terra & Marchia Miſſnenſis ſorte venit Wilhelmo, quæ incepit tunc à Caſtro Nuwenhofe prope Lupitz & terminabatur usque Königsburge ſeu ultra Civitatem Haynis trans Albiam, habens in parte ſua Caſtrum Deliz cum pertinentiis, Opidum Heynſchin, Dybin, Torgow, Oſſatz, Haynis, Miſſin, Dreſeden, Fryberg (eo ſalvo quod Fodina argenti & moneta eſſet omnium Marchionum) habet & Caſtrum munitiſſimum Schellmberg, Tharand, Civitatem Kempniz, Zwikow, Liſſenig, Mittweyde, Rocheliz, Dobelin; Sed & poſt Dominium ſuum per multa Caſtra adauxit, nam Caſtrum & Comitatum Donyn multis Expenſis & Laboribus expugnavit, illud enim amplius quam biennio Obſedit; cujus Obſidionis Cauſa hæc fuit, nam Comites de Donyn Currus mercatorum de Polonia in Territorio Domini Wilhelmi Spoliarant in ſuo Conductu, eo tunc abſente, quia fuit in Electione Regis Romanorum Ruperti, de quo ſupra dixi, Domina autem Elyſabeth ejus uxor poſtulans reſtitui rapta, ipſi contradixerunt, quare Marchio eosdem exterminare, & oppugnare Caſtrum Donyn fuit compulſus, captum eſt autem Caſtrum Anno MCCCCIII. maxime ſuffragantibus Wilhelmo & Friderico patruis ſuis, & tunc quidam Lipſienſis ſocius dictus Druckſchuch primus fuit, qui Caſtrum Donyn ingreſſus fuit, deinde aliud Caſtrum firmiſſimum Konigſtein in quod Principalis de Donyn tanquam in præſidium Tutiſſimum cum uxore & Liberis confugerat, obſedit, ſed victualibus deſinentibus, coacti ſunt Caſtrum in deditionem Marchioni tradere.

Poſt hæc Caſtrum firmiſſimum Reſinborg in Finibus Bohemiæ maxima pecuniarum ſumma emit à Nobilibus de Reſinborg & ſuo Dominio adjecit; poſt hæc Civitatem Pirna cum Caſtro expugnavit & obtinuit, Caſtrum & Comitatum de Yleborg cum pertinentiis emit à Comitibus de Yleborg item Caſtrum Colditz à Baronibus de Colditz emit cum pertinentiis, Caſtrum & Civitatem Molberg circa Albiam obtinuit & Dominio ſuo adjecit, dein plura alia Caſtra vetuſtate conſumpta aut diruta funditus reædificavit præſertim Caſtrum Miſſnenſe, Caſtrum Dreſeden, Caſtrum Zwickow; multa alia præclare facta hic inſcribi poſſent nam Anno MCCCXCVIII. Erfordiam obſedit, & per XIIII. dies Terram & Villas circum devaſtando continuavit, tandem pax inter eum & Erfordienſes reformata fuit in hunc modum, quod hi Domino Wilhelmo Marchioni ſuis expenſis & ſumptibus Centum armatos cum Lanceis dare deberent per Loca ſecum ubi placeret, quod & fecerunt, nam Rege Wencislao Bohemiæ à Romano Imperio per Bonifacium Papam IX. & per Principes Alamanniæ propter ſuam Veſaniam & inutilitatem depoſito, iterum pro Nova Electione vocati ſunt Francofordiam Principes Alamanniæ, inter quos & Wilhelmus Marchio exſtitit, & ſic pro Itinere & ſua Magnificentia Centum Lanceatos ab Erfordienſibus verſus Francofordiam habuit, in qua Electus fuit Rupertus Dux Bavariæ & Comes Palatinus Reni de Heydilberga homo juſtus, pacificus, & morum honeſtate famoſus, Anno MCCCC. infra dies aſcenſionis Domini: habebat præfatus Rupertus Rex, in uxorem Filiam Burggravii Norimbergenſis quæ erat Filia ſororis Marchionis Wilhelmi & ſuorum Fratrum, ideo propter affinitatem ſe confœderavit cum novo Rege & condixit ſecum intrare Bohemiam, ad Expugnandum Wenceslaum.

Anno MCCCCXII. in Principio Quadrageſimæ mortuus fuit præfatus Wilhelmus Marchio, & in Eccleſia Miſſnenſi circa ſummum Altare, juxta uxorem ſuam Sepulturæ traditus eſt, & quia ex eo uxores Legitimæ prolem non habuerant, totum ſuum Dominium ad Fridericum & Wilhelmum Filios Fratris ſui Senioris Friderici & ad Fridericum Juniorem, nunc Turingiæ Landgravium ſimiliter Filium Fratris ſui Balthaſaris, devolutum fuit.

Fridericus Senior & primogenitus Filius Friderici, Anno MCCCCII. in Carnis privio duxit in uxorem Nobiliſſimam Dominam noſtram Katherinam Filiam Henrici Ducis Brunſwicenſis & Luneburgenſis Fratris Friderici occiſi de quo ſupra. Hic quidem Fridericus Marchio Miſſnenſis & Turingiæ Landgravius poſt mortem Fratris ſui Georgii qui in Juventute absque uxore & Liberis mortuus fuit Anno MCCCCI. & in Monaſterio Portenſi Sepultus, Feria quarta poſt Luciæ, ubi tunc præſens in Exequiis fui, ubi & interfuit Balthaſar & Wilhelmus Patrui & Domini Fridericus & Wilhelmus Marchiones Fratres ipſius cum multis Comitibus & Baronibus: Tandem poſt mortem Balthaſaris & Wilhelmi Marchionum, placuit Domino Friderico & Wilhelmo Fratribus ſe cum ſuis Curiis dividere, Terra vero nihilominus indiviſa, ſicque Fridericus obtinuit Terram Miſſnenſem una cum Civitate Lipſick, Terram vero Pliſſnenſem & Orientalem Marchio Wilhelmus obtinuit, Patruus vero eorum Fridericus obtinuit Turingiam.

Anno Domini MCCCCIX. circa Feſtum Petri & Pauli Bulla confirmationis ſtudii Generalis, ſolempni proceſſione introducta fuit in Civitate Lipſienſi, & Fridericus Princeps II. prebendas & Canonicatus in Eccleſia Miſſnenſi II. in Eccleſia Merſeburgenſi & II. in Eccleſiis Nuemburgenſi & Cizenſi, pro Doctoribus & Magiſtris ejusdem ſtudii à ſede Apoſtolica Impetravit: Notandum eſt autem quod ambo Fratres Germani Fridericus & Wilhelmus jam Anno CCCXCIII. in Feſto B. Catharinæ in maximis Frigoribus expugnaverunt Caſtrum Luchtemberg, quod erat Henrici militis de Wizileibin, & hodie pignore tenent & poſſident una cum pertinentiis Opido Rode & Opido Cal. poſt hoc Anno MCCCXCVII. Expugnaverunt Caſtrum Balgniſtete prope Friborg & funditus deſtruxerunt prout hodie ruinæ cernuntur; poſt hoc Anno ſeqnenti graves habuerunt Lites cum Epiſcopo Herbipolenſi Gerhardo de Swartzborg, qui qualis fuit Principum illorum potentia expertus fuit, cum ſuo & Capituli ſui Damno. Item Anno MCCCXC. emerunt Principes prædicti Opidum Salevelt à Comitibus de Swartzborg pro magna ſumma pecuniarum. Item eodem tempore emerunt à Ducibus Stetinenſium Caſtrum Konigsberg in Franconia; poſt hæc emerunt Caſtra & Caſtella Smöllin, Roneberg, Werda cum pertinentiis ab Epiſcopo & Capitulo Nuenbergenſi de cujus Feudo erant.

Poſt diviſionem autem cum Fratre factam Dominus Fridericus emit medietatem Caſtri Miſſin à Patruo ſuo Friderico Turingiæ Lantgravio, ad quem medietas Caſtri hujus pertinebat ex diviſione Principatus Domini Wilhelmi Senioris eorum patrui, & illam emit pro XVII. milibus Florenorum. Item eodem tempore redemit Caſtra & Opida videlicet Oſſatz, Dobelin, Liſſenick, & Yleborg uxori Domini Wilhelmi in dotem aſſignata quando tranſivit ad ſecundas Nuptias cum Comite de Henninberg, pro ſumma XII. millium Florenorum. Item ſciendum quod poſt confirmationem ſtudii Lipzienſis DEUS Optimus ex alto Miſericorditer præfatum Fridericum Miſericorditer reſpiciens, eidem Donum Prolis & Filiorum gratioſe conceſſit, nam poſtquam habuit uxorem ſuam Dominam Catharinam per X. Annos, Tandem Anno Domini MCCCCXII. in Octava aſſumptionis B. Virginis, natus fuit ſibi Filius Fridericus Nomine, de cujus Nativitate gaudium magnum fuit, Baptizatus eſt in Lipzick ubi & Natus exſtitit, & eum de ſacro fonte leuabant Gerhardus Epiſcopus Nuembergenſis, Nicolaus Epiſcopus Merſeburgenſis, & Comes de Bichelinge poſt hæc addidit DEUS alterum Filium videlicet Dominum Sigismundum, qui natus fuit Anno Domini MCCCCXVII. in die Julianæ Virginis in menſe Februarii. Poſt hæc Anno Domini MCCCCXX. ipſo die Bonifacii Epiſcopi & Sociorum ejus, qui tunc erat in Vigilia Corporis Chriſti, Nata fuit Domina Anna Filia ipſius. Item ſciendum eſt quod Anno Domini

mini MCCCCXIIII. fuit indictum Concilium generale in Civitate Constantiæ, quo congregato, omnes Reges & Principes Archi-Episcopi, Episcopi, totius Christianitatis ex omni parte mundi aut eorum Nuntii Speciales adfuerunt, adfuit & Illustrissimus Princeps noster Marchio Fridericus cum tam Sollemni apparatu, quod sibi similis in divitiis, potentia, Honoribus nunquam aliquis Principum intervenit, ejus Introitus Constantiam fuit Feria tertia pascæ Anno MCCCCXVII. hoc Ordine: primo antecedebant Senatores cum Falconibus & Accipitris: post hæc Clenodia Principis in Caballo Torneatico tecto panno Optimo, deinde Juvenes Scutiferi & in medio Comitatus Princeps solus, quem sequebantur XVIII. Comites, Vasalli sui Barones & Nobiles ad Numerum Quadringenti, armis pulcherrimis, magnisque Baltheis argenteis cum campanellis, & ibant Ordinate bini & bini nullo extraneo intermedio: commoratus fuit ibidem Fridericus Marchio per VI. Septimanas ac dein ad suos Sanus & incolumis reversus est.



XII.

ANONYMI SERIES CHRONOLOGICA EPISCOPORUM VIRDUNENSIUM.

PRimorum Virdunensium Episcoporum Res Gestæ Injuria Temporum Scriptorumque penuria obscuræ remanserunt, quapropter à S. Sanctino Nos illorum Seriem Ordimur.

I. S. SANCTINUS. Teste Martirologio Romano ad diem X. Kal. Octob. primus Meldensium Episcopus à B. Dionisio Areopagita consecratus est; cum Usuardi Martirologium à Molano restitutum ad diem V. Idus Octobris etiam Virdunensium Episcopum appellat, cui sententiæ suffragatur Bertharius, qui ante Annos DCC. Virdunensis Historiæ Epitomen Scripsit: Quo autem tempore cœperit Virduni sedere idem Sanctinus non una est omnium sententia, eam amplectimur, quæ id accidisse Anno Christi CXX. Satis manifestè probat. perstitit autem apud suos Virdunenses Sanctus Episcopus donec increbrescente propter Præfectorum Violentiam Persecutionis procella (quartam Severus lib. II. sub Hadriano Numerat) Meldam revisere coactus est, quapropter Ordinatis priùs Virduni presbiteris aliquot, quibus Novellam plantationem commendans, Maurum designavit muneris sui Pontificii Successorem. Obiit autem Vir Sanctus, postquam Carceres, Famem, Nuditatem & alia id genus multa pro Fide perpessus fuerat, Anno Christi CXXVII. Sedis suæ Virdunensis Octavo;

Ejus Sacrata Ossa Virduni asservata esse Fidem faciunt quot quot viderunt S. Vitoni Sacrarium, opemque quotquot Cœlestem sunt Experti, ad S. Pontificis Invocationem Sacrique Loculi Venerationem: Quonàm vero tempore quouè modo facta sit harum Relliquarum Meldis Virdunum Translàtio, haud ita facile est definire; Appendix enim Bertharii Rem tegit Silentio, & apud Laurentium Leodiensem nihil reperire est: cum vero Codices Vitonini & Paulini asserant prædivites quosdam Mercatores Virdunenses easdem coëmisse ab æditui Meldensi, & tribus aliis in id simul coëuntibus Clericis (quorum Fidei commissa fuerant cum Archivo Ecclesiæ, optima quæquæ & pretiosissima Divorum Monimenta) eo tempore quo Annonæ Caritas Galliam universam, Germaniam etiam, & angliam communi involvebat Exitio; jam autem juxta Sigeberti Chronicon dira ipsa Fames grassari cœperit Anno Christi CXLIII. increvit Anno sequenti juxta Hermannum Contractum, nec penitus resedit ante Annum CL. ut observavit Belforest. III. annal. cap. 17. dicendum est B. Sanctini Ossa Meldis Virdunum translata

lata fuisse Anno MXLVI. aut circiter, idque ante conflagrationem Urbis Virdunensis à Godofrido Barbato III. Lotharingiæ Duce, quæ contigit initio Pontificatus Theodorici circa Finem Anni MXLVIII. Teste Laurentio Leodiensi aut certe Anno MXLVII. juxta Sigiberti Chronicon, aliàs quinam, obsecro, Mercatores Virduni post eam urbis Cladem reperiri potuissent, tot Opibus abundantes? ut tam præciosas Merces compararent, si nulli erant (ut est apud Laurent. Leodiensem) qui Mariano Templo restaurando teruncium Ramentumve plumbeum impertirent: contigit autem hæc Translatio, Anno ad Finem suum vergente, scilicet V. idus Octobris, qui dies B. Sanctino Natalis, annua Festivitate Virdunensibus memorabilis recurrit; Sæpius enim usuvenit dies Sanctorum Natalitios peragi in Ecclesia DEI, non ipso dormitionis die sed translationis eorum; ut in S. Johanne Chrysostomo fieri videmus; hunc Obdormivisse ipso die Exaltationis S. Crucis scilicet XIV. Septemb. scribunt Cassiodorus, Nicephorus & alii, immò Martirologium Romanum, ejus tamen diem Natalem XXVII. Januarii, quo Corpus ejus Cumanis Constantinopolim translatum est, solemni Ritu celebrari comperimus.

Erectum aliquando Meldis Cœnobium existebat in honorem S. Sanctini, in quo ejus Sacratissimum Corpus depositum primitus servabatur, quod dein post incursionem Normannorum, translatum fuit in Ædem primariam S. Stephani ibidem, ac dein Virdunum, ut supra ostendimus. Cœterum insignis est, in actis Sanctini, suscitatio S. Antonini facta in Itinere Romano, in cujus Facti Fidem ac memoriam Fama constans est superesse adhuc hodie Altare erectum sub Invocatione S. Antonini in Pago qui *Pons Sanctini* idcirco nuncupatur in agro Bononiensi, haud procul Mutina.

II. S. MAURUS Anachoreta in Cryptis & Saltibus ob persecutionem Latitans, cum aliquot jam menses Orba pastore suo Langueret Virdunensis Ecclesia, juxta B. Sanctini Mandatum, requiritur, & in vacantem sedem collocatur: Hic alterum Oratorium divo Johanni Baptistæ sacravit, ubi nunc Ecclesia surgit quæ ab ejus Nomine S. Mauri Abbatia nuncupatur, de qua pluribus posteà, nam primam Aram Virduni Sanctinus DEO Erexerat eo Loci, ubi S. Vitoni Cœnobium in præsentiarum cernitur; præfuit autem Ecclesiæ Virdunensi ad Finem usque Anni CL. nam obiisse VI. idus Novembris asserunt Martyrologium Romanum, & illud Usuardi, licet Virdunensibus Natalis ejus dies IV. idus ejusdem mensis Festivus sit, quoniam eo die Sancti Præsulis Corpus Divinitus Ostensum cœpit publicis Honoribus coli & venerari: voluit autem humari Beatus Præsul in Oratorio Divi Johannis à se erecto, quod Normannorum Incursione Solo æquatum Hatto adscitus in Episcopatum Anno DCCCXLVII. sedis suæ Virdunensis Anno X. erexit, fecitque Splendidius, quin etiam ob pium, quo in Sanctum Maurum ferebatur Amoris & Devotionis affectum, eandem divo Johanni Sacram ædem, mutato Titulo in Beati Mauri honorem consecravit; eam Centum & amplius post Annos Haymo Virdunensis Item Episcopus, Munificentia Henrici II. Imp. adjutus, celebri Sanctimonialium sub S. Benedicti Regula, Cœnobio Insignivit, stat que in hunc diem.

Vacat sedes Virdunensis Annos IIII. & menses aliquot.

III. S. SALVINUS verbum DEI annunciare cœpit Virdunensibus, eo tempore, quo Antoninus Pius Imperator motus clade Romana, & Portentis, quæ in toto Imperio Romano visa fuerant, Furorem Sævientium Gentilium in Christianos sedare compulsus est. Hæc autem Anno XIV. Antonini Pii, Christi verò CLIV. facta fuisse memorant Justinus, in fine Orat. ad Antonin. & Eusebium lib. IV. historiar. cap. XII. statuendus ergo adventus Salvini in urbem Anno CLIV. Posteaquam vero ipse concionibus, piisque de Christo colloquiis rudem adhuc populum, multumque paventem confirmasset, tandem Anno CLV. invitus à Fidelibus ad Pontificiam Cathedram pertrahitur; Antecessoris sui vestigiis insistens plurimis fidem Christianam amplexantibus, excessit è vivis Anno Christi CLXXXX. in Oratorio Divi Johannis cum S. Mauro tumulatus, Emersit in tantam Sanctitatis Famam, ut partus abortivi ante Sancta illius ossa expositi, mulieresque prægnantes vitam & Sanitatem recipiant, ejus Cineres à S. Agerico Divina inspiratione inventi, multis miraculo fuêre. Sed de his in Agerico.

IV. S. Arator Vir admodum gravis, Eloquens, ac impense Græcis & Latinis Litteris eruditus, post Præceptoris sui Apollonii Senatoris Romani mortem, Galliam petiit, Evangelicamque veritatem multos docuit, veniensque Virdunum communibus omnium votis Pontifex creatur. Sic M. S. S. codices D. Bruni. Eusebius autem in Chronico Apollonium Senatorem, lecto Senatui insigni volumine, quod de Christi Fide composuerat, Capite ob Christi Fidem mulctatum esse prodit Octavo Anno Commodi Imperatoris. Christi CLXXXX. Non potuit ergo Virduni sedisse S. Arator An. CLXXXIX. ut asserit Wasseburgus, sed tantum Anno CLXXXXI. In Pontificio Munere plures molestias pro Christi nomine perpessus, Miraculis clarus decubuit Anno CCXXII. humatus cum SS. Mauro & Salvino in Oratorio D. Johannis Baptistæ, ac cum iisdem S. Agerico Demonstratus, Signa Felicitatis suæ edidit non obscura.

Ab hoc Pontifice ad Sanctum Pulchronium nullum tabellæ Virdunenses agnoscunt intermedium Præsulem, neque Bertharius ipse: unde sedem Virdunensem plusquam CC. Annos vacasse oportuit, ob continuas fere Ecclesiæ persecutiones & bellicos tumultus. Non caruit interim viris piis Ecclesia ipsa, qui clam Fideles docerent, monitisque salutaribus foverent.

V. S. Pulchronius, qui & Polychronius, Natione Belga, claris parentibus ortus, in ipsa Pueritiâ orbatus utroque Parente, complurium possessionum Hæres Scriptus est, Tullique apud S. Lupum educatus; Ea jam tum erat morum moderatione, & vitæ Sanctitate conspicuus, ut ad eum â malo vexati spiritu adducti, confestim sanarentur, & ad solum ejus conspectum liberarentur; Hæc Vitonini Codices & Bertharius cap. II.

In eâdem Palæstra tum cum Polychronio nostro exercebantur S. Severus Treverensis, & S. Albinus Catalaunensis. Sic namque acta S. Lupi apud Sur. tom. IV. die XXIX. Julii: Multos habuit vir Beatissimus (Lupus) præclarâ virtute discipulos, insigni Miraculorum gloria Illustres. In S. Polychronio Virdunensis Ecclesiæ Episcopo gratia curationum prætulsit: ita ut religatis post tergum manibus, Dæmonibus imperaret, priusque sensum reciperent obsessi, quam corporum suorum collisionem. S. Severum Treverensis Ecclesiæ ordinatum Episcopum primæ Germaniæ gentibus prædicantem non ambigimus inter Apostolos suum habere consortium: Sanctum quoque Albinum Catalaunensem Antistitem diuturnæ Sanctitatis prærogativa eminentem non debemus taciti omittere, quoniam ille crebro permultis in locis dæmones ab hominibus profligârit. Eadem habet Baron. tom. VI. annal. pag. 246. Tullo autem digressus Pulchronius anno Redemptionis nostræ CCCCXXVII. Trecas B. Lupum secutus, venit, ibique annum & menses aliquot moratus, donec adversus Pelagianam perfidiam primæ Gallorum Sacerdotum Britannicæ Profectionis tempus appetiisset, quod Anno II. Pontificatus Lupi contigisse Acta ejusdem testantur, Id est Christi CCCCXXIX. juxta Prosperi Chronicon & Baron. tom. V. pag. 519. qua in Expeditione propinquos suos Germanum Altissidorum & Lupum Trecassium comitatus, tunc primum se murum pro Domo DEI exhibuit, vitam actusque suos omnes ad horum SS. Patrum normam conformans, sopito Pelagianorum incendio, cum B. Lupo Trecas revertit, in dies Sanctæ præbens Eruditionis & novæ Probitatis argumenta.

Commoti autem finitimi populi fama Miraculorum S. Lupi, & discipulorum ejus virtutibus Longius Sese paindentibus certatim ad eum ventitabant, Pastorem sibi eorum aliquem postulantes, sic Treverenses Severum, Catalaunenses Albinum, & Pulchronium Virdunenses sunt consecuti. Quia vero II. muneris Pontificii anno Romam profectum Pulchronium, indeque ab summo Pontifice Chalcedonem reversum ad Generalem Synodum tabulæ Vitoninæ produnt, actaque ipsius apud Wasseb. Imo ut hodie in Mariano templo Virdunensi Ex spurio Alabastrite Tabella Virginis opere sculptorio cælata, ut in hujus rei fidem columnata magna cum civium Devotione visitur: Aliunde constat assertione Baronii tom. VI. annal. concilium æcumenense Chalcedoniæ Anno Christi CCCCLI. fuisse celebratum. Dicendum ergo Virdunensibus præesse cæpisse Pulchronium Anno Christi CCCCL.

Damna-

Damnatis in Concilio Chalcedonenſi erroribus Eutychetis, Dioſcori, & Alexandri, ſedem ſuam repetit Pulchronius, Epiſcopalemque Cathedram, quæ in æde ſuburbana Petri & Pauli erat, Virdunum tranſtulit, Divæque Mariæ Virgini templum erexit, Paternisque donis dotavit, Miniſtris ibidem Canonicis conſtitutis. Optimis legibus & inſtitutis Virdunenſem Eccleſiam adminiſtravit ad annum Chriſti CCCCLXX. in omni Sanctitate. Mortuus eſt XIII. Kalendas Martii, quo die celebratur & alterius Pulchronii Martyris natalis dies Ex Romano Martyrologio Bed. Uſuardo, in æde Sacra BB. Petri & Pauli tumulatur, & Sanctorum Catalogo aſcriptus An. Chriſti DCCCLVI. ab Hattone Epiſcopo unà cum S. Poſſeſſore in arca argento elaborata reponitur.

Hæc autem mortem Pulchronii ſunt ſecuta Miracula; Nobilis quædam Fœmina continuo morbo in dies tabeſcens, inde etiam ſterilis, & infæcunda, voto nuncupato, per interceſſionem S. Pulchronii & morbo liberata eſt, & numeroſa Prole donata. Item Juvenis Lumine caſſus (cujus Lævus exoculatus caſu fuerat oculus, dexter vero laborabat Ophtalmia maximè) ad S. Pulchronii Corpus deducitur, Oculus ſiniſter ſedi propriæ reſtituitur, altero item curatus morbo, Juvenis Lætus ad ſua remeat. Eodem penè tempore Energumenus quidam Feretrum S. Pulchronii deoſculari coactus, extemplo liberatur. En habemus alterum hîc Helyſæum, qui vivens mortuos ſuſcitat, cujus Corpus poſt mortem mortuos adhuc ſuſcitat. Polychronius in vivis, Dæmonibus imperat, Idemque mortuus Dæmonibus imperat: ad hæc Anus arida manu, brachióque contracto, mortem tamquam miſeriæ ſuæ Finem expectabat, ad contactum S. Corporis repentè extenſi nervi, manus ſucci plena, planéque ſana videntibus omnibus, Factumque] admirantibus comparuit; non ſemel inundantes imbres compreſſi ſunt ad S. Pulchronii Corporis in ſolemni Supplicatione delationem. Hæc, quos alias citavi, vitonius, Agericianique M. S. S. Codices habent.

VI. S. Possessor eo ipſo anno quo mortuus eſt Pulchronius Tiarâ Pontificiâ decoratus Cleri totiusque populi conſenſu. Hic namque patria Virdunenſis aliquando Matrimonii legibus devinctus fuerat, quibus morte uxoris expeditus; Studioſus virtutum Pulchronii cœpit eſſe imitator, â quo & in Clerum eſt Cooptatus: Propriis ipſe Bonis Eccleſiam Virdunenſem maximè auxit; Doctrina & Sanctitate Clarus munus obivit Pontificium ad annum CCCCLXXXVIII. extremam præcognoſcens Deo revelante aliquot ante menſes obitus horam ſui, quod de S. Pontio in actu S. Cypriani habetur, Clericos ad ſe ſuos convocat, brevi futuram depoſitionem Tabernaculi ſui prædicit, omnes ad patientiam, ad Fidem ſemper ſervandam hortatur, dúmque de Deo loqueretur in ipſo Sermonis Opere Animam ſuo reddidit Salvatori III. non Decemb. Sic Uiton; Agericinæque tabulæ, Paulinus & ipſe Chronologus. Sepultus eſt in SS. Petri & Pauli cum Polychronio & CCCC. ferè poſt annis Hattonis tempore, ut diximus, in thecâ egregia repoſitus, oſſium incorruptione ſuorum, atque virtutum mirabili operatione beatitatem ſuam patefecit.

VII. S. Firminus Tullo oriundus atque ex familia nobili procreatus, Pulchronio Sanguinis propinquitate conjunctus, vir Doctrina & morum integritate Spectabilis, â populo Virdunenſi poſtulatus, Suadente S. Cyrillo Trevirenſi (qui S. Severo Suffectus fuerat) Eccleſiam Virdunenſem Regendam ſuſcepit, quo tempore Syagrium Romanorum Ducem Sueſſione debellavit Clodovæus. Ita M. S. Codex. Contigit autem iſtud Sigeberto teſte in Chron. Anno Chriſti CCCCLXXXIX. Quare non multos menſes vacaſſe ſedem Virdunenſem poſt mortem Poſſeſſoris evidenter inde habemus. Firminus in Epiſcopali munere majorum ſuorum veſtigiis inſtitit, Prophetiæ Dono Sanctisque operibus clarus, tandem, dum civitas ipſa Virdunenſis armis Clodovæi Regis victoria Alemannicâ Elati velut Sagena circumvallata, Dum pulſu Tympanorum oppidum circum Sonaret, Dum multus ubique pavor, & plurima mortis imago, ſuis benè precatus, omnibusque brevi futuræ Regis converſionis denunciatione recreatis, Spiritum Deo reddidit, in æde Apoſtolorum Petri & Pauli funeratus III. non Decemb. Bertharius cap. IV. hiſtoriar. Quo die natalitius dies Firmini, ut & Poſſeſſoris in Eccleſiâ Virdunenſi celebratur: Aſtipulatur his Codex M. S. D. Bruni. Obiit S. Firminus Anno II. Pontificatus. Nam Sigebertus in Chronico & Belforeſt cap. 8. L. I. Annalium Scribunt victos

 â Clodo-

â Clodovæo Alemannos Anno Christi CCCCLXXXXIX. statímque Idolorum Cultum Regem abjecisse.

Corpus S. Firmini postea circa Annum Christi DCCCCLIII. piæ cuidam fæminæ Eugeniæ Divinitus ostensum (Annam alteram crederem Evangelicam, quæ non recedebat de templo) atque â Berengario tum Virdunensi Episcopo in Loculo quodam perhonesto reconditum, cæpit omnibus esse venerationi, ob innumera tunc præsertim patrata per ejus intercessionem Prodigia. Bertharius testis est, oculatus opinor (nam ad Berengarii tempora superfuit) horum omnium cap. XXIII. historiar. Notæ Brunanæ confirmant, nec refragatur Wasseburg.

Jam Berengarius Anno Christi DCCCCLII. juxta Paulini Chronolog. & M. S. Codicem Viton. Vita minus honesta Vitoninorum Clericorum Sæcularium nimis offensus, ædem in Apostolorum Petri & Pauli honorem aliquando erectam, Cœnobiticis Clericis sub Benedicti vexillo militantibus, exturbatis aliis, dederat possidendam, Præficiens eis in Abbatem & Spiritualem Patrem religiosissimum virum juxtáque prudentem Humbertum, in Aprina Tullensi religiosa Domo piè Sanctéque anteà educatum: Erant & Flaviniaci (pagus est diæcesis Tullensis) vulgò Flavignii, non ita remotus âb Aula Nancetana) Cœnobitæ alii, eandem, quam vitonini, vitæ normam Servantes, Humberti, Successorumque Abbatum Vitoninorum curæ crediti, & ad hunc diem Flaviniacensem Prioratum semper Vitoninæ Virdunensis Domum Membrum fuisse in confesso est apud omnes: ut ergo ædem Flaviniacensem bonus Pater Humbertus redderet Illustriorem, circumstantesque populos ad pietatem excitaret magis; Eo Sancti Firmini Corpus transferri Berengarium Præsulem suum exoravit: Hæc citati Paulò ante Authores scribunt; Duo verò in eâ translatione facta sunt, plane stupenda & admirabilia saltem præcipua, quæ nullo possum prætermittere modo.

Diu multúmque conquisieram totius hujus Negocii descriptam notatámque seriem, pervenit tandem in manus meas perantiquus Codex Vitoninus, caracteribus vetustissimis exaratus, totum Iter relegens Translationis, & Singulatim in quoquo loco miracula patrata referens, Quo percurso, sum oppidò exhilaratus. Non enim potui non mirari Divinam Bonitatem, quæ gloriosa semper est in Sanctis suis. Anonymus quidem author sed quem facile prodit ipse Caracter & loquendi modus nempe virum VII. ab Humberto nostro Cœnobii Vitonini Abbatem Richardum; Eodem enim plano stylo, & Lima simili alia ejusdem Sancti Viri Scripta sunt efformata: Neque certe multo post ipse vitam ibidem professus est, monasticam, si Sigeberti Chron. MXXVII. Berthar. cap. XXVIII. & XXX. histori & Paulini Chronolog. consulimus. Totum III. libris complectitur historicis, primo quidem ipsam S. Firmini Flaviniacum transportati descriptionem; Duobus cæteris mira ibidem ad ejus invocationem Domino operante facta, Compendio usus scribam præcipua, & majori commendatione digna, Clarebit posthac (det Deus) magis ac magis hujus historiæ narratione Pontificis Firmini virtus & Sanctitas, quæ pene Virdunensibus est hodie incognita, & obscura, Rem totam viris Eruditis ac piis patefeci, qui non parvo perfusi gaudio vulgari ipsam & in lucem edi summis precibus contendunt; Nihil equidem (ut liberè dicam, quod sentio) tam simile magnorum illorum Divorum Babylæ, Chrysostomi, Nicolai Myrensis, imò & Apostolorum historiis translationibusque me legisse audisseve memini unquam. Neque quisquis æquus fuerit Rerum æstimator, secus, opinor, sentiet. ad rem ipsam venio.

Anno Christi DCCCCLIII. Berengarii Pontificatus XIV. Ipso Sancto Pentecostes die peractis ritè, maximo cum apparatu, Advocato Clero, Populo frequenti, ab Antistite Berengario Tiarâ Pontificia redimito in Sacra Vitoni æde Divinis Misteriis, ipso etiam tum præsente Brunone Archi-Episcopo Coloniensi & Archi-Duce Lotharingiæ (reverrebatur tum forte Victor proturbato Regnerio Montensi) astantibus religiosissimis Duobus Cœnobiarchis Aynaldo sive Amaldo Gorziensi, & Humberto Vitonino memorato, Sacrum B. Firmini Virdunensis Episcopi Corpus in elaboratâ arcâ collocatum, pretiosissimóque velo coopertum, piorum humeris Clericorum imponitur, solemníque pompâ per urbis celebriores plateas exportatur, festo cultu innumera comitante populi turba, Divinos hymnos Clero concinente. Discat hîc Lector Eloquiorum Divinorum

rum veritatem Nimis honorificati sunt amici tui Deus. Non animis modo sed prope oculis observatur, gloriosus gloriosi Martyris Flaviani Patriarchæ Constantinopolitani Triumphus, quando Sacræ ejus Reliquiæ è loco exilii in regiam urbem Constantinopolitanam Solempni pompa transportatæ Marciano Imperatore & Pulcheria Augusta Imperantibus.

Eodem proceditur Ordine ad proximum usque urbi pagum Deuam villam (qui latine sciunt, Deviam dicunt, Lotharingice Dieuc) II. aut III. distat ab Urbe Lapide pagus iste: ibi prima statio, Pars Cleri, ad persolvendum officium urbem repetit, Dum vero Novi Vectores, Sacram Capsam suis humeris imponere moliuntur, mirum dictu, ita Stetit immobilis, ut nulla hominum arte potuerit levari, donec monitis Piæ Matronæ (Eugenia, opinor, hæc erat, cui supra divinitus ostensum S. Firmini Corpus docuimus) abactus & exturbatus fuisset, communi Sanctoque cœtu Nebulo quidam, (vectorum novorum è numero erat) qui vitio meretricio Sordidatus audebat Sacrum Loculum attingere: Viden, ut dona iniquorum non probet Altissimus, nec respiciat in oblationes iniquorum, Nec novum illud, Sacra Firmini Corpora deterre conantibus minimè, resistente numine, concessum fuisse, Ipso nimirum Sacro Corpore instar silicis loco inhærescente, & immobile permanente; Nam aliquando persimile plane contigisse in S. Chrisostomi è Comanis Ponticis (Comanæ in Ponto mortuus & Sepultus fuerat) Constantinopolim translatione; Cosmas vestiarius erat de eadem translatione & Nicephorus lib. XIV. cap. XLIII. litteris mandârunt, nec facto sæpe periculo moueri potuisse, quousque Theodosius Imperator datis ad eum litteris indulgentiam remissionemque peccatorum parentum nomine petiisset.

Ejecto ergo Nebulone, nullo negotio Devoti aliquot viri Sacrum Corpus efferunt, Diffundente se autem Prodigii fama in vicinos pagos accurrit populi multitudo, magnâque ex parte S. Firmino in tota translatione se Comitem adjungit. Venitur Boolejam (*Bozei* passim dicunt) ubi pernoctare Clerum turbamque Comitem oportuit: Hic dum propola quidam dolosè cauponatur, piæque turbæ efucatum potum divendit, Ecce tibi ad Sacri pignoris adventum dissolutis Vas Circulis totum spectante populo Liquorem effundit, & intus Latentem fallaciam detegit; Ea ipsa nocte è vicinia ad Sacra Firmini ossa mulier diutino, eoque gravissimo vexata morbo defertur, Seminecem dixisses, quam nulla medicorum pharmaca fomentave juvare poterant: Solo Loculi Sancti tactu, extemplo quasi è gravi somno excitata surgit, ac propulsato Morbo sanitatem restitutam sentit, nervos, artus, membraque planè omnia consolidata & confirmata miratur. Quid plura? peractis Deo præpotenti, beatoque Firmino Gratiis, pedes, & gaudio triumphans Domum revertit obstupescente multitudine universâ, & magno pietatis sensu Dominum benedicente.

Inde Sacrum Corpus Cingente turba Panniacum, *Pargnos* vulgò, defertur, Eóque adductus puer septennis Aurium linguæque usu ab ipso ortu carens, inter Sacros hymnos & orationes populi, erumpit in has voces; Firmine Pater, adjuva me; Eo ex tempore & expedite loqui, & facile audire loquentes ad extremum vitæ diem potuit: Similia multa apud S. Aug. cap. VIII. lib. XXII.

Hinc Trundusas, *Tronde* vulgò, petente Cœtu universo cum Sancto Corpore Monialem quandam multis jam âb annis excæcatam, ubi Sacram arcam Firmini cum profusione Lachrymarum supplex fuisset venerata, obstupescunt omnes illico grati luminis & insperatæ visionis munere fuisse donatam.

Postea Fagum, vulgò *Foux* pervenitur, villa est Diœcesis Tullensis, forte nocte intempestâ male consultus, nescio quis, Fagensis Ecclesiæ thesaurum depeculatus fuerat, ad Sacri Corporis adventum Sacrilegus homo tali horrore corripitur, ut nullo consistere posset loco, itaque patrati Sceleris conscius, conscientia stimulante, sistit se coram Sacro Feretro, & ibi tanquam coram judice pro Tribunali palam se ipsum incusat, veniam petit, ablataque restituit.

Tullum deinde turbis appellentibus cum Sancto Corpore, statim S. Gerardus tum Tullensis Episcopus (quem Leo IX. Anno MLII. ex Sigeber. in album Sanctorum retulit) aggregato Clero una cum frequenti populo, quanto maximo potuit cum apparatu obviam procedens, in Basilicam S. Apri deducit: Totâ nocte Psalmi divinique hymni â Fidelibus ad S. Pontificis ossa decantati, illucescente autem aurora, puella quædam tenaci difficilique afflictata morbo, indolescere cœperat âb ipsis cunis, fusâ ad Deum oratione ad S. Firmini invocationem confestim, spectante plebe universa, incolumis & Sana visa est: Exin pius Tullensium Pastor Sacris de more solemniter persolutis eâdem, quâ præcedenti die exceperat, pompa abeuntes, cæptúmque peragentes iter comitatur: Fideles, venerandi Firmini Corpus deferentes, è tota vicinitate innumera propemodum ætatis Sexûsque omnis turba ad alterum Servi DEI accurrente triumphum: hic quis non videat expressam Divi Ignatii Constantinopoli (quo Roma) Antiochiam translationem, aut, si malumus, Reductionem: quis Gestientes Lætitiâ Christianos in celebri B. Babylæ transportatione è Daphnitico Luco in urbem Alexandrinam non hoc die adumbratos expictos ve dicat?

Cœnobitæ Tullenses, præsertim vero è Religiosa Domo S. Apri sese in hac transmigratione exhibuére Sacri Corporis Gerulos ad Mosellæ Amnis trajectionem, ibi ab alia occursante undequaque populi turbâ Honorificentissimè Surceptum Sacrum Pignus, Confidentéque Tullensi Clero in fluminis Ripa cum magnâ populi turbâ novi Vectores Sacri Corporis transmeationem Amnis aggressi per eam partem qua vadosissimus putabatur, â consequente multitudine rapiuntur ad ignota alvei loca; ipsi ergo deviantes, ac Toto cum Comitatu aquarum mole pœne se obrui sentientes, exclamare ad Dominum, Suffragium Beati Firmini implorare cum Lachrymis incipiunt, anxiúsque Tullensis Antistes cum suis omnibus in Fluminis ora intuentibus pro Salute turbæ, prope pereuntis edit eam orationem: Sancte DEI Firmine! Pretiose Confessor succurre citius, ne pereant ferentes Te Aquis fluentibus. Excipit Pia turba Episcopi sui orationem, ingeminans sæpe Sancte Dei Firmine! Sancte DEI Firmine! exorta forte tum fuerat procella. Sed exauditam orationem populi præsens liberatio ostendit: nam statim sedata tempestate littus adversum universi tenuêrunt. Hoc tam insigni miraculo permoti plurimi Flaviniacum usque S. Corporis Comites se adjungunt. Episcopus Tullensis cum Clero & reliquâ multitudine ad propria remeat DEO laudes daturus.

Hoc celebre factum scripsit etiam oculatus testis (nomen subticetur, ipse forsan Humbertus Abbas vel Religiosus alter, qui toti negotio præesse poterat, in M. S. Cod. Viton.) Et vehentes Corpus S. Nicolai Barum, Nautæ similia pericula experti, ejusdem intercessionibus liberantur, ut scribit Johannes Archi-Diaconus cap. X. histor. translat. apud Sur. tomo III. die IX. Maij. Taceo excitatam tempestatem in translatione S. Chrysostomi in ipso fere portu Byzantino apud Niceph. & alios supra.

Interim in ædem D. Martinæ evectam, in supercilio montis sitam, (pagus ipse hodie vulgari Dialecto *Domp-Martin* dicitur) Corpus D. Firmini portatur; jam Basilica ipsa circum fluentium hominum triduum expectantium Catervas redundabat, Quamobrem pro Foribus ac in ipso Vestibulo templi Sacrum pignus locare necessarium fuit, quo turbæ adventantis Devotioni fieret satis: Inter multa ibi patrata Divina opera, Celebre fuit illud: Claudicabat utraque tibia quadriennis puer, mox ut parentum ope Sacrum loculum est deosculatus, non recte incedere modo, verum & exsilire, currereque cæpit, non secus ac mendicus ille curatus â B. Petro ad speciosam portam templi. act. III.

Postea pervenitur ad amœna quædam prata circa Chaliniadim *Chalignii* villa est S. Stephani Metensis ad littus Mosellæ, ibi fessi S. Corporis bajuli ob vehementem æstum (erat nam maxime sudum) conquiescunt posito onere: At ubi progrediendum fuit, iterum eæ recurrunt difficultates, quas in Devia villa primum occurrisse diximus immobile secundò Corpus invenitur, quasi Rupes ingens tenacius & altius monti inhærescens; Quidnam id prætenderet, vehemens stupor omnium animos occupabat, hic omnes discutere conscientiam, sibi quisque timere, sollicitum denique quemlibet maxime inspicere licebat, Novorum operum Famâ exciti plurimi Tullo recens forte advenerant, inter quos verus & legitimus Agri Dominus (idem pænè in S. Augustini è Sardiniâ Ticinum

num translatione sub luitprando apud Possidon. in ejus vita) Is ergo Religione commotus novâ, scribit Agri hæredem perpetuum S. Firminum, dat juris stipulatorem, & continuo Corpus quasi pennis fultum summa cum facilitate deportatur â piis religiosisque Fratribus, (nam Virduno nonnulli è Vitonina familiâ Sacrum Corpus sunt semper Comitati ad Cœnobium Flaviniacense) hymnos Sacrósque Psalmos concinnente cæterâ turbâ. Hæc inter, Loculi seu Arculæ tabulæ Sacra ossa continentes, moueri loco, atque inter se collidi cæperunt, ita ut dissociationem, solutionémque minari, duas ferme horas integras, putarentur: Rei novitate omnes attoniti, orationes fundere, erumpere in lachrymas, veniam peccatorúmque remissionem petere, Exomologesim vitámque meliorem spondere incipiunt: cessat tandem tremor & tabularum commotio. At circa meridiem solis ardore sitim excitante vehementem in tota multitudine, & maximè in Sacræ arcæ bajulis, â prædivite quodam vinum deprecantur (huic adhuc vini utres XL. in hypogeo erant) negat avarus homo vini se quidquam habere, nec vanus Augur, nam dum sub cœnam vinum petit, nullum esse prorsus in utribus animadvertit, & dum effusum putat, nullum vestigium agnoscit, furit in domesticos miser, votis interim suorum non defuit DEUS, Dum è vicinitate multi panem, vinum, & cætera id genus sibi accurarent.

Eodem tempore pia Matrona de pago Rammorum (Goduijdis ei nomen erat) adcurrit festina piis Fratribus & Religiosis viris S. Corporis vectoribus vinum panémque libera manu profert: forte patentem dolii fistulam nimium festinans bona mulier reliquerat, agnoscítque clavem fistulæ in manu, dum viris vinum fundit, quare effusum reliquum vinum, doliúmque inane futurum rata, recurrit Domum ocyus extra guttum dolio suppositum nihil effluxisse, sed eo pleno stetisse mirata, DEI virtutem in S. Firmino vicinis enunciat, & secundò cum populosâ manu ad Sacrum Corpus convolat: His & similibus posteà prodigiis Saxeum Cor Locupletis & avari hominis suprà Memorati (Hilterus appellabatur,) frangitur tandem, & anteactæ vitæ noxas salubri pœnitentia eluens, avidam tenacitatem in non ingratam liberalitatem convertit, quam testatus est, quando sequenti die ad S. Corpus veniens genuflexo Errati veniam cum Lachrymis petiit, oblatisque S. Firmino Donis maximis, vitæ melioris institutionem vovit, & in Religiosâ Domo Flaviniacensi piè Sanctéque vixit. Pergebat turba cum S. Corpore, pagúmque appetebat, qui Masnilis Teutberti, nominatur, Duobus tum miliaribus â Cœnobio Flaviniacensi distantem mosella interjecto: Ecce totum opidum, Lusdam *Ludre* Lotharingi vocant, Pastore ipso cum Clericis Divinas Laudes præcinente, cum muneribus obviam procedit; In itinere plurimis impegit malè feriatis, nescio quis Ganeo, quo Se tantus Populus reciperet, contatur? quibus ad S. Firmini Corpus excipiendum ajentibus, mox vesano Spiritu agitatus homo furorem concipit, plurimáque in S. Pontificem Firminum evomere pergit convitia; donec â turba digressus in Rivulum pagum medium aspergentem prolaberetur, aquisque suffocatus miseram etiam animam evomeret, alia habemus exempla sexcenta similia, eorum qui contumeliosi fuerunt in Sanctos apud Bredembac. Lib. III. col. Sacr. &c.

Pervenit tandem Flaviniacum Corpus S. Firmini, in ædem Sancto Hilario Sacram, maximo cum apparatu & frequentis Populi gratulatione, deportatur, ac in majoris Aræ cornu altero (quomodo adhuc hodie B. Claudii Corpus visitur) collocatum, peregrinis innumeris eò confluentibus cœpit esse venerationi. Nam eâ ipsâ primâ nocte quâ Sacra Theca cum Sacro Corpore in templum Flaviniacense illata est, Claudorum, aridorum, cœcorum, aliorúmque ægrorum multitudo solo attactu Sacræ arcæ curatur; Neque vero tunc solum mirabilis in Sancto Firmino fuit Deus, sed posteà sæpe. Vix enim quiescebat in novo Flaviniacensi templo S. Pastor, dum Tulli misera quædam mulier Sacro die, furtivo operi dedita âb humani generis hoste invaditur, incubus erat dæmon, percrebrescente famâ miraculorum S. Firmini, Cathenis B. Apri (quibus vincti aliquando tres Energumeni curati fuerant & liberati) constricta, Flaviniacum ví pertrahitur; ibi furore, peregrino, barbaróque idiomate multa loqui incipit Dæmon, mulierem, astantésque omnes unguibus, calcibusque impetere, tandem indicuntur piis monaihis preces, applicantur S. Firmini Sacra Ossa, mox abscedit hostis muliere semimortua relicta: Post aliquam temporis intercapedinem secundo applicantur Reliquiæ, continuantur preces, & læta surgit mulier DEI bonitatem Sanctique Firmini virtutem

prædicans ſingularem. Sed jam cætera narratione ſuperſedebo, ne Longior ſim quam oportet: Agitur quotannis in Eccleſiâ Vird. translationis hujuſce anniverſaria commemoratio IV. non Majus. Supplementum Berthariï cap. XXIII. eandem atteſtatur translationem: at ſatis.

VIII. S. VITONINUS ſeu VIDENUS (Victonem ſurius nominat tom. VI. & VII. die Novemb. IX.) â Clodovæo Francorum Rege, qui Virdunum ſuæ nunc poteſtatis fecerat, Epiſcopus Virdunenſibus datus eſt Anno Chriſti D. evaſit in tantum virum, ut leproſos vivens ſanarit, poſt obitum cæcos illuminarit, diem clauſit Anno DXXVIIII. V. id. Novemb. quo die in Indicibus Eccleſiaſticis Virdunenſibus annotata reperitur anniverſaria ejus memoria. Ejusdem poſtea facta eſt translatio, Corpusque in argenteo loculo ſolemni cum apparatu reconditum Anno MCXLVII. Eugenio III. ſummo Pontifice, Alberone II. Epiſcopo Virdunenſi, & Conone Abbate S. Vitoni preſentibus. Sic M. SS. Codices omnes, Pontifici ipſo divina celebrante.

Proximè deinde ſequenti æſtate ob cœli inclementiam & copioſiſſimos imbres, impendere cervicibus Virdunenſium Fames graviſſima videbatur, Sacrum S. Vitoni Corpus magna populi Frequentia, per vicinos agros, ſolemni in Supplicatione delatum ad villam, quam Charniacam dicunt vulgò *Charnei*, Duobus âb urbe ſejunctam miliaribus, mox quieſcentibus ventis nubibusque fugatis mirum in modum diu tenebricoſum ſerenatur cœlum, meſſisque ſequuta horna-gemina, Hinc emanavit ea conſuetudo, ut adhuc quotannis Feriâ II. Pentecoſtes eadem pæne pompa pro frugibus Terræ renovetur quaſi eadem ſupplicatio, in qua ſimul aliorùm Divorum Sacra Pignora deferuntur.

Vacat ſedes Pontificia Menſes aliquot.

IX. DESIDERATUS Vir nobilis, Natione Germanus, Patria Thuringus, in litteris benè verſatus, poſt uxoris mortem Ordinis Eccleſiaſtici deſiderio teneri cœpit; Quare cum Principum Taurinorum Præceptor aliquando fuiſſet, â Theodeberto Theodorici Regis Auſtraſiæ Filio, poſtulanteque Clero, Epiſcopus eſt conſtitutus Anno Chriſti DXXX. undecimo ſedis, ſuæ Anno Prodigia per univerſam Galliam multa contigere de quibus Sigebert. Anno DXLI. afflictíque Virdunenſes Anno ſequenti DXLII. Pûſtulis ac veſicis: Adiens Theobertum Deſideratus, âb ipſo Quingentos Nummos aureos in Populi ſubſidium accipit. Jam tum præclarè factis celebris erat in agro Virdunenſi B. Agericus, ut Sigibert. etiam obſervat in chronic. DXLVIIII. Cujus induſtria plurimum utebatur Deſideratus noſter. Annis tandem ut laboribus tractus obiit Anno DLIV. primusque in Deiparæ templo ſepelitur. Hæc Berthar. Paul. chronol. vixiſſe putat ad DLV. ſed tabulæ Viton. & M. S. Brun. ſecus habent.

X. AGERICUS Electus â Clero & Civibus, præeſſe cœpit Virdunenſibus Anno DLV. Dum S. Medardi templum extrueret, Sanctorum Mauri, Salvini, & Aratoris, Opitulante Numine, Corpora invenit: Pernoctabat fortè in oratione bonus Pater, repente neſcio quomodo Lychnus extinguitur, quo utebatur tum in Oratione horarum; Exhorruit primum, Mox ubi ſeſe collegiſſet, ecce Novo cum ſplendore & Lumine multitudinem Beatorum Spirituum, Pſalmos & Spiritualia Cantica Pſallentium Cellam ingredientem miratur, Præ cæteris elucebant Tres Sancti Præſules Maurus, Salvinus, & Arator, Corpora quidem ſua vicino in loco (demonſtrabant ipſi) âb Annis jam multis in Hominum oblivione poſita jacere, Ævo tamen ſeſe frui ſempiterno, cœleſtique gaudio atteſtantes. Hæc inventio Sanctorum Corporum IIII. id. Nov. facta eſt, in qua multa edita ſunt miracula, quorum aliqua refert Waſſeburg in S. Aratore. Anno denique DCII. die Dominico, quo in Eccleſia Memoria B. Catharinæ Martyris annua recurrebat, ſuis adſcitis Clericis, Divina peragit, dum omnes ad pietatem hortatur, futuramque Corporis ſui depoſitionem Sabatho ſequenti Prophetico Spiritu prædicit, veritatem probavit eventus, auditæque in ejus obitu ſupernorum Spirituum concinentium voces, ſuaviſſimoque cantu Deum laudantium; Omnibus item videntibus B. viri anima quaſi Nivea columba evolare viſa eſt, Cœleſti harmoniâ circum ſonante. Obiit Cal. Decembris. Anni DCII.

CARAL-

XI. Caraimerus in Regia Childeberti Regis Austrasiæ diu versatus, Libellorum Supplicum Magister, Regio Decreto factus est Episcopus, Anno DCIII. condemnato Bucionaldo abbate ob superbiam & ambitionem: desiit esse in humanis VIII. sui muneris Anno Christi DCX.

XII. Hermenfredus In agro Argentoratensi, Celebri quondam ex Regum habitatione loco, & illustri Familiâ Natus, â Theoberto Rege Virdunensis designatur Episcopus Anno DCX. Nam antea tum Pacis tum Belli tempore in armis cum Theoderico hujus Austrasiæ Regis Fratre fuerat versatus: Ex milite factus Religiosus apud Luxouienses, S. Columbani discipulus è Religiosa demum familiâ evectus ad Cathedram Virdunensem Id apud Regem postulantibus consanguineis. Obiit Anno DCXXI.

XIII. S. Paulus S. Germani Parisiensis Nepos invitus donatus est Pontificiâ Tiarâ, Clotarii Regis opera Natione Heduus, Patriâ Augustodunensis primò vitam Eremiticam professus: Deinde apud Theologienses Cœnobiticam, Postremò tractus ad Magistratum Ecclesiasticum Anno Christi DCXXI. omnium virtutum ornamentis præstabilis. Obiit VI. id Febr. DCL. Sepultus in S. Saturnini, nunc S. Pauli templo. Oleum è Sepulchro ejus manâsse ad multos Annos notat Berthariii supplementum.

Incidit in manûs meas perantiquus codex M.S. Viton. in quo plurima ad S. Pauli reliquias reperi facta miracula, & præcipue vim in Dæmones mirabilem ostendentia, Unum his attexam, quia viris religiosis, nostrisque Novitiis non erit ingratum: sub Folcrado abbate (de quo in Theodorico, Wasseb.) Et Goduino priore Novitius quidam (res gesta in Cœnobii D. Pauli Virdun. circa Annum MCXLVI. cum ibi Præmonstratensium Disciplina vigeret) fluctuans invocatione cum sæpius in Errata non ferenda laberetur, à Magistro sæpenumero monitus, in pessum iret magis, Castigatus insolesceret amplius; tandem minatur se abscessurum deinceps, id quod Jure Jurando etiam confirmat. Audit hæc superior & immorigerum adolescentem dimittit: non multò post cum apud suos cupiditatibus habenas laxaret, à Dæmone corripitur, nec ante curatur, quam manibus pedibusque revinctis ad S. Pauli Limina, unde cum jurejurando excesserat, reduceretur, & coram Sancti Feretro adjuratus, explosus, exturbatusque esset Cacodæmon; Filium infelicem Parentes, concepto voto, in servum perpetuum tradunt eidem S. Pauli Monasterio, ubi prius Monachus esse meruerat.

XIV. Gisloaldus. Apud Cellam Theologiensem Monachus, S. Paulo in Cathedra suffectus est Anno DCL. Canonicos in ædem S. Satunini Instituit Anno DCLIX. pontificatus sui Anno Decimo. Desiit esse in Humanis Anno DCLXV.

XV. Gerebertus. Theologiensis Monasterii Abbas, Virdunensem Rexit Ecclesiam sub Childerico. Morte solvitur eodem, quo Ebroinus, Anno DCLXXXVIII.

XVI. Armonius. ex Abbate Theologiensi transfertur ad sedem Virdunensem de Mandato Pippini Heristalii Anno DCLXXXVIII. Obiitque exeunte Anno DCC.

XVII. Agrebertus. prioris ex Fratre Nepos, creatur Virdunensium Pontifex Anno Christi DCCI. moritur Anno DCCVIII.

XVIII. Bertalamius, Monachus Theologiensis, Grimoaldi Filii Pippini Favore assumptus est in Episcopum Virdunensem Anno DCCVIII. Stanneum, Cassam-Petram, Tyllium, ac Fromesium Oppidum suæ acquisivit Ecclesiæ; delecto sibi successore Abbone, cessit è vivis Anno Christi DCCXV.

XIX. Abbo. Theologiensis Item Monachus, Bertalamii quondam Præceptor, jam Annis gravis decessit Muneris sui Anno secundo.

XX. Pepo. Caroli Martelli Præceptor Anno DCCXVII. Pontificio Munere donatus est ab eodem Martello, quem & armis & auro juvit adversus Rabothum seu Ratholdum Frisiæ Ducem. Obiit Præsulatus sui Anno VI. Christi vero DCCXXII.

XXI. VOLCHISUS. Quondam Filiorum Caroli Martelli Præceptor, Virdunensem Cathedram ascendit Anno DCCXXII. Pippinum ejusdem Martelli jussu, ad Luitprandum Longobardorum Regem tendentem Comitatus est; Redux Virdunum, morbo diuturno extinctus est Anno sedis suæ septimo.

XXII. AGRONIUS. Invito Anselino Virdunensium pro-Rege, à Clero postulatur Episcopus Anno Christi DCCXXIX. multa propter sibi denegatam Decimarum solutionem sustinuit Incommoda, ac tandem obiit Promotionis suæ Anno tertio.

Vacat sedes Virdunensis Integro Triennio.

XXIII. S. MAGDALVEUS. de Cognatione Caroli Martelli, ab eodem Thiara Pontificia donatur Anno DCCXXXV. Natus erat Virduni, ac Pippini Heristalii pro Plectrude partes secutus est adversus Martellum cui mox reconciliatus est. Abbatias S. Amantii in Rhodania, Moderniacum & Puliniacum in Aquitania, quæ jugum Episcoporum Virdunensium excusserant, parere docuit; Cœnobitas & Religiosos Viros frequentius visitabat, semper præ oculis habens Gesta Prædecessorum suorum. Peregrinationem Hierosolymitanam agressus, in ea à Basilio Patriarcha perbenignè exceptus muneribusque maximis ornatus est; Reversus ad sedem suam, Templum Divæ Magdalenæ Sacravit, exiguum quidem, sed postea sub Haymone Splendidiore sumptu restauratum; in eo Moniales collocaverat quibus morte præventus, de dote sufficienti providere non potuit, unde tandem deserta remansit hæc Ecclesia donec Hermenfredus eam Restituit: Moritur Sanctus Magdalveus Anno Christi DCCLXII. ejusque Corpus incorruptum repertum fuit Annis post ejus obitum quadraginta.

Vacat sedes Virdunensis ad Annum usque DCCLXXIIII. quo Tempore Vir pius, juxtaque morum Integritate commendabilis AMALBERTUS viduam Pastore administravit Ecclesiam: Eum Bertharius aliique veteres Chronologi non Episcopum sed Corepiscopum nuncupant; Obiit Anno Christi DCCLXXI.

XXIV. PETRUS. Natione Italus, Desiderio Longobardorum Regi à Consiliis; eum post expugnatam Papiam ac devictum Desiderium Carolus Magnus sedi Virdunensi præfecit Anno DCCLXXIIII. Multæ tunc, quemadmodum sede vacante, Calamitates invaserunt Ecclesiam & Civitatem Virdunensem, de quibus nimium contristatus Petrus, diem clausit extremum Anno DCCXCV. postquam sedisset Annos Viginti & unum.

XXV. AUSTRANNUS. Musicæ scientissimus à Sancto Pontifice Adriano I. in Gallias Cantus Ecclesiastici Restaurator missus (ut etiam innuit Sigebertus in Chronico) Ecclesiæ Virdunensi à Carolo M. designatur Episcopus sub finem Anni DCCXCV. dein Anno DCCXCVII. eundem Carolum Regem Romam usque Comitatus, effecit ut Leo III. Pontifex Mox Magdalveum, suum in sede Virdunensi prædecessorem inter Sanctos referret; plurima etiam Ecclesiæ suæ Bona à Nobilibus injuste possessa recuperavit, ac tandem felici morte quievit Anno DCCC.

XXVI. HERILANDUS. à Carolo M. in Gratiam Fratris sui Zachariæ quo in diversis Legationibus usus fuerat, maxime ad Patriarcham Hierosolymitanum, donatus est Virdunensi infula. Interfuit Moguntino, aliisque per Germaniam habitis Conciliis, quibus edoctus, multa ad Cleri sui Reformationem instituit. Postremum Articulari morbo vexatus animam salvatori suo reddidit, Anno Episcopatus sui Vigesimo quarto. Christi vero DCCCXXIII.

XXVII. HILDUVINUS. Vir Clarus, ac Ludovici pii Imp. Consiliarus ab eodem Clero Virdunensi Præsul datus, sedit Annis XXIV. Multa à Lothario Imp. perpessus migravit ex hoc Sæculo Idibus Januarii Anno DCCCXLVII.

Vacat sedes Anno ferme Integro,

XXVIII.

XXVIII. Hatto. Lothario Juniori Intimus, ex hujus Regis voluntate Pontificia Jura suscepit Anno DCCCXLVII. exeunte. Mox Bona Ecclesiæ suæ ablata omni studio revocavit: Hattonis-Castro Oppidulo initium dedit: dirutam à Normannis S. Vitoni Basilicam restaurare aggressus Monumenta S. S. Pulchronii & Possessoris aperiri jussit, & eorum Sacra pignora in Loculis decenter reposuit: similes honores exhibuit Reliquiis Sanctorum Mauri, Salvini, & Aratoris, in quarum Translatione frequens Populi concursus, & ægri sanati plurimi. Beati Johannis Baptistæ Ecclesiam solo pœne adæquatam restauravit ac in Honorem S. Mauri Episcopi Virdunensis consecravit, Altare etiam suo in Hattoniano Castro eidem S. Mauro erigens. Demum Anno Pontificii sui muneris XXIII. ipsis Kalend. Januarii Anno DCCCLXX. vitam posuit.

XXIX. Berhardus. à Carolo Calvo Galliarum & Lotharingiæ Rege Anno DCCCLXX. Virdunensi Ecclesiæ præficitur; docuerat is Sacras Litteras in Æde Vitonina, quam ad Finem perduxit, id quod Hatto morte præventus præstare non potuerat; constituitque in ea VIII. Canonicos quos redditibus ac Censibus copiosis dotavit. Obiit in Theoleia prid. Kal. Jan. Anno DCCCLXXIX. Pontificatus sui Anno X. hæc Berthariùs Berhardi hujus discipulus.

XXX. Dado. Berhardi Nepos à Ludovico Rege Galliæ Orientalis Antistes Virdunensium Designatus est mense Maijo Anni DCCCLXXX. sub ejus Regimine Boso Virdunum Civitatem Igne devastavit Anno DCCCCXVI. quapropter pius Præsul, ne per hoc forsitan Memoria prædecessorum suorum etiam periret, Berthario Sacerdoti & Secretario suo injunxit ut Historiam Virdunensem contexeret, dum ipse interim Ecclesiæ Marianæ Instaurationem molitur, sed jam Senio gravis morte præpeditur Anno DCCCCXX. postquam Ecclesiam suam Rexisset Annis Quadraginta.

XXXI. Barnoinus. Dadonis Consanguineus Cathedram Virdunensem ascendit Anno DCCCCXX. moritur Anno DCCCCXXXIX.

XXXII. Berengarius. Natione Saxo, Ottoni Cæsari Charus, à quo & Episcopatu Virdunensi donatus est. Hic in primam Virdunensem Ecclesiam in honorem S. S. Petri & Pauli constructam, nunc Divo Vitoni Sacram, Ordinis Sancti Benedicti Monachos introduxit, abactis exinde Clericis, primumque eis Abbatem Humbertum consecravit Anno DCCCCLII. dein Anno sequenti Translationem Corporis S. Firmini ritu solemni peregit, ut supra ostendimus; Obiit optimus Præsul Anno DCCCCLIX. pridie idus Augusti, ac in Templo D. Vitoni Sepultus est.

XXXIII. Wilgfridus. Bertholdi Bavariæ Ducis consanguineus, in defuncti Berengarii Locum suffectus est. Hic Templum Sancto Saturnino Sacrum restauravit, ac S. Pauli Episcopi Corpus in eodem reconditum elevans, in argenteo Feretro honorificentissime collocavit, majus etiam Altare in hujus S. Confessoris, Sanctique Pauli Apostoli Honorem consecravit, & Cœnobitas Ord. S. Benedicti eidem Ecclesiæ præfecit, quos, quemadmodum illos de S. Vitone, Prædiis, annuoque proventu Copioso Locupletavit. Anno DCCCCLXXIIII. postmodum Sigiberti Comitis Carceres expertus, mox Liber dimissus est: comes vero in expiationem patrati Facinoris, Laminam & coronam auream obtulit, quæ una cum summo Templo deinde conflagrarunt. Obiit Wilgfridus Anno DCCCCLXXXVI. prid. Kal. Septemb. Sepultus in Templo S. Pauli juxta aram, quam in dextro Latere vivus erexerat.

Vacat sedes Virdunensis mensibus aliquot, nam, qui in eadem successurus fuerat Hugo, ubi ærarium exhaustum intellexit, oblatæ Dignitati ultro renuntiavit, nec in Episcopum consecratus est.

XXXIV. Albero I. Theodorici Mosellani ex Nobilissima Beatrice Filius, à Clero & Populo unanimiter postulatus Anno DCCCCLXXXVII. Cathedram Virdunensem haud diu tenuit, quandoquidem eodem Anno ad proximam Metensem promotus est.

XXXV. Albero II. Godefridi Senioris Comitis Arduennæ Filius, Pontificium munus suscepit æger admodum; hinc recuperandæ sanitatis gratia in Italiam delatus, ibidem diem clausit extremum XIV. Kal. Maij. Anno DCCCCXC.

XXXVI. Haymo Natione Germanus, Henrici Bavariæ Ducis Interventu, ab Ottone III. Imp. Vacanti Ecclesiæ Virdunensi præficitur. Restauratam ab Hattone Episcopo Ædem Sancti Mauri exornat, insignique adauget Monasterio in quo Sanctimoniales Ord. S. Benedicti collocavit, Redditibusque sufficientibus providit circa Annum MX. quo Tempore Dudo vir pius, Virdunensis Ecclesiæ Canonicus ac Montis-Falconis Præpositus Novam erexit Ecclesiam in Honorem S. Crucis, Canonicosque XII. in eadem Liberalissime instituit: eodem plane Zelo Ductus Hermanfredus Archidiaconus Anno MXXIII. Basilicam Divæ Magdalenæ Sacram, juxta quam olim Magdalveus Episcopus Cœnobium Sanctimonialium instituere aggressus fuerat, Rastauravit, in eaque, B. Richardi Abbatis Vitonini Consilio adjutus, Magnificum XXIIII. Canonicorum Collegium fundavit. Obiit Haymo die Kalend. May Anno MXXVIII. postquam Ecclesiam suam Laudabiliter Rexisset Annis fere XXXVI.

XXXVII. Raimpertus. Omnium votis & applansu Haymoni datus est Successor, qui præter erectam à se Collegiatam S. Magdalenæ Ecclesiam, de qua mox egimus, Cellam S. Agerici Abbatiæ Titulo insignivit, in eaque Ordinis S. Benedicti Monachos collocavit sub directione Balderici Viri præstantis, quem etiam in primum Loci Abbatem ordinavit. Iter Hierosolymitanum ingressus, vix Inferiorem Pannoniam attingerat, cum gravi morbo decumbens ad Cœlestem Hierusalem profectus est. III. Kal. Maij Anno MXLI.

XXXVIII. Richardus. I. Hildradi Comitis Filius, ad Preces Cleri ac populi Virdunensis, Vicinorumque Principum Favore, ad vacantes Insulas promotus est à Conrado II. Imp. Vir miræ Eloquentiæ & Sanctitatis, utpote qui Fridericum ultimum Virdunensium Comitem induxit, ut relicto Sæculo Monasticam vitam in Cœnobio S. Vitoni amplexaretur, quo facto, ipse Comitatum Virdunensem Ecclesiæ suæ in perpetuum uniri, ac privilegio Xæsareo confirmari obtinuit. Obiit plenus Meritorum Anno MXLVII. VII. Idus Novembris.

XXXIX. Theodoricus. Gozelovis Comitis Filius, ac Basileensis Ecclesiæ Canonicus, quem Henricus III. Imp. in gratiam Patris sui qui sub ipso in Italia strenue militaverat, Episcopum Virdunensem constituit. Gravis ei intervenit dissensio cum Godefrido III. Barbato, Lotharingiæ Duce, occasionemque præbuit diri illius Incendii quo Civitas conflagravit Anno MXLIX. profectus postea Hierosolymam Theodoricus mox ubi ex itinere rediit, tot tamque varia Bella cum vicinis suis iniit ut virum potius militarem quam Ecclesiasticum diceres: Anno Regiminis sui XXXVI. eo quod partes Henrici IV. Cæsaris sectaretur à Gregorio VII. Pontifice, anathemate percutitur; quamobrem Rudolfus Abbas Vitoninus unà cum suis, dum Theodorico communicare recusant, exulare cogitur: verumtamen, interveniente eodem Abbate, Theodoricus à Legatis Apostolicis postmodum Excommunicationis vinculo solutus, piè obit Anno MXC. die IV. Kal. Maij.

XL. Richerus. Decanus Metensis, ab Henrico IV. Imp. ea Lege Theodorico in Sede Virdunensi datus est Successor, ut partes suas adversus Pontificem tueretur, Fideique suæ obsides, sub Corporis Bonorumque omnium amissione, constitueret tres Fratres suos Albertum, Bezelinum, & Johannem, qui tunc in Regia versabantur Aula: quapropter Richerus factus est Schismaticus cum Capitulo, & urbe tota: cùm autem Trevirorum Archi-Episcopus una cum suis comprovincialibus Metensi & Tullensi, Apostolicæ Sedi constanter adhærerent, Richerus absque consecratione & pontificialium administratione, tanquam truncus inutilis remansit donec Anno MXCVI. pœnitens ab Urbano II. Pontifice per Legatos suos Lugduni absolutus est, ac ipso Sabbatho Sancto paschali insequente Ordinatus Episcopus: Relapsus dein in pristinam seditionem, hæsit in Excommunicatione per Triennium à qua resipiscens meruit absolui sub Paschali II. per Hugonem Lugdunensem

nensem Archi-Episcopum. Demum Treviros proficiscens ibidem vitæ finem invenit VI. Idus Martii MCVII.

XLII. RICHARDUS II. Comitis Grandipratensis Filius, ex Archidiacono Virdunensi creatus Episcopus Iram Paschalis II. summi Pontificis incurrit, quod Henrico V. Schismatico adhæreret. Astevolum & Mosacum Ecclesiæ suæ Oppida Guillelmo Luciburgico oppignoravit. Dein Hierosolymam, ac demum Romam profectus, cum frustra tentasset suam hactenus sententiam ratam haberi, in gravem animi mœrorem incidit, ex quo paulo post obiit in Monte Cassino Anno MCXIIII.

Vacat sedes Annis III. mensibus VI.

XLIII. HENRICUS I. Guinutoniensis in Anglia Archidiaconus, Cæsareo Jussu cœpit Virduni Pontificia Jura administrare Anno Christi MCXVII. mox anno sequenti Excommunicationis vinculo irretitur à Guidone Viennensi Legato Apostolico: verum consilio Laurentii Abbatis Vitonini Romam proficiscitur, & Mediolani absolvitur à Joanne Cremonensi Cardinale, Vices S. Pontificis agente; tum inauguratur Episcopus; quam ob rem irritatus Cæsar, Virdunum redeunti, Portas occludi mandat, hinc Civitas Obsidione cincta ac expugnata fuit: Tandem aliis supervenientibus adversitatibus fractus, Consilio Divi Bernardi usus, Pontificiam dignitatem ultro abdicavit.

XLIV. URSIO, seu URSINUS, Abbas ad S. Dionisium Remis, à Clero Electus in Episcopum Virdunensem Anno Christi MCXXIX. autoritate Legati Apostolici tunc Catalauni agentis: Vir parum Industrius, & ad Vitam solitariam agendam, potius quam Ecclesiam Regendam, aptior: Raynaldum Barri Comitem sic exhorruit, ut maluerit in Concilio Leodiensi coram Pontifice & Lothario Imperatore Infulas ponere, quam ejus assiduis Insultibus diutius vexari.

XLV. ALBERO. III. Arnulfi Comitis de Chinii Filius, Archidiaconus Virdunensis, sufficitur in Locum Ursionis Anno MCXXXI. is Ecclesiam suam prudenter Rexit; Raynaldi Barri Comitis Arrogantiam fregit, dein Anno MCXXXVI. dissolutionem Monachorum Cœnobii divi Pauli ultrà non ferens, authoritate Apostolica munitus eos ejecit, introduxitque in eorum Locum Viros pios ac Religiosos, de Familia S. Norberti, qui tunc florebant maximè, eisque præfecit Roggerium Abbatem: in tantum autem hæc Novella Plantatio exculta est, excrevitque, ut jam Anno MCXLVIII. iisdem Redditibus & Bonis trecentos aleret Religiosos, quando ea antea vix viginti Malis Monachis sufficiebant. Plurimorum aliorum Monasteriorum in sua diœcesi Reformator & Rastaurator exstitit Albero, Chaladense inter alia, inchoatum à Roberto Monacho Vitoniano, in quod se Henricus I. Episcopus post abdicatam dignitatem receperat, absolvit, consecravitque in honorem S. Sulpitii, ac in illud Cisterciensis Ordinis Monachos introduxit. Demum Anno MCLV. Albero & ipse Pedum posuit, Monachicamque Vitam Episcopali præferens, in Monasterio Divi Pauli reliquum vitæ pie ac Sanctè traduxit. Obiit IV. Non. Novemb. Anno MCLVIII.

XLVI. ALBERTUS I. ex Nobili Familia de Marcei ad vacantem Virdunensem Ecclesiam promotus à Friderico I. Imp. ejus partes fortiter secutus est adversus Pontificem Hadrianum IV. postmodum pœnitentia ductus Monasterium Claræuallense, relicto Episcopio, ingredi statuit: verum in ipso Itineris sui exordio, pertransiens ante Sacram S. Vitoni Ædem, Currus quo vehebatur, dissilit in partes, quo casu attonitus Præsul, simile quid olim Divo Marco Evangelistæ accidisse recordatur, quando à S. Petro Alexandriam missus, iter expletum ex ruptura Calcei sui intellexit: Intrat itaque Albertus Cœnobium S. Vitoni, Habitum ab Abbate Canone Instanter postulat, obtinet, ac paulo post ex hac mortali ad Meliorem vitam transit XVII. Kal. Maij Anno MCLXII.

Succedit durante Schismante RICHARDUS cognomento CRISSA, quo ante inaugurationem mortuo circa Annum MCLXXI. alium in Ecclesiam Virdunensem Intrudit idem Fridericus Imperator, ARNULPHUM Nimirum, Alberti Comitis de Chinii Filium, qui dum adversarios suos bello adoritur, sa-

gitta percussus interiit anno MCLXXX. huic mox subrogatur de Mandato Cæsaris HENRICUS de CASTRIS Canonicus Leodiensis, cujus Regimen ut aliorum nex felix nec diuturnum fuit quandoquidem post annos aliquot, in publico Patrum consessu Remis habito, publice exautoratus fuit anno MCLXXXVI.

XLVII. ALBERTUS II. ex Illustri Comitum de Chinii Familia ortum trahens, à Clero Virdunensi, absens, & dum Loca Sancta per Armeniam invisit, eligitur in Episcopum: Verum turbatam intus & Foris Diœcesim nactus, ipse pro Communi salute omnium Victima occubuit, dum enim quodam die Clerum, Nobilitatem, & Populum ad ineunda mutuo inter se amica pacis fœdera Vehementer ad hortaretur, à Sicario a tergo adorsus Hasta transfigitur anno MCCVIII.

XLVIII. ROBERTUS. è Comitum Grandi-Pratensium stirpe procreatus, Virdunensis Ecclesiæ Primicerius, Licet communi suffragio in prædefuncti Locum & dignitatem evectus fuisset, Cives nihilominus, & ex Clero primores aliquot sibi sensit inimicos, quapropter Romam ire compulsus, cum infecto Negotio Virdunum redit, moritur in Itinere anno MCCXVII.

XLIX. JOHANNES I. ab ASPERO-MONTE, Electus in Episcopum Virdunensem, dispensante super ætatem Pontifice: hic piis Operibus maxime Intentus, Monasterium quod hodie S. Nicolai in prato dicitur, à Fundamentis erexit pro Canonicis Regularibus S. Augustini, quos amplissimis Redditibus providit: exacto demum Sacri Muneris sui septennio, à Virdunensibus ad Metenses translatus est, anno MCCXXIIII. hic est qui anno MCCXXI. Fratres tam ex Famila S. Dominici quam ex illa S. Francisci in Urbem Virdunensem admisit, eisque congrua Domicilia ædificari curavit.

L. RADULPHUS. Cantor Laudunensis, Vir mitis, Cathedram Virdunensem ascendit ex sola summi Pontificis authoritate, non petito etiam Cleri Consensu, cujus mores in multis reformavit, & in Cives suos omne Imperium, omnemque Jurisdictionem à Cæsare impetravit. Obiit anno Domini MCCXLV.

LI. GUIDO I. de TRIAGNEL. ab Innocentio IV. summo Pontifice in Concilio Lugdunensi in Locum Radulphi suffectus est: verum dum pergit Virdunum, Febri gravissima corripitur, ex qua mox eodem anno Obiit in Hattonis-Castro.

LII. GUIDO II. de MELLOTO, ab eodem Innocentio IV. Pontifice subrogatus est Guidoni defuncto; quapropter Sedis Apostolicæ Zelator maximus, dum Cives sui, in Fridericiano Schismate novam defectionem moliuntur, ipse Clerum omnem egredi jubet, & Civitatem interdicto suppositam, valida cingit obsidione, eoque in brevi reduxit, ut Rebelles non nisi exsolutis decem mille pondo auri, pacem & veniam impetrarint: Transiit Guido ab Ecclesia sua Virdunensi ad Altissiodorensem mense Februario anni MCCXLVII.

LIII. JOHANNES II. de AQUIS, de vacante Virdunensi Ecclesia provisus per summum Pontificem, non alio Facto Memorabilis reperitur, quam quod anno muneris sui tertio divi Pauli Basilicam Magnifico Opere à Fundamentis inchoavit, moritur anno MCCLIII.

LIV. JACOBUS I. Trecensis, Filius Cerdonis, Divo Thomæ Aquinati maxime familiaris, hinc ad Virdunenses Infulas promotus fuit ab Innocentio IV. Pontifice, à quo etiam mox Hierosolymitani Patriarchatus Honorem promeruit, adscriptus dein in Album purpuratorum Patrum, ad supremam dignitatem Pontificiam ascendit post Obitum Alexandri IV. anno MCCLXI. dictusque est Urbanus IV.

LV. ROBERTUS II. Mediolonensis, datus fuerat Jacobo in sede Virdunensi Successor, anno MCCLIV. Oves sibi concreditas Rexit in pace, in qua & obiit anno MCCLXXI.

LVI.

LVI. Ulricus. Sarnensis, jam grandæuus Roberto sufficitur. hic nulla re notus obdormivit in Domino Anno MCCLXXIII.

Vacat sedes per Triennium.

LVII. Gerardus de Granson, ex Primicerio Virdunensi Creatus Episcopus, quo munere unico tantum anno functus est; excessit è vivis Anno MCCLXXVII. Sepultus in Castillionensi Monasterio, quod Bonis suis plurimum Locupletaverat.

LVIII. Henricus II. de Granson. præcedentis Frater Germanus, uterque ex veteri Gente Comitum de Chyni Ortum trahens; hic Episcopali Infula Donatus Anno MCCLXXXIII. Omnem Curam ac Operam in restaurando & perficiendo Castillionensi Monasterio, quod olim ex prædecessoribus suis Albero II. per Radulphum Abbatem Claustrensem inchoaverat, posuit, in eoque post Obitum Sepulturam suam juxta Fratrem suum, invenit Anno MCCLXXXVI.

Vacat sedes integro Quadriennio.

LIX. Jacobus II. Revignæus, ob summam Doctrinam & pietatem à summo Pontifice Virdunensi Ecclesiæ præficitur Anno MCCXC. in tuendis sedis Apostolicæ Juribus & Prærogativis attentissimus, Civium suorum Odium & inimicitias incurrit, à quibus falsò delatus, dum Romam tendit, ut Innocentiam suam probaret, Læthali morbo corripitur Florentiæ, ubi & animam exhalavit Anno MCCXCVI.

LX. Johannes III. Richecuriensis, datus mox Jacobo Successor, Munus Pontificium feliciter administravit: Obiit Anno MCCCII.

LXI. Thomas. de Bello-Monte ex Barrensium Comitum Sanguine progenitus, Ecclesiæ Virdunensis Primicerius, à Bonifacio VIII. Pontifice ad Episcopalem sedem provehitur, in qua annos paucos transegit. Obiit Anno MCCCV. die IX. Kal. Julii.

LXII. Nicolaus I. de Nova-villa ex Canonico Virdunensis Ecclesiæ factus Episcopus; Inconsultam aliquando cum diffidentibus secum Civibus compositionem iniit, dum Imperium & Jurisdictionem Temporalem, quam Prædecessores sui multo Labore hactenus manutenuerant, à se abdicavit: Novas dein ei molestias suscitavit Clerus, quibus nimium diuexatus Pontificium Munus transtulit in Henricum qui sequitur, Anno MCCCXII. cœterum dum Anno MCCCVII. Ordo Militum Templi fuerat suppressus, Nicolaus Ædem illorum, quam Virduni possidebant, Eremitis S. Augustini incolendam dedit, proventus vero sat amplos Monasterio Castillionensi donavit.

LXIII. Henricus III. de Aspero-Monte. Mox ubi in Episcopum inauguratus fuit, distractam ex Prædecessoris sui Pusillanimitate Jurisdictionem fortiter recuperavit, Suorumque Impetum repressit: ex Æde parrochiali S. Mauri juxta Hattonis - Castrum Collegiatam efformavit, Canonicisque de Præbenda sufficienti providit. Obiit pius Præsul die Non Januarii Anno MCCCXLIX. de Ecclesia Virdunensi optime meritus, quam Annis XXXVII. feliciter gubernaverat.

Successit hoc ipso Anno MCCCXLIX. à Clero Electus Henricus de Germineo, quem improbavit Pontifex, adeoque in numero Episcoporum Virdunensium non recensendus.

LXIV. Otho. Pictaviensis, à Clemente VI. Pontifice Virdunensibus Præsul datus, nec Cleri, nec Populi mores probavit, quam ob rem mox Pedum & Infulas ultro posuit, sibique surrogari passus est Hugonem, qui sequitur.

LXV. Hugo de Barro Magnis ac Claris Natalibus ortus, initio sui Pontificatus, blandis Civium suorum hallucinationibus circumventus, Potestatem creandi Magistratum Civilem, iis ultroneè indulsit, verum Re postmodum attentius considerata, Factum ex authoritate Caroli IV. Imp. annullavit, à quo & novum desuper diploma obtinuit: Peregrinationem Terræ Sanctæ suscipiens, moritur in Monte Sinaii Anno Domini MCCCLXI.

LXVI. Johannes IV. Domo Borbonius, Virdunensem Sedem occupavit annis Novem. Obit Anno Christi MCCCLXX.

Vacat sedes Anno fere Integro.

LXVII. Johannes V. à Fano S. Desiderii dictus, Vacantem Virdunensem Episcopatum à Gregorio XI. summo Pontifice obtinuit; adversa plurima perpessus, obiit Anno MCCCLXXV.

LXVIII. Guido III. Rojâ diocœsis Ambianensis Oppido ortus succedit Johanni in Cathedra Episcopali, nec fuit illo felicior. desiit esse in vivis Anno MCCCLXXVIII.

LXIX. Leobaldus de Cusantia Monachus Luxoviensis, ob Insignem præsertim Juris Canonici peritiam, ad Virdunenses Infulas promotus est. Magna illi & assidua Contentio fuit cum Civibus, quam ut fortius supprimeret in Caroli VII. Gallorum Regis Clientelam se suamque Ecclesiam tradidit Anno MCCCXC. moritur die VI. idus Maij Anno MCCCCIII.

LXX. Johannes VI. de Sarra-Ponte Joannis Cormarsii & Venisii Domini Filius, magnas, ob exortum in Ecclesia DEI Schisma, pertulit molestias, tandem Episcopatus sui cum Ludovico Barrensi Cardinale permutatione inita, ad Catalaunensem, quem ille tenebat, transiit Anno MCCCCXIX.

LXXI. Ludovicus I. è Ducibus Barrensibus ortus, Cardinalis Portuensis, Catalaunensem suum Episcopatum cum Virdunensi permutavit approbante & confirmante Factum Martino V. summo Pontifice. Interfuerat jam Anno MCCCCVIII. Pysanæ Synodo ut cum aliis Patribus subortum inter Benedictum mIII. & Gregorium mII. de ambiendo Pontificatu Schisma de medio tolleret, ubi familiarissime usus est Johanne Gersone Cancellario Parisiensi, ac Petro Alliaco postmodum Cardinale. Anno deinde MCCCCXV. Constantiam se contulerat ad Generale & Oecumenicum Concilium, quod illi in omnibus suis Ecclesiasticis Functionibus & Ministeriis pro Regula Constanti fuit, Fratribus Ordinis S. Francisci sub finem Vitæ suæ, Ecclesiam cœnobiumque condidit in Varenna Oppido suo, tunc Virdunensis, nunc vero Remensis diocœsis, Loco, etiam S. Gangulphi Martyrio celebri. Obiit Optimus Præsul Im. Kal. Julii Anno MCCCCXXX.

LXXII. Ludovicus II. Domo Haracuria progenitus, Inauguratur Episcopus Virdunensis mense Augusto Anni MCCCCXXX. verum arrogantes suorum Canonicorum Mores cum tollerare non posset, Guillelmum Abbatem Thierensem (cui vacans per obitum Henrici à Villa, Tullensis Episcopatus obtigerat) induxit ut hac sede sibi relicta ad suam Virdunensem transiret, id quod etiam de consensu summi Pontificis ad effectum perductum est cum summa nihilominus utriusque displicentia, sic ut Neuter sua Sede contentus, nova permutatione inter se inita, ad priorem suam quisque reversus sit, obiit Ludovicus Anno MCCCCLVI.

LXXIII. Guillelmus I. ex Abbate Thierensis Monasterii Ord. S. Bened. Creatus primum Episcopus Tullensis Anno MCCCCXXXVIII. dein ex permutatione cum Ludovico de Harcuria Episcopus Virdunensis, quam sedem cum rexisset

rexisset Annos Duodecim & menses aliquot, iterum permutavit cum prædicto Ludovico Anno MCCCCXLIX. & ad sibi primitus destinatum Ovile rediit cujus Saluti in omnibus, prospexit, & apud Fridericum III. Imperatorem tantum promeruit, ut antiquatum Comitis Virdunensis Titulum, qua prærogativa Prædecessores sui olim fruebantur, sibi suisque successoribus in perpetuum salvum firmumque obtinuerit. Tandem urgente Philippo Burgundiæ Duce ad Tornacensem Episcopatum transiit, Anno MCCCCLX. eumque simul cum divite S. Bertini Abbatia in Urbe Gandauensi gubernavit feliciter, in qua & Sepulturæ Locum invenit, Anno MCCCCLXXII.

LXXIV. Guillelmus II. Domo Haracuria, Ludovici II. superioris ex Fratre Nepos à Calixto III. Ecclesiæ Virdunensi præficitur Anno MCCCCLVII. III. idus Augusti post dicti Ludovici Obitum. Vir fuit fere semper in Aulis Principum degens Insignisque artis politicæ Magister, Duci Lotharingiæ à Consiliis: primus Vimboii Castrum ædificavit quarto ab urbe Lapide: Dum aliquando Occulte partibus Caroli Burgundiæ Ducis adversus Ludovicum mI. Galliarum Regem favere resque ejus Secretò promovere deprehensus fuisset, ejusdem Regis jussu in Carceres detruditur, in iisque per Annos mV. detentus est: Interim Res Ecclesiæ Virdunensis in deteriora prolabuntur, donec Anno MCCCCLXXIIII. Rumor de Guillelmi morte percrebuit, quo ad Sanctam Sedem perlato, obtinuit Clerus sibi in Episcopum dari Joannem de Lenoncuria, sed idem Rumor mox falsus deprehensus effecit ut ad Instantes Cleri Virdunensis preces Joannes saltem Pro-Episcopi apud eos munere fungeretur. Tandem Anno MCCCCLXXXII. missus in Gallias Legatus Apostolicus Joannes Tit. S. Petri ad Vincula Cardinalis Libertatem Guillelmi his conditionibus à Rege impetravit, scilicet, ut Lotharingiam nunquam amplius ingrederetur, & Episcopatum Virdunensem in gratiam Nicolai Archi-Episcopi Atheniensis (qui tunc forte in comitatu Cardinalis erat) Resignaret accepto in vicem Episcopatu Vintimiliano in Ditione Genuensi sito: Verum mortuo Ludovico Rege, Guillelmus abjecto omni timore Virdunensem Cathedram repetit, & diocœsanos olim suos tot tantisque malis exagitat, ut Nicolaus Præsul pacis & publicæ tranquillitatis amantissimus, maluerit nova iterum permutatione facta cum Guillelmo, ad sedem suam Vintimiliensem redire, quam tantæ Miseriæ diutius esse Spectator. Obiit Guillelmus senio gravis Anno MD. die m. Kal. Martii.

LXXV. Nicolaus II. de Nicolinis, Italus, Episcopus Vintimiliæ ac simul nominatus Archi-Episcopus Atheniensis, Vir pius, qui postquam Episcopatum suum permutasset cum Virdunensi, ut supra ostendimus; ob Pacis ac Boni publici amorem, hoc Virdunensi dimisso, Vintimiliam reversus est, reservata sibi annua pensione CCC. aureorum in quam se Guillelmus obligaverat, probante Pontifice.

LXXXVI. Varicus. à Domp-Martino, Abbas Gorziensis, Opera Nicolai II. prædecessoris sui, mortuo Guillelmo Haracurio Sedem vacantem obtinuit VIII. Kal. Martii Anni MD. authoritate Alexandri VI. Pont. max cum esset inaugurationis suæ parum cupidus, Gerardum Ceraucurium in Cor-Episcopum accepit (erat is Abbas Vitoninus homo plus æquo Liberalis) tandem Varicus nulla re Clarus, Obiit Nonis Quintilibus Anni MDVIII. cum sedisset Annos VIII. menses IIII. dies mIII.

LXXVII. Ludovicus Renati siciliæ Regis ac Lotharingiæ Ducis ex Philippa Adolfi Gelriæ Ducis Filia; cum esset adhuc annorum Im. designatur Virdunensis Episcopus à Julio II. summo Pontifice hac interposita conditione ut Cardinali Urbino quotannis penderet Censum Mille aureorum: datus est insuper Ludovico in Cor-Episcopum Nicolaus Gobertyus Canonicus Ecclesiæ Cathedralis. Demum Anno MDmmII. Ludovicus deposito Clericali habitu fit Comes Vademontanus, & Episcopatum suum Johanni Cardinali, Germano suo, dimittit.

LXXVIII. Johannes VII. Frater præcedentis, Anno ætatis suæ IV. designatur Episcopus Metensis, dein Anno MDmVII. transit ad Tullensem Ecclesiam Creaturque Cardinalis anno mox sequenti a Leone m. Pontifice: Demum Virdunensis Episcopus

inauguratur Anno MDXXIII. cedente in ejus Gratiam Fratre suo Ludovico, ut mox vidimus; Interfuit Electioni Pauli III. Papæ Anno MDXXXIV. denique Episcopatum Virdunensem Resignat Patrueli suo, qui sequitur.

LXXIX. NICOLAUS III. Antonii Ducis Lotharingiæ Filius, Abbas Gorziensis, ex Libera Cessione Joannis VII. Virdunensem Cathedram obtinet; verum extincto Anno MDXLV. Francisco Lotharingiæ Duce, ad totius Provinciæ Regimen assumitur, Tutor curatorque Caroli hodie Regnantis quare ad statum Sæcularem transiens, Comes Vademontanus audiri maluit, reposito Episcopatu Virdunensi in manus Joannis VII. à quo illum acceperat.

XIII.

DIPLOMATA ET EPISTOLÆ VARIÆ.

I.

Ottonis III. Imp. Præceptum, quo Ecclesiæ Herbipolensi Curtem Saltz cum appenditiis donat.

Ex Apographo. An. 1000.

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. OTTO Tertius Romanorum Imperator Augustus, omnium Sanctæ Dei Ecclesiæ Fidelium nostrorumque tam præsens quam futura comperiat multitudo: qualiter nos Domino HERIBERTO Venerabili Archi-Episcopo postulante, BERNHARDO que Duce Egregio precibus obnixis Supplicante, ob Remedium animæ Genitoris nostri, nostræque Matris THEOPHANÆ Imperatricis Augustæ, nec non propter Ineffabilem Dilectionem & Obsequium Domini HEINRICI Venerandi Pontificis, Sanctissimæ Dignissimæ que Sedi Wirciburgensi, in qua idem Venerandus Antistes Venerabiliter preesse dinoscitur, ad Honorem Mediatoris Dei & Hominum Salvatoris Mundi dedicatæ, in Venerationem præciosissimorum Martirum Kiliani, Colonati, atque Totnani constructæ, dedimus, Largiti sumus & firmissima Traditione Donavimus Castellum & nostri Juris Curtem Saltz dictam, & omnia quæ ad eam pertinent: tantummodo Prædiolum excipimus quod Gotzoni antea Donavimus, sicut in Carta sua Legitur, atque memoratum castellum curtemque modo habitam & Villas ac Silvas immo quendam Pagum Saltzgovve dictum cum omnibus pertinentiis, utensilibus, possessionibus servis seu ancillis, Litonibus, Tributariis, Familiis, Ecclesiis, Oppidis, Arbustis, Lucis, Areis, Ædificiis, utriusque Sexus mancipiis Agris, Pratis, Campis, Pascuis, Silvis, Venationibus, Bannis, Aquis, aquarumque decursibus, Molendinis, piscationibus tam quæsitis quam inquirendis ceterisque omnibus, quæ adhuc dici aut Inveniri possunt, pro utilitate Sanctæ Wirceburgensis Ecclesiæ in proprium firmissime tradidimus & de nostro Jure in Jus & Dominium Egregii Martiris Christi Kiliani omnino transfudimus & alienavimus; tali scilicet Ordine, ut idem prædictus Heinricus Pontifex omnesque sui antecessores in perpetuum eandem Proprietatem totam in omnibus securiter possideant, teneant, & quicquid eis libuerit ad utilitatem suæ Ecclesiæ faciant, nostra, omniumque nostrorum successorum & omnium Mortalium objectione usque Finem Sæculi & Diem Judicii Longe remota, & ut hæc Traditio firmior omnibus sit temporibus hanc paginam manu nostra corroboravimus, & Sigillari Precepimus.

Signum Domini OTTONIS Cæsaris Invictissimi.

HERI-

Heribertus Cancellarius Vice Willicisi Archi-Episcopi Recognovit.

Dat. Idus Maij. Anno Domin. Incarnationis Millesimo. Indict. XIII. Anno Tertii Ottonis Regnantis XVI. Imp. IIII. Actum Aquisgrani feliciter Amen.

II.

Præceptum Henrici II. Imp. quo Commutationem quorundam Bonorum inter Henricum Herbipolensem, & Eberhardum Bambergensem Episcopos initam confirmat.

Heinricus Divina favente Clementia Romanorum Imperator Augustus, Omnium Fidelium nostrorum præsentium ac futurorum volumus Universitati pateat, quod Heinricus Wirciburgensis, & Eberhardus Babenbergensis Ecclesiæ Episcopi, nostram adeuntes Clementiam rogaverunt ut unum concambium quod considerato Ecclesiarum suarum commodo ex communi suorum Clericorum atque Fidelium Laicorum consensu inter se fecerunt, nostræ notitiæ manifestum nostrique Imperialis Præcepti auctoritate esset roboratum; quo circa considerantes eorum justam petitionem votisque annuentes, prædictum Concambium qualiter inter eos firmatum esset exponere jussimus; & inprimis retulit Episcopus Wirceburgensis contulisse se Ecclesiæ Babenbergensi per manum Legitimi Advocati Abbatiam Erlangun, & Foreheim, & Eggolvesheim, & Kirsebáh, & quatuor Piscatores in Camerin, cum eorum Terris omnibusque appendiciis ad præfatas Villas pertinentibus, cum agris, Campis, Areis, mancipiis, pratis, pascuis, Silvis, Venationibus, aquis aquarumque decursibus, piscationibus, Molendinis, cultis & incultis, viis & inviis, exitibus & reditibus, quesitis & inquirendis atque earundem Villarum decimationes præter hæc & Decimationes illarum villarum quæ nunc ad Holefelt pertinent, & olim pertinere visæ sunt in Pago Ratingowe, in Comitatu Adalberti Comitis: Eberhardus vero Babenbergensis Ecclesiæ Præsul, Professus est perpetuam Traditionem se fecisse Wirciburgensi Ecclesiæ per manum Publici Advocati, de Tunigeshof in Pago Badenigowe in Comitatu Gumberti Comitis, & Trieffenfelt in Pago Waltsehin in Comitatu Gerungi Comitis, & de mancipiis utriusque Sexus ad eadem Loca pertinentibus, agris quoque & Campis, areis pratis, pascuis, silvis, venationibus, aquis, aquarumque decursibus, piscationibus, molendinis cultis & incultis viis & inviis exitibus & reditibus quesitis & inquirendis; proinde audita & considerata utrorumque Præsulum in alterutrum Legitima traditione, & quia prædictum Concambium ratum & rationabile esse ex utraque parte nostræ discretioni apparet, per hanc nostri Imperialis Præcepti Paginam, utrique Ecclesiæ quod mutua traditione collatum est confirmamus & Corroboramus in perpetuum habere & tenere & ad Jus & proprietatem tam istos quam Successores eorum Præsules suæ Ecclesiæ rata & inconvulsa stabiliter possidere, ea videlicet ratione ut tam prædicti Præsules quamque Successores eorum Liberam habeant potestatem de omnibus quæ Superius comprehensa sunt ad usum & utilitatem suarum Ecclesiarum Ordinandi, Commutandi, & quidquid eorum decreverit voluntas faciendi omnium hominum Regni nostri contradictione remota, & ut hæc nostræ auctoritatis Pagina omni Tempore stabilis & inconvulsa permaneat, eam manu propria roborantes Sigilli nostri Inpressione jussimus Insigniri.

Ex authentico. An. 1017.

Signum Domini Heinrici Invictissimi Imperatoris Augusti.

Cunctatius Cancellarius auctoritate Erchanbaldi Archi-Episcopi & Archi-Cancellarii Recognovi.

Anno Dominicæ Incarnationis MXVII. Indict. XII. Anno verò Regni Domini Heinrici Imperatoris Augusti XIII. Imperii verò IIII.

Actum VII. Kal. Novembris Altenstetin feliciter Amen.

III.

Conradi II. Imp. Præceptum quo simul cum Henrico Filio Rege, universas possessiones & Bona Ecclesiæ Bambergensi confirmat.

Ex Anthentico, An. 1034.

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. CUONRADUS Divina favente Clementia Romanorum Imperator Augustus. & HEINRICUS Tertius Rex Filius ejus; in Examine cuncta DEI conspicientis æquale meritum credimus fore dantis & corroborantis: Credimus etiam ad Imperialem nostram Majestatem pertinere Totius Regni Curas statumque Imperii præcipueque omnium Sanctarum DEI Ecclesiarum Commoda considerare & omnia eisdem adversantia sub omni festinatione abolere ne vel gravi incommoditate vilescant, vel qualibet nostra Culpa, orta occasione à pristino Cultu & Religione recedant, quatenus dum hæc pro amore pariterque timore DEI fideliter peragimus, illorum qui hæc DEO pio affectu contulerunt Meritis & Gloria communicemus: proinde omnibus in Christo Fidelibus, scilicet tam futuris quam præsentibus Notum esse volumus qualiter ob hanc spem, per Interventum dilectissimæ nostræ Imperatricis GYSELÆ, pro amore etiam dilecti Fidelisque nostri EBERHARDI, primi Sanctæ DEI Babenbergensis Ecclesiæ Episcopi, eundem Locum à Divo Imperatore HEINRICO secundo, Antecessore nostro, pro sua suorumque anima in Episcopatum, Divina Inspirante Clementia, perfectæ Fidei, Spei, Charitatisque Devotione in honorem Principis Apostolorum Petri & Sancti Georgii Martiris sublimatum, Consensu Fidelium nostrorum sancimus & omnium contradictione remota Imperialis nostræ Majestatis authoritate corroboramus: Omnes etiam res mobiles & immobiles ejusdem Sanctæ DEI Ecclesiæ, quas ipse Divus Imperator pro ardore Cœlestis patriæ ibidem larga manu contulit ea ratione confirmamus, ut Fidelis noster Eberhardus ejusdem Loci primus Episcopus, ejusque in perpetuum Successores Secura eas tranquillitate possideant & Liberam potestatem habeant Res & proprietates ejusdem Ecclesiæ cum Consensu Cleri & populi ordinare, componere, commutare, & augmentare: Nostra quoque authoritate Sancimus ut in Abbatiis, Monasteriis, Comitatibus, Foris, Mercatis, Monetis, Naulis, Theloneis, Castellis, Villis, vicis, areis, Servis, ancillis, Tributariis, Decimis, Forestibus, silvis, venationibus, piscationibus, molis, molendinis, aquis, aquarumque decursibus Campis, pratis, pascuis, Terris, cultis & incultis, Libris, auro, argento, Gemmis, Vasis, ornamentis, vel aliquibus utensilibus, in Cultum & Religionem DEI ibidem collatis & in omnibus Terminis Rebusque ejusdem Ecclesiæ, ac quicquid ad præsens illuc pertinet vel ex his amplificari potest, nulla sit Infestatio Tyrannorum, nulla potestas ibi per violentiam irruat, nullus ibi Comes aut Judex Legem facere præsumat nisi quem per concessionem nostram vel successorum nostrorum Regum scilicet & Imperatorum Episcopus ejusdem Loci deliberet, sit ille Episcopatus Liber, & ab omni extranea & iniqua securus potestate quatenus ibidem DEO Famulantes, & primi Constructoris Memoriam digne celebrare nosque Fautores & Corroboratores possint & velint DEO precibus suis commendare, & ut hæc nostræ authoritatis Traditio firma & inconvulsa permaneat, hoc Privilegium inde conscriptum manu propria corroborantes Bullæ nostræ impressione jussimus Insigniri.

Datum XI. Kal. Maij Anno Dominicæ Incarnationis MXXXIIII. Indict. II. Domino CONRADO Regnante Anno X. Imperante verò VIII. Actum RATISPONÆ feliciter.

IV.

Præceptum Henrici IV. Regis quo ejusdem Bambergensis Ecclesiæ Bona, Jura & Immunitates pariter corroborat.

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. HENRICUS Divina favente Clementia Rex. Si ea quæ à Prædecessorum nostrorum, sive Regum, sive Imperatorum, Locis Divino Cultui consecratis Sacra & Veneranda Religione collata sunt devote ac benigne confirmamus, nos quoque à DEO Patre certam Remunerationem in futuro accipere Speramus, unde notum esse volumus tam futuris quam præsentibus qualiter nos ob Interventum dilectissimæ Matris nostræ AGNETIS Imperatricis Augustæ, & pro amore dilecti ac Fidelis nostri GUNTHERI Sanctæ DEI Babenbergensis Ecclesiæ Episcopi eundem Locum à Divo Imperatore HENRICO secundo, pro sua suorumque anima in Episcopatum Divina inspirante Clementia perfectæ Fidei, Spei, Charitatisque Devotione in honorem Principis Apostolorum Petri & S. Georgii Martyris sublimatum, consensu Fidelium nostrorum Sancimus & omnium contradictione remota, Regalis nostræ Majestatis authoritate corroboramus, omnes etiam res mobiles & immobiles ejusdem Sanctæ DEI Ecclesiæ quas ipse Divus Imperator pro ardore Cœlestis Patriæ ibidem larga manu contulerat, vel quocunque modo juste ac legaliter prænominato Episcopio aggregatæ sint ea ratione confirmamus, ut Fidelis noster Guntherus ejusdem Loci Episcopus, ejusque Successores, Secura eas tranquillitate in perpetuum possideant & proprietates ejusdem Ecclesiæ cum Consensu Cleri & Populi ordinare, componere, commutare & augmentare Liberam potestatem habeat: Nostra quoque authoritate Sancimus ut in Abbatiis, Monasteriis, Præposituris, Ecclesiis, Comitatibus, Mercatis, Monetis, Theloneis: Castellis, villis, Areis, Decimis, Campis, pratis, Rebusque ejusdem Ecclesiæ, ac quidquid ad præsens illuc pertinet vel adhuc amplificari poterit, nulla sit infestatio sive Regum sive Imperatorum, nullaque potestas ibi per Violentiam irruat, nullus ibi Comes aut Judex Legem facere præsumat, nisi quem per concessionem nostram vel successorum nostrorum Regum scilicet & Imperatorum Episcopus ejusdem Loci deliberet, sit ille Episcopatus Liber, & ab omni extranea & iniqua securus potestate, quatenus ibidem Domino famulantes & primi Constructoris Memoriam digne celebrare nosque Fautores & Corroboratores possint & velint Deo precibus suis commendare; & ut hæc nostræ authoritatis confirmatio firma & inconvulsa permaneat hoc Privilegium inde conscriptum manu propria corroborantes Sigilli nostri impressione Jussimus Insigniri. Ex Authentico. An. 1058.

Data VII. Kalend. Octob. Anno Dominicæ Incarnationis MLVIII. Indict. XI. Anno autem Ordinationis Domini HENRICI Quarti Regis V, Regni verò II. Actum TREBENII in DEI Nomine feliciter.

V.

Charta Ruthardi Archi-Episcopi Moguntini, qua universas Possessiones & Bona Monasterii S. Petri Erfordiæ in Singularem suam protectionem recipit.

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Notum sit omnibus Christi Fidelibus tam modernis quam post futuris, quod Ego RUTHARDUS Moguntinæ Sedis Archi-Episcopus Ratum esse Censeo quidquid Religiosis Institutis meorum Prædecessorum Sancitum est, & quod per Negligentiam, aut per antiquitatem aut per oblivionem depravatum est Restauro, & Instituo Liberaliter & Devote, juxta Consilium Virorum Catholicorum quorum Consilio & Constantia firmatur Abbatia S. Petri in Erpesfurt, in meam protectionem assumo, & omnes Zelum DEI habentes qui eidem Monasterio & Ab- Ex Chartario Monast. S. Petri. An. 1104.

batiæ ſe conjunxerint permanſuros: Ego quoque Majorum meorum Conſilio conſentiens Litterarum & Sigilli mei Confirmatione & ſub vinculo anathematis decerno ut ipſe Locus, & omnia quæ habet in prædiis, in mancipiis, paſcuis, ſilvis, areis, & in omnibus poſſeſſionibus modo habitis ſeu habendis & hic ſubſcriptis, in Erpesfurt, in Alch, Giltersleyben, Tutilſtette, Wegeſerren, Mulhuſen, Diſſentale, Frankenrode, Aſſchara, Gothenſtete, Udenſtete, Tuſeleyben, Kirſperleyben, Urpeche, Tuteleyben, Aroldeshuſen, Summeringen, Hackkenſteten, Linderbeche, Gallenhuſen, Dachhebeche, Toronua, Bezzingen, Mongeſtella, ſeu adhuc juſtè adipiſcendis, à nullo Lædatur, à nullo malitioſe gravetur, ſit Liber ab omni Sæculari exactione, ab Advocatorum ſeu aliarum Laicarum perſonarum prægravatione, in Eligendo defenſore Liberam in Deo habeant poteſtatem, ita ſane quem ipſe Abbas decreverit acceptandum: ſiquis autem contra noſtram auctoritatem Locum prædictum inquietaverit cum Diabolo nunquam Salvandus æterno deputetur Incendio, quod Nos ratum & Inconvulſum permanere volentes, Chartam hanc Sigilli noſtri impreſſione confirmamus.

Hujus rei Teſtes ſunt Embricho Præpoſitus, Otto Præpoſitus, Heinricus Moguntinæ Sedis Archidiaconus, Conradus Comes, LUDEWICUS Comes, & ejus Filius EREWINUS Comes & ejus Filius GOZMARUS Comes. Biligrim de Driforte, Embricho, Vulferich, Remboto, Ditmar, Saxo.

Acta ſunt hæc Anno Incarnationis Dominicæ MCIIII. Indict. XIII.

VI.

Charta Embriconis Epiſcopi Herbipolenſis, qua Clerum & Populum ſuum invitat ad Reſtaurationem Eccleſiæ Cathedralis, quod Opus Euzelino celebri Architecto committitur.

Ex Authentico. An. 1133.

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. Ego EMBRICHO quocumque ipſius Nutu Eccleſiæ Wirceburgenſis Epiſcopus, omnibus credentibus in Chriſtum tam futuris quam præſentibus & ſpecialiter Cariſſimis Filiis noſtris Wirciburgenſium Clero & Populo æternam precordialiter ſalutem opto. Cum Majoris Eccleſiæ noſtræ Tectum propter annoſam vetuſtatem jam penitus dilapſum eſſet, & jam caſum Ruinamque minitaretur, ſollicitè cogitavimus quomodo & hoc malum declinare & totum Monaſterium in melius reformare poſſemus, & quia bonis ſemper ſtudiis Deus præſto eſt, acclamantibus omnibus Civibus noſtris aſſignatus eſt nobis Vir Bonus, qui & præclari operis Pontem nobis fecit, EUZELINUS Laycus, cui Nos in reparanda & ornanda Eccleſia noſtra curam & Magiſterium dedimus, pulchro ſatis & felici Ordine, ut qui Pontem viam ad Monaſterium fecerat ipſe quoque per inſtauratum Monaſterium ad Regale conſcenderet, hoc eſt ad Celeſte Palacium, ſi quis igitur cum Propheta Decorem Domus DEI diligat, ut Prophetæ mercedem accipiat, minutum quod à vidua oblatum & à Domino Laudatum eſt, prudenter attendat, & ita quiſque de ſua Facultate Libenter ad hoc opus offerat ut in Domo DEI decoram manſionem pro ſua oblatione recipiat: ut autem prædictus Vir Bonus Euzelinus Libentius hujus Operis curam gereret, Capellam, quam ipſe in ſuburbio noſtro Bleihchaha conſtruxerat, Liberam noſtra auctoritate fecimus, & à Parrochia ad quam pertinebat ita conſilio Fratrum abſolvimus, ut Populus qui circa eandem Eccleſiam habitat, proprium inibi Sacerdotem, & tam Baptiſmum quam Sepulturam in perpetuum habeat, ſed & ipſe Sacerdos nummos qui miſſales vocantur, ita annuatim colligat, ut duplam eorum partem Fratribus Majoris Eccleſiæ in Cena Domini offerat, & tertiam partem ſibi ipſe retineat, nullum Reſpectum ad quemcumque habeat niſi ut à Decano Majoris Eccleſiæ primitus inveſtiatur, & de manu Epiſcopi Donum Altaris accipiat, & cum cœteris presbiteris Archidiacono noſtræ Civitatis obediat: Omnem igitur vicum qui inter Flumen Moganum & illam ſtratam interjacet, quæ à muro Civitatis ducit ad Molendinum Abbatis de S. Stephano, illum inquam vicum, omnesque ejus habitatores inpoſterum eidem Eccleſiæ adterminavimus, nichilominus Præfati Euzelini petitionibus annuentes ut nullus in eadem Eccleſia Sacerdos ſit, niſi ille qui Populo ejusdem Eccleſiæ

per ſe

per se ipsum præesse velit, nullusque alius nisi de cognatione ejusdem Euzelini presbiter in perpetuum ibi constituatur, nisi forte qui dignus sit in illa cognatione inveniri non possit, & quod hoc omne salubri consilio & ex Caritate fecimus præsentem Cartam ita Sigillo nostro & Banno firmavimus ut illum Caritatis æternitas nesciat qui eam violare aut temere immutare præsumat. Hujus rei Testes sunt. Otto Præpositus. Babo Decanus. Hertuvicus; Gebehardus. Sigefridus. Bruno. Cunradus. Burchardus. Berngerus. Wicgnandus. Emicho. Laici, Godeboldus Comes Rubertus & Filius ejus Gerwicus.

Facta autem sunt hæc Anno ab Incar. Domini MCXXXIII. Indict. VII. Regnante Glorioso Romanorum Rege LOTHARIO hujus Nominis II. Anno Regni ejus IX.

VII.

Friderici I. Regis præceptum solemne confirmatorium Arnoldo II. Archi-Episcopo Coloniensi concessum, pro recuperandis Prædiis ad Mensam Archi-Episcopalem Spectantibus, perperam in Feudum concessis.

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. FRIDERICUS Divina favente Clementia Romanorum Rex Augustus; Quoniam Ordinatione Excellentissimæ Majestatis in Culmine Imperii constituti Summam Rerum Regendam suscepimus, dignum Duximus Singulis personis, & cunctis Ecclesiis in nostro Imperio sitis sua Jura inviolabiliter conservare, & Ecclesias DEI tam Opibus quam Dignitatibus Locupletare: Eo nimirum Æquitatis, & nostræ Præceptionis Favore Coloniensi Ecclesiæ Clementer providentes, Possessiones quæ quorundam Archi-Episcoporum Negligentia à Mensa seu Eleemosyna Episcopali alienata fuere, sicut in Conspectu Patrui nostri Serenissimi Romanorum Regis CONRADI III. Charissimo nostro ac prudentissimo Nostri Ævi Principe ARNOLDO II. Coloniensi Archi-Episcopo ab innumeris Principibus & tota Curia Coloniæ judicatum est, decrevimus auctoritate nostræ Majestatis confirmare, & rei gestæ seriem præsenti pagina certissime annotare: Coloniensis siquidem Ecclesia Opibus & Dignitatibus olim florentissima, nunc quorundam Negligentia Archi-Episcoporum & præcipue FRIDERICI, qui ob quosdam Bellorum Tumultus Gratiam Imperatoriæ Majestatis offendit, & in eadem Bellorum Tempestate, Bona de Mensa & Eleemosyna Episcopali inbeneficiavit, graviter attrita est & conquassata, & quia Coloniensi Sede vacante, Divina favente Gratia Electus est ibidem in Archi-Episcopum Arnoldus Major in Colonia Præpositus, & Domini Conradi III. Romanorum Regis Cancellarius; Vir utique præclarus Genere, Expertissimus prudentia, Spectabilis honestate; hic cum à Clero & Populo uniformiter ac Regulariter in Archi-Episcopum electus ad Pontificalem Dignitatem traheretur, & à Gloriosissimo Domino Conrado III. Romanorum Rege Investituram Episcopatus, sub Obtentu Regiæ Gratiæ, Ecclesiâ humiliter & cum Lacrymarum Devotione ad pedes ejus prostratâ, sæpius juberetur, modis omnibus renisus est constantissime prætendens Episcopatum usque adeo distractum & Laceratum esse ut suas pro eo Divitias, suam Pacem pro tanta inquietudine nullatenus velit commutare, humiliter etiam proponens se ad Pontificale Onus omnino esse insufficientem: Verum Serenissimus Augustus Dominus Conradus III. Romanorum Rex, prædicti Electi personam toti Regno & Sanctæ Ecclesiæ Catholicæ salutiferam agnoscens, motus etiam Lacrymosis Precibus Devotissimi Cleri & Populi, eidem Electo alienatorum Restaurationem & Lapsorum reparationem Clementer obtulit & firmiter promisit: post hæc vero in eadem Urbe Memoratus Dominus Conradus III. Romanorum Rex in celebri Curia à multis & præcipuis Regni Principibus judicium requisivit super Bonis à Mensa seu Eleemosyna Coloniensi Archi-Episcopi alienatis, & iidem Principes & tota Regia Curia Judicium dedit, quod quotidiana servitia ad Episcopalem Mensam pertinentia nequaquam inbeneficiari vel invadiari Jure possint eo quod Regno & Ecclesiæ debeantur: quod si quis fecerit, successori suo nullum faciat Beneficii præjudicium, vel apud eum ratum Jure

Ex Authen. An. 1153.

Beneficii teneatur; ex hoc ſano judicio piiſſimus Romanorum Rex Conradus præfato Arnoldo, tunc Colonienſi Electo, in omnibus Bonis quæ ab Epiſcopatu alienata fuerant, Regia authoritate pacem indixit: primo vero Noſtri Principatus Anno in Burgo Tremonia à Multis Principibus in noſtro Conſpectu antefato Arnoldo Venerabili Colonienſi Archi-Epiſcopo judicatum eſt, quatenus omnia Bona quæ Fredericus quondam Colonienſis Archi-Epiſcopus in eo Bellorum tumultu, quo Gratiam Imperatoriæ Majeſtatis offendit, inbeneficiavit, ad poteſtatem Archi-Epiſcopi redire debere, nec tales Donationes, quæ contra Pacem Regni Factæ dignoſcuntur, aliquam vim Juris habere; Secundo vero Noſtri Principatus anno, in Feſto Pentecoſtes in Urbe Wormatia Curiam Solemnem celebrantes Rogati ſumus per præfatum Arnoldum Venerabilem Colonienſem Archi-Epiſcopum Teſtimonium Veritatis Audire; unde Judicio Curiæ idem Arnoldus Colonienſis Archi-Epiſcopus Legitimo Teſtimonio Nobilium Virorum videlicet Comitis de Arnisbergh & Marcuvardi de Grumbach in noſtro Conſpectu & Principum præſentia comprobavit, præfatum Judicium ſe coram Domino Conrado Romanorum Rege Tertio Coloniæ accepiſſe, ſcilicet, ut nulli Epiſcoporum Licitum ſit Bona ad Menſam pertinentia inbeneficiare vel invadiare, quod ſi quis fecerit, ſucceſſori ſuo nullum faciat Beneficii præjudicium, nec apud eum Ratum Jure Beneficii ſive Pignoris teneatur: Inde Illuſtris Dux Bavariæ Henricus Patruus noſter à nobis commonitus judicavit, Colonienſem Archi-Epiſcopum ita Legitime jam dictum produxiſſe Teſtimonium, ut Jure noſtrâ ſit illi auctoritate confirmandum, conſequenter Judicium approbantibus multis Principibus, quorum Nomina in Teſtimonium hujus Pagina ſubternotata ſunt.

Ut Igitur ea quæ ad noſtram Cognitionem perveniunt, & judicialis ſententiæ Finem accipiunt perpetuo Robore illibata & inconvulſa permaneant, præſentem Paginam omni Ævo valituram conſcribi, & noſtræ imaginis Caractere Signari juſſimus, firmiſſe ſtatuentes ut Judicium quod coram glorioſiſſimo Conrado Romanorum Rege Patruo noſtro, Coloniæ, ſicut præſcriptum eſt, de Poſſeſſionibus Colonienſis Epiſcopatus à Principibus prolatum & in noſtra poſtmodum præſentia præfato modo apud Wormatiam Legitimo Teſtimonio comprobatum eſt, judicium quoque quod de Bonis Colonienſis Archi-Epiſcopatus per Fredericum quendam Archi-Epiſcopum alienatis in noſtro Conſpectu apud Tremoniam, ſicut præſcripſimus, eſt promulgatum, nullus Hominum audeat temerare, & omnia Bona quæ præfatus Arnoldus Venerabilis Colonienſis Archi-Epiſcopus his fretus Judiciis recollegit, ſcilicet Thelonium Urbis Coloniæ & multa Epiſcopalia Servitia, Nemo ab ipſius uſu & poteſtate, ſuorumque Succeſſorum avellere præſumat: Nihilominus etiam Sanximus & in perpetuum confirmamus quatenus quaſcunque Poſſeſſiones idem Colonienſis Archi-Epiſcopus, data Pecunia, Eccleſiæ conquiſivit vel requiſivit, ipſe, ſuique Succeſſores perpetua pace poſſideant, videlicet Udenkirchen, cum Miniſterialibus cum Servis & Ancillis, & omnibus appenditiis ſuis, in Wisfalia Curiam nomine Homede, Curiam quoque Aneruſt, Prumeam, Segerode, Wermunte, Wynuſen, Bona quoque quæ habent Miniſteriales in Geversdorp, confirmamus eidem Arnoldo Archi-Epiſcopo, quicquid auxiliante Divino Favore Eccleſiæ ſuæ de cœtero acquirere vel colligere Jure poterit, quod ſi qua Sæcularis vel Eccleſiaſtica perſona hanc noſtram violaverit Sanctionem, Regiæ Majeſtatis Offenſam ſe noverit incurriſſe, quouſque à ſua præſumptione manum retrahat & pro Mandati Regii transgreſſione XX. Libras Auri in Camera noſtra perſolvat.

Hujus rei Teſtes ſunt Cunradus Wormatienſis, Guntherus Spirenſis, Burckardus Argentinenſis, Cunradus Auguſtenſis Epiſcopi. Waltherus Majoris Eccleſiæ in Colonia Præpoſitus, Albertus Decanus, Depoldus Xantenſis Præpoſitus, Nicolaus Abbas de Sigeberg, Arnoldus Præpoſitus S. Andreæ, Udalricus de Suſatz Præpoſitus, Henricus Dux Bavariæ, Henricus Dux Saxoniæ & multi Principes. De Familia S. Petri Hermannus Advocatus, Henricus de Wolmundeſtein, Henricus de Alphein Adolphus Dapifer, Randulphus Pincerna, Raporo de Udenkirchen, Almericus de Wormisdorp & alii multi.

Signum

Signum Domini FRIDERICI Romanorum Regis Invictissimi.

Ego ARNOLDUS Cancellarius Recognovi.

Datum in Urbe WORMATIA XVIII. Kal. Julii Anno Dominicæ Incarnationis MCLIII. Indict. I. Regnante Glorioso Rege FRIDERICO, Anno Regni sui II. in Christo Feliciter, Amen.

VIII.

Ejusdem Regis Diploma alterum, quo Walthero Præposito Coloniensi, suisque Successoribus, Advocatiam Villæ Worunch confirmat.

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. FRIDERICUS Divina favente Clementia Romanorum Rex, quoniam humanus animus ex Infirmitate sociati sibi Corporis aggravatus & nunc ignorantiæ nunc oblivionis induitur Tenebris, Necessaria nobis Inventa sunt suffragia scripturarum, quibus & adserimus Ignota, & quæ nota sunt Memoriæ commendamus: Igitur inter cœtera quæ perpetua Digna sunt Recordatione & in memoriam habita, Paci consulunt & conferunt utilitatem, Modernis notum facere & futuris notificandum scripto commendare Dignum Duximus; qualiter ARNOLDUS II. Coloniensis Ecclesiæ Archi-Episcopus Venerabilis ante Ordinationem suam, dum adhuc Coloniæ in Majori Ecclesia Præpositura fungeretur Officio Advocatiam de Villa Worunch quæ ab omni Hærede Libera post decessum Comitis Juliacensis GERHARDI Junioris, in manu tenebatur piæ memoriæ ARNOLDI Coloniensis Archi-Episcopi I. datis Centum Marcis argenti acquisivit, eamque tali recepit Conditione, ut nullus de cœtero super eandem Villam vel haberetur vel constitueretur Advocatus nisi ipse, vel qui ei in Præpositura Ordine succederet Ecclesiastico; aperuerat enim supradictus Arnoldus tunc Præpositus oculum Pietatis super afflictos & ad extremam Paupertatem redactos supranominatæ Villæ inhabitatores, quos Advocatorum frequens Oppressio ad miserabilem & nefandam incurvaverat Egestatem; hanc Advocatiam de manu Arnoldi I. Coloniensis Archi-Episcopi, ab Arnoldo ejusdem Ecclesiæ tunc Præposito licenter & Legitime Libello tam donationis quam Confirmationis acceptam, à Patruo & Prædecessore nostro Glorioso Romanorum CUNRADO III. ei confirmatam Banno Regio, vera certaque Relatione cognovimus: Ea propter dum secundo Solii nostri Anno, Diebus Pentecostes in Urbe Wormatia Famosam celebraremus Curiam, Arnoldum II. Coloniensis Ecclesiæ Archi-Episcopum Venerabilem ad Nos venientem digna debitaque Familiaritate suscepimus, & tam juxta petitionem suam justam, quam juxta Prædecessoris nostri Gloriosi Romanorum Regis scripta, & Arnoldi I. Prædecessoris sui, præsenti Attestationis nostræ Pagina Advocatiam de Villa Worunch, salva per omnia potestate & justitia Coloniensis Archi Episcopi, ad cujus Auxilium Subditis suis semper erit recurrendum, Præposito Majoris Ecclesiæ in Colonia WALTHERO suisque in eadem Præpositura Successoribus confirmamus, & per præsentem paginam corroboravimus, quam & imaginis nostræ Charactere Signari jussimus, firmiter & sub Offensa Regiæ Majestatis interdicentes ne quis adversus Præceptum nostrum ausu temerario in Advocatiam sæpius nominatæ Villæ manum mittere præsumat, vel aliquam Injuriam Majoris Ecclesiæ in Colonia Præposito facere de ea audeat, quod si quis Rebellis & contumax hanc nostræ Præceptionis confirmationem servare contempserit Regiæ Majestatis Offensam se noscat incurrisse donec resipiscens à sua præsumptione desistat, & pro Mandati nostri obstinata transgressione XX. Libras auri Gazis Regiis accumulet; ad hujus rei Manifestam certitudinem Posteris relinquendam & omnem auferendam Dubietatem de Principibus Regni nostri, quorum ad celebrandam Curiam non parva confluerat multitudo, quosdam jussimus subscribi sub quorum præsentia & Testimonio præsens pagina efficacem in perpetuum recipiat authoritatem.

Ex authentico.

An. 1153.

ARNOLDUS Coloniensis Archi-Episcopus, CONRADUS Wormatiensis Episcopus, Henricus Dux Bavariæ, Bertholdus Dux de Zeringen, Hermannus Comes Palatinus

de Rheno, Henricus de Lemburg Henricus Comes de Namurco, Ludovicus Comes de Loz, Hermannus de Cuick, Godefridus Comes de Arnisperg, Theodoricus Comes de Hollandia, & alii multi Nobiles & Ignobiles honesti Testimonii Viri.

Signum Domini FRIDERICI Romanorum Regis Invictissimi.

Datum est in Urbe WORMATIA XVIII. Kal. Julii Anno Domini Incarnationis MCLIII. Indict. I. Regnante Glorioso Rege FRIDERICO, Anno Regni sui II. in Christo Feliciter, Amen.

IX.

Ejusdem Imp. Diploma Tertium, quo anteriorum Regum ac Imperatorum Privilegia Ecclesiæ Herbipolensi concessa confirmat, aliaque superaddit.

Ex authentico. An. 1168.

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, FREDERICUS Divina Clementia favente Romanorum Imperator & semper Augustus; Imperialem Celsitudinem decet Predecessorum suorum pia Facta non solum inviolabiliter conservare, sed etiam Censuræ suæ authoritate alacriter & solenniter confirmata perhenni Commendare Memoriæ, ne quod à Divis Imperatoribus ad Laudem Dei Necessitatibus Ecclesiarum, & Saluti Provinciarum Clementer Indultum, & irrefragabiliter Institutum est, decursu Temporum vel qualibet Rerum varietate posteris hoc fiat dubium vel incertum: in Examine namque cuncta DEI conspicientis equale Meritum credimus dantis & data corroborantis; unde nos piis Votis delectamur vetustatis incremento & sequi vetera Instituta Libenter amplectimur, quia Locus subreptionibus non relinquitur quociens racionabiliter constituta servantur: Noverit itaque DEI & Imperii nostri Fidelium tam præsens ætas quam successura Posteritas qualiter in Generali Curia Wirzeburg Celebrata, ubi inter Discordes Principes Saxoniæ, Deo cooperante, plenam Reconciliationem perfecimus, HEROLDUS ejusdem Civitatis Venerabilis Episcopus cum omni Ecclesiæ Conventu, & Spectabili Liberorum & Ministerialium Multitudine, nostram suppliciter imploravit Clemenciam, ut omnem Jurisdictionem quam Antecessores sui, & Ecclesia, & Ducatus Wirzeburgensis à Carolo Magno & omnibus successoribus suis usque ad præsens tempus justa & quieta possessione sine diminucione tenuerunt & possiderunt, sibi & Ecclesiæ & Ducatui, Imperiali auctoritate & Privilegii nostri municione confirmare dignaremur: Quia verò racionabiles peticiones Supplicum Libenter amplectimur, qui etiam non Rogati justa cogitare debemus, definitas res ab antiquis Imperatoribus, quas tamen constat racionabiliter esse decretas & ab Ecclesia & Ducatu Wirzeburgensi Longissimis possessionibus, ut & memoriam Hominum excedant irrefragabiliter habitas & usitatas, nulla volumus deinceps ambiguitate titubare, quia debet firmum semper existere quod antiquitate & diuturna possessione commendatur; nec priora quassare valemus ubi nihil est quod corrigere debeamus: Inde est quod prefato Heroldo Venerabili Episcopo suisque successoribus in perpetuum pro Fidei suæ & obsequiorum præclaris meritis, & interventu Sacri Colegii predictæ Ecclesiæ, cujus Devotio Pectoris nostri penetralibus inhæret, ac Liberorum ac Ministerialium indefessa Supplicatione devicti, damus & concedimus & præsentis Privilegii munimine confirmamus omnem Jurisdictionem seu plenam potestatem faciendi justitiam per totum Episcopatum & Ducatum Wirceburgensem, per omnes Comecias in eodem Episcopatu vel Ducatu sitas, de Rapinis & Incendiis, de allodiis & Beneficiis, de Hominibus & de Vindicta Sanguinis, statuentes Imperiali auctoritate & Lege perpetuo valitura decernentes, ne aliqua Ecclesiastica Secularis ve persona, aliqua temeritatis presumptione contra Instituta antiquorum Principum contra diuturnam & justam possessionem Wirziburgensis Ecclesiæ & nostra intemeranda Decreta veniens per totum Wirzeburgensem Episcopatum & Ducatum & Comecias, infra Terminos Episcopatus & Ducatus sitas judiciariam potestatem de predis aut de incendiis, allodiis, seu Beneficiis sive Hominibus deinceps exerceat nisi solus Wirzeburgensis Episcopus ut Dux, vel cui ipse commiserit, hoc excepto quod Comites de Liberis Hominibus

qui vulgo *Bargildi* vocantur, in Comitiis habitantibus ſtatutam juſtitiam recipere debent; Imperiali quoque Præcepto inhibemus ne aliquis in prefato Epiſcopatu & Ducatu vel in Comeciis in eis ſitis, aliquas Centurias faciat vel Centgravios conſtituat niſi conceſſione Epiſcopi Ducis Wirceburgenſis.

Preterea quia de Caſtro Bramberg Quies Pacis totius Provinciæ ſæpe turbabatur, & multorum malorum occaſiones contra prefatam Eccleſiam exortæ ſunt, pro Pace Eccleſiæ & ſalute Animæ noſtræ, ipſum Caſtrum deſtrui fecimus, & montem Eccleſiæ Wirzeburgenſi Jure proprietatis tradidimus, ne de cetero Caſtrum vel aliqua Municio in eodem monte fiat firmiter inhibentes: aliud quoque Caſtrum Franckenberg dictum, quod adjacenti Abbaciæ Amerbach deſtructionem minabatur. & per ſubreptionem Inimicorum Eccleſiæ Wirzeburgenſis poterat inferre periculum, ſimiliter deſtruximus, & montem nullo tempore reædificandum Eccleſiæ Recognovimus: ſit igitur hac noſtra Pragmatica Sanctione ſupradictorum omnium omni Evo ſtabilis & firma conſtitucio, & Nemo ullo unquam tempore ea infringere vel caſſare preſumat: Quicunque autem contra eam venire preſumpſerit, Imperatoriæ Majeſtatis Reus ſeveriſſimæ animadverſionis penas exolvat, & mille Libras Auri puriſſimi componat Cameræ noſtræ, & alteram medietatem Wirzeburgenſi Epiſcopo & Eccleſiæ, quod ut verius credatur & ab omnibus diligentius obſervetur, preſentem inde Paginam conſcribi & ſigno noſtri Caractere firmari & aurea Bulla noſtra Inſigniri precepimus, adhibitis idoneis Teſtibus quorum Nomina hæc ſunt.

Chriſtianus Moguntinæ Sedis Archi-Epiſcopus; Udo Cicenſis Epiſcopus. Gerungus Miſnenſis Epiſcopus. Hugo Fardenſis Epiſcopus. Rudolfus Leodienſis Epiſcopus. Albericus Laudenſis Epiſcopus. Turricus Placentinus Epiſcopus. Reimundus Hipponenſis Epiſcopus. Burchardus Fuldenſis Abbas. Cuno Ratisponenſis Epiſcopus. Hildebaldus Hersfeldenſis Abbas. Nicolaus Sigebergenſis Abbas. Engelhardus Abbas Sancti Burkhardi. Heinricus Abbas Sancti Stephani. Richolfus Majoris Eccleſiæ Præpoſitus, Perſius Decanus, Reinhardus Præpoſitus Novi Monaſterii. Wernerus Præpoſitus Sancti Johannis. Gotefridus Cantor. Johannes Scholaſticus. Albertus Cuſtos. Weizelo Portenarius. Heinricus Præpoſitus de Onoldespach; Bertholdus Præpoſitus & Archidiaconus Conradus Cellerarius. Henricus de Heſſemberg, Henricus de Beierbach, Henricus Curiæ Protonotarius. Athelous Goslarienſis Eccleſiæ Præpoſitus, Theodoricus Præpoſitus de Werda Sancti Swiberti. Arnoldus Præpoſitus Sancti Andreæ in Colonia; Burchardus Præpoſitus Sancti Petri in Moguntia.

Cunradus Palatinus Comes Rheni. Otto Marchio Miſſinenſis Theodoricus Marchio Frater ejus, Heinricus Comes de Witin Frater eorum. Otto & Fredericus Palatini Comites de Wittelinespach. Bercholfus Marchio de Uhoburg; Comes Bertholfus de Andeſſe. Comes Rudolfus de Pfullendorf. Comes Ludovicus de Loen. Comes Rapoto de Auerberg & Fridericus Filius ejus. Boppo Wirceburgenſis Burggravius. Marquardus de Grumpach & Filii ejus Albertus & Otto. Burchardus Magdeburgenſis Burggravius. Udalricus Filius Ducis Bohemiæ Albertus Filius Ducis Poloniæ. Albertus Comes de Dillingen. Comes Otto de Kirberg. Comes Manegoldus de Veringen. Comes Berchtolfus de Brepa. Comes Gerhardus de Bertheim, & Frater ejus Hermannus. Comes Boppo de Wertheim. Conradus de Bockesberg. Fridericus de Billriet. Boppo de Lichtemberg & Frater ejus Gotebaldus. Henricus & Boppo de Trimperg. Comes Hermannus de Wolveswar. Waltherus & Craffto de Lobenhuſe. Manegoldus de Thundorff. Albertus de Hiltenberg. Conradus de Scheinfelt. Conradus de Nuenburg. Heinricus Mareſcalcus. Bertholfus Camerarius. Cuno Camerarius de Minzenberg. Waltherus Dapifer. Cunradus Kobbo Pincerna, & Frater ejus Ludwicus & Berngerus Hugo de Werda. Thiemo de Solditze. Botho de Wirtzburg. Iringus Pincerna. Ingelhardus Dapifer Bilungus vicedominus; Billungus & Heinricus Sculteti. Gottfridus & Engilbertus de Foro. Richolfus de Riedt. Heroldus Camerarius. Billungus Vice-Comes & alii quamplures.

Signum Domini FRIDERICI Romanorum Imperatoris. Invictiſſimi.

Ego HENRICUS Cancellarius vice CHRISTIANI Moguntini Archi-Episcopi & Archi-Cancellarii Recognovi.

Dat. WIRZEBURG. VI. Idus Julii. Indict. I. Anno Dominicæ Incarnat. MCLXVIII. Regnante Domino FRIDERICO Romanorum Imperatore Gloriosissimo. Anno Regni ejus XVI. Imperii vero XIIII. actum in Christo Feliciter Amen Amen Amen.

X.

Ejusdem Imp. Diploma Quartum, quo Capitulum Majoris Ecclesiæ Herbipolensis hortatur, ut Reinhardo Electo suo media pro suscipienda Expeditione Italica amministret.

Ex Autographio. An. 1173.

FRIDERICUS DEI Gratia Romanorum Imperator & semper Augustus. Venerabili Conventui Wirceburgensis Ecclesiæ & Toti Familiæ Gratiam suam & omne Bonum. Necessitatis Articulus Fidem amicorum examinat, & Universos Imperii Fideles & amicos ad Auxilium suum vocat & invitat. Satis evidenter ad universitatis vestræ pervenit Noticiam quod in transacta nuper Expeditione Proditores Nostros Longobardos adeo Rebelles & contumaces invenimus, ut pravis & iniquis Marchinationibus suis Gloriam Nominis nostri, & Excellentiam Romani Imperii penitus destruere & ad Nichilum reducere fraudulenter attemptarent; Oportuit itaque consuetis eorum perjuriis & Ingeniis fallacibus non solum Sagaci consilio, sed & armis & Viribus totius Imperii festinanter obviari, ne Pestis Perfidiæ quæ totam Italiam Veneno suo polluerat, Greciam quoque vel Siciliam in partem suam alliceret, & ad Coronæ nostræ detrimentum, utranque vel alteram falsis suggestionibus invitaret; his & aliis similibus causis cogentibus Carissimum nostrum R. * Wirceburgensem Electum, de cujus Fide ac Dilectione certa nobis erat Fiducia, ad succurrendum Imperio & nostræ Majestati confidenter vocamus sicut & alios Principes, qui Nomen & Honorem nostrum diligunt, & Imperio Servire tenentur; Eapropter Universitatem vestram attente commonitam & exoratam esse volumus, mandantes, & districte precipientes, ut jam dicto Dilecto nostro ad Expeditionem nostram venire volenti, tam fructuosum Consilium & Auxilium exhibere studeatis, quod ei sit honestum & utile, perquod etiam Gratiam nostram vobis multipliciter augeatis: Specialiter autem & præcipue rogamus & petimus & sine omni hesitatione & dilatione concedatis ei Pignora Ecclesiæ, quorum precio pecuniam CCCL. Marcarum ad Instantem Expeditionis Necessitatem possit mutuare: quidquid enim de Rebus Episcopatus pro Pignore Ecclesiæ sibi credito vobis Nomine Pignoris obligaverit, confidenter recipiatis, pro certo scientes quod nullum amittendi periculum vos oportet timere quin per ipsum vel si ipse forte prius, quod absit, decesserit, per ejus successorem sine dubio redimantur, cujus rei sic exequendæ securitatem per Nos & Filium nostrum H. Henricum. Regem vobis præstamus, & per presentem Cartam confirmamus.

* Reinhardum.

XI.

Lucii III. Pont. Max. Epistola Encyclica ad universos Germaniæ Præsules, qua Christianum I. Archi-Ep. Moguntinum pie defunctum, Precibus eorum commendat.

Ex Cod. M.S. S. Michaëlis Bambergæ. An. 1183.

LUCIUS Episcopus Servus Servorum DEI, Venerabilibus Fratribus Archi-Episcopis, Episcopis, & dilectis Filiis Abbatibus, Conventibus, aliisque Prælatis ECCLESIÆ TEUTONICÆ Salutem & Apostolicam Benedictionem.

Ad Vestram Volumus Notitiam pervenire, quod Bonæ Memoriæ CHRISTIANUS Moguntinus Archi-Episcopus vir valde providus & Magnificus, cum Karissimo in Christo Filio nostro FRIDERICO Illustri Romanorum Imperatori & semper Augusto, Longo tempore Magnifice servivisset; & contra Officii sui debitum excessisset in Multis: Cum Romanorum Perfidiam qui Patrimonium Ecclesiæ hostiliter devastantes Tusculanum nequiter obsidebant, aliter comprimere non possemus, eundem Archi-Episcopum ad Obsequium Ecclesiæ convocavimus; ipse vero factus Obediens usque ad Mortem, ut sicut antea exhibuerat Membra sua Iniquitati ad Iniquitatem, ita se & suos exhiberet ad Serviendum justitiæ in Sanctificationem Vitæ, Aëris intemperiem parvi pendens, ad Succurrendum Ecclesiæ fluctuanti cum ingenti Exercitus multitudine properavit, factumque est, volente Domino, quod Romani bis ad solius Nominis ejus Terrorem fugierunt: Illo autem Tusculanum ingresso, muros Civitatis jam pridem collapsos pro magna parte per Illius Auxilium, antequam decederet, fecimus reparari: Tandem Dominus Misertus ipsius ut salubriter Impleret in eo quod legitur: ubi te invenero ibi te Judicabo, Febris eum Egritudine flagellavit, juxta quod scriptum est: quem diligit Dominus corripit: Flagellat autem omnem Filium quem recipit; unde idem Archi-Episcopus in vera Confessione & multa Contritione Cordis, Servicio Beati Petri & Romanæ Ecclesiæ totus Intendens, assumpta Cruce & Resignatis Dignitatibus Universis, *VIII. Kalendis Septembris.* Diem clausit Extremum; Quia autem multum tenemur de illius salute esse solliciti, qui pro Servitio Universalis Ecclesiæ Mori non recusavit, & ex Fine ejus Magnam possimus de Remedio Fiduciam obtinere, monemus Universitatem vestram, Hortamur in Domino, & Mandamus quatenus eundem Archi-Episcopum, Memoriam ejus in vestris Orationibus facientes, vestris apud Dominum Intercessionibus adjuvetis & in omnibus Conventualibus Ecclesiis Tricenarium pro eo & Anniversarium faciatis, ut Maculas quæ illi de Terrenis contagiis adhæserunt, Divina Clementia Indulgeat & abstergat, & vos de Opere pietatis indeficiens mereamini à Domino Præmium obtinere.

Dat. SIGNIE IIII. Non Septemb.

XII.

Charta Conradi I. Archi-Ep. Moguntini, qua Diethmaro Abbati, Monasterii S. Petri Erford. suisque successoribus, ex Authoritate S. Sedis, Usum Infulæ concedit.

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. CONRADUS DEI Gratia Sabinensis Episcopus, Moguntinæ Sedis Archi-Episcopus in perpetuum. Eam nostræ solicitudinis curam summo peroptamus affectu fore vigilantissimam, ut Ecclesiarum, quibus præsidemus, per nos crescat utilitas & Honor amplietur, ut imposterum ex certis Rerum indiciis, quibus ipsas decoravimus, merito gaudere valeant: qua de causa Omnibus qui hanc perspexerint Paginam notum fieri volumus, quod postquam ex tali DEI Ordinatione à nostri Exilii jactura, ad nostri Archi-Episcopatus & ad nostræ Legationis plenitudinem, qua fungimur specialiter à Sede Romana Nobis concessa, fuissemus reversi, Ecclesiam S. Petri in Erphordia in bono & optato invenimus statu: unde ad commune Fratrum accedentes Capitulum, ipsorum, quemadmodum fieri solet, Devotissime recepimus Fraternitatem & cottidianum munus orationum: hujus itaque intuitu rationis, merito aciem nostræ considerationis ad hoc tenebamur extendere, & conscientiam consulere qualiter Nos prædictam Ecclesiam aliqua, qua ante caruit, prærogativa in Nominis nostri memoriam feceremus Gloriari: unde prædicti Cœnobii Abbati videlicet DIETMARO, Viro probatæ Famæ & opinionis, quem meritis suis exigentibus Singulari Paternitatis affectu tenebamur amplecti, ex auctoritate Domini Apostolici, cujus Legatione fungimur, Indulsimus, ut in præcipuis sollempnitatibus, in Divinis Officiis, & Domini Imperatoris, & Episcoporum, & aliarum magnarum personarum receptionibus infulatus procedat, idem omnibus ejus successoribus perpetualiter ipsis inconvulsum

Ex Chartar. S. Petri. Erford. An. 1193.

ſum permanſurum ſub anathematis interpoſitione confirmamus. Dignum itaque duximus hoc Factum noſtrum Rationabile ſcripto commendare, & ſupradictæ Eccleſiæ conceſſum à nobis tale Privilegium Sigilli noſtri impreſſione confirmare.

Hujus rei Teſtes ſunt. Burchardus Præpoſitus S. Petri in Moguntia. Bernhardus Abbas de Cella Domnæ Paulinæ. Conradus Abbas de Oldiisleibin. Witekind Abbas de Valle S. Georgii. Mauricius Abbas Scotorum. Berewigus Præpoſitus S. Severi in Erfordia. Rudolfus Præpoſitus S. Petri in Goslaria. Lutherus Decanus S. Mariæ in Erfordia, Jonathas Scolaſticus, Criſtanus Cantor & Sacriſta cum omnibus reliquis Canonicis ejusdem Eccleſiæ. Capellani Curiæ, Arlinianus Decanus S. Mariæ in Moguntia, Cunemannus, Marcuvardus. Notarii Curiæ, Ludolphus, Hermannus, Hazechinus. Præterea Comes LAMBERTUS Advocatus ejusdem Eccleſiæ, cum Fratre ſuo ERNESTO Comite. Dithericus Comes de Bercha, Ludevicus Comes de Lare, cum aliis pluribus Liberis. Miniſteriales Bertholdus Vice-Dominus in Erphordia, cum Fratribus ſuis, Ditherico Pincerna, & Ditherico Camerario, & tertio Diecherico; Helwigus Marſcalcus de Ruſteberc, Striger Dapifer cum reliquis Officiatis Curiæ: Beringer de Meldingen cum Fratre ſuo Ludevico. Diecthericus de Blancgenberc cum Fratribus ſuis Gunthero, & Sigeboldo. Wernherus de Porta. Hermannus, Henricus Sculterus. Henricus Subadvocatus, Saxo, Wernherus, Hartungus cum aliis pluribus.

Acta ſunt hæc Anno Dominicæ Incarnationis MCLXXXXIII. Indict. XI. Domno CELESTINO Apoſtolicæ Eccleſiæ Præſidente. HEINRICO Sexto Glorioſiſſimo Romanorum Imperatore Imperium Gubernante, & Anno noſtræ Electionis in Archi-Epiſcopatum Sanctæ Moguntinenſis Eccleſiæ XXVIII.

XIII.

Notitia pro Transactione ſuper Decimatione quadam inter Monaſterium S. Petri Erfordiæ, & Eccleſiam Collegiatam S. Petri in Durlon, inita.

Ex eodem Chartario. An. 1223.

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis. FOLCWINUS Dei Gratia S. Petri in Durlon Præpoſitus. Notum eſſe volumus tam præſentibus quam futuris Fidelibus, quod Cella S. Martini villæ Falkana contigua, dudum Eccleſiæ S. Petri Durlonenſi Decimalis erat, quam Decimationem BILGRIMUS Abbas & Fratres Monaſterii Apoſtolorum Petri & Pauli Erfordiens. quoniam ipſorum Patrocinii intereſt, Libertati, eximere cupientes, Præpoſito BURCHARDO prædeceſſore noſtro & totius Durlonenſis Capituli Fratribus VI. Libras argenti & II. Manſos penes jam dictam villam ſitos pro annuo Canone Talentum ſolventes pro Redemptione ſubſcriptæ Decimæ exhibuerunt: quod concambium cum plerique acceptarent, quidam eorum idem retractare ſtuduerunt, qui à Præpoſito redarguti conticuerunt: Succedente autem tempore prætaxato Præpoſito B. de medio facto, Fratres qui prius ipſius & aliorum Ordinationi reclamaverant, faventibus ſibi Concanonicis Querimoniam ſuper ſæpedicta Decima propoſuerunt: Quorum accuſationi præmemoratæ Eccleſiæ Abbas & Fratres ratione concambii reſiſtentes tandem ad tale propoſitum unà conuenerunt ut arbitris idem Negocium committeretur decidendum qui decreverunt ut Abbas & Fratres pro Bono Pacis & Concordiæ, & pro omni gravamine impoſterum devitando VIII. Libras argenti, Eccleſiæ noſtræ Durlonenſi ad præſcriptum prætium exhiberent; Quod factum quia tunc temporis Scripturæ Teſtimonio eſt prætermiſſum, nos petitioni Henrici Abbatis & Fratrum ſatisfacere volentes, hanc paginam ſubſcripti Negotii Teſtimonialem ne quid impoſterum diſſenſionis Oriatur, Sigilli noſtri & Eccleſiæ Impreſſione Roboravimus. Teſtes hujus rei ſunt Confratres Eccleſiæ noſtræ Rudolfus Decanus, Guntherus Archipresbiter, Titericus de Fritislar, Laici LAMBERTUS Comes in Glichen, Tithericus vicedominus in Apolde. Fridericus de Drivuorthe, Bern-

Berngerus & Rudolfus Fratres de Crucceborck, Wernherus de Durlon Ludovicus de Inferiori Durlon & alii plures.

Acta sunt hæc. Anno Incarnationis Domini MCCXXIII. Indict. X.

XIV.

Notitia Conradi Præpositi S. Mariæ Erphord. pro amicabili compositione inita inter Abbatem S. Petri ibidem, & Incolas Slavos Villæ Ermstete.

CONRADUS DEI Gratia Præpositus S. Mariæ in Erford. universis volumus esse declaratum, quod super causa diu coram nobis ventilata ex parte Venerabilis Domini HEINRICI Abbatis, & Capituli S. Petri in Erfordia ex una, & Rusticos Slavos in Ermstete ex parte altera pro quadam Decima jam dictæ Ecclesiæ talis transactio coram nobis est habita: Rustici Slavi prænominatæ villæ consignaverunt dimidium maldrum Annonæ Erford. mensuræ Singulis Annis prædicto Abbati persolvendum ab illis personis quæ vulgariter in eadem villa *Alderman* appellantur: Insuper si Slavi, vel Foro vel quacumque commutatione sibi contraxerint aliquos mansos Teutonicorum ejusdem villæ, eandem Decimam sine contradictione persolvent quam Teutonicus inde persolvit: si verò Teutonicus à Slavo sive emptione vel qualicumque modo mansum commutaverit, eandem Decimam debitam prædicto Cœnobio exinde sicut & de reliquis mansis suis exsolvet: Mensura etiam Decimalis à prædicto Abbate ibidem instituta perpetuo permanebit, quarum XVI. complebunt maldrum Erfortensem.

Ex eodem Chartario. An. 1227.

Acta sunt hæc Anno Incarnationis Dominicæ. MCCXXVII.

XV.

Notitia pro Donatione Ottonis Comitis de Bottenloben, facta in Favorem Ecclesiæ Herbipolensis.

HI sunt Homines Militaris Conditionis, quos OTTO Comes de BOTTENLOBEN & uxor sua ADELHEYDIS conjuncta Manu dederunt Ecclesiæ Herbipolensi proprietatis Jure perpetuo possidendos; Hartman & Pueri sui, & duæ sorores ejusdem cum pueris suis, Ludovicus, Albertus, Conradus, Theodoricus Fratres, tres sorores eorundem, Volmundis uxor Trumphonis, Mechildis uxor Hermanni Stunchonis, Mechildis uxor Gerlaci, quæ omnes dicuntur ab Habechsberg; Thegeno Dapifer, & uxor ejus, & Pueri, præter uxorem Waltmanni, Hermannus Rubelzagel, Wortwinus Fratres ejusdem. Henricus Momolin. Wolframus de Ostheim Pincerna. Kunigundis de Westheim. Uxor Seifridi de Werna & Pueri sui. Albertus de Bercha, & medietas puerorum; Carl & Friderich Fratres & duæ sorores ejusdem Alberti de Bercha. Pueri Alheidis de Strouue, & Pueri Alliganta de Strouue. Pueri & uxor Herolti de Northeim. Uxor Gotschalci de Northeim. Uxor Gotifridi de Lengsfeld. Thegano de Sundheim, & uxor, & tres Fratres ejusdem. Uxor Theodorici de Katzach. Uxor Bertholdi de Nuthelingen. Uxor Ulrici de Sundheim. Uxor Friderici de Rannungen. Uxor Henrici de Boseuvins. Mater Seifridi de Eschenbach, Otto, Henricus, Seifridus de Eschenbach. Mater Lamperti & Fratrum ejus. Gepa de Dypach. Bertoldus de Buchelberg, & Pueri. Berno de Ertal & uxor. Albertus de Obersfeld. Albertus de Hemelin & uxor. Uxor Helmeboldi de Steingerwald. Pueri Helmeboldi de Gerbrechts-Winiden. Witigo de Nuenhoven. Harman de Stetahen & soror. Uxor Wolframi de Ebenhausen. Rilindis de Eschenbach. Rizza de Hohheim & pueri eorum. Hi omnes Masculi &

Ex authentico circa. An. 1230.

Fœminæ ſunt ad Servitium Herbipolenſis Eccleſiæ in Mareſcalchi Officio Deputati.

Et hi ſunt Teſtes, qui viderunt & audierunt: Arnoldus Decanus. Heinricus Cuſtos. Fridericus Cantor. Adelbertus Cellarius. Fridericus Archidiaconus. Conradus de Kettersheim, Magiſter Waltherus de Thannenberg Canonici Herbipolenſes. Hermannus Magiſter Domus Teutonicorum S. Mariæ in Hieruſalem. Frater Bertholdus de Thannenrode & alii plures Religioſi ejusdem Ordinis.

Laici. Rupertus Comes de Caſtelle. Manegoldus de Wiltberg. Adelpertus de Franckenſtein. Heinricus Mareſcalchus de Jura. Henricus de Broſſeldesheim. Theodoricus de Hohenberg Guntherus de Brende. Heroldus de Baſtheim. Wolkerus Dapifer. Engelhardus de Oſterburg. Albertus de Hebersfeld. Otto de Malkotz. Ludovicus & Hartmannus de Habechberg.

XVI.

Litteræ Mutuæ Societatis ſuffragiorum inter Monaſterium S. Petri Erford & Collegium Urſulanum Coloniæ, cum transmiſſione S.S. Relliquiarum.

Ex autographo circa. An. 1240. ELISABETH Magiſtra Sanctorum Machabæorum cum univerſo Collegio ſororum ſuarum & ELYSABETH Incluſa in Eccleſia S. Marcelli in Colonia H. Abbati & Conventui Apoſtolorum Petri & Pauli in Erfordia Devotas Orationes in Domino. De Beneficio Nobis Collato de Communione Fraternitatis veſtræ Maximas agimus Gratias; Noveritis ergo, quod Reliquias Sanctarum Virginum Veraciſſimas quæ à Beato CLEMATIO in Eccleſia noſtra, & Eccleſiis Sanctarum Virginum Colonienſium Tumulatæ ſunt, per nos plurimæ repertæ ſunt, de his permaximam partem per Nuntium Veſtrum CUNRADUM vobis transmiſſimus, ſcilicet Beati Hilarii Militis, Criſtanciæ, Juſtinæ, Chriſtinæ, & aliarum Sanctarum Undenarum * Virginum: Petimus igitur ut condignam Venerationem Sanctis Virginibus, ſicut decet, Devotiſſimè exhibeatis, ſcientes per hoc æternam Mercedem vos adepturos.

Deeſt forſitan. * Millium.

XVII.

Charta Henrici Epiſcopi Bambergenſis, qua Vacantia ſibi Prædia ex morte Othonis Ducis Meraniæ ultimi, in perpetuum Menſæ Epiſcopali attribuit.

Ex authent. An. 1248. IN Nomine Domini, Amen. HENRICUS Dei Gratia Babenbergenſis Epiſcopus, Univerſis Chriſti Fidelibus in perpetuum; Non ſolum à Deo Meritum, ſed etiam Favorem Hominum credimus promereri, ſi circa Eccleſiam nobis commiſſam noſtra piè fertur intentio & ipſius Providemus Commoditatibus & Augmentis: hinc eſt quod nos illius intuitu, qui de nihilo nos erexit & inter Principes collocavit, & de diverſis Periculis miſericorditer liberavit; Petitionibus quoque dilectorum Fidelium Noſtrorum Univerſorum Miniſterialium qui Nobis Fideles & Devoti plurimum exſtiterunt favorabiliter inclinati, Comitatum & Judicium Provinciale in Dioceſi noſtra, tertiam partem Nemoris Houtsmon, Caſtra Giech, Nieſten, Lihtenfels, cum pertinentiis eorundem, quæ Nobis de Morte Ducis Meraniæ vacare cœperunt, Beato Petro, Beato Georgio, Beato Heinrico, Beatæ Kunegundi contulimus & tradidimus pleno Jure, ita ut ad Demanium & Menſam Epiſcopi Spectent: de Cetero nec ab Eccleſia Babenbergenſi ullo modo vel Ingenio valeant alienari: Statuentes quod Nullus ſucceſſorum noſtrorum prædicta Caſtra & Bona infeodare, vel alienare præſumat, & ſub Vinculo Anathematis injungentes

gentes ne aliquis de Capitulo vel Ministerialibus in hoc consensum præbeat & Favorem, quod qui præsumpserit Indignationem omnipotentis DEI & prædictorum Sanctorum se noverit incursurum, & cum Dathan & Abyron, quos Terra Viuos absorbuit, recipiat portionem: ad hujus itaque Donationis & Traditionis nostræ Memoriam præsens Scriptum fieri, & Sigillo nostro jussimus communiri.

Hujus rei Testes sunt Heinricus Præpositus veteris Capellæ Ratisponensis, Heinricus Comes de Ortenberg, Henricus Plebanus de Attersex, Fridericus de Wolfsperg, Otto de Porta, Eberhardus de Griven, Dietmarus & Wigandus de S. Stephano, Hartlibus de Winzer, Sifridus de Griven, Marquardus de Lapide & alii quam plures.

Acta apud WOLFSPERG Anno Domini MCCXLVIII. mense Februario. Indict. * l. VI. VII. * Pontificatus nostri Anno IV.

XVIII.

Margaretæ Abbatissæ in Bergka Litteræ Obligatoriæ erga Monasterium S. Petri Erfordiæ.

NOs MARGARETA Abbatissa, totusque Conventus Sanctimonialium in Bergka, tenore præsentium Lucide protestamur, quod à Venerabili Domino HEINRICO Abbate Monasterii S. Petri in Erfordia, Legitimo interveniente contractu, acceptavimus in Commendam seu Arendam Cellam seu Cappellam S. Georgii, quæ nominatur *ad Monachos* sitam prope Rode in Finibus Castri Tondorff, cum omnibus sibi adhærentibus, de quibus prænominato Abbati exsolvere tenebamur III. Markas usualis argenti in Festo S. Martini Singulis Annis; Nos vero pro eximitione & Loco dictarum III. Marcarum annuæ pensionis præfato Domino Abbati tradidimus ac plene persolvimus XXX. Marcas, ita quod stante hujusmodi arenda seu Commenda, dicta Bona Libera & absque ulla pensione possidebimus, insuper protestamur atque Bona Fide pro nobis nostrisque successoribus per præsentes promittimus, quod præfatam Cellam seu Capellam ad Monachos providere ac sollicite procurare ebdomatim in missis aliisque requisitis pro Divino cultu necessaria, ipsamque Cellam, nec non alia habitacula cum tectis integra & competenti statu servare velimus.

Ex Chartario S. Petri Erford. An. 1248.

Dat. Anno Domini MCCXLVIII.

XIX.

Henrici Episcopi Bambergensis dispositio circa Advocatiam Monasterii Tharisiensis.

NOs HEINRICUS Dei Gratia Babenbergensis Episcopus per præsens Scriptum Notum Facimus Universis quod cum Advocatia Tarisiensis esset WOLFRAMO de ZABELSTEIN obligata pro Centum Marcis argenti & triginta Libris Babenbergensis monetæ, nos attendentes quod dictus Wolframus dictam Ecclesiam indebitis exactionibus & extorsionibus adgravabat, Nos de Consilio Fidelium nostrorum dedimus authoritatem Domino Episcopo Herbipolensi dictam Advocatiam redimendi, ita quod quandocumque ipsam pecuniam dare poterimus, supradictam Advocatiam Nobis restituere tenetur: Prætерea placet nobis, ut dictus Episcopus redimat Bona nostra T. de RAUHENECK pro L. Libris Babenbergensis Monetæ obligata ad eandem pertinentia Advocatiam, in cujus rei Testimonium præsens scriptum fieri & Sigillo nostro jussimus communiri.

Ex authent. An. 1250.

Datum BABENBERG Anno Domini MCCL. Indict. VIII. Mense Martio, pontificatus nostri Anno X.

XX.

Charta Alberti Turingiæ Landgravii, qua declarat sibi in Universis Prædiis & Hominibus ad Monasterium S. Petri Erford. Spectantibus, nihil Juris competere.

Ex authent. An. 1277. NE ea quæ aguntur in tempore simul labantur cum Lapsu temporis, caute provisum est ut Contractus qui fiunt mutuo Sciptorum Testimonió perhennentur: hinc est quod nos ALBERTUS Thuringiæ Landgravius Saxoniæque Comes Palatinus, ad universorum quibus præsens scriptum fuerit exhibitum volumus noticiam pervenire, publicè nichilominus protestantes, quod in universis Bonis, nec non Hominibus eadem Bona colentibus, & etiam in judicio ipsa Bona & Homines prædictos respiciente, Bonis videlicet sitis in Dachebeche tam in villa quam in Campis, quæ, inquam, Bona, Homines, & judicium Sæpedicta ad Monasterium Montis S. Petri Spectant & Spectaverunt, sunt & fuerunt hactenus, nihil Juris unquam nobis competebat, neque competit, aut competere debebit, ad Evidentiam autem hujus nostræ Recognitionis pleniorem presentem paginam super hoc conscriptam nostri Sigilli munimine Duximus roborandam.

Datum Anno Domini MCCLXXVII. VII. Kal. April. præsentibus Honorabilibus viris, Hermanno dicto Stranz de Tullestete, Hermanno & Hermanno Fratribus de Vanre, Joanne de Herversleibin, Strenuis militibus, & aliis pluribus Fide dignis.

XXI.

Charta Henrici Episcopi Merseburgensis, qua Donationem Bonorum quorundam factam in favorem Reclusorii juxta Mersburg, ratam habet.

Ex autographo. An. 1317. IN Nomine Domini Amen. Nos HENRICUS Dei Gratia Mersburgensis Ecclesiæ Episcopus Recognoscimus & universis notum facimus per præsentes quod cum GERWICUS de PUSTEN manens Doberthowe, cum HENRICO, JOHANNE & OTTONE, Fratruelibus suis, & aliis Filiis, & Heredibus Fratrum suorum, Fundum qui vulgo dicitur Clusgarthe cum Monte adjacente à Fluvio Sala usque ad uiam quæ dicitur Hondorp cum aliis ad ipsum Fundum pertinentibus à nobis & Ecclesia nostra in Feudo habuerunt, & illa ad manus nostras Libere resignaverunt: Nos propter Deum & pro Remedio Animarum ipsorum jam dicta Bona Jure proprietatis Dedimus Reclusorio sito prope Monasterium S. Petri extra muros Mersburgenses perpetuo possidenda, sic quod nec Inclusus ibidem, nec quisquam alius ipsa alienare à Reclusorio valeat quo quomodo nec sibi injuriosè usurpare: porro si Inclusum ex morte, vel alia necessitate abesse contingeret, Episcopus qui pro tempore fuerit uni personæ Zelum DEI habenti committet, qui de prædictis Bonis Locum Reclusionis in edificiis & in aliis necessariis reformabit, quousque eidem Loco provideatur de Incluso; ut autem præmissa firma & inviolata permaneant omni Ævo, Sigillum nostrum præsentibus in Testimonium Duximus appendendum.

Testes hujus rei sunt Infrascripti Dominus Fridericus plebanus de Grimmis, Magister Henricus Medicus, Magister Henricus de Orschetz perpetui Vicarii Dictæ Ecclesiæ nostræ, & Conradus Notarius noster cum aliis pluribus Fide dignis.

Datum & actum MERSEBURG Anno Domini MCCCXVII. In die S. Albani.

XXII.

XXII.

Charta Donationis Ulrici Cathedralis Eccleſiæ Nuenbergenſis Decani, confirmata à Geuehardo Merſeburgenſi Epiſcopo.

IN Nomine Domini Amen. Karitas operit multitudinem peccatorum. Date & dabitur vobis. Date Elemoſinam, & omnia munda erunt. His admonitionibus Evangelicis nos ULRICUS Dei Gratia Decanus Nuenbergenſis, & Canonicus Eccleſiæ Merſeburgenſis, Informati, Duas Decimas ſitas in Campis villarum Infraſcriptarum, videlicet Tzerntzin, Cripowe, Slavendorph, quarum unam emimus ab honeſtis Famulis Henrico, Johanne, & Alberto Fratribus dictis de Lochow; reſiduam vero à Theodorico Dicto Hertkeſe eo modo camparavimus quod de ipſa intra Eccleſiam Mersburgenſem Ordinare & diſponere poſſimus quidquid Deo & Sanctis ejus Laudabilius, & animæ noſtræ ſalubrius poſſumus cogitare: de quibus Decimis de Conſilio & voluntate Honorabilis Viri ENGELBERTI Decani Dictæ Eccleſiæ Mersburgenſis taliter decreuimus ordinandum: Tredecim Vicariis in Eccleſia Mersburgenſi, videlicet Vicarius Reginæ, Vicarius Capituli, Vicarius S. Andreæ, S. Bartholomæi, S. Eliſabeth. S. Konegundis, S. Stephani; S. Katharinæ, S. Blaſii, S. S. Virginum. S. S. Regum, S. Jacobi. Subcuſtos & Incluſus prope Mersburg eaſdem Decimas ad uſum & utilitatem ipſorum habebunt, perſonam idoneam inter ipſos eligentes quæ ipſas debito tempore Colligat & conſervet, adminiſtrationem quoque faciet Vicariis prædictis & Incluſo in hunc modum: omni Septimana, quamdiu emolumentum ipſarum Decimarum durabit, piſtari faciet Duos modios cum dimidio Mersburgenſis menſuræ, de quibus procurabit fieri Centum panes, de quibus Septem panes ſibi & Singulis præſcriptis perſonis omni Sabbatho erogabit, dictique Vicarii pro hujusmodi Conſolatione Deo & Sanctis ejus ad Infraſcripta ſervitia perpetuè tenebuntur: Omnes per Circulum anni ad Altare propè Oſtium adverſus Curiam Epiſcopalem conſtructum & dedicatum in Honorem Dei & Salvatoris noſtri, B. Dorotheæ, ac omnium Sanctorum, unam miſſam cum nota, omni die per Ordinem Sollempniter celebrabunt in quibus miſſis noſtri ac Progenitorum noſtrorum Memoriam facient, & pro noſtris Peccaminibus ignoſcendis Deum ſupplicìter flagitent & exorent: adicimus inſuper quod prædicti tredecim Vicarii omni die cum ad dictum Altare Celebrare debent, miſſam non incipient niſi poſtquam Vicarius B. Mariæ in medio Monaſterii offertorium firmaverit, deinde quidem incipere poterunt quando ipſis videbitur expedire. Ne igitur hæc noſtra ordinatio inpoſterum aliquo modo infringi & Caſſari valeat, preſentem Litteram noſtris Sigillis, videlicet Domini Engilberti Decani prædicti & noſtro fecimus communiri. Ex autographo. An. 1332.

Et Nos GEVEHARDUS Dei Gratia Merſeburgenſis Eccleſiæ Epiſcopus Ordinationem hujusmodi rite factam Laudamus & approbamus, & in DEI Nomine ſub Sigilli noſtri munimine confirmamus perpetuo duraturam.

Nos quoque Dei Gratia GUCELINUS Præpoſitus Totumque Mersburgenſis Eccleſiæ Capitulum, ad exprimendum noſtrum conſenſum omnibus & Singulis in præmiſſa Ordinatione contentis benivolum acceſſiſſe, Sigilla noſtra preſentibus duximus apponenda.

Actum & Datum MERSEBURG Anno Domini MCCCXXXII. in die B. Mauritii & Sociorum.

XXIII.

Ludovici IV. Imp. Epistola, qua Balduino Archi-Episcopo Trevirensi rationem reddit cur precibus ejus non annuerit, eumque hortatur, ut Alberto Constantiensi Electo adversus summi Pontificis Decretum faveat.

Ex Cod. M.S. Fuld. An. 1334. * Joannis.

LUDEWICUS Dei Gratia Romanorum Imperator semper Augustus Venerabili BALDUINO Archi-Episcopo Trevirensi, Principi suo Karissimo Gratiam suam & omne Bonum sicuti super promotione I. * Decani Moguntini nobis scripsisti, scire debes, quod prius quam tue ad nos venirent Littere, Honorabilis Vir ALBERTUS Natus Nobilis Viri RUDOLFI Comitis de HOHINBERG in Episcopum Constantiensem fuit Electus, & ad hoc, ILLE de AVINIONA cuidam nominato de KENZINGEN cui & antea de Episcopatu Augustano providerat, de Episcopatu providit prædicto, unde cum presenti Nominato, de Aviniona promoto, resistere nos oporteat, & hoc melius per dictum Albertum propter Parentum suorum Potentiam quam per quemlibet alium mediante nostri adjutorio possit fieri, ejus Promotioni insistere inducimur totis Viribus ac Virtute, & si Factum aliter se habuisset, revera tuis petitionibus acquievissemus modum in omnem; & sicut alias offectuose requisivimus, ita & iterum Instanti Instantia requirimus ne cuiquam alteri nisi quem Tibi presentabimus Confirmationis suffragium, quod & Singulariter tibi confidimus, impendas modo quovis.

Dat. INGOLSTAD Regni nostri Anno XX. Imperii vero VII.

XXIV.

Margaretæ Ludovici IV. Imp. Conjugis Litteræ intercessoriæ.

Ex eodem M.S. Cod.

MARGARETA Dei Gratia Romanorum Imperatrix semper Augusta, Magnifico Viro & potenti Comiti, suo Devoto Dilecto salutem cum plenitudine omnis Boni. Dilectio tua grave non reputet, si tibi pro aliqua Persona nobis Devota sub Spe Specialis Confidentie relaxanda porrigimus preces nostras, in quibus quia desideramus Liberaliter exaudiri, Te requirimus intimo cum affectu, quatinus nostro Speciali intuitu & amore RUCKLINUM Servitorem CONRADI Militis de GERA Fidelis nostri Dilecti, tuum ad presens Captivum, à Captivitate solutum ac Liberum dimittere digneris, ob hoc utique Tibi & Tuis volumus ad gratas vicissitudines rependendas teneri.

XXV.

Henrici II. Hassiæ Landgravii Epistola ad Benedictum XII. Pont. Max. qua suam, suorumque omnium constantem semper erga S. Sedem Apostolicam, Fidem ac Devotionem celebrat, eique Comitem de Zigenhain consanguineum suum impense commendat.

Ex eodem circa An. 1338. *Henricus.

SAnctissimo in Christo Patri, ac Benignissimo Domino suo, Domino BENEDICTO Sacro Sanctæ Romanæ ac Universalis Ecclesiæ summo Pontifici ejus Humilis & Devotus Filius H. * Devotissima Pedum Oscula Beatorum. Inmense Pietatis Vestre Clementia ad cunctos quidem ut Filios Paterne Caritatis aspiciens, ad Illos tamen frequentius quos

quos eorum approbatu Devotio apud ipsam reddit Laudabiles, nec non in loco Obedientie continuos reperit & Constantes; hinc est alme Pater & Domine quod mei Progenitores, & Tota mea communiter Parentela, in tantum hactenus Sedi Apostolice exhibuerunt se serviles, ut ab eadem Sede & à summis Pontificibus ipsam olim Regentibus, vestris Predecessoribus, amplioris Zeli Favoribus continue sunt amplexi: Patent hec siquidem in Sancta ELYSABETHA proavia mea, que & per ejus Sanctitatem, & parentum meorum Devotionem per GREGORIUM Papam Nonum Sanctorum Cathalogo est ascripta; Patent hec etiam in Magdeburgensis Ecclesie * Archi-Episcopo Germano* meo, ac Monasteriensis Ecclesie * Episcopo Patruo meo, Pontificibus hodie Viventibus, quorum Capita precedentibus Parentum meorum & meis Devotis Obedientia & obsequiis, per Sedem Apostolicam Diademate sunt Ornata: cum itaque perdilectum meum consanguineum Nobilem virum natum JOHANNIS Comitis de CYGENHAIN, C. . . Amitæ mee Filium, & JOHANNEM Natum JOHANNIS RYETESEL Militis, Magistrum ejus, quem sub Confidentia Vestra & Sedis Apostolice propter Scientie Margaritam ad Generale studium Duximus promovendum, ad pedes Vestre Sanctitatis Duxerimus Principaliter destinandos ut mea Secreta plurima & statum presentis Temporis in Alemannia, & ea etiam que scribere non expediunt Sanctitati Vestre, sapienter valeant enarrare, ipsos amore mei, vestri si placet humillimi Servitoris videre curetis, & audire dignemini benigniter in premissis, ac firmam Fidem in omnibus que ex Ore meo retulerint adhibere, ipsos que in suis Supplicationibus pro ipsis & eorum Familia vestre Beatitudini porrigendis, taliter dignemini dimittere gratiose, ut cum cunctis Comitibus & Baronibus totius mei Principatus obinde valeam gloriari: Me, Pater Sanctissime, & Terram meam & totam Fortiam mee parvitatis Sanctitati vestre subiicio & humiliter Recommendo, nam in vestro & Romane Ecclesie Servitio ubicumque, quandocumque & contra quoscumque volo ubilibet perpetuo inveniri: Ceterum si de quibusvis Versus Alemanniam indigueritis Servitoribus & Nuntiis, secure predictis potestis committere hec que placent: Nam in vestro & Romane Ecclesie Servitio Res & Corpora exponere non reformidant & in vestris Jussionibus & mandatis debent vivere atque Mori. Vestram Sanctitatem conservet Dei Filius sue Sancte Ecclesie feliciter per Tempora Longiora.

* OTTONE.
* LUDOWICO.

XXVI.

Charta Donationis Burchardi Sturnfeder ad Altare B. Virginis in Nidenavve.

IN Nomine Domini Amen. Notum sit omnibus Hominibus, quod Ego BURCKARDUS STURNFEDER, & ENGELDRUDIS uxor mea Legitima legavimus & Ordinavimus cum consensu & voluntate omnium Civium in Nydenawe, omnia optima indumenta ad Altare B. Virginis Mariæ ibidem, cedentia de illis Hominibus qui moriuntur ibidem, qui non habent proprios Sanctos: qui vero habent proprios Sanctos, videlicet qui Spectant ad B. Virg. Mariam in Amorbach, vel ad S. Petrum Wimpinæ, vel ad S. Julianam Mosebach, seu alibi, illi dant. I. Solidum Hallens. pro optimo indumento, qui recipietur ad prædictum Altare B. Mariæ Virginis in Nydenawe.

Ex Cod. M. S. Wimpinensi. An. 1345.

Datum Anno Domini MCCCXLV. die VI. Kal. Junii.

XXVII.

Caroli Bohemiæ Regis Præceptum seu confirmatio Generalis omnium Bonorum & Privilegiorum Ecclesiæ Pragensis aliarumque circumjacentium.

KAROLUS divina Favente Clementia Bohemiæ Rex &c. ad Humani Redemptionem Generis Æterni Regis Filius ab alto Cœlorum ad Ima descendens, ut sententiam perpetuæ

Ex Cod. M.S. Fuld. An. 1347.

perpetuæ dampnationis eriperet incarnari de Virgine voluit glorioſa, & ex innata pietate ſuæ Conpatiens Creaturæ, quam cœteris fecerat digniorem, Crucis ſubire Tormentum & Mortis amaritudinem non expavit, poſt ſuam itaque Reſurrectionem à Mortuis per Mundum inſtituit Eccleſias Univerſas, quibus ob Remedium Sciſmatis præfecit Virum ſuper quem ædificavit Eccleſiam, & ipſum Petrum à Petra nominavit dans ei in Traditionem Claves Regni Cœlorum & in ſignum Dilectionis ſpecialiſſimæ ſingulari Privilegio poteſtatem ut quodcumque Ligaret vel ſolveret ſuper Terram Ligatum haberetur in Cœlis vel ſolutum, cujus etiam Directioni præfatas commiſit Eccleſias effuſione Sanguinis ſui prætioſiſſimi perpetua donatas Libertate, ad quarum confirmationem debent Regnorum Rectores & Terrarum Principes Univerſi Studioſius anhelare, ipſis enim à Deo Gladii poteſtas in Terris eſt collata ad Laudem Bonorum & correctionem perverſorum juxta exigentiam meritorum: Nam etſi cujuslibet Hominis Chriſtiani ſit, finalis diem judicis formidare, illum tamen potentes præcipue timere debent, cum plus exigatur ab eo cui multum committitur, & tanti gradus altitudinem ſequi ſoleant caſus ingentes.

Sane inter hujusmodi noſtrarum Conſiderationum Curas quibus altiſſimo Creatori noſtro de cujus miſericordia vitam & omnes dignitates noſtras ſeu Honores, quibus temporaliter fungimur, poſſidemus & æterna ſperamus poſſidere quantum ipſius permittit Gratia, Lætantes proponimus, ſæpius mente revolvimus, & Devotione debita cogitamus qualiter in primis noſtræ promotionis Exordiis qualiter Fidei ac Divinæ Legis, Magiſtram Sacro Sanctam Romanam Eccleſiam, quam Sacro Cultu, mundo Corde pariter & Corpore, Dignis in Domino Servitiis honoremus, deinde Cœteras in noſtro præcipue Dominio Conſtitutas, congruis Favoribus tanquam Princeps Katholicus attollamus: Sane ad Honorem Dei omnipotentis, cujus Spiritu totum Corpus regitur Eccleſiæ; Beatorum Martyrum Viti, Sigismundi, Wenceslai & Adalberti, in quorum Honorem Sancta Pragenſis Eccleſia Archi-Epiſcopali Kathedra Decorata & Fundata dinoſcitur, de cujus etiam Corpore Suſcepturi ſumus, Deo propitio, noſtri Capitis Diadema, & plenam Regiæ Dignitatis adepturi Poteſtatem, nec non Honorabilem Wiſſegradenſem Eccleſiam Capellam noſtram Specialem, nullo medio in Spiritualibus Eccleſiæ Romanæ ſubjectam, ad Honorem S. Petri Apoſtolorum Principis à noſtris pia Devotione Progenitoribus Inſtitutam & Nobilibus munitam Privilegiis, Eccleſiam Sanctiſſimæ Virginis Mariæ Matris Domini noſtri JESU Chriſti, per quam poſt Deum totus vivit orbis Terrarum, in monte Syon feliciter inſtitutam, inſuper Strahovenſe Monaſterium in vicinis Campis feliciter conſtructum & dotatum ac omnes alias Eccleſias Regni noſtri Bohemiæ tam Sæculares quam Religioſas quocumque Nomine cenſeantur perpetua & irrefragabili gaudere volumus Libertate, ita videlicet quod ab Angariis & Proangariis Univerſis immunes & ab omnibus exactionibus & vexationibus ſint Liberæ ut illa ad quæ ſunt Divinitus inſtitutæ, quietius peragere valeant, & ut ipſarum Orationibus, quibus pro Nobis jugiter interpellatur apud Deum, Mundi Curſus pacifice noſtris actibus dirigatur, & earum Meritis in æterni Regis Palatio nobis deſiderata Manſio præparetur, omnia eis Privilegia à noſtris anteceſſoribus pia Conſideratione Conceſſa ſive ſint realia ſive perſonalia, dummodo appareant in prima forma & autenticis Sigillis Sigillata, non Vitiata, non Cancellata, nec in aliqua ſui parte abolita, Rata habemus & firma, & ea auctoritate Regia præſentis ſcripti confirmamus Patrocinio, Nolentes illa tractu Temporis à Malevolis aliquibus auſu temerario violari, in cujus rei Teſtimonium præſentes Litteras de communi conſilio Baronum Noſtrorum Univerſis Venerabilibus Eccleſiis ſeu quibuslibet aliis piis Locis concedimus pro Memoria præfatorum ſempiterna, Sigillorum Noſtrorum Munimine roboratas, ad Majorem vero Fidem & evidentiorem Cautelam hujus noſtræ Donationis ſeu Confirmationis Seriem per Dominum & Patrem noſtrum Sanctiſſimum Petri Succeſſorem & JEſu Chriſti in Terris Vicarium confirmari volumus & Rogamus. Actum PRAGÆ præſentibus &c.

XXVIII.

XXVIII.

Ejusdem Regis Præceptum alterum in Gratiam Prælatorum & Nobilium tam Regni ſui Bohemiæ, quam Marchionatus Moraviæ.

KAROLUS Divina favente Clementia Bohemiæ Rex &c. Univerſis Regni Bohemiæ & Marchionatus noſtri Moraviæ, quibus noſſe fuerit oportunum. Ad Faſtigia Sceptrigeri Diadematis Divina Diſponente Clementia ſublimati, ad hoc efficacibus Votis Intendimus ut noſtro Regiminis tempore, noſtræ Ditioni ſubjectis Libertas optata proveniat, vitentur pericula, & à malignorum protecti incurſibus quiete Sedeant, Sedendo conquieſcant, & in temporalium Requie maneant opulenta, quod tunc ſalubrius fieri credimus ſi jus ſuum tribuatur cuilibet & ultra debitum nemo arctetur, hoc ſane attendentes, omnes Regni noſtri Bohemiæ, & Moraviæ Principes Eccleſiaſticos & Sæculares, Barones & Prælatos, Clericos Univerſos noſtræ Ditioni ſubjectos pio Favoris auſu favorabiliter amplectentes, eisdem Duximus promittendum quod omnia Jura & Conſuetudines quæ & quas à noſtris habuerunt & habere dinoſcuntur prædeceſſoribus Rata habere volumus & tenere, & eadem inconvulſa conſervare, nec non omnia eorum ſimilia quæ à noſtris habent prædeceſſoribus volumus noſtris confirmare Sigillis: Præterea ut noſtri ſubjecti uberiorem noſtræ pietatis ſentiant benevolentiam, promittimus quod nullam ſteuram vel Exactionem, niſi nos Uxorem ducere contingeret, ſeu in Liberorum Filiorum noſtrorum & Filiarum copulatione conjugali, ab eis aliquatenus exigemus. Ex eodem Cod. M.S. An. 1347.

Cæterum ut noſtri Regni Regnicolas ad voluntaria provocemus obſequia, pollicemur eisdem quod nunquam alicui alteri quam Moravo in Moravia, & Bohemo in Bohemia, aliquod officium committemus, inſuper communi voto parentum, Bona ſua devolvi ad poſteros, Clementer aſſentientes, volumus quod Liberis, Filiis & Filiabus usque ad quartam Generationem exiſtentibus, alicujus ſubditi noſtri Bona, ad nos tamquam Vacantia, niſi propter Crimen confiſcanda fuerint, devolvantur, ſeu noſtro Ærario applicentur: porro ut ſuis utilitatibus noſtri ſubditi quietius intendant & commodius conquieſcant, hanc eis Gratiam Duximus concedere ſpecialem quod ultra metas Regni noſtri Bohemiæ Nobiles Regni noſtri Bohemiæ & Marchionatus Moraviæ pro ſubjugatione alicujus Terræ alienæ eos invitos nullatenus Compellemus &c.

XXIX.

Caroli IV. Imp. Epiſtola ad Erneſtum Archi-Epiſcopum Pragenſem, qua illi nuntiat ſe S. Viti Martyris Caput & Corpus, à Papienſibus accepiſſe in Donum.

KAROLUS Quartus &c. Venerabili ARNESTO Archi-Epiſcopo nec non Honorabilibus Viris &c. Oriens ex alto Splendor Lucis æternæ, qui neſcit occaſum, ſicut priſcis temporibus Boemorum Gentem à Gentilium erutam erroribus, Novellam tunc Sanctæ Matris Eccleſiæ plantationem, inter ipſa mox Converſionis ſuæ primordia Candore mirabili illuſtravit, ita etiam his temporibus, quibus auctore Domino, in Paradiſo Eccleſiæ ſecus decurſus aquarum fluentium plantata, fœcunda Fructuum ſpiritualium ubertate fulcitur, ſuis etiam non deſinit fulgoribus adornare ac variis Gratiarum Dotibus Inſignire; tunc enim glorioſi Boemiæ Principes, de quo alto Sanguine nos conſtat traxiſſe originem, pro Chriſti Nomine glorioſa ſubiere certamina, & pia Colla Jugulanda ſubmittentes atrociter trucidati, Cœleſte Roſetum meruerunt ſertis præſigniti Roſeis introire, nunc vero per noſtræ Regalis Vigilantiæ obſequium varia Sanctorum Corpora, Variasque Ex eodem Cod. M.S. An. 1355.

riasque Reliquias Longe lateque per Orbem Collectas felix meruit Bohemia possidere, Felix nimirum Bohemia quæ talibus aç tantis, divina Clementia, Muneribus se prædi-tam gloriatur, Felix utique in cujus Aula Regali Magnificam Sedem sibi elegit Excellens Imperium Orbis Terræ, ad cujus nos apicem, Licet inmeriti, Cœlesti Providentia sublimati sumus:

Hæc dum meditamur, & dum etiam pro humana Conditione Oculis Corporis nostri sopor illabitur, vigilat Cor nostrum assidue in his per quæ Status Magnificus & exaltatio Venerandæ Matris nostræ Sanctæ Pragensis Ecclesiæ producatur quam Venerabiles Patroni & Progenitores nostri dilecti, conspersione Rosei sui Sanguinis consecrarunt, quæque Ecclesiarum omnium Regni nostri Bohemiæ Domina esse dinoscitur & Magistra: Sane dum Nuper ad suscipiendam Coronam Ferream, qua nostri Prædecessores divi Romanorum Reges, inter Triumphales Imperii Sacri Coronas in secunda sui Coronatione sunt soliti Coronari, Mediolanum applicuissemus & Corona eadem fuissemus solempniter Insigniti, inter ipsa Coronationis nostræ solempnia Lætanter audivimus, qualiter in Civitatis Papiensis Monasterio S. Marini Ord. S. Benedicti in Majori Altari Inclytus quondam AISTULPHUS Longobardorum Rex ab annis Octingentis circiter, Caput & Corpus Beatissimi VITI Martyris Patroni nostri eximii maxima Devotione & honorificentia collocavit; harum igitur Reliquiarum desiderio ferventer accensi continuo Venerabiles Papiensem, Pergamensem, & EGYDIUM Vicentinum Episcopos & honorabiles Præpositos Bohusensem, & JOHANNEM Luthomirsensem, ad dictam Papiensem Civitatem nostra providit Serenitas dirigendos pro parte nostræ Celsitudinis Caput & Corpus prædictum instantissime petituros, Quibus ad arduam precum nostrarum & desiderii ardentis Instantiam, in multorum Nobilium Prælatorum; Civiumque præsentia, prædicto Altari reverenter aperto, Abbas S. Marini, nec non Nobiles & Cives præfatæ Civitatis Papiensis, licet inviti & earundem avidi, nostris tamen votis & precibus satisfacere cupientes, & adventum Regium sibi desideratissimum in ea parte Singulariter honorantes, ipsas Reliquias quas ex nimia vetustate pro Majori parte redactas reperierunt in pulverem, eisdem nostris Nuntiis non sine Lacrymarum profluvio presentarunt, per eos nostræ Celsitudini præsentandas, quas prætiosissimum Civitatis & Ecclesiæ Papiensis Thesaurum communis eorum assensio proclamabat, prout super omnibus Instrumentum publicum est confectum, & Episcopi Papiensis, nec non Abbatis S. Marini & Communitatis Papiæ Sigillis, ad præmissorum omnium Clariorem evidentiam & perpetuæ rei Memoriam consignatum quod processu Temporis unà cum Capite & Corpore ipsius S. Viti per Speciales Nuntios ad prædictam Pragensem Ecclesiam in ejusdem Gloriosi Martyris Titulo & honore constructam, favente Deo, transmittemus, aut in nostro felici Adventu, Deo auspice, nobiscum faciemus afferri, sperantes per divinæ dispensationis providentiam accidisse ut Regiminis nostri Temporibus Caput & Corpus dicti Gloriosi Martyris ad Ecclesiam suo Nomine antiquis fabricatam Temporibus, offerretur cujus Meritis Gloriosis Felix Bohemia temporali prosperitate Lætetur, ut ejus Devoti post præsentis Caducæ Lucis Occasum, in Regione Lucis perpetuæ gaudiis mereantur perfrui sempiternis; Volumus autem totum tenorem præmissum per singulas Collegiatas Conventuales & Parochiales Ecclesias Urbis nostræ Pragensis & suburbiorum ejus, Clero & Populo solempniter publicari &c.

XXX.

Ejusdem Imperatoris Epistola altera ad Joannem VI. Paleologum Imp. Constantinopolitanum, qua eum de solemni Coronatione sua Romæ peracto certiorem facit, eique adversus Inimicos suos opem pollicetur.

Ex eodem Cod. M. S. An. 1355.

KAROLUS Quartus &c. Serenissimo Principi Domino JOHANNI PALIOLOGO Imperatori Constantinopolis, Consanguineo & Amico nostro Karissimo salutem & Sinceræ Dilectionis continuum Incrementum. Serenissime & Consanguinee Karissime. habet hoc proprium Imperialis Excellentiæ magnitudo & ad hoc præcipue Generosæ subliml-

blimitatis Effectus dirigitur ut illis bonorum ſucceſſuum gratas proſperitates aperiat, illis felicium Eventuum jocunditates inſinuet quos vel amoris præcipui flagranti quadam dilectione complectitur, aut in Fide Sincera Conſtantes reperit, ſeu ad Imperialis Honoris Faſtus eximios diligentius inclinari: Vobis igitur, cui noſtra ſalus parit Lætitiam, cui omnia noſtra Commoda cedunt in gaudium, innoteſcat qualiter auctore Domino à quo omnis Principatus & Honor dependet, in Sanctiſſimo die Paſchæ Reſurrectionis Dominicæ de Manibus ad hoc Vice ſummi Pontificis Legitime deputati in Baſilica Principis Apoſtolorum in Urbe, ubi pridem divi Romani Imperatores prædeceſſores noſtri Imperialia Diademata receperunt, præſentibus Principibus ibidem, Comitibus, Baronibus, & Nobilium multitudine Copioſa unà cum Sereniſſima ANNA Romanorum Imperatrice ſemper Auguſta & Bohemiæ Regina Conſorte noſtra Cariſſima Imperiales Infulas & Coronas cum ſolempnitatibus & Ceremoniis, in, & circa hujusmodi Laudabiliter obſervari conſuetis, rite ſuſcepimus pro DEI omnipotentis Gloria, nec non tranquilla pace & Sperata ſalute ſubjecti nobis Populi Chriſtiani; tum & Divina Nobis ſuffragante Clementia reductis ad obedientiam noſtram Italiæ, Galliæ, & Germaniæ partibus & aliis Terris quæ Sacro ſubſunt Imperio, quibus Sedatis adverſitatum turbinibus abſoluta potentia Dominamur, una cum antedicta noſtra Conſorte, Corporis incolumitate potimur, & grata proſperitate feliciter habundamus.

Cæterum ex Legationibus Veſtris in præſentia Majeſtatis noſtræ tam ſollicite quam prudenter expoſitis, Imperialis Celſitudo recepit natam illam & crudelem Tyrannidem ac deteſtatæ pravitatis verſutias, quibus perfidus ille KANTECHUSANUS cui claræ memoriæ Genitor noſter, puerilis ætatis veſtræ compendia, Imperia, & ea quæ Domini veſtri Claritatem cenſebantur aſpicere, tamquam Viro bene conſcio, ſub fida præſumptione commiſit, ſic ſuæ Fidei & Honoris eſt Oblitus ut vos & Imperium Veſtrum, & ſubditos vobis Fideles provocet in Errorem, & ubi, juxta Paternæ Commiſſionis ſeriem, Honoribus & Commoditatibus veſtris ſperabatur intendere, Aſpide truculentior, non ſolum negligentis Diſpenſationis ſcelere volebat redargui verum aſſumpto ſibi Regni & Nobilitatis veſtræ Titulo, ſe paſſus eſt in veſtri præjudicium & Ignominiæ ſuæ deteſtationem Imperialis Diadematis Faſtibus Coronari; Quod quantum Autori Veritatis & Fidei Domino noſtro JEſu Chriſto diſplicuerit, aut quantum hujus abominationis fœtore in ſuæ Divinitatis Conſpectu Traditor ille ſorduerit, Exitus ipſe probavit, dum tarditatem ſuæ Vindictæ Ille Deus omnipotens Supplicii gravitate penſavit, & male malum perdidit, qui inter iniquos computari promeruit, & Innocentiæ Veſtræ Conditione prævida Vos ad Imperii ſolium rite reduxit Judex ille Magnus, ante cujus metuendum Tribunal poteſtates ſingulæ contremiſcunt; Illi igitur una vobiscum & pro vobis Conſanguinee Cariſſime grates exſolvimus, illi ad Reverentiam exultantis Latriæ, illi ad Votorum exequenda ſollemnia vos propenſius obligari conſpicimus, qui ex alto Cœlorum proſpiciens juſtæ animadverſionis ſententia & damnat Impium, & Innocentem de manibus iniquæ Potentiæ Liberavit, nec ſuper hujusmodi Caſu noſtris aut humanis quibuscumque credimus Opus fore Conſiliis ubi Magnificus ille Conſultor, cujus Virtute roborantur Coſilia, Bonitate ſalus Conſiliorum invenitur, Conſiliatrice Gratia gratum pridem Conſilium in effabilis ſuæ Benignitatis Munere Dignatus eſt Miſericorditer erogare:

De Illuſtri Nichilominus Rege Ruſſiæ, de Turcis Sanctæ & Vivificæ Crucis Hoſtibus, quibus Katechuſanus ille, atroci ſuæ perditionis malitia, iniquitatis Vinculo Colligatus, Aurum & Vires præbuit Veſtros diſſipandi Fideles, veſtrumque Imperium demoliendi, ac de aliis quæ poſt Seriem præmiſſorum Excellentiæ veſtræ Legatio denotabat, quæque propter viarum pericula, Litteris aperire non decuit Nuntios veſtros diſtincte & ſufficienter Informatos remittimus, quibus Fidem adhibeat veſtra Serenitas, & in Effectum meditetur perducere & grato Fine concludere quæ dicentur: Deſiderantes attente, ac Dilectionem veſtram affectuoſe rogantes quatinus Majeſtati noſtræ Vias & modos quibus eadem Negotia diſponere & aggredi decreverit veſtra Proviſio, & eventus alios ſucceſſusque jocundos, quam citius poteritis, inſinuare curetis, ut intentione veſtra comperta ad ſubveniendum Indigentiis veſtris oportunius valeamus Intendere ſicut propoſuit noſtra Serenitas & prout à prædictis veſtris Nuntiis plenius audietis &c.

XXXI.

Ejusdem Imperatoris Præceptum, quo Rudolfo Saxoniæ Duci Dignitatem Electoralem, Ducatui Saxoniæ adnexam, una cum omnibus Juribus ac privilegiis hæreditariò confirmat.

Ex eod. Cod. M. S. circa An. 1356.

KAROLUS Quartus &c. Etsi sollicitudo Dignitatis Cæsareæ in qua nos Conditor Orbis Omnipotens ex sola Dignationis suæ Benignitate Dignatus est Collocare incessanter nos urgeat & frequenter admoneat jugiter esse sollicitos & voluntarios subire Labores, quemadmodum à nostris & Imperii Romani Fidelibus generaliter Universis incommoda submoveamus & scandala, & pacis eis & quietis compendia Ministremus, ferventiori tamen affectu in illis Exercendis Cor nostrum accenditur, quæ Sacri Decus Imperii & Inclytos Principes ipsius Imperii Electores quadam specialitate concernit, ubi tanto nos ardentius decet intendere quanto nobis constat evidentius in eorum præcellentia, Sacri Romani Imperii Magnificentiam altioribus Titulis & Honoribus decorari.

Sanè quia certo certius sumus edocti, ac à Principibus, Comitibus, Baronibus, Proceribus, cæterisque Romani Imperii Fidelibus Experientiam & Testimonia Luce recepimus Clariora qualiter Illustris Dux Saxoniæ tanquam Princeps Elector Imperii, cum consensu, voluntate & Voto Unanimi aliorum coelectorum Principum piæ Recordationis Serenissimum quondam Prædecessorem nostrum rite & rationabiliter elegit, & postea avum nostrum in Romanorum Regem, qui post Electionem eandem in Romanorum Imperatorem exstitit solempniter coronatus, Manifestum insuper & Longe lateque dinoscitur divulgatum, nec potest in Dubium revocari quomodo etiam idem avunculus noster R. hoc felici nostro tempore nos in Regem Romanorum elegit, sicut etiam post eandem suam & aliorum Principum Coelectorum suorum Electionem, in Imperatorem Romanorum sumus feliciter, auspice Deo, promoti & solempniter coronati prout omnia præmissa clarissimo Fide Dignorum Multorum Testimonio fulciuntur: hinc est quod dicti avunculi nostri Dilecti tam Claro, tam Manifesto tamque Notorio Jure, multa deliberatione pensato & diligenter inspecto, quod idem retroactis Temporibus habuit & possedit & ex Successione & Hæreditate paterna in Electione Regis Romanorum in Imperatorem promovendi, possidere dinoscitur & habere, sano Principum, Comitum, Baronum, & procerum nostrorum accedente Consilio, futuris cupientes quantum possumus obviare periculis, & materiam succidere Dubiorum, ut inde Jus & Dignitas hujusmodi sibi ac suis Hæredibus & Successoribus Illæsa perpetuo incommutabiliter conservetur & permaneat illibata: Declaramus imo decernimus & Edicto Imperiali præsenti perpetuis valituro Temporibus Sancimus ex certa nostra scientia de plenitudine Imperatoriæ potestatis, quod antedictus avunculus noster R. & nemo alius tamquam Saxoniæ Dux & Sacri Imperii Archimariscallus, verus & Legitimus Princeps Elector existat seu exstitit, sibique competat sicut & competit Vox, Jus, & potestas Eligendi in Electione Regis Romanorum in Imperatorem promovendi & post obitum ejus, Filio suo primogenito, & illo non existente, primogeniti ejusdem primogenito, vox, & Jus dictum competat eligendi: Si vero ipsius primogenitum absque Hæredibus Masculinis Legitimis mori contingeret ex tunc vox, & Jus seu potestas Electiònis hujusmodi ad Seniorem Fratrem per veram paternalem Lineam descendentem & deinde ad illius primogenitum devolvatur, & talis successio in voce, Jure, & potestate præmissis, in Ducibus Saxoniæ perpetuis Temporibus observetur: Præterea ne super Jure Electionis hujusmodi in Ducatu seu Principatu Saxoniæ ullo unquam tempore Dubium aliquod oriatur vel scandalum suscitetur, autoritate Imperiali de præfatæ nihilominus potestatis plenitudine Declarationem Decretum & Sanctionem nostras prædictas approbamus Ratificamus, & ex certa nostra scientia in omnibus & Singulis Articulis & Sententiis confirmamus, supplentes insuper de Sæpedicta Imperialis Majestatis plenitudine ex certa nostra scientia omnem defectum verborum aut solempnitatum obmissionem, seu aliud quo-

quovismodo nunc aut in futuram perpetuis Temporibus inveniretur admissum, quibus omnibus & Singulis quo ad omnia puncta superius tacta esse volumus totaliter derogatum & autoritate præfata omnimode derogamus: Nulli ergo &c.

XXXII.

Ejusdem Imperatoris Præceptum alterum, quo Theodorico Mindensi Episcopo, ob Singularia sua in Coronam Bohemiæ Merita, Universos Regni Bohemici Redditus ac proventus obligat.

KAROLUS Quartus &c. Notum facimus &c. quod cum Venerabilis THEODORICUS Mindensis Episcopus Princeps & Consiliarius noster Dilectus, ex affectu Sinceræ Fidei & virtuosis desideriis quibus in obsequio nostro Solerti Cura continuasse dinoscitur, & ex amore Sincero quo ipse Regni & Coronæ Bohemiæ statum atque Honorem prosequitur, multas munitiones, prædia, possessiones, utilitates & Fructus ejusdem Regni pecunia sua redemerit ab his qui talia multis temporibus non absque notabili jactura Regni & Coronæ Bohemiæ pignori tenuerunt, Dignum ducit Imperialis nostra Serenitas, quod tantæ & tam virtuosæ intentionis puritas, Dignis sibi obvietur Favoribus, ideoque animo deliberato, non per Errorem aut improvide, sed matura Principum & Procerum nostrorum accedente Consilio, sibi omnes Fructus, Redditus, & proventus dicti Regni Boemiæ, nominatim Devolutiones Bonorum quovismodo, usus Fructus Montanorum Auri vel argenti, ferri, stanni seu cujuscumque alterius speciei, emolumentorum etiam de Judicio provenientium nec non silvatum quibus etiam nominibus tales utilitates, Fructus, & commoda consueverunt vocari, & generaliter omnes proventus utilitates, Census, & obventiones Civitatum, Villarum, Locorum, seu Villicationum quocumque censeantur vocabulo, nomine veri & justi pignoris de certa nostra scientia presentibus obligamus, decernentes quod præfatus Theodoricus Mindensis Episcopus omnia supradicta & eorum quodlibet tenere utifrui & possidere debet, donec Proventibus, Redditibus, Censibus, Fructibus & obventibus prædictis computatis in sortem & in summam Capitalis pecuniæ, rationis Legitimæ Calculo defalcatis ipse omnem suam jam impensam aut inposterum inpendendam pecuniam sustulerit, habuerit & perceperit integraliter & ad plenum, promittentes pro nobis, Hæredibus & successoribus nostris Bohemiæ Regibus Fide Sincera dictum Episcopum in obligatione prædicta & omnibus ab ea dependentibus, non impedire, gravare, seu dampnificare, neque impediri, gravari seu dampnificari permittere in toto seu in aliqua ejus parte, sed potius ipsum in his manutenere, tueri & defensare, non obstantibus quibuscumque Litteris assignationibus seu pignorationibus dandis seu faciendis in contrarium &c.

Ex eodem Cod. M. S. circa An. 1356.

XXXIII.

Ejusdem Imp. Epistola Encyclica, qua ob Natum sibi Filium Wenceslaum Regem, subditos suos Universos ad Hilaritatem & Lætitiam provocat.

EXultent jam Celebris Jocunditate Lætitiæ Cunctorum Corda Fidelium, Exultent jam omnes Regiæ Subditi Ditioni & pro nostri Regis emolumento fiat populis solempnitas generalis: Gaudeat Bohemia se tanti Eventus Auspiciis Clarificatam Felicibus, & Magnis Exultationum Tripudiis annexæ sibi Provinciæ jocundentur; Lætentur, inquam, Universaliter Singuli, & Singulariter universi, simul in unum Dives & Pauper gaudeant, & festivis applausibus cum minoribus Jubilent Seniores, quia Ecce de Radice Stirpis ingenuæ palmes processit generosus, & Majestas Regia in pignus fructificavit eximium, optatam Divinitus produxit sobolem, & Hæredita-

Ex eodem Cod. M. S. An. 1361.

rium protulit Successorem; Natus est nobis Puer, super quem Coetus Fidelium, qui ab olim quasi anxius rebus incertis fluctuans titubabat, verens forsitan alti detrimenta Sanguinis, atque Sceptri inclyti dampna timens, poterit nunc respirare, & in vitam redire communis valebit alacritas, quam exuberantis desiderii affectibus lacessitam prolixa exspectatio de Rege tenero ferè coegerat exspirare. Natus est nobis Puer, ad cujus omen Natalitii Gloriosum, velut ad ortum Surgentis Auroræ, dies nobis emicuit generosa, quia de nutantium Cordibus subditorum discussa Dubietas, cujuslibet caligine & Spei fluctuantis Nubilo relegatis, ad omnes pristinæ Vigor Felicitatis rediit, & Serena Devotionis Sinceritas remeavit; Natus denique est nobis Puer, in quo Regnum Bohemiæ velut in Turri fortitudinis stabilitum, æmulorum insolentiam non timebit, quia certis jam patet indiciis quod Divini Numinis gratia gratis applaudit successibus & Magnifico Principi Boemorum Fatorum favet Series & Fortuna fortiter famulantur, maxime dum ex sui stipite Generis Excellentis plures Ramusculi pullulabunt, Emergent Virgulæ, succrescent Hæredes, egredientur Egregii Principes, ne semen Justi corruat & Deo dicata prosapia Eclipsim aliquatinus patiatur.

XXXIV.

Ejusdem Imperatoris Præceptum quo Civitatem Tetzin cum attinentiis, à Prædecessoribus suis Bohemiæ Regibus, Nobili Warthenbergicæ Genti olim donatam, rursus confirmat.

Ex eodem Cod. M.S.

KAROLUS Quartus &c. Notum Facimus &c. quod pridem Celebris & recolendæ Memoriæ Illustris WENCESLAUS olim Bohemiæ Rex Avunculus noster, Civitatem Tetzin cum omnibus pertinentiis suis Bonæ Memoriæ Nobilibus JOHANNI & WANTONI de WARTHENBERG Occasione Fidelium Obsequiorum, quæ recepit ab eis, generosi Favoris officio, voluntarie benigneque erogavit, ac demum eadem Civitas cum suis pertinentiis ut præmittitur Hæreditariæ & Justæ perpetuitatis Titulo ad Nobiles BEVESSIUM de WARTHENBERG, JOANNEM GASTO suum patruum & ejus Fratres de WARTHENBERG similiter nominatos ordinarie & ex justitia fuerit Legitime Devoluta, atque Claræ Memoriæ Illustris JOHANNES olim Bohemiæ Rex Genitor noster Carissimus, & Nos similiter eo tempore quo illud auctoritate Regia Bohemiæ facere poteramus, Donationem eandem velut acceptam & gratam nobis, confirmandam Duximus sicut hæc omnia nota & cognita nobis sunt: Talibus certis Informationibus & Manifesta Notitia, ut nullum inde in Corde nostro poterit aut possit Dubium generari, & quia Jus præfatorum Nobilium Bevessii, & Johannis de Warthenberg, privilegia & Litteræ, quæ & quas à Nobis & præfatis Genitoribus nostris desuper obtinuisse noscuntur, permissione Divina & Sinistræ sortis eventibus una cum Castro Tetzin per Ignis Voraginem sint consumptæ, ita ut de suis Juribus prætextu Privilegiorum & Litterarum hujusmodi non valeant, amplius edocere, tamen nostræ Intentionis exstitit, ac intueri volumus & Benigno favore frequenter advertere, Constantia, sollicita, & Fidelia semper obsequia quibus præfati Nobiles, nostri Fideles, nobis & progenitoribus nostris hactenus placuerunt, Fideliter, & in futurum placere & obsequi tenebuntur Fidelius, & ob hoc indempnitati eorum generosius providere: Quapropter Animo deliberato, Sano Principum Baronum & procerum nostrorum accedente Consilio, auctoritate Regia Boemiæ ac de certa nostra scientia dicimus & declaramus, quod præfata Civitas Tetzin cum omnibus suis pertinentiis, pro sui medietate præfati Bevessii & suorum Hæredum, & pro alia medietate præfatorum Joannis Gast, Fratrum ejus & suorum Hæredum vera proprietas existit & esse debet sub omnibus Conditionibus sicut ipsi hactenus eandem Civitatem cum suis pertinentiis tenuisse noscuntur, & sicut in ejus pacifica & Hæreditaria possessione fuerunt hactenus & sunt, etiam tempore sint subsequenti, & ne præfatis Fidelibus nostris privilegiorum & Litterarum talium Odiosa perditio aliquod præjudicium generet, nos eandem Civitatem Tetzin cum omnibus suis utilitatibus, Judiciis, Redditibus Divitiis & omnibus pertinentiis suis, præfatis Fidelibus nostris Bevesio de Warthen-

thenberg, Johanni Gaſt & ſuis Fratribus, de Warthenberg ſimiliter nominatis & Legitimis eorum Hæredibus auctoritate Regia Boemiæ, in Hæreditariam Proprietatem de novo damus, confirmamus, & Largimur, decernentes quod hæc præſens noſtræ denominationis & Largitionis innovatio proinde Robur firmitatis obtineat ac ſi Privilegia & Litteræ quæ & quas à nobis & dictis noſtris progenitoribus obtinuiſſe noſcuntur in Formis & Figuris propriis ad hoc ſubſiſterent & integraliter haberentur &c. Nulli ergo omnino Hominum Liceat noſtræ declarationis, donationis, innovationis, Collationis Largitionis & Decreti paginam infringere vel ei quovis auſu temerario contraire ſub poena Indignationis noſtræ graviſſimæ, nec non Centum Marcarum Auri puriſſimi, quas ab eo qui contrafecerit & totiens quotiens contrafactum fuerit irremiſſibiliter exigi volumus, & earum Medietatem Ærarii ſive Fiſci noſtri Regalis Boemiæ, Reſiduam vero partem ſupranominatorum de Warthenberg & eorum Hæredum uſibus applicari &c.

XXXV.

Ejusdem Imp. Præceptum alterum, quo Monetas in Delphinatûs & Sabaudiæ Ditionibus, non aliter quam ſub Forma & Modo præſcriptis, cudi vetat.

KAROLUS Quartus &c. Univerſis noſtris Sacri Romani Imperii Fidelibus præſentibus & futuris ad quos præſentes pervenerint Gratiam ſuam & omne Bonum. Etſi Cunctos Principes decet circa Bonum, Quietem, & utilitatem publicam ferventi ſtudio vigilare, cum publica utilitas præferri debeat privatæ, Jure Divino & Humano dictante, & naturali etiam Ratione, Nos utique qui ad Apicem Cæſareæ Majeſtatis vocati ſumus circa ea tenemur & debemus ſtudioſius inniti, quæ ſubditorum noſtrorum commodum reſpiciunt & profectum: Sane cum nuper in partibus Imperii noſtri videlicet in Provinciis, Delphinatu & Sabaudiæ Comitatu, quæ ad Nos & ejusdem Sacri Imperii directo & inmediato Dominio pertinere & ſubeſſe noſcuntur, pro Reformatione quorundam Negotiorum noſtri Sacri Imperii præſentialiter agebamus, Auribus noſtris frequens querela inſonuit quod nonnulli temerarii præſumptores, prætextu quorundam prætenſorum Privilegiorum ab olim eisdem per nonnullos Imperatores & Reges Romanorum prædeceſſores noſtros, ut aſſerunt, conceſſorum ut ipſis Liceat infra Sacri Romani Imperii Limites monetas facere, cudere, & fabricare, iisdem Privilegiis abutuntur & abuſi fuerunt retro actis temporibus, infra ipſius Imperii Fines & ambitum plures monetas Auri & Argenti ac Metalli, minoris Ligæ & valoris ac deterioris quam deberent & eſſe conſueviſſent, ſub certis Nominibus, Caracteribus & Figuris, inconſulte & ſubdole fieri & Fabricari fecerunt, quibus non erat nec fuit poteſtas vel Licentia talia faciendi, & dictis monetis eorum, vi & potentia intermixta uti fecerunt nihilominus contrahentes, ex quibus noſtra & Imperii vilipenditur authoritas, & publica utilitas non modicum pati cenſetur, ac noſtri & Sacri Romani Imperii Subditi variis concuſſionibus & Bonorum contractionibus dampna irrecuperabilia, prout viſibiliter præſumimus, ſuſtulerunt hucusque, & Majora ſuſtinerent in futurum niſi ſuper hoc per noſtræ Majeſtatis Celſitudinem provideatur de Remedio oportuno: Volentes itaque circa præmiſſa prout nobis & Sacro Romano Imperio congruit, præſertim ob noſtri & Sacri Romani Imperii Subditorum utilitatem, & perfectam ſalutem uberius providere, habita deliberatione ſuper prædictis ac infraſcriptis, cum Sanctiſſimo in Chriſto Patre ac Domino, Domino URBANO Divina Providentia Papa V. ac aliorum Principum & procerum noſtrorum, & ipſorum communicato Conſilio Ordinavimus & diſpoſuimus & tenore præſentium Ordinamus, volumus, & diſponimus de cœtero monetas noſtras infra Sacrum Romanum Imperium ſub modis, Legis, Formis, Remediis & Conditionibus infraſcriptis cudi & fieri ut ſequitur in hunc modum.

Ex eodem Cod. M. S. An. 1363.

Inprimis quod fiat una Moneta Aurea quæ appelletur Regalis, quæ ſit tanti ponderis quod ex una Marca parva Auri fiant LXIII. Floreni Imperiales & ſint Ligæ XXIIII. Karatorum minus quarta parte unius Karatæ, uno Floreno Imperiali pro XIII. groſſis computato, & Magiſter Monetæ capiat tertiam partem unius Floreni ex Dictis Imperialibus pro diminutione Auri, Magiſterio, Cuſtodia Inſtrumentis & omnibus oportunis.

Item volumus & Ordinamus quod Dicta Moneta Aurea quæ appellabitur ut ſupra, Figuram & Formam habeat Infraſcriptas; videlicet quod habeat ab una parte Imaginem Imperatoris in qua ſit veſtitus Ornamentis Imperialibus, & in Capite Imperiali Diademate Ornatus & Sedeat ſuper una Kathedra, in manu dextra tenens Sceptrum Imperiale, in ſiniſtra vero manu pomum Imperialem, à parte vero dextra Caput ipſius imaginis Imperatoris habeat unam parvam Aquilam & erit Scriptum in circumferentiis dictæ partis. KAROLUS QUARTUS DIVINA FAVENTE CLEM. in alia vero parte Dictus Imperialis Aureus habebit unam Crucem foliatam intra unum Conpaſſum & in circumferentiis dictæ partis habebit unam parvam Crucem, & prope erit Scriptum: IMP. ROM. BOEM. & ARELATENSIS REX.

Item fiat una alia Moneta Aurea quæ valebit XII. groſſis & expendetur pro totidem, & erit Ligæ, Formæ & Figuræ cum Litteris & Signis ut Supradictum eſt, excepto quod in præſenti Moneta Aurea non erit alia Aquila parva prope Caput Imaginis Imperatoris prout in Supradicta, & fiant ex una Marca levi & Puri Auri LXVIII. Floreni Imperiales cum quarta parte alterius Floreni Imperialis, & Magiſter Monetæ recipiet pro Magiſterio, Operariis Dictarum Monetarum, Cuſtodia & aliis Neceſſariis, quatuor groſſos cum dimidio.

Item fiat alia Moneta argentea, quæ ſimiliter appelletur Imperialis, quæ erit de Liga XII. denariorum Boni & Puri argenti & ponderis Marcarum Civitatis Avinionis VIII. ſolidorum IX. denariorum & III. quartarum alterius denarii, & fiant de una Marca Puri argenti VIII. Libræ & XIII. ſolidi Avenionenſes computato uno Dictorum Denariorum pro XVIII. denariis.

Ut autem prædicta omnia per noſtræ Majeſtatis autoritatem, ut prætangitur, ſtatuta & Ordinata in ſtatu permaneant, fiant, & utilius exequantur, nos de Fidelitate & inviolata probitate Dilecti, Fidelis, & Conſiliarii noſtri Nobilis RUDOLPHI de L. Militis & Gubernatoris Delphinatus Fidem indubiam obtinentes, Dictum Rudolphum Executorem, gardeatorem & promotorem noſtrum, omnium Prædictorum Conſtituimus creamus & Ordinamus præſentium per Tenorem, dantes & concedentes auctoritate noſtræ Majeſtatis dicto Rudolfo plenariam & Liberam Facultatem & auctoritatem Dictas Monetas in modo & Forma prædictis per ſe vel per alium ſeu alios ab eo auctoritate noſtra deputandos cudi & fieri faciendi ubi ſibi videbitur expedire, Billanos & Metalla prædictis Monetis providendi & ad ipſas portari faciendi, probationes & aſſagia de Dictis Monetis & qualibet ipſarum ſemel & pluries & quando & quoties Neceſſarium fuerit faciendi, preconizationes & Edicta pro præmiſſis exequendis fieri faciendi, nec non præcepta & Ordinationes quaslibet poenas & mulctas per ſe vel per alium, ut ſupra, noſtræ Majeſtatis Nomine imponendi & imponi mandandi & ad omnia alia & ſimilia Exequendi quæ ex ea neceſſaria fuerint & oportuna, & quæ noſtræ Celſitudini incumberent facienda, etiamſi Mandatum exigerent Speciale, decernentes hoc Imperiali Edicto ut ad Receptionem & uſum hujuſmodi Monetarum Imperialium omnes & Singuli Romano ſubjecti Imperio teneantur, quocirca Mandamus tenore præſentium univerſis & Singulis Principibus tam Eccleſiaſticis quam Sæcularibus, Ducibus, Comitibus, Baronibus, Militibus, Communitatibus, Civitatum, oppidorum, Villarum Rectoribus Gubernatoribus, Balivis, ſeu ipſorum Loca tenentibus & quibuscumque noſtris & Sacri Romani Imperii Subjectis quatinus dictam noſtram Monetam recipiant & recipi faciant & Dicto Militi & Conſiliario noſtro ac deputandis ab eodem in præmiſſis & circa præmiſſa exiſtentibus pareant, Obediant, ſub poena Centum Marcarum Auri &c.

XXXVI.

XXXVI.

Ejusdem Imp. Tractatus Pacis ac simul Fœderis cum Ludovico Hungariæ Rege & Austriæ Ducibus initus.

KAROLUS Quartus Divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus, & Nos JOHANNES Marchio Moraviæ, pro nobis & Hæredibus nostris Filiis & Filiabus, parte ab una & Nos LUDWIGUS Ungariæ Rex; LUDOLPHUS, ALBERTUS & LEWPOLDUS Austriæ, Stiriæ, & Carinthiæ Duces pro nobis, & Hæredibus nostris, Filiis & Filiabus, occasione Colligationis inter nos initæ parte ab alia Notum facimus &c. Nos utrobique bona deliberatione Principum Nostrorum Ecclesiasticorum & Sæcularium, Nobilium & Fidelium nostrorum jurati nostri Consilii accedente Consilio, ac de certa nostra scientia, Illustris etiam Principis Dominæ KATHARINÆ Austriæ Ducissæ, nostri qui supra Cæsaris Filiæ, RUDOLPHI Ducis Austriæ consortis Legitimæ interveniente Tractatu, & per manus ejusdem, super Pronuntiatione per Illustres Principes & Dominos KAZIMIRUM Poloniæ Regem, & BOLKONEM Ducem Swidenizensem in causis nostris facta, inter nos utrobique, pro nobis, nec non omnibus amicis adjutoribus & Servitoribus nostris super omnibus discordiis, displicentiis, contrarietatibus quæ inter nos Facto, Verbo, aut Ostentu Subortæ noscuntur ex quibuscumque rationibus vel Causis usque ad hodiernum diem talem Unionem Concordiam & amicabilem ac benignam compositionem inivimus & consummavimus, ut omnes dissensiones, omnesque actiones, Impetitiones aut repetitiones quas quælibet partium versus aliam super Terris, Hominibus, quavis Ratione vel Causa usque in præsens tempus habuit seu habere potuit quovismodo, omnino cessent ac penitus sint extinctæ, & ad Majorem Securitatem, perpetuam & Integram firmitatem ejusdem pacis & amicitiæ alterutrum promisimus Bona Fide sub verbis Principatuum, Dignitatum que nostrarum & Juravimus ad Sancta tactis Sacro Sanctis Evangeliis & Ligno Sanctæ Crucis, quod nulla partium versus aliam Guerram movere debet, neque pro Terris, neque Hominibus, Principatibus, Dominiis, Libertatibus, Juribus, Dignitatibus & Honoribus in quorum seu quorum possessiones sunt partes prædictæ, seu quæ adipisci poterunt ubicumque sita noscantur quibuscumque Censeantur Nominibus, contendere debeat, neque partem aliam in his deteriorare, in Errorem ponere, aut dampnificare quovismodo, neque alicui volenti alteri partium quovismodo gravamen, Errorem, aut constrictionem inducere, quovismodo Consilium, Auxilium, aut favorem bona Fide, dolo malo quolibet procul moto, & pro firma, patenti & perpetua Notitia prædictorum, Nos qui supra Karolus Romanorum Imperator, Ludwicus Ungariæ Rex, Johannes Marchio Moraviæ, Rudolfus, Albertus & Lupoldus Duces Austriæ, Sigilla nostra præsentibus Litteris Duximus appendenda.

Ex eodem Cod. M. S. An. 1364.

Dat. BRUNÆ Anno Regnorum nostrorum XVIII. Imperii vero IX. &c.

XXXVII.

Ejusdem Imp. Charta absolutionis super Excessibus quibusdam à Ludovico Marchione Montisferrati commissis.

KAROLUS Quartus &c. Consanguinee Karissime. Novit Imperialis nostra Serenitas & clarissimis Documentis Manifeste considerat, Principatum & Marchionatum tuum Montisferrati in medio Nationis pravæ consistere, & undique tibi per Vicinos Emulos Bella intentari in Tui & Tuorum nota Scandala, nisi dispendiis hujusmodi, & incumbentibus Ruinis tua decrevisset prudentia oportu-

Ex eodem Cod. M. S. circa Anno 1369.

nis & sapientibus Remediis obviare, & quod ob hoc, non tua sponte sed necessitate premente, inevitabili quadam indigentia, quam plurimas Gabellas, pedagia, tallias, Impositiones, Exactiones, & collectas imposueris, & aliquas extorsiones, oppressiones, vexationes, violentias & coerciones reales vel personales feceris tam in Marchionatu quam Principatu tuo Montisferrati, in Civitate Astensi, Comitatu & districtu ipsius, & alia quædam inusitata adversus forte justitiam, consuetudines Laudabiles, ac Bonos mores Institueris, pro quibus, quantumcumque urgente necessitate processerint, Tu, tanquam Fidelis Princeps ac Subditus, ab Imperiali metuis Celsitudine reprehendi.

Nos attendentes Tuæ Circumspectionis Industriam, quæ ad Executionem talium nullo modo deliberasset procedere, nisi illud, sicut præmittitur, inevitabilis exegisset necessitas, tuis compatientes incommodis, & volentes profectibus in Domino felicibus providere, animo deliberato, sano Principum, Comitum, Baronum, ac Procerum Sacri Romani Imperii Fidelium nostrorum accedente Consilio, de certa nostra scientia, & Imperialis plenitudine potestatis, Tibi Hæredibus & Successoribus tuis Marchionibus Montisferrati nec non Officiatis Vice-Officiatis, Fautoribus & adjutoribus tuis qui dictis rebus omnibus petendis, exigendis, recolligendis & ad usus tuos applicandis consenserunt hactenus, & quorum adjutorio, promotione, aut Præsidio usus es qualibet ratione toto jam transacto tempore, omnes pœnas quas abinde & omnia acta perpetrata seu commissa in prædictis omnibus seu quolibet præmissorum, jure, Facto, seu consuetudine realiter seu personaliter poteratis seu potuissent incurrere, etiamsi hæc Nomine & specifice deberent exprimi, pro Nobis, Romanis Imperatoribus seu Regibus Successoribus nostris, & pro Sacro Rom. Imperio relaxamus, remittimus & de Imperialis Benignitatis Gratia, Virtute præsentium indulgemus: Nulli ergo &c.

XXXVIII.

Ejusdem Imperatoris Edictum, quo Barnabovem Mediolanensis Civitatis Vicarium, Officio & Dignitate exuit.

Ex eodem Cod. M. S. circa Anno 1369.

KAROLUS &c. Universis &c. dudum propter patentes immanes & Enormes offensas quibus BARNABOS Sacro Sanctam Romanam Ecclesiam multipliciter Exequi & offendere non expavit, & quia sedulo per Nuntios & Litteras nostras admonitus ut Ecclesiæ Romanæ super illatis condignam Satisfactionem impenderet, & à Sede Apostolica veniam super tot Excessibus impetraret, ipse Barnabos nostra Monita Surda Aure transibat atque mandata, cumque super his per Speciales Nuntios suos & Litteras, Fide media, pro parte sua in Majestatem nostram se compromissurum solide promisisset, tandem dum res ipsa jam concludi deberet, repente mutato Consilio compromissum hujusmodi in confusionem & contemptum Majestatis ejusdem simpliciter & expresse renuit consummare, id circo animo deliberato, Sano etiam Principum, Baronum, & Procerum nostrorum accedente Consilio dictum Barnabovem de certa scientia & plenitudine potestatis Cæsareæ, observatis in hoc Ceremoniis quantum Imperialis justitia requirebat à Vicariatus, sive Vicariatuum nostrorum Officiis tam in Civitate Mediolanensi, quam alibi in Italiæ partibus destituimus, ipsumque omnibus Juribus, Privilegiis, Gratiis, Libertatibus, & omnibus quibus idem nostra seu Prædecessorum nostrorum Romanorum Imperatorum sive Regum Divæ Recordationis Concessione gaudebat vel gaudere potuerit dignum duximus prævia ratione privandum, & etiam spoliandum: Novissime siquidem his Diebus Sanctissimus in Christo Pater & Dominus Noster Dominus URBANUS summus Pontifex per Litteras & solemnes Nuntios Nobis insinuare Curavit qualiter idem Barnabos non solum non pœnitet vel Curat Satisfacere de promissis, verum etiam de die in diem in deteriora prorumpens adversus Sanctam Ecclesiam pejora prioribus patrare in contemptum Clavium Ecclesiæ non veretur, propter quod idem Dominus noster Papa, tanta ipsius Barnabovis excrescente malitia & exigente

exigente juſtitia, adimens ſibi omnem Poteſtatem Autoritatem & Baylam, eundem Barnabovem omnesque Fautores, adhærentes, Auxiliatores, complices, & defenſores ipſius, velut Hæreticos condempnavit, Monens nos cum Inſtantia & requirens, ut & Nos contra ipſum, in Favorem Sanctæ Matris Eccleſiæ oportunis viis & Remediis aſſurgamus: Nos itaque Fidem Catholicam totis visceribus amplectentes ipſum Barnabovem talem qualem ipſum Sancta reputat Eccleſia, reputantes, Univerſis Principibus & & Fidelibus noſtris cariſſimis ſicuti pridem Fidelitati veſtræ, Cenſura Imperiali mandavimus, ſic & nunc veſtræ Fidelitati, ſub obtentu Imperialis noſtræ Gratiæ, Duximus injungendum & ſub pœna perditionis Jurium, Honorum, Privilegiorum, Gratiarum, & Libertatum quæ & quos hactenus à nobis & divis Prædeceſſoribus noſtris Romanis Imperatoribus ſive Regibus, & à Sacro obtinuiſtis Imperio, quibus omnibus vos & quemlibet veſtrum qui ſubſcriptis noſtris mandatis non parueritis ſive paruerint cum effectu infra XV. dies à publicatione præſentium, Imperiali Auctoritate in his ſcriptis de certa noſtra ſcientia privamus, volentes quatinus ex nunc in antea nullus veſtrum ſubditos vel ſubditum cujuscumque ſtatus Dignitatis vel conditionis exiſtant, vel exiſtat, ad ſtipendium vel auxilium dicti Barnabovis, aut alicujus ſui Fautoris, adhærentis, vel complicis tranſire ſinatis, & in nullo penitus Communicantes vel faventes eidem ac ſubditos veſtros ab ipſius participatione prohibeatis, attentiſſime prohibentes quod neque vos ipſi Barnabæ vel ſuis Fautoribus præſtetis, neque veſtri præſtent Conſilium, Auxilium, & favorem per vos, per ſe, vel per alios quocumque Colore, directe vel indirecte publice vel occulte, quin imò ſi qui ex vobis in ſuo vel ſuorum Fautorum ſtipendio, vel ſervitio, ſint ad præſens, ab ipſius Fautoribus, ſtipendio, ſervitio, vel auxilio diſcedatis, & veſtros ab inde cum effectu diſcedere faciatis, omnes Nihilominus tam veſtros quam alios, ſi qui de novo in via pertinaciæ in Auxilium ipſius Barnabæ & ſibi quovis modo faventium in hac parte ſe dampnabiliter transferre præſumpſerit, in proceſſu ſuo & tranſitu ſub poenis ſubſcriptis tota Fide totaque potentia ſtudeatis Impedire, Nos enim Univerſaliter Singulos & Singulariter Univerſos, qui contra tenorem præſentium ſæpedicto Barnabovi, ſuisque in hac parte complicibus, defenſoribus, adhærentibus, Fautoribus vel amicis adverſus Sacro Sanctam Romanam Eccleſiam Fidelesque & Fautores ac Devotos & adhærentes ipſius Auxilium, Conſilium & Favorem præſtiterint per ſe, per alium, vel alios directe vel indirecte publice vel occulte, niſi intra Quindenam à publicatione præſentium ab ipſorum ſtipendio, ſervitio & auxilio adhæſione & defenſione receſſerint vel receſſeritis cum Effectu auctoritate Imperiali de plenitudine poteſtatis Cæſareæ omnibus & Singulis Dignitatibus, Honoribus, Vicariatibus, Officiis, adminiſtrationibus, Juribus, Libertatibus, Gratiis & indultis quibus à Nobis vel ſupradictis noſtris Prædeceſſoribus ſub quacumque Verborum & Litterarum ſint Forma muniti, velut Indignos ex nunc Cæſarea authoritate privamus & decernimus eſſe privatos, quos etiam Imperiali Banno & Proſcriptioni ſubiicimus, Bonaque ipſorum & cujuslibet ipſorum omnia publicamus, proſcribimus, & Edicto Imperiali forbannimus, Liberam univerſis noſtris Fidelibus concedendo Licentiam ipſos in perſonis, Fundis & Rebus ſuis omnibus invadendi & velut Hoſtes Sanctæ DEI Eccleſiæ & Sacri Rebelles Imperii perſequendi, Capiendi, & alias impune in eos tanquam Tales juxta Sacrorum Canonum & Sacrarum Legum Imperialium Inſtituta anmadverſiones debitas Exercendi, volentes . . . ut perpetuis Temporibus affuturis inhabiles eſſe & Indignos Honoribus & eis careant omnino.

XXXIX.

Ejusdem Imp. Litteræ ad Barnabovem Directæ.

KAROLUS &c. Scripſimus Tibi qualiter proceſſus noſtros formavimus, quos in Nota Tui Dedecoris per omnes Civitates Alamanniæ & alias Regiones ſubjectas Imperio mandamus publicari, & ſub Imperialis Majeſtatis noſtræ Sigillo Valvis Palatiorum in Singulis Univerſitatibus Alamanniæ affigi notorie, ut in pœna ſit tibi tua Temeritas qua Imperialia mandata contemnere & à promiſſis tuis recedere præſumpſiſti, & ut talis tua præſumptio pateat multorum notitiæ & vexatione continua in temetipſo Ex eodem Cod. M.S.

 cognoſcas

cognoſcas quam Decenter ſit ſuperiorum mandato parendum & quibus debeat Imperialis auctoritas Honoribus revereri, ad alia etiam nihilominus dum tua Temeritas illud exegerit, ſuadente juſtitia procedemus.

XL.

Ejusdem Imperatoris ad Urbanum V. Pont. max. Epiſtola, qua huic poteſtatem concedit intromittendi ſe in Bona Univerſa Rebellium Barnabovis & Galeacii Fratrum, eaque inter alios Titulo Vicariatus diſtribuendi, ad Tempus.

Ex eodem Cod. M.S. An. 1369.

SAnctiſſimo in Chriſto Patri ac Domino U. dum Summam Tyrannidem & peſtiferos Conatus quibus BARNABOS & GALEAS Fratres qui ſe Mediolani pro Imperiali noſtra Majeſtate gerunt Vicarios, nec non colligati, plures Fautores, ſequaces, & adhærentes ipſorum Sacro Sanctam Romanam Eccleſiam offendunt & offenderunt hactenus, ſollicita Cogitatione revolvimus, dumque oppreſſiones innumeras quibus Orphani, viduæ, pupilli & Cœteri Fideles Sacri Imperii præſertim Italiæ affliguntur, continuo piæ conſiderationis officio noſtræ Mentis Oculis intuemur, profecto Sanctæ Matris Eccleſiæ, cujus Majeſtati noſtræ Coelitus eſt attributa Defenſio, & pauperum Calamitatibus adeo vehementer compatimur, ut noſtra Serenitas cum dolentibus doleat, & ingemiſcentibus ingemiſcat, neque aliunde ſalubrius aut efficacius Remedium noſtra Celſitudo proſelire perpendit quo celerius tanta Tyrannis ad tantum elevata ſuperbiam contundi valeat, quam ſi prudentibus Conſiliis iniqua ejus potentia minuatur, propter quod deliberatio noſtra providit quod Terræ Sacri Imperii quas antedicti noſtri Rebelles in partibus Italiæ detinent & occupant, & aliæ poſſeſſiones eorum diſtribuantur inter plures, qui ad amorem Sanctæ Matris Eccleſiæ, & ad Imperium, acceptis Beneficiis fortius arctentur: Quapropter animo deliberato, Sano Principum, Comitum, Baronum & procerum Sacri Imperii Fidelium noſtrorum accedente Conſilio de Imperialis poteſtatis plenitudine, ac de certa noſtra ſcientia ad Honorem omnipotentis DEI, Sacro Sanctæ Romanæ Eccleſiæ & Chriſtiani Imperii, ut inimicorum Communium retundatur ſuperbia & Tranquillitas Fidelium procuretur Beatitudini Veſtræ Apoſtolicæ Largimur, donamus, & concedimus auctoritatem poteſtatem & facultatem pleniſſimam, Univerſis poſſeſſionibus & quibuscumque aliis rebus ſupradictorum B. & G. Colligatorum, complicium, Fautorum, Sequacium, & adhærentium ſuorum ſeu alterius eorum, quas aut Imperialis Vicariatus Nomine ſeu aliis quibuscumque titulis tenent aut ſibi vendicant juxta veſtræ Circumſpectionis Clementiam prout rationis ſuffragio veſtra Beatitudo melius & utilius viderit expedire, auctoritate noſtra Imperiali & ſub noſtro Nomine vos intromittendi, & easdem pluribus aliis hominibus ad X. dumtaxat annorum ſpatia, Vicariatus titulo dandi, donandi, concedendi ipſosque de hujusmodi Vicariatibus inveſtiendi, & ab eis Fidelitatis Juramentum recipiendi adinſtar ejus Vicariatus quem Illuſtri AMADÆO Comiti Sabaudiæ, Principi Sacri Imperii, & conſanguineo noſtro Dilecto pro Reverentia veſtræ Sanctitatis conceſſimus, ſeu alias ſub modo & forma, prout ſe poterit, meliore: Collationes vero, Donationes, inveſtituras & Inſtitutiones hujusmodi, & quævis ab eis dependentias ſeu eisdem connexa ſub omnibus ſuis tenoribus, ſententiis, punctis & clauſulis, prout Beatitudo veſtra talia, modo præſcripto ad X. videlicet annorum ſpatia modificanda ſeu ſpecificanda duxerit, proinde Robur firmiter obtinere volumus quemadmodum in perſona propria talia feciſſemus; non obſtante quod prædicta ſeu aliqua prædictorum dicerentur Fiſco vel Juri contraria & etiam non obſtantibus quibuscumque Legibus, conſtitutionibus, conſuetudinibus, Juribus & ſtatutis Imperialibus publicis vel privatis in contrarium facientibus, quibus omnibus & Singulis in quantum præſentibus obviare poſſent, aut in toto vel in aliqua ſui parte adverſari viderentur, ac ſi talia ſpecifice in ſuis Capitulis & punctis hic forent inſcripta & nominatim expreſſa, de certa noſtra ſcientia & plenitudine poteſtatis Cæſareæ ſpecialiter derogamus ſupplentes omnem defectum &c.

XLI.

XLI.

Formula Juramenti eidem Imp. Carolo IV. præſtandi, præſcripta Florentinis.

JUrabunt quod ab hac die in antea Populus & Commune Civitatis FLORENTIÆ Fideles & Obedientes erunt eidem Domino KAROLO Imperatori contra omnem Hominem, & quod Conſilium vel Auxilium non dabunt vel conſentient adverſus Statum, Vitam & Perſonam aut ſalutem & honorem ſui & Sacri Imperii: proditoribus & Rebellibus ſuis, ac ipſius Imperii, non conſentient, imo Majeſtatem ſuam, in talibus ubi ſcient, fideliter præmunient & defendent, & ſibi pro viribus aſſiſtent, & omnia alia Singula erga Sacram Coronam ſuam generaliter attendent, & efficaciter obſervabunt quæ Fideles Sacri Imperii ſuo Vero Domino Romanorum Imperatori, ſecundum Sacras Leges & laudabiles conſtitutiones Jurare & præſtare tenentur, & quæ per Anteceſſores eorum Divis Romanis Imperatoribus Prædeceſſoribus ipſius Invictiſſimi Imperatoris Jurare ſunt ſoliti & præſtare, taliter Concludentes: Sic eos Deus adjuvet & Sancta DEI Evangelia.

Ex eodem Cod. M. S. An. 1369.

XLII.

Juramentum Solemne Luccanorum, eidem Imperatori præſtitum.

NOs Antiani, Populus, & Commune Civitatis LUCCANÆ Animo deliberato, non per Errorem, aut improvide, ſed Sano præcedente Conſilio Nobis ad hoc una cum Senioribus noſtris pluries in Conſilio congregatis, Sereniſſimo ac Invictiſſimo Principi ac Domino Domino KAROLO, vero, Ordinario, Naturali & Legitimo Domino noſtro, de Maximæ ſuæ Benignitatis affectuoſa Clementia cum omni Humilitate & Reverentia gratiarum actiones agentes pro eo, quod Deliberatione benigna Nos à ſervitute Babilonica Tyrannidis Liberaverit, Eidem Domino Ordinario Imperatori promittimus & juramus pro Nobis, Hæredibus & Succeſſoribus noſtris in perpetuum quod ammodo inantea eidem Clementiſſimo, Vero, Ordinario, Naturali & Legitimo Domino noſtro, & eo non exiſtente, Romanis Imperatoribus & Regibus Succeſſoribus ſuis tamquam veris Naturalibus Legitimis & Ordinariis Dominis noſtris Obediemus & parebimus perpetuo tempore abſque renitentia in Singulis eorum beneplacitis & mandatis, & ad eos, nec non Sacrum Romanum Imperium immediatum Reſpectum habebimus, nullius alterius obtemperando nutibus ſeu mandato, quodque tamquam Fideles ſubditi eorundem Dominorum Noſtrorum profectum ſtatum Honorem & Vitam cuſtodiemus fideliter, damna ipſorum & incommoda avertemus pro Viribus, & tamquam ſubditi Fideles, ut præmittitur, eis aſſiſtemus omni noſtra potentia adverſus omnes & Singulos qui ad Detrimenta ſtatus Honorum, Vitæ ſeu profectus eorum aliquid tentabunt; & ſpecialiter Juramus & promittimus quod eis de Gabellis introitus, proventibus, & aliis quibuscumque Juribus eorum ad plenum rendemus & ſolvemus, & hujusmodi ſubjectioni Obedientiam & Fidelitatem Juramus & promittimus hoc Juramento Corporali quod ad Sacra Corporaliter præſtitimus, tactis Evangeliis, ſicut Nos Omnipotens Deus adjuvet, Evangelia Sacro-Sancta &c.

Ex eodem Cod. M. S. An. 1369.

XLIII.

Ejusdem Imperatoris Præceptum, quo Lucanis tanquam peculiari & fidelissimo S. R. Imperii Populo, Jus cudendæ Monetæ concedit.

Ex eodem Cod. M. S An. 1369.

KAROLUS Quartus &c. quamvis de Universorum Sacri Rom. Imperii statu Fidelium cura Nos Dignitatis assumptæ & sollicitudo cottidiana fatiget; de Antianis, Communi, & Populo Civitatis nostræ LUCANÆ Nihilominus Major Nobis semper inesse debebit solertia ut eo diligentius ejusdem Civitatis nostræ, & Inhabitatorum ipsius salutem prosequamur & Commoda, quo Fidem ipsorum & Magnæ Virtutis constantiam, Experientia docente cognovimus inter ceteros subditos Majestati nostræ Fideles evidentioribus operum indiciis claruisse; Nos igitur in animum mentis nostræ revolventes præfati Communis & Populi nostri Lucani hanc comprobatam Constantiam & Notabilia suæ probitatis Merita, de Circumspectionis eorum Industria præsumentes, animo deliberato, Sano Principum, Comitum, Baronum & Procerum nostrorum accedente Consilio, de certa nostra scientia & plenitudine Imperatoriæ potestatis Honorabilibus & prudentibus Antianis, Communi, & Populo Civitatis nostræ Luccanæ Prædicto, Hæredibus & Successoribus eorum in perpetuum, Tanquam peculiari & Fidelissimo Populo Sacri Romani Imperii, Damus, Largimur & Concedimus auctoritatem, facultatem & potestatem plenissimam Monetas Auri, Argenti & cujuslibet alterius metalli pro honore, utilitate, & Bono statu Civitatis ejusdem cudendi, Fabricandi, Faciendi, Monetandi & juxta deliberationem eorum, eo, quod delegerint, signo signandi, cum omnibus privilegiis, Juribus, Libertatibus, Honoribus & Gratiis quibus alii quicumque, cujuscumque status aut conditionis existant consimilem habendo Gratiam, usi sunt hactenus; decernentes etiam hoc Imperiali Edicto perpetuo valituro, quod eadem Moneta Auri, Argenti, seu alterius metalli ut præmittitur, ab omnibus universaliter & ubicumque Locorum recipi & acceptari debeat, difficultate, Impedimento & contradictione quibuslibet procul motis: Inhibemus etiam auctoritate Imperiali ne quis Principum, Comitum, Baronum, Procerum seu quævis Universitas, aut Communitas cujuscumque Eminentiæ status, Dignitatis vel gradus existant, in fabricandis, disponendis, & cudendis monetis eorum, signo quod Luccana nostra Civitas Imprimendum duxerit, uti præsumant, nam in eum casum ubi contra fieret, illorum monetas quæ tali signo Lucensi repertæ fuerint, falsas, adulterinas, illegales & injustas fore decernimus de plenitudine Cæsareæ Potestatis non obstantibus quibuscumque Legibus, privilegiis, Gratiis, & Indultis editis & factis in contrarium per quemcumque, quibus omnibus si & in quantum præsentibus in toto aut in aliqua sui parte adversari censentur, auctoritate Cæsarea ac de certa nostra scientia derogamus; Supplentes omnem defectum si quis in præmissis dubia interpretatione verborum aut sententiarum, solempnitatis omissæ, vel alio quocumque modo repertus fuerit, de certa nostra scientia & de plenitudine nostræ Imperialis potestatis: Nulli ergo hominum Liceat hanc nostræ Donationis, Largitionis, Concessionis, Decreti, statuti, Inhibitionis, derogationis, defectum suppletionis, & pœnarum adjectionis paginam Infringere seu ei quovis ausu temerario contraire sub pœna perditionis & amissionis omnium Privilegiorum, Jurium, Libertatum, & gratiarum quæ & quas à Nobis & Sacro Imperio, seu Romanis Imperatoribus & Regibus Prædecessoribus nostris sub quibuscumque, tenoribus, sententiis, punctis, clausulis obtinuisse noscuntur quæ & quas in casu ubi contravenerit, seu quis temeritate contravenire præsumpserit annullamus, cassamus, irritamus & pro nullis, irritis, ipso Jure haberi volumus & teneri, & sub pœna Mille marcarum Auri purissimi, quas præter pœnas expressas superius ab eo qui contrafecerit, totiens quotiens contrafactum fuerit, irrevocabiliter exigi volumus &c.

XLIV.

XLIV.

Ejusdem Imperatoris Præceptum alterum, quo Albertum Bavariæ Ducem, in Verum ac Legitimum Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ &c. Comitatuum Dominum hæreditarie instituit.

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis Feliciter Amen. KAROLUS Quartus Divina favente Clementia Romanorum Imperator semper Augustus & Bohemiæ Rex ad perpetuam rei Memoriam. Illustri ALBERTO Duci Bavariæ Comiti Palatinatus Reni, Gubernatori Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, ac Dominatus Frisiæ Generali, Principi & Socero suo Carissimo Gratiam suam & omne Bonum. Illustris Princeps & Socer Carissime, oblata nuper Majestati nostræ Cæsareæ pro parte tui Supplicatio certa tua desideria Nobis expressit cujus Tenor de verbo ad verbum sequitur in hunc modum. Ex eodem Cod. M. S. circa An. 1371.

Imperatoriæ Majestati Supplicat & exponit suus Devotissimus Filius Dux ALBERTUS Bavariæ, Dei Gratia Comes Palatinus Reni, Gubernator Comitatuum Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, ac Dominatus Frisiæ Generalis, quod attenta gravi Infirmitate Ducis GUILLELMI sui Fratris prædictarum Terrarum in præsenti Comitis & Domini, quæ quidem Infirmitas tantum in eo convaluit, ut animo redderetur & redditus sit, proh dolor! alienus, propter quam causam Albertus Bavarus præfatus, tamquam ejus Frater Legitimus & Hæres Successor Inmediatus, ad dictorum Comitatuum & Dominiorum Gubernacula specialiter per ipsas Provincias concorditer est assumptus, Considerato etiam quod omnium Hominum Judicio non sit spes aliqua propter diutinam acerbitatem & gravem Molestiam à XIII Annorum spatio vel circiter immediate elapsorum contentam, quod ad statum meliorem possit aliquatinus revocari, quinimo ipsi Duci Alberto Gubernatori sic assumpto, in prædictis Comitatibus & Dominiis ab omnibus Feodalibus & Subditis dicti Fratris sui Ducis Guillelmi, cujus, ut dictum est, inmediatus hæres noscitur & Successor, pluribus in causis minus juste nimium contrariatur & præjudicetur sibi, tanquam superiori Domino recusantibus & nolentibus obedire, in qua scilicet re Jura & Libertates Provinciarum miserabiliter dirimuntur & tolluntur nec ea valet ut Gubernator custodire seu ad statum revocare debitum propter ipsorum Hominum Feodalium & Subditorum Insolentiam & Rigorem, quo circa Imperialis providentiæ Celsitudo velit per suas Litteras ipsum Ducem Albertum non tantum Gubernatorem dictorum Comitatuum & Dominiorum, sed ut Dominum inmediatum & verum Comitem Dictorum Comitatuum & Dominiorum attentius declarare & etiam confirmare, propter hæc præmissa Saiisinam pacificam & possessionem Corporalem Hæreditariam prædictorum Comitatuum & Dominiorum in Conspectu Principum sive Ducum Alemanniæ patentibus in Litteris notanter Inscriptorum sibi Duci Alberto plenarie & effectualiter tribuendo, ex Causis & Rationibus supradictis, quæ sunt justæ & veraces omnium Legum & Jurium Imperialium Sanctionibus approbandæ, præcipere etiam velit Magnificentia Vestra Hominibus Feodalibus videlicet Nobilibus, Prælatis, Religiosis, Villis, Comitatibus & quibuscumque Dictarum Provinciarum Incolis & Subditis, quatinus eidem Duci Alberto tanquam Vero suo Domino Hæreditario & Comiti Obediant, ipsum ut Dominum & Comitem recipiant atque tractent, & sibi præstent & faciant Fidelitatis Integræ & debitæ Juramentum.

Nos igitur Supplicatione tua præmissa & omnibus & Singulis contentis in ea diligenter Inspectis & in Examine providæ discussionis adductis pensamus & ratione cognoscimus nulla ex parte adeo Comitatus & Dominia posse collabi, quam ex eo quod Principes deficiant in Exercenda potestate dum eis nulla mentis Industria suffragamus, & quia præter tuæ Supplicationis Expositum etiam aliunde fide digno Relatu informationem sufficientem accepit nostra Serenitas, qualiter naturali Ordine, prædictus Frater tuus in Supplicatione expressus superius, tam Miserabili tamque diuturno morbo Laborat ut de reductione sui ad Sanitatem pristinam à peritis Medicis, quorum interest talia juxta

Artis Medicinæ Traditiones cognoscere omnimode desperetur; nec dubium, quin ex hoc pauca vel nulla Obedientia Comitatuum & Dominiorum eorundem tibi servetur quin potius inde secutura sint Comitatuum & Dominiorum Incommoda, subditorum inopiæ, Strages, Neces pariter & Ruinæ sicut hoc tuæ Supplicationis prædictæ Insinuatio plenissime continebat, ubi Lamentabiliter Nobis Dilectio tua conqueritur ex defectu præfato Comitatuum & Dominiorum ipsorum Jura, Libertates, Fructus & Obedientiam deperire; Ideoque Nos volentes ex Imperiali Celsitudine hujusmodi incommodis, oportunis providere remediis ne Lapsa pridem, ut loqueris, in altiorem Ruinam dispendii amodo prolabantur, animo deliberato, ac Sano Principum, Comitum, Baronum ac Procerum Sacri Imperii Fidelium nostrorum accedente Consilio de Imperialis auctoritate plenaria, & de certa nostra scientia Te Ducem Albertum Bavariæ Principem & socerum dilectum antedictorum Comitatuum Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ, ac Dominatus Frisiæ quorum hactenus Gubernationem generalem tantummodo Nomine Fratris tui prædicti habuisse dinosceris, non tantum Gubernatorem sed omnium inmediatum Successorem & Comitem dictorum Comitatuum & Dominiorum creamus, facimus, Ordinamus, Instituimus, & declaramus & Creationem, Ordinationem, Institutionem, & deliberationem hujusmodi conferimus Decernentes quod ex nunc inantea dictorum Comitum, Baronum, & procerum Sacri Imperii nostrorum Fidelium Consilio & in ipsorum præsentia Corporalem Possessionem, Saysinam pacificam & Hæreditariam prædictorum Comitatuum & Dominiorum tanquam inmediato Domino tribuimus, dedimus, tradidimus, & assignavimus, Damus, tradimus & assignamus, Teque de antedictis Comitatibus, Dominatu, & eorum appenditiis quibuscumque censeri possunt vocabulis Investimus & Hæreditarie præsentibus Investimus, præcipientes, mandantes & Injungentes expresse Universis & Singulis Nobilibus, Prælatis, Religiosis & Sæcularibus, Communitatibus, Capitaneis, quibuscumque dictarum Provinciarum inhabitatoribus & subditis, quatinus Tibi Duci Alberto præfato non tantum Gubernatori, sed etiam vero, hæreditario, Naturali & Ordinario Comiti & inmediato Domino in omnibus Obediant Teque non tantum Gubernatorem sed verum Comitem & inmediate Dominum eorum recipiant & tractent, Tibique præstent & faciant Fidelitatis, Omagii, Obedientiæ, & subjectionis debitæ Integrum & debitum Juramentum, impendentes tibi tanquam Fideles & subditi tui adversus Rebelles & Violentos quoslibet Auxilium, Consilium, & favorem, supplentes omnem defectum si quis in præmissis aut ratione solempnitatis obvenisset, seu dubia Interpretatione sententiarum aut verborum seu alio quovis modo repertus fuerit, de certa nostra scientia ac de plenitudine Imperialis Potestatis, non obstantibus quibuscumque Legibus, constitutionibus, reformationibus publicis seu privatis, quibus omnibus sic & inquantum præsentibus in toto vel in aliqua sui parte adversari valerent, de nostræ potestatis plenitudine derogamus: Nulli ergo omnino Hominum liceat hanc nostræ Creationis, Factionis, Ordinationis, Institutionis, declarationis, confirmationis, Præcepti, mandati defectum Suppletionis, Legum derogationis & pœnarum adjectionis paginam infringere vel ei quovis ausu temerario contraire, sub pœna perditionis omnium Privilegiorum, Libertatum Jurium, & indultorum quæ tales à Sacro obtinuerunt Imperio &c.

XLV.

Ejusdem Imperatoris Præceptum Tertium, quo Amadæum Saubaudiæ Comitem ab Officio Vicariatus Imperii revocat.

Ex eodem Cod. M. S. circa An. 1375.

KARÓLUS Quartus Venerabilibus Arelatensi & Gratianopolitano Archi-Episcopis & Valentinensi Episcopo, spectabili Comiti Valentinensi & Nobili Rudolpho Gubernatori Delphinatus, Domino de Vinagio, & Andilberto de Castro-Novo, & aliis suis & Imperii Sacri Fidelibus ad quos præsentes pervenerint Gratiam suam & omne Bonum. Fidelitati vestræ significat nostra Serenitas qualiter Vicariatum quem alias Comiti

miti ſabaudiæ commiſiſſe dinoſcimur, revocamus: per Litteras noſtras patentes, ſub noſtro majori ſigillo, quarum tenor ſequitur in hæc verba.

Karolus &c. notum facimus &c. quod licet alias illuſtrem Amadeum Comitem ſabaudiæ, Principem & Conſanguineum noſtrum Cariſſimum in nonnullis Civitatibus, Locis, & Terris Comitatus ſabaudia & aliis Locis vicinis adjacentibus ad nos & ſacrum Imperium pertinentibus, confidentes noſtram Operationem eſſe utilem & ad Reipublicæ vergere commodum & profectum, pro noſtra ſacra Imperiali majeſtate Vicarium conſtituerimus Generalem, ſicut hoc litteræ noſtræ datæ de ſuper Lucidius proteſtantur: tamen Experientia rerum efficace Magiſtra docente, Conſtitutio ejusdem Vicarii Vergit cottidie in noſtrum & ſacri Imperii Romani ac Libertatis Eccleſiæ Magnum præjudicium & jacturam, ſicut de hoc ſumus documentis Legitimis informati; cum igitur hujusmodi Officium Vicariatus nobis, & Romano Imperio, ac Eccleſiis, & ipſarum miniſtris damnoſum exiſtat, moti ex certis cauſis, rationabiliter depoſcentem utilitate publica, ſano Comitum, Baronum & Procerum ſacri Imperii Fidelium noſtrorum accedentem Conſilio, ex certa noſtra ſcientia, & de Cæſareæ poteſtatis plenitudine, prædictum Officium vicariatus reſumimus & ad nos & Imperium a Comite prædicto penitus revocamus, Litteras noſtras quas deſuper dedimus cujuscumque Tenoris exiſtant in omnibus ſuis ſententiis, punctis & clauſulis, etiamſi in eis contineretur quod dictus Comes revocari non poſſit, annullantes & authoritate præfata Cæſarea penitus revocantes ac mandantes ſerioſius Univerſis & ſingulis Principibus Eccleſiaſticis & ſæcularibus, Comitibus, Baronibus Vicariis, Nobilibus, Militibus, Judicibus, Conſiliis & Civitatum, Locorumque communitatibus, omnibusque & Singulis aliis noſtris & Sacri Imperii Fidelibus quos dictus Vicariatus complectitur, quatinus ratione Vicariatus hujusmodi ad prædictum Comitem vel ſuos quos ad hoc deputaverit in futurum, nullum Reſpectum habeant, nec ſibi tanquam Vicario Imperii Obediant aut intendant, quos etiam ab eisdem Obedientia & Fidelitate in totum Eximinus & Libertamus & abſolvimus per præſentes, & ſi aliquid tempore præterito contra Intentionem noſtram adverſus præſentem noſtram revocationem Jura privilegia & Libertatem Eccleſiaſticam a dicto Comite vel ipſius vices gerentibus, occaſione ſeu prætextu dicti vicariatus attemptatum, adminiſtratum ſeu factum fuerit, Caſſamus, irritamus, vacuamus, caſſum irritum & vacuum omnimode nuntiamus, nec debet ullis temporibus in futurum habere Roboris firmitatem, Univerſos & ſingulos Principes Eccleſiaſticos & ſæculares Comites, Barones, Cives & Univerſitates Communitatum & Locorum nec non Principatus, dominia, poſſeſſiones & ſubditos eorum cujuscumque Gradus ſeu conditionis exiſtant, ad priſtinam Libertatem, Frankciſiam, & ſtatum priſtinum reducentes, non obſtantibus Litteris noſtris prordictis, quas a nobis idem comes ſabaudiæ obtinet, quibus omnibus provide ac ſi ipſarum tenorem de verbo ad verbum hic exprimerentur de prædictæ noſtræ poteſtatis plenitudine ex certa ſcientia totaliter derogamus &c. præſentium &c.

Ne igitur præfatus Comes ex ignorantia noſtræ Revocationis ſe tueri valeat, & ne capitanei Officiales & adminiſtratores ſui, Tempore ejus abſentiæ excuſari poſſint, quin præfata noſtra revocatio tranſeat in effectum, Fidelitati veſtræ mandamus & injungimus præſentibus ſerioſe, quatinus vos, unus vel plures qui noſtro nomine ad hoc requiſiti fueritis, dictam noſtram revocationem in omnibus & ſingulis Civitatibus, opidis & Locis, ubi expeditius fuerit, & ubi Univerſaliter noſtra Intentio ad aures dictorum Comitis officialiumque ſuorum & aliorum, quorum intereſt, pervenire poterit, declarari cum omni diligentia publice & Litteras noſtras prædictas coram omnibus Legi publice faciatis &c.

XLVI.

Ejusdem Imperatoris Præceptum Quartum, quo Ecclesiæ Trevirensi dudum oppignoratum Boppardiæ oppidum, nova Pecuniarum summa gravatum, Cunoni Archiepiscopo obligat.

Ex eodem Cod. M. S.

IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis KAROLUS Quartus &c. Universis sacri Imperii Fidelibus præsentem paginam Inspecturis Gratiam suam & omne Bonum clara & sincera Fidelitas quam venerabilis CUNO Sanctæ Trevirensis Ecclesiæ Archiepiscopus, Princeps & Consanguineus noster Carissimus, retroactis temporibus ad nos & Romanum gessit & gerit Imperium, nec non grata, fructuosa, & sumptuosa per ipsum ejusque antecessores Nominatim digne Recordationis BALDUINUM Principem & patruum nostrum Carissimum, Majestati nostræ & sacro Imperio sæpius gravibus Laboribus, magnis sumptibus & Expensis de Bonis ejusdem Ecclesiæ exhibita & inpensa, utique promerentur ut indempnitati ejusdem Ecclesiæ provideamus quod que ad ipsam & ejus antististes Liberalitatem nostræ Celsitudinis extendamus: Sane cum jam dudum Civitas nec non medietas Castri ac advocatia & Jurisdictio in Boppardia cum eorum Juribus & pertinentiis singulis & universis fuerint, & sint Ecclesiæ antedictæ ab Imperio Romano & ex parte ipsius & pro ipsius Imperii evidenti utilitate & vergente necessitate pro XXX. millibus Marcarum puri argenti congrui ponderis Coloniensis, in qua quidem peccuniæ seu Marcarum summa ipsum Imperium & Romanus Princeps pro tempore præfatæ Ecclesiæ efficaciter tenebantur, rite & Legitime pignore obligata: prout in prædecessorum nostrorum divorum Imperatorum & Regum Romanorum Litteris plenius continetur; nos hujusmodi Obligationem, de qua plene & bene sumus & fuimus hujusmodi Litteris informati, Ratam & Gratam habentes, eam modis quibus fuit & est contracta innovamus, Laudamus, approbamus & tenore præsentium ex certa nostra scientia & de Imperialis potestatis nostræ plenitudine confirmamus, & quia propter utilia servitia quæ quondam Archiepiscopus Balduvinus & Venerabilis Cuno modernus prædecessoribus nostris Romanis Imperatoribus & Regibus & successive nobis ac sacro Romano Imperio Impenderunt Laboribus gravissimis & expensis ac etiam & ex aliis certis, evidentibus, sufficientibus & Legitimis causis quibus nos & sacrum Imperium prædicto Cunoni & Ecclesiæ suæ Trevirensi præfatæ dinoscimur obligari, nos igitur prædicti Archiepiscopi & ipsius Ecclesiæ cupientes indempnitatibus, prout digne possumus & debemus, providere, alia XX. millia markarum puri Argenti & ponderis supradicti, prætactis XXX. millibus marcarum argenti duximus adjungendum & adiunximus ac adjungimus per præsentes ita quod præfatus Cuno Archiepiscopus, sui successores & Ecclesia, dictum Opidum, medietatem castri, cujus etiam alia medietas ad ipsam Ecclesiam & ejus Pontifices ex aliis justis causis Hereditarie pertinent & pertinere dinoscitur, advocatiam quoque, Bona, Jura & Jurisdictiones & alia universa supradicta cum eorum Juribus Imperalibus & Regalibus, Dominis Directis & utilibus, Hominibus, Vasallis, Homagiis, Castrensibus Fidelibus, &c. cum mero & mixto Imperio ac omni Jurisdictione alta & bassa omnibusque Fructibus Redditibus, proventibus, obventibus, precariis, Steuris, Exactionibus, Honoribus, & Beneficiis tam in personis Liberæ conditionis vel servilis, quam utriusque sexus Judæis, Monetis, Theloneis & aliis quibuscumque ibidem ad Imperium pertinentibus quocumque etiam vocabulo possent nominari, tenere debent & poterunt titulo Pignoris seu Ypothecæ pro prætaxatis summis quæ simul faciunt L. Millia Marcarum puri argenti ponderis prænominati, rite & Legitime & efficaciter obligata. Volumus etiam & arbitramur quod idem Archiepiscopus sui successores & Ecclesia Levare, recipere, & suis vsibus applicare possint Theolonium in Boppardia hactenus & usque in hodiernum diem recipi consuetum de qualibet currata vini & sic proportionaliter de aliis memermoniis seu Rebus per alveum Reni transeuntibus juxta taxationem hucusque habitam & consuetam, & quod possint illud Theolonium ibidem vel alibi super Reni alveum ubi ipsis magis placuerit recipere & levare: præterea eidem Archiepiscopo suis successoribus & Eccle-

& Eccleſiæ in augmentationem Feodorum ſuorum quæ a nobis & ſacro Imperio tenere dinoſcitur, conceſſimus omnes Fructus, Redditus & proventus, omniaque emolumenta Univerſasque utilitates de dictis pignoribus ſeu eorum pertinentiis quibuscumque perceptas & percipiendas easque pacifice absque aliqua defacatione habeant teneant percipiant, ut nobis & Sacro Romano Imperio valeant proceſſu temporis uberius, fructuoſius & efficacius Augmento dictorum Feudorum accedente taliter deſervire; præfata etiam pignora per nos ſeu noſtros anteceſſores noſtros ut præmittitur obligata, non poterunt nec debebunt per nos vel noſtros ſucceſſores Romanos Imperatores Reges ſeu alios quoslibet actione vel cauſa quacumque particulariter redimi vel diviſim, vel à poſſeſſione & poteſtate Liberari dictæ Eccleſiæ, ſeu in ejus præjudicium quoquo modo eripi, auferri, vel detineri, niſi prius prædicto Archiepiſcopo, ſucceſſoribus ſuis & Eccleſiæ fuerit & ſit de præfata Quinquaginta millium marcarum argenti puri ponderis ſuperius expreſſati ſumma plenarie Integraliter & realiter ſatisfactum & ut hæc ſingula & omnia rata firma, & inconvulſa permaneant quemadmodum ſunt conſcripta, nos illa & illorum quodlibet in omnibus ſuis clauſulis punctis & articulis promittimus, ſpondemus, volumus Laudare, approbare, tenere & obſervare, ipſaque & eorum quodlibet Laudamus, approbamus, Ratificamus, & ex certa noſtra ſcientia de Majeſtatis Imperialis plenitudine confirmamus, non obſtantibus quibuscumque &c.

XLVII.

Charta ejusdem Imp. qua præcipit ut in Eccleſia aquisgranenſi Feſtum S. Caroli M. ſolemniter quotannis celebretur.

KAROLUS Quartus &c. Si Celebris & recolendæ Memoriæ Divi & Magnifici principis Sancti KAROLI, olim Romanorum Imperatoris Auguſti & Franciæ Regis illuſtris multiplices Victorioſos Triumphos, & ſæva prælia quibus Zelo divini amoris accenſus adeo viriliter & Magnifice Infidelium Idololatrarum Sciſmaticorum, & Hæredicorum depravatas cervices edomuit, digna æſtimatione perpenditis; ſi Labores innumeros, Grandiaque Pericula quibus perſonam ſuam pro defenſione Orthodoxæ Fidei ſemper expoſuit, ea qua congruit diligentia, in mentem revocetis, ſi ad illas famoſas ſtructuras Cathedralium Eccleſiarum ac Monaſteriorum quas, & quæ, in Locis pluribus tam Sacti Romani Imperii quam Regni Franciæ, ejus erexit devotio, Interioris Hominis perſpicaces Oculos applicetis, profecto omnium dubietate remota in tam flagranti ardore corda veſtra igne divino caleſient, ut fiat in Eccleſia veſtra, quam Fundavit, & fundatum dotauit Redditibus, ejus Cultus celebrior quam multis temporibus præteritis: quapropter Devoti Dilecti cum idem princeps Magnificus præclaræ Vitæ ſuæ Primordia Clarioribus Inſtruxerit mediis & Chariſſimum finem Beatiſſimis ſtudiis terminarit, ut digna proviſione ſedis Apoſtolicæ, evidenti ſanctitatis Teſtimonio inter Beatorum meruerit Beata Collegia numerari, quatenus contemplatione Dei, & ob ſpem Retributionis æternæ, & ob Reventiam tanti veſtri Patroni, Feſtivitatem ejus recurrentem tempore annis ſingulis velitis & debeatis ammodo cum omni Reverentia & devotione celebrare, nam præter meritum Retributionis quod ab inde proculdubio conſequimini, Univerſis Regibus & principibus Mundi ex eo piæ devotionis ardor augebitur, ut debeant ſimiliter ad Pacem, profectum, & Incrementa felicia Eccleſiarum Sactarum intendere, & Prælatos ac Membra, omnesque Conminiſtros in divinæ diſpenſationis Officio propenſioribus ſtudiis refovere pergere &c. Ex eodem Cod. M.S.

XLVIII.

Ejusdem Imperatoris Charta altera, qua requirit ut de Reliquiis S. Caroli M. particulæ quædam transmittantur Carolo V. Franciæ Regi, in donum

KAROLUS Quartus &c. Fideles, dilecti. Si Legitis ſtudioſe Annales & Hiſtorias, ſi geſtorum veterum delectamini gratum habere Recordium, profecto ad Recolendæ memoriæ Divi ac Beati KAROLI Romanorum Imperatoris Auguſti extollenda præconia juſta ratione tenemini, ut etiam ſuper mel & favum dulceſcat veſtris Laudum præconiis ipſius memoria: ipſe namque Manſuetudinis innatæ Beneficio a ſe coeptam radicitus Aquenſem Rempublicam, Manſuetudinis munivit præſidiis & temporalibus extulit divitiis & Honore, ipſe Romanæ Regiæ Sedis apicem Aquis Locare diſpoſuit, ut inde Regnatium ſucceſſorum ſumantur Imperia ubi tanti principis deliberata proviſio ſanctiſſima eorum poſuit Fundamenta.

Cum igitur Sereniſſimus Princeps KAROLUS Franciæ Rex Nepos noſter Kariſſimus ad Honorem tam Excellentis veſtri Patroni & Domini, & ſub ipſius Glorioſis Titulis honorabilem quandam Eccleſiam in Loco Inſigni Regni ſui Franciæ, Magnificis jam Structuris erexit, ipſamque Prædiis, Redditibus, & divitiis augere magno devotionis ardore continuat, Fidelitatem veſtram affectuoſe requirimus & Hortamur quatinus contemplatione noſtri qui de veſtræ Fidei & Amoris Conſtantia crebra præſumptione confidimus, ut habito Reſpectu ad Flagrantis devotionis Inſignia præfati Kariſſimi noſtri Nepotis, & ut Venerabile Nomen Beati Karoli in confinibus Regnorum fametur diffuſius, ſibi aliquam partem Reliquiarum ejus erogare velitis, ut videlicet danda ſibi particula adeo Largitatem animi veſtri Teſtetur quod & Veſtri affectus erga Majeſtatem noſtram experiamur dulcedinem & præfactus Kariſſimus Nepos noſter Interpoſitione noſtri, quam facimus, ad Uberiores gratiarum actiones nobis, cognita animi qualitate, obligetur &c.

XLIX.

Ejusdem Imperatoris Confirmatio Teſtamenti ſeu Ordinationis a Joanne Marchione Moraviæ Fratre ſuo in Gratiam Filiorum factæ.

Ex eodem Cod. M.S. IN Nomine Sanctæ & Individuæ Trinitatis, Feliciter Amen. KAROLUS Quartus divina favente Clementia Romanorum Imperator Auguſtus, & Bohemiæ Rex, ad perpetuam rei memoriam. Quamvis de Univerſorum ſtatu Fidelium diſponendo proſpere, noſtræ Serenitatis f. . . . . & rei publicæ profectus optatos attente nitamur, non minus tamen ſpecialium Bonorum Majeſtatem noſtram perurget affectio ſic, ut dum omnium habemus Recordium, in oblivionem non tranſeant Commoda proximorum: Sané cum Illuſtris JOHANNES Marchio Moraviæ, Princeps & Germanus noſter Cariſſimus habitam deliberationem Matura cum Baronibus, Proceribus, Nobilibus, Vaſallis, Fidelibus & ſubditis ſuis, nec non cum cœteris aliis ſuis Fautoribus & amicis, ut proviſione ſua futuris obniteretur Scandalis & Materia diſplicentiis & Rancoribus præcluderetur, Inter Illuſtres JODOCUM Marchionem Moraviæ Primogenitum, JOHANNEM, qui SOBISLAUS dicitur, Secundo genitum, & PROCOPIUM tertió Genitum Filios ſuos Cariſſimos, noſtros Nepotes optandam Ordinationem decreverit in bona Mentis & Corporis ſui ſanitate ſtatuere, cujus tenor per omnia ſequitur in hæc Verba.

JOHANNES

JOHANNES Dei Gratia Marchio Moraviæ Notum facimus &c. quod inter alias Meditationes & Curas quibus pro bono ſtatu noſtri Principatus diſtrahimur, illud oculis noſtræ mentis occurrit Præcipuum qualiter Authore Domino in vita noſtra Illuſtrius Filiorum noſtrorum ſic ordinemus ſicque diſponamus Negotia, ut poſt obitum noſtrum non relinquatur eisdem Materia diſceptandi nam ſicut neminem mori contingit qui non vixerit, ſic arbitramur utique nullum vivere qui non ſit Temporum ſpatio Moriturus: Ideoque animo deliberato non per errorem, aut inprovide, ſed Matura Baronum Procerum ac Nobilium Marchionatus noſtri, nec non plurium amicorum, Fautorum & Fidelium noſtrorum Deliberatione prævia, etiam Sereniſſimi ac Invictiſſimi Principis ac Domini Domini KAROLI Quarti Romanorum Imperatoris ſemper Auguſti & Bohemiæ Regis, Illuſtris Domini & Fratris mei Cariſſimi ad ſupplicationem noſtræ petitionis juſto accedente conſenſu, in bona mentis & Corporis valetudine Conſtituti Teſtamur, & nomine Jure & titulo veri Teſtamenti & voluntatis ultimæ diſponimus, ordinamus, & decernimus prædictorum filiorum noſtrorum ſtatum & Ordinem ſervari debere prout inferius annotamus: inprimis ſiquidem Illuſtrem principem JODOCUM primogenitum noſtrum poſt quam nos contigerit ab hac luce migrare Hæredem noſtrum Uniuerſalem Inſtituimus, & Marchionem Moraviæ relinquimus, & dimittimus, ut Titulo, honore, ſtatu ac dignitate Marchionis Moraviæ gaudeat ipſumque Marchionatum cum omnibus Caſtris Munitionibus, Fortalitiis, Civitatibus, opidis, villis, Dominiis, Vaſallagiis, Vaſallatibus, Baronibus, Juribus, Libertatibus, Communitatibus, Hominibus, & omnibus ac ſimul pertinentiis quibuscumque poſſint appellari Nominibus, etiamſi de his Jure vel conſuetudine Specialis mentio in præſentibus haberi deberet, prout nos eundem Marchionatum a dicto Domino noſtro tamquam Bœmiæ Rege in Feutum inſigne huc usque tenuimus, habuimus & poſſedimus, tenemus, habemus, & poſſidemus, tenere, habere, & poſſidere debeat perpetuis temporibus affuturis &c.

Idcirco habito reſpectu ad rationabile propoſitum præfati Fratris & Germani noſtri Cariſſimi, præſertim cum honeſta deſideria digne mereantur audiri & juſta petentinon ſit denegandus aſſenſus: Conſiderato etiam quod præfatus Frater & Germanus noſter Cariſſimus ordinem hujusmodi, Juſtitia & Ratione poſcentibus facere rite potuerit cum in nullo penitus Legum & Jurium Sanctionibus contradicat, præcipue tamen ipſe Frater Germanus noſter non inprovida Levitate, ſed maturo Conſilio & Juris ſubnixus Auxilio ſupradictis intendit, & noſtro conſenſu & voluntate certiſſima proceſſit in præmiſſis, animo deliberato, ſano Principum, Baronum, & Procerum Fidelium noſtrorum accedente Conſilio, auctoritate Regia Bohemiæ, ac de certa noſtra ſcientia Teſtamentum, ultimam diſpoſitionem, voluntatem, decretum ac omnia quæ in Ordinatione prædicta contenta ſunt in omnibus ſuis ſententiis, punctis & clauſulis de verbo ad verbum prout expreſſantur ſuperius approbamus & ratificamus & Jure Teſtamenti & ultimæ voluntatis vel ſaltem Jure codicellorum ſeu alio Jure quo melius potuerint perpetuo valeant & robur obtineant perpetuæ firmitatis nominatim & expreſſe volentes quod antedicto fratri noſtro Cariſſimo relinquatur plena Libertas prædicta omnia & ſingula in toto Nichilandi, declinandi, inmutandi & ſupplendi prout ſibi videbitur expedire, & ſi in bona mentis & Corporis Sanitate exiſtens, non detentus, captivatus, vi, Metu aut violentia compulſus, prædicta revocaverit aut de ipſis alio modo diſpoſuerit in vita ſua, ex tunc poſt obitum ſuum in pleno Robore maneant, ſub omnibus antedictis Conditionibus de verbo ad verbum prout ſuperius expreſſantur: Omnem defectum qui in promiſſis omnibus & ſingulis ſententiarum aut Verborum obſcuritate ſeu dubia Interpretatione ſeu alio quovis modo reperiri valebit, ſupplentes, de certa ſcientia ac Regia Bœmiæ Poteſtate non obſtantibus quibuscumque Regni & Coronæ Bœmiæ Legibus, conſtitutionibus, ſtatutis & obſervantiis publicis privatis ſeu municipalibus, editis obſervatis ac approbatis in contrarium, etiamſi de his deberet in præſentibus Jure vel conſuetudine de verbo ad Verbum fieri mentio ſpecialis, quibus omnibus & ſingulis ſic & in quantum præſentibus noſtris indultis in toto vel in aliqua ſui parte derogare cenſentur, poteſtate & Authoritate præſatis per omnia derogamus; Nulli ergo Hominum liceat hanc noſtræ approbationis Ratificationis, Conſervationis, defectum ſuppletionis derogationis & Inhibitionis Paginam

 infringre

infringere ſeu ei auſu quovis temerario contraire ſub pœna Centum Marcarum Auri puriſſimi Moravici ponderis, quas ab eo qui contra fecerit toties quoties contrafactum fuerit irremiſſibiliter exigi volumus & ejus qui injuriam paſſus fuerit profectibus & uſibus applicari &c.

L.

Sigismundi Hungariæ Regis Diploma, quo Johanni Duci Gorlizenſi Fratri ſuo Marchiam Brandeburgenſem confirmat,

Ex Cod. M. S. Ann. 1392. SIGISMUNDUS Dei gratia Hungariæ, Dalmatiæ, Croatiæ; Serviæ, Galliciæ, Germaniæ, Bulgariæque Rex, ac Marchio Brandenburgenſis, Sacri Rom. Imperii Archicammerarius, Bœmiæ & Luxemburgenſis Hæres omnibus Chriſti Fidelibus tam præſentibus quam futuris præſentium Notitiam habentium ſalutem in Salutis Largitore. Ad Univerſorum Notitiam tam prœſentium quam futurorum harum ſerie volumus pervenire quod nos Sinceræ Caritatis fervido Zelo & Fraterni Amoris indiſſolubili Nodo, quibus Illuſtri Principi Domino JOHANNI, duci Gorligenſi Fratri noſtro Uterino inſigniter uniti & annexi fore perhibemur ex intimo Niſu & deliberato animo favorabiliter inducti, ipſi Domino Johanni Fratri noſtro præcario annuimus, & præſentium vigore effective concedimus, ut idem Dominus dux Johannes Marchiam Brandenburgenſem trans - Oderam olim per Excellentiſſimum principem dominum KAROLUM Romanorum Imperatorem Beatæ Recordationis patrem noſtrum ſibi dumtaxat legatam, & per ipſum hucusque poſſeſſam, totaliter aut particulariter, vendi, obligandi, nec non alienandi & cum ea & in eadem juxta ſuæ voluntatis Libitum diſponendi, meram & omnimodam plenæ poteſtatis habeant Facultatem. In cujus rei memoriam evidensque Teſtimonium præſentis, eidem conceſſimus litteras noſtras privilegiales Sigilli noſtri munimine roboratas.

Datum per Manus Reverendiſſimi in Chriſto Patris & Domini Domini JOHANNIS Archiepiſcopi Eccleſiæ Strigonienſis Locique ejusdem Comitis perpetui, & Aulæ noſtræ & Regalis Majeſtatis eximii Cancellarii Dilecti noſtri & Fidelis. Anno Domini MCCCXCII. III. id Novemb. Regni noſtri Anno VI.

LI.

Joannis Moguntini, & Friderici Colonienſis Archiepiſcoporum Epiſtola Encyclica ad Univerſum Clerum & Ordines Regni Hungariæ ſuper Electione Jodoci Marchionis Moraviæ, in Regem Romanorum.

Ex Cod. M. S. Mogunt. An. 1410. CUm Sincera Charitate gratam complacendi Voluntatem Reverendi Patres, Nobiles Domini Venerabilesque Amici Cariſſimi. Ut omnium Geſtorum Materia in hac Franckfurdenſi Dyæta pro Regis Romanorum Electione diſpoſita, brevi deſcriptione Notetur Veſtris dilectionibus innoteſcat, quod congregatis Nobis duobus, una cum Reverendo patre Domino WERNHERO Archiepiſcopo Trevirenſi & illuſtri principe Domino LUDOVICO Juniore Comite Palatino Reni & Bavariæ Duce, Sacri Imperii Electoribus: in Loco prædicto ex parte Sereniſſimi Principis & Domini Domini Sigismundi Regis Ungariæ Domini noſtri Gratioſi & Specialiter perdilecti comparens Illuſtris Dominus FRIDERICUS Burggravius Nurenbergenſis Conſanguineus & amicus noſter cariſſimus, nobis Sub certis credentiis Signficare curavit primo bonam, piam, & Sanctam Intentionem Domini noſtri Regis Supradicti, quod videlicet præ omnibus haberet in mandatis acceptandi & taliter faciendi ut non ſolum in Eccleſia Sancta DEI ſed & in ſacro Romano Imperio Bipartita diviſio,

divisio, in totius Reipublicæ salutem ad pristinam redigi possit unitatem; pro cujus assecutione dicti Domini Regis opem & operam obtulit, mente pura subjungens, quod licet Dominus Rex ad terminum & Locum præsentes & ad Electionem Romanorum Regis celebrandam vocatus non fuisset, ipse tamen tanquam verus Hæres Marchionatus Brandenburgensis, Princeps Elector, & Marchio, propriæ Fidei virtute motus qua sacro obligatur Imperio Secundum tenorem Bullæ Imperialis, quæ Aurea dicitur, ipsum Dominum Burggravium cum omnimoda sua potestate & procuratorio sufficienti ad præmissa facienda decreverit destinare, qui petens se Nomine dicti Domini Regis ad Electionem admitti, asserens quoque coram Nobis in privato quod sub Singularis Spei Fiducia esset directus ad Nos ambos, subjunxit in fine, quod singula nostris voluntate & Consilio deberet ordinare.

Super quibus sibi Responsum fuerat Seriatim: primò etenim cum omnimoda simul & devota gratiarum actione tam justam, piam, & Sanctam Domini nostri Regis Intentionem non sufficimus nec hodierna die sufficimus collaudare, Benedicere, & prædicare offerentes Nos Burggravio supradicto quod parati semper essemus dispositis dietis in Locis convenientibus cum prorogatione præsentis, nullis in eo parcendo Laboribus & Expensis ad tam necessariam unitatem in populo Sancto Dei Operam adhibere diligentem: & Navit Deus quod ad hanc Unionem ad semper & pro semper nostræ voluntatis aspirabat Intentio, licet de his nec horam nec Locum tractandi apud Cœteros Dominos Coelectores nostros potuerimus invenire: de Jure vero Electionis per dictum Burggravium allegato, Respondimus in effectu quod de eo non scivissemus nec sciremus, imo Nos JOHANNES Archiepiscopus Moguntinus non Dominum Regem prædictum, sed Illustrissimus Principem nunc Regem Romanorum Dominum JODOCUM, tamquam Marchionem Brandenburgensem a Longis Temporibus Regia Romana auctoritate de hujusmodi Jure solempniter Investitum, & in Corporalem ipsius possessionem missum, de præsenti vocavimus, prout & pridem factum fuisse meminimus temporibus retroactis; adjecimus tamen quod discusso Negotio, si quid Juris sua Serenitas tenere debet, suæ Majestati cordialiter faveremus: subjunximus quoque quod si qui super nominatione specifica simul & clara Domini nostri Regis sibi fecissent mentionem, quod hujusmodi absque nostri Notitia, in Veritate, quæ Deus est, forent ordinata; in fine conclusimus quod in Singulis parati essemus sibi nostra communicare Consilia, & in his quæ cum Deo & bono statu Reipublicæ, suæ possemus complacere Majestati.

Et Vero, Reverendi Patres, Nobiles Domini & Venerabiles amici Carissimi, quamquam in Sincerum Favorem Unionis Imperii & ea mediante, totius Ecclesiæ, semper secreta nostra fuisset Intentio, de illa Inclitissima Domo Bohemiæ aliquem in Unicum & indubitatum Regem creare Romanorum, & ob hoc Illustrissimi Principis Domini nostri Regis Bohemiæ, Illustrium ducis Saxoniæ & prædicti Marchionis nunc illustrissimi Regis Romanorum Scripturis ammoniti quibus occasione Stragis & obsidionis Sarracenorum in Terris Fidelium Prutenorum Legitima suæ præsentiæ Impedimenta protulerant, ad aliam quoque Diætam futuram, Omnibus postergatis venire, aut saltem procuratores cum mandato sufficienti promiserant, hanc præsentem Diætam in aliam affuturam, ex toto Corde, Labore quoque Serioso, Studuerimus prorogare ut omnibus nobis congregatis & gratia Spiritus Septiformis Unitis, matura simul & morosa deliberatione Omnia discidia ad pacem ordinare, quæ acceleratio præfestina Fronte præcipiti ad deteriora perducere bene posset Antedictus Dominus Burggravius Nurenbergensis absque nostris Consilio & voluntate, Imo contra suadentibus & contradicentibus expresse, una cum dictis Domino Wernhero Archiepiscopo & Domino Duce Ludewico Domini nostri Papæ inobedientibus, nec in eo Gratiam & Communionem Apostolicæ sedis habentibus XX. Die Mensis Septembris retró Ecclesiam S. Bartholomæi præcipitanter & ex abrupto, nulla penitus debita & consueta solempnitate Servata, ad prædictam Nostri & Vestri Domini Regis Ungariæ Electionem (ut cum Reverentia loquamur, de Jure nullam, nequaquam in eo Domino nostro Regi derogando) de facto processerunt, ipsum quoque Populo ad tale Spectaculum congregato licet pauco, in Regem pronuntiantes Romanorum, quæ

 quidem

quidem Electio qualis sit & quanta, ex Eligentium paucitate simul & inhabilitate & variis aliis causis, considerare poterit prudens Homo.

Quia vero Nos consultius maturiusve procedere Satagentes vera Relatione didicimus præfatos Illustrissimos Principes & Dominos Nostros Dominum Jodocum nunc Romanorum, Dominum Wenceslaum Bohemiæ Reges, & Illustrem Domium Rudolfum ducem Saxoniæ Principes Catholicos & ad Eligendum idoneos suos habere procuratores in via ad hunc Locum Electionis causa veniendi; Nosque consulte suaserimus dicto Burggravio diutius remanere, & Canonicam & Catholicam nostram & aliorum Electorum Principum Electionem exspectare: id circo post hæc advenientibus Venerabilibus dictorum Regum & Principum Catholicorum, Gratiam & Communionem apostolicæ sedis habentium procuratoribus & Nuntiis, Mandato sufficienti suffultis, ad Laudem & Gloriam Omnipotentis Dei, Sanctæ Genitricis Mariæ, totiusque Curiæ Cœlestis, nec non in Decus, Honorem, utilitatem & Commodum Sanctæ Matris Ecclesiæ Sacri Imperii, omnium Christi Fidelium & totius Reipublicæ salutem, post plures Tractatus præhabitos, hodierno Die qua Videlicet Spiritus Sanctus in Filios adoptionis se infudit, post decantationem Missæ solempnis in Choro Ecclesiæ S.Bartholomæi Secundum Ritum hactenus conservatum, ad Electionem Romanorum Regis processimus, Omnesque Nos Principes Electores per quinque Voces & Vota Nos concorditer consentientes, in unum convenientes Serenissimum & Gloriosissimum Principem & Dominum Dominum Jodocum tunc Marchionem Brandenburgensem & Moraviæ, assentientibus procuratoribus ejusdem, & procuratorio Nomine in se recipientibus Electionem eandem coram Procerum, Nobilium, Magnatum, Prælatorum & populi multitudine Copiosa in verum, unicum, & indubitatum Regem pronuntiavimus Romanorum, pro Constanti tenentes, quod hæc Electio Canonica, justa, simul & Sancta Domino nostro & Vestro Regi Ungariæ tamquam in Favorem sui Regii nominis & Sanguinis facta, placere deceat & in omnibus fore grata: Vestras quoque Dilectiones Cordialius exhortantes quatenus prædictum Dominum Regem Ungariæ Dominum nostrum & Vestrum informare velitis ut refutato Negotio quod tam indiscrete simul & præcipitanter inobedientium præsumpsit ausus, nostrumque Electum & Electionem sua Gratia habere dignetur recommissas, ipsi Electo nostro in consummatione tantæ rei, videlicet Reformationis Totius Orthodoxæ Fidei & Ecclesiæ Catholicæ, simul & Universalis status Imperii, nedum magnifice sed & Viriliter & potenter assistendo in quo quidem ipse Dominus noster Rex una vobiscum apud omnium Retributorem Gloriam nedum in terris sed & feliciter obtinebit in Excelsis.

Datum in opido FRANCKFURD prima Die Mensis Octobris ANNO MCCCCX.

JOANNES Moguntinensis }
FRIDERICUS Coloniensis. } ARCHIEPISCOPI Sac. Rom. Imperii Electores.

LII.

Anonymi Refutatio Contentorum in præcedenti Epistola.

Ex eodem Cod. M. S. circa Ann. 1410.

VEnerabiles Domini & Amici Carissimi. Vidi quandam Copiam Unius Missivæ per Dominos Moguntinensem & Coloniensem Archiepiscopos, Dominis Consiliariis Invictissimi Principis Domini Romanorum & Ungariæ Regis circa Materiam Gestorum in Diæta Franckfurdensi, quæ fuit in Mense Septembri præterito, destinatæ, & quia contenta inibi, statum dicti Domini Regis, ejus Sanctam, justam, & omni exceptione Majorem Electionem in Regem Romanorum, futurum Cæsarem, Deo Auspice, promovendum, & Personas eundem Eligentium sugillare, fucatis quibusdam colloribus moliuntur, Licet vos & alios credam Factum, ut se habuit, fideliter

enarrasse

enarrasse; tamen quia vobiscum Interfui & singula quoad Merita causæ ibidem gesta vidi & audivi, id circo in simplicitate Veritatis Amica dictæ Electionis modum & ordinem, quantum ad Rem pertinere videtur, & Ego Memoriæ commendavi, duxi præsentibus explicandum.

Inter medias narrationes, Jacula, quæ dicti domini Regis & Dominorum nostrorum eum eligentium in hac parte justitiam vulnerare nitebantur, pro mei talis qualis Intellectus modulo, Legitimo tramite depulsurus, est maximopere vnum, quod cum dictus Dominus Moguntinus Principes Electores, spreto tamen contra Fas dicto Domino Rege, vero Marchione Brandenburgensi, Principe Electore, ad Festum Sancti Egidii præteritum pro Electione Romanorum Regis celebranda per diversi tenoris Litteras, (Imperialibus constitutionibus super hujusmodi editis, tam in termini constitutione quam in residuo Litterarum quæ unius certi inimitabilis tenoris esse debuerant, minime observatis, imo cautelose alteratis, substantialibusque obmissis prout patentibus ejus Litteris edocetur) ad prædictum Franckfurdense opidum convocavit, domini nostri Archiepiscopus Trevirensis & Comes Palatinus Rheni, hujusmodi Multiplicem Moguntini Negligentiam, propter quam a Jure suæ vocis, de Rigore Constitutionum prædictarum in Bullla Aurea contentarum, ceciderat, pro hac vice, Pacis intuitu pie dissimulantes non tamen renuntiantes, una cum dictis Moguntino & Coloniensi Archiepiscopis comparuerunt in loco & termino præ libatis; nec per Dominos nostros stetit quominus in Exordio Negotij Missa de sancto spiritu in Ecclesia sancti Bartholomæi celebraretur, & Juramentum solitum præstaretur, sed Dominus Moguntinus, Loci ordinarius, hoc, ut post apparuit, disposuerat prætermitti: post paucos vero dies Dominus Fridericus Burggravius Nurenbergensis pro parte dicti Domini Regis tamquam Marchionis Brandenburgensis Principis Electoris, ne adhuc Jntegra supervenit, petens se admitti, & publice offerens nomine dicti Domini Regis, cujus plena ad hoc erat potestate munitus, sancta justa & plurima laude digna) uti etiam dicti Domini Moguntinus & Coloniensis Archiepiscopi Suis Litteris confitentur (de his autem, quæ ipsi scribunt, eum in privato coram eis affuisse, credendum est Dominum Burggravium in his & aliis ibidem gestis legaliter habuisse; quem etiam dicti Domini nostri, nomine Domini Regis tamquam Principis Electoris, qui & alias, quidquid alii scribant, ut talis fuit ad Jmperii Tractatus per quatuor tunc Electores evocatus & sic in possessione Electoriæ fuerat defendendus, maxime cum constaret eum fore Hæredem Marchionatus Brandenburgensis, nec aliquis oppositor compareret, aut quisquam de Jure alterius fidem faceret, ut decuit, admiserunt: nam posito quod alter quicumque Marchionatum prædictum in totum, vel in parte Magna aut modica, Jure pignoris detentaret, quoad Electionem tamen vel præsentationem faciendam dictus Dominus Rex tamquam verus Dominus & Hæres ipsius, Censetur Legitime possidere.

Sed quid alii Archiepiscopi Domino Burggravio prædicto super per eum petitis & oblatis responderint, an sicut ipsi? quoniam ad unionem sua aspirabat Intentio eliciat prudentia sapientis: satis tamen de eo mirandum est quod scribunt, si qui super nominatione specifica, Domini Regis sibi fecissent mentionem hoc absque eorum notitia processisse, cum nonnulli Magnates de potentioribus apud eos, de hoc fuerint, & sint coram ipsis nominatim evidenter & publice inculpati, nec per eos appareant de tanta fictione aliquatenus redarguti, imo hodie sua secretissima expediunt per eos: Quidquid autem alii scribant, Domini nostri nec horam nec Locum unquam refutaverunt unanimis Electionis, quinimo eosdem Dominos Moguntinum & Coloniensem Archiepiscopos per se & per suos pluries requisiverunt, ut Electioni operam darent, pro quo venerant, celebrandæ; & quamvis inter Mutuos Tractatus hinc inde habitos, Dicti Domini Moguntinus & Coloniensis Archiepiscopi per diversas simulationes, nunc se recedere, sarcinis Navigio deputatis, nunc vero se dictum Dominum Regem eligere velle fingentes prætenderent tandem Rem differre ac in alium terminum prorogare, non tamen visum est Dominis nostris memoratis, statutis Imperialibus & aliis Juribus in Electionis simili materia promulgatis, consonum propter quæcum-

que Impedimenta allegata Negotium prorogare, & alium terminum statuere ad provisionem Imperii quod non sine gravi Jactura diutius vacaverat, imminentem, seu quemvis Electorum, post terminum peremptorium Juris & Hominis Lapsum, absentium nec per procuratores ut commodissime potuerunt comparentium exspectare, quin imo pœnas in dictis statutis comprehensas, præsentes Electores si hoc fecissent, rationabiliter incidissent, præsertim cum id quod pro Impedimento absentium allegabatur dolenda videbatur strages & Christiani Sanguinis Effusio in Prussia, potius augeret quam minueret causam accelerandæ provisioni capitis temporalis; nec est aut fuit Electorum vacantem Imperio, sic nec Cardinalium vacante Romana Ecclesia, quicquam de statutis super Electionibus hujusmodi editis immutare.

Denique omnis Dies imo quælibet Hora Diei quo vel qua major pars Electorum præsentium post lapsum terminum Juris & Hominis concordaret, & ad Electionem procedere vellet non comparentibus Electoribus per se aut per procuratores, de Jure peremptorius Terminus est censendus, adeo quod post talem Electionem publicatam à quantumcumque paucis factam, quicumque aut quanticumque comparentes, etiamsi venirent die tertia, nihil agunt, sicut in Electione Papali X. dies ab obitu Papæ numerandi pro exspectandis Cardinalibus absentibus sunt statuti, sic in Regali tres menses post Nuntiationem secundum formam Bullæ aureæ, faciendam omnibus Electoribus tribuuntur, quibus lapsis Electores per se aut procuratores in Loco debito comparentes, non tenentur aliquem Electorum absensium exspectare, nec ad Electionem Regis Romanorum Major pars omnium Electorum, sicut nec in Electione Papæ duæ partes omnium Cardinalium requiruntur, sed sufficit Major pars per se aut procuratores re integra, hoc est antequam præsentes eligerint, comparentium, quibus, solis vox in Electione hujusmodi pro tunc competit adhibenda, sicut solis Cardinalibus per se comparentibus competit in Papali: Imo si ex septem Electoribus Imperii soli tres per se aut per procuratores crastino Termini Juris & hominis comparuissent, duobus ex illis concordantibus & eligentibus perfecta fuisset Electio celebrata adeo quod nec omnes nec Major pars eum post hoc de Jure eligere potuissent; unde posito quod Domini Regis supradicti vox, aliqua prætensa ratione non deberet prout tamen de jure debuit computari; nihilominus consideratis Domini Archiepiscopi Moguntini Negligentia, & aliis per eum gestis supra & infra scriptis, pœnisque desuper constitutis, præfatus Dominus Rex a duobus Dominis nostris solis, velut a Majori parte trium notorum præsentium Electus Legitime censeretur: præceps autem vel abrupta non potest dici Electio quæ quamvis, ut præmittitur, quarta vel quinta die post terminum fieri potuisse usque ab diem Vigesimum fuit protelata.

De solemnitate vero Missæ sancti spiritus in Ecclesia sancti Bartholomæi non adhibita, dictus Dominus Archiepiscopus Moguntinus fuit & est merito Inculpandus: nam Domini nostri, ipso & Domino Coloniensi Archiepiscopo per se ipsos & demum per Notabiles Consiliarios suos in magno Numero pluries solemniter ac etiam fraterne & amicabiliter requisitis ut Electionem præmissam inchoandam & alia oportuna cum eis procedere dignarentur, cum dispofuissent Præsbiteros Clericos & Cantores pro Missa hujusmodi celebranda, exacta diligentia facta, non potuerunt, nisi violentiam quam non decuit, fecissent, Ecclesiam Ingredi ullo modo, dicto Domino Moguntino Archiepiscopo prohibente & contra Canonicas sanctiones Ecclesiasticum Interdictum absque omni causa per totum Opidum Frankfurd observandum strictissime promulgante, cui tamquam Loci ordinario licet Domini nostri detulerunt in hac parte, noluerunt tamen sicut nec debuerunt Electionem obmittere faciendam, alioqui in solius Moguntini Archiepiscopi arbitrio Romani Regis Electio dependeret: nam si omnes Electores præsentes forent & sex concordarent de Electione facienda, solus ipse Ecclesiam claudendo vel Locum Interdicendo Negotium pro libitu impediret, quod absit a sanæ mentis hominibus Opinari, quin potius suo tempore non impune transeat temeritas prælibata & provideatur contra similem in futurum.

Processe-

Proceſſerunt itaque Domini noſtri una cum Domino Burggravio quo ſupra nomine ad Cimiterium Eccleſiæ memoratæ & ibidem retro Chorum ipſius Eccleſiæ circa altare Majus in Loco, actibus publicis ſatis apto ſpiritus ſancti gratia primitus invocata, exhibito, examinato, & publice Lecto procuratorio Domini Burggravii ſupradicti, & præſtito corporaliter per ipſos tres debito juramento, ad laudem & Gloriam ſummæ Trinitatis ſanctiſſimæ Dei Matris Mariæ, Omniumque ſpirituum Beatorum, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ Exaltationem, Catholicæ Fidei proviſionem & optimam reſtaurationem Imperii, pacem quoque & tranquilitatem univerſi, dictum Dominum noſtrum tunc Ungariæ nunc & Romanorum Regem, ad hoc præ cœteris Orbis Principibus ex omni parte idoneum, in totius mundi Dominum duxerunt publice eligendum, quam quidem Electionem dictus Dominus Burggravius Nomine præfati Domini noſtri Regis & De mandato ejusdem ſpeciali, lectis deſuper Litteris ſuæ Majeſtatis in Chriſti Nomine acceptavit fueruntque mox Magnatibus, Noblibus, Civibus & Numeroſo ibidem Populo congregato hujusmodi Electio ejusque acceptatio cum omnibus circa prædicta tunc geſtis & tractatis expoſita manifeſte; quibus peractis cum Domini noſtri prædicti Jam functi eſſent ſuo officio pro hac vice, proviſione videlicet vacantis Imperii totaliter & indubie quantum ad Electores pertinet jam completa, non videbatur Dominis noſtris aut dicto Domino Burggravio ulterius exſpectandum, unde ad id quod de quadam inhabilitate ſcribentes alii calumniantur, eſt taliter reſpondendum: quod cum præfati Domini noſtri ſint parati & ſemper fuerint de veritate Facti & juſtitiæ meritis in cauſa Romanæ Eccleſiæ informari, nec aliquæ contra eos Cenſuræ aut ſententiæ emanarunt, & ſi forſan generales cujuscumque ſententias prætenderent incidiſſe, licet falſo, nulla tamen declaratio aut denuntiatio ſpecifica fuit ſubſecuta, & ob hoc Domini noſtri non ſint nec fuerint ab Exercitio ſuorum jurium præſertim mere temporalium repellendi cum Inſuper adhuc pendeat terminus infra quem, ſi Domini noſtri ad alteram partem declinaverint, ſint & fuerint ante dictam Electionem, ex tunc prout ex nunc, & ex nunc prout ex tunc, a prætenſis, ſi quæ incidiſſent ſententiis plenarie abſoluti nec ante Lapſum illius termini dici poſſint quibuscumque prætenſis ſententiis innodati, nec ſunt inhabiles, aut gratiam vel communionem Sedis Apſtolicæ non habentes, neque pro talibus, quacumque prætenſa occaſione, ſcribendi tenendi aut aliquatenus reputandi: & quia non relatione Criminum ſed Innocentia Reus purgatur, nec in Electione Regali, ſicut nec in Papali tales Exceptiones ſunt ullatenus admittendæ, ideo forſan nonnulla quæ ex adverſo Domini noſtri Obiicere poſſent hucusque propter melius obmiſerunt maxime quia nec objurgationibus delectantur, nec talia Principum litteris decere reputant Inſerenda.

Ex his Igitur Facti qualitate & Conſtitutionibus aureæ Bullæ aliisque juribus Canonicis & Civilibus, ad hanc materiam facientibus, ponderatis, ſatis Luculenter apparet Electionem præfati Domini Regis, ut præmittitur, Legitimam, ſanctam, Iuſtam, perfectam, & proinde habendam ac ſi ab omnibus ſacri Imperii Electoribus fuiſſet unanimiter celebrata; ipſumque Dominum noſtrum verum & Indubitatum Romanorum Regem fore in Cæſarem promovendum; prætenſam quoque Electionem de Illuſtre Principe Domino Jodoco Marchione Moraviæ, viro utique Magnifico, prudente Grandævo, Induſtrio & Experto (cujus veneranda ſenectus de jure a publicis Muneribus excuſatur, etiamſi ab omnibus indubitatis Electoribus poſt primam Electionem fuiſſet celebrata, maxime cum Notabile fuerit Intervallum, quæ tamen a duobus Electoribus quorum unus voce caruit, ut præmittitur, & quibusdam prætenſis procuratoribus ſatis modice conditionis Hominibus de quorum Mandato publice non conſtabat, & hodie dubitatur, fuit agitata, quorum etiam procuratores conſtituentium unus non creditur Elector, (ſalvo illæſo alias ejus ſtatu) de facto temerarie attemptatam, nullam, Invalidam, irritam & Inanem: Quæ omnia, non ambigo, exactas circumſpectiones veſtras lympidius intueri, ac ubi, coram quibus, quando, & in quantum expedire noſcitis divulgare.

